

Національна медична академія післядипломної освіти імені П. Л. Шупика
Міністерство охорони здоров'я України

Національна медична академія післядипломної освіти імені П. Л. Шупика
Міністерство охорони здоров'я України

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

Саханда Іванна Василівна

УДК 615.322:658.8:616.1-085

ДИСЕРТАЦІЯ

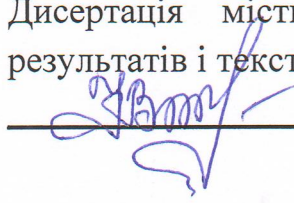
**Удосконалення забезпечення хворих на серцево-судинні
захворювання лікарськими засобами рослинного походження**

15.00.01 – технологія ліків, організація фармацевтичної справи
та судова фармація

22 – Охорона здоров'я

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата фармацевтичних наук

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

I. В. Саханда

Науковий керівник Косяченко Костянтин Леонідович, доктор фармацевтичних
наук, професор

Київ – 2019

АНОТАЦІЯ

Саханда І. В. Удосконалення забезпечення хворих на серцево-судинні захворювання лікарськими засобами рослинного походження. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата фармацевтичних наук за спеціальністю 15.00.01 «Технологія ліків, організація фармацевтичної справи та судова фармація». – Національна медична академія післядипломної освіти імені П. Л. Шупика, МОЗ України, Київ, 2019.

Дисертаційна робота присвячена обґрунтуванню організаційно-економічних підходів щодо удосконалення забезпечення населення лікарськими засобами рослинного походження (ЛЗ РП) хворих на серцево-судинні захворювання (ССЗ).

За даними ВООЗ основною причиною смертності населення, особливо у соціально розвинених та економічно стабільних країнах, є хронічні неінфекційні захворювання, які складають у загальній структурі причин смертності населення біля 60 %. Лідируючі позиції у переліку причин смертності дорослого населення більшості розвинених країн світу займають серцево-судинні захворювання. Щорічно в Україні внаслідок ССЗ помирає біля 500 тис. осіб. За умов вкрай нестабільної фінансово-економічної ситуації в країні та відсутності дієвих механізмів реімбурсації вартості споживання лікарських засобів особливого соціального значення набувають дослідження сегменту вітчизняного фармацевтичного ринку (ФР), на якому представлені серцево-судинні препарати (ССП) за комплексом параметрів.

Аналіз демографічних показників по Україні 2013-2018 рр. свідчить про те, що чисельність постійного населення змінюється. Як свідчать ці дані, упродовж усього періоду, що вивчається, статевозрілий склад розподіляється таким чином, що кількість жителів працездатного віку склала в 2018 р. – 62,3 %, що у порівнянні з 2013 р. збільшилося на 6,4 %.

Встановлено, що в Україні за період 2013-2018 рр. спостерігалось зростання показників захворюваності серцево-судинної системи за віковими категоріями: у

дорослого населення з 14,7 до 16,3 %; у підлітків з 1,6 до 2,0 %, в той же час у дітей спостерігається незначне зниження рівня даної патології до 0,6-0,7 %.

Результати проведеного нами аналізу свідчать про те, що найбільша питома вага серед усіх ЛЗ РП для фармакотерапії ССЗ на ринку України належить виділенім з лікарських рослин індивідуальним сполукам (43,6 %) і галеновим препаратам (36,5 %).

Дані статистичного аналізу свідчать про стабільність кількості ЛЗ у рейтингу ТОП 20 різних АТС-груп протягом останніх років. Згідно з цими даними 35-43 % усіх лікарських засобів припадає на рослинні ЛЗ.

Загальний асортимент ринку ЛЗ РП станом на 01.05.2018 р. налічує понад дві тисячі найменувань, що складає близько 17 % всіх ЛЗ, зареєстрованих на даний період (13,5 тис.). Це досить високий показник, що свідчить про значущість засобів з лікарської рослинної сировини (ЛРС) для фармакотерапії різних захворювань. Структурний аналіз досліджуваного сегменту фармацевтичного ринку показав, що найбільшу частку асортименту (44,9 %) займають гомеопатичні засоби. Аналіз сегментації груп за виробничою ознакою свідчить, що лише третина асортименту (36,6 %) – це ЛЗ РП вітчизняних виробників. Всі засоби в групі «Лікарські рослини, сировина і препарати з них» є вітчизняного виробництва, значна частка вітчизняних виробників відмічена в групі «Субстанції і допоміжні речовини» – 84,2 %; серед готових лікарських засобів (ГЛЗ) виявлено 49,1 % ЛЗ РП українських виробників. У решті груп частка вітчизняних засобів незначна і складає 4,5-8,3 %.

Доведено, що ЛЗ рослинного походження на фармацевтичному ринку України пропонують 40 виробників. У рейтингу країн-виробників перше місце належить Німеччині, що зареєструвала четверту частину ЛЗ – 24,9 % (97 препаратів), друге Україна – 20,5 % (80), третє Франція – 10,2 % (40), четверте і п'яте місця займають Словенія та Індія 5,9-6,4 % (23-25 препаратів).

Результати проведеного аналізу присутності ЛЗ РП на фармацевтичному ринку за окремими найменуваннями кожної рослини свідчать, що понад 59 % ЛЗ РП для фармакотерапії ССЗ відносяться до препаратів безрецептурного відпуску,

що дає можливість населенню придбати їх самостійно. У зв'язку з цим нами були вивчені мотиваційні переваги кінцевих споживачів ЛЗ РП. Для отримання репрезентативних даних у ході дослідження був використаний метод випадкової неповторної вибірки. В результаті обробки анкет був складений соціально-демографічний портрет споживача ЛЗ РП, що використовуються для фармакотерапії ССЗ. У результаті проведених досліджень встановлено, що сучасний споживач – це жінка, мешканка міста, у віці від 55 років і вище, що має вищу освіту, з рівнем доходу від 3,0 до 6,0 тис. грн.

Основними мотиваційними чинниками споживачів при виборі лікарських засобів рослинного походження для фармакотерапії ССЗ є доступна ціна (92,6 %), терапевтична ефективність (80,7 %) та мінімум побічних реакцій (41,3 %).

У теперішній час у системі охорони здоров'я України відбувається важлива подія – це побудова якісно нової системи стандартизації медичної допомоги на основі використання методики з розробки клінічних настанов, медичних стандартів, уніфікованих клінічних протоколів та локальних протоколів медичної допомоги на засадах доказової медицини.

За даними контент-аналізу історій хвороб встановлено, що в умовах стаціонару хворим для фармакотерапії ССЗ призначаються ЛЗ 30 найменувань. Проаналізовано, що на стаціонарному етапі лікарі призначають переважно традиційні препарати. Лідерами призначень при цьому є: атенолол, кардіолін, аспаркам, аспірин, а-дістон. Під час контент-аналізу амбулаторних карт за 2017-2018 рр. встановлено, що хворим на ССЗ на амбулаторному етапі призначаються ЛЗ 52 торгових найменувань. Лідерами за частотою призначень на амбулаторному етапі є: атенолол, неокардил, метопролол, карвеліс, кордипін, кртал. При виписуванні з лікарень хворим на ССЗ лікарі рекомендують приймати переважно такі препарати: атенолол, корлекс, хомвіотензин, серцево-судинний збір, трикардин серцеві, кардіовіол.

Встановлено перелік і кратність проведення клініко-діагностичних процедур, які проходять хворі у кардіологічному відділенні (аналіз сечі, аналіз крові, ЕКГ, ЕхоКГ, рентгенографія грудної клітини, огляд офтальмолога тощо).

Вартість антигіпертензивних ЛЗ визначали за прибутковими товарно-транспортних накладних, рахунками і прайс-листами. Калькуляцію вартості фармакотерапії проводили з розрахунку на 100 випадків на рік протягом 10 днів. Вартість діагностичних процедур від загальних витрат на амбулаторному етапі складає 32,1 %, а на стаціонарному – 79,9 % (без урахування ліжко-дня).

Був проведений розрахунок потреби в ЛЗ РП за період 2019-2021 рр. При розрахунку враховувався період лікування 1 хворого – 10 днів (за даними лікарів). Складений прогноз перспективної потреби в досліджуваних ЛЗ до 2021 р. для фармакотерапії ССЗ в умовах стаціонару в Україні. У вартісних показниках прогноз потреби в ЛЗ РП склав у 2018 р. – 212063,12 грн., в 2019 р. – 230854,95 грн., в 2020 р. складе 242820,62 грн., а в 2021 р. – 255406,00 грн.

Для проведення досліджень було залучено групу експертів – лікарів-кардіологів, які оцінювали ЛЗ РП для фармакотерапії ССЗ із різних професійних позицій. Макет анкети, використаної для проведення опитування лікарів, включав три блоки питань. Перший блок питань «Професійні дані експерта» містив відомості про спеціальність, стаж роботи, вчене звання, наявність кваліфікаційної категорії, міри знайомства з лікарською терапією хворих на ССЗ, місце роботи експерта. Другий блок питань «Експертна оцінка лікарських засобів рослинного походження» використовувався для отримання оцінок терапевтичної ефективності ЛЗ РП, частоти їх призначення. У третьому блоці питань передбачалося внесення, при необхідності, експертами інших ЛЗ РП, що призначаються або рекомендовані ними для фармакотерапії ССЗ.

На підставі проведеної експертизи були оцінені терапевтична ефективність і частота призначення лікарських засобів рослинного походження, що дозволило виявити ЛЗ РП, які найкраще оцінюються і часто призначаються експертами. На думку більшості респондентів-лікарів (59,1 %), майбутнє фармакотерапії полягає в поєднаному застосуванні для терапії ССЗ синтетичних ЛЗ і препаратів рослинного походження.

Розроблено модель організації спеціалізованої аптеки кардіологічного профілю у сучасних умовах. На підставі результатів контент-аналізу

амбулаторних карт, історій хвороб, а також аптечної дефектури розроблений асортиментний перелік кардіологічних ЛЗ (КЛЗ) (синтетичного та рослинного походження) для аптеки, що включає 302 торгові назви кардіологічних лікарських засобів.

За результатами анкетного опитування споживачів, лікарів та працівників аптек визначена структура принципово нового інформаційного продукту з позиції використання ЛЗ, зокрема ЛЗ РП, у фармакотерапії хворих на ССЗ та створена інформаційно-пошукова система «Гіпертонічна хвороба та супутні патологічні стани серцево-судинної системи (Herbacor)».

Новизна роботи полягає в наступному. Визначено складові мотивації споживачів при виборі лікарських засобів рослинного походження. Для виявлення особливостей попиту на них дана характеристика «соціального портрету» споживача, лікаря та провізора, проаналізована номенклатура ЛЗ рослинного походження для хворих на ССЗ.

Проведено аналіз фармацевтичної складової медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги хворим на ССЗ з метою наявності в них ЛЗ рослинного походження.

Визначено ефективний асортимент ЛЗ рослинного походження для фармакотерапії хворих на ССЗ на амбулаторному, стаціонарному етапах лікування та при виписуванні зі стаціонару.

Визначено структуру принципово нового інформаційного сервісу для лікарів, працівників аптек та споживачів щодо ЛЗ, зокрема ЛЗ рослинного походження, для фармакотерапії хворих на ССЗ.

Обґрунтовано і розроблено модель функціонування спеціалізованої аптеки кардіологічного профілю у сучасних умовах реформування охорони здоров'я для покращення фармацевтичної допомоги хворим на ССЗ.

Розроблено та апробовано інформаційно-пошукову систему «Гіпертонічна хвороба та супутні патологічні стани серцево-судинної системи (Herbacor)», яка містить інформацію про кардіологічні ЛЗ, їх застосування, склад, побічні реакції та, на вимогу пацієнта, видається інформація про місцезнаходження аптек, де

можна придбати лікарський засіб.

Удосконалено методичні підходи до визначення потреби у ЛЗ рослинного походження для закладів охорони здоров'я на прикладі стаціонару Національного інституту серцево-судинної хірургії імені М. М. Амосова, структуру споживчої класифікації ЛЗ рослинного походження та методику проведення аналізу мотивації споживачів ЛЗ рослинного походження методом інтерв'ювання.

Ключові слова: лікарські засоби рослинного походження, фармацевтичне забезпечення, маркетингові дослідження, серцево-судинні захворювання, фармацевтична допомога, фармакоекономічні дослідження, визначення потреби, експертна оцінка, серцево-судинна система, аптека кардіологічного профілю, фармакотерапія.

Список публікацій здобувача

1. Development trends in medical science and practice: the experience of countries of Eastern Europe and prospects of Ukraine: *monograph* / K. Kosyachenko, I. Anikina, I. Sakhandia and others. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2018. 230 p. (Особистий внесок – участь в плануванні експерименту, узагальненні результатів та підготовці монографії).

2. Фактори ризику виникнення, структура і динаміка розвитку серцево-судинної захворюваності населення України / М. Л. Сятиня, Т. С. Негода, І. В. Саханда. *Ліки України плюс*. № 4, (25). 2015. С. 116-118 (Особистий внесок – участь в плануванні експерименту, узагальненні результатів та підготовці статті).

3. The study of the motivations and preferences of consumers when choosing herbal medicines for treating cardiovascular diseases / M. L. Syatynya, T. S. Nehoda, I. V. Sakhandia. *Ukrainian Scientific Medical Youth Journal*. № 4 (91). 2015. P. 120-123 (Особистий внесок – участь в плануванні експерименту, узагальненні результатів та підготовці статті).

4. Маркетингові дослідження сучасного стану ринку лікарських засобів рослинного походження / І. В. Саханда. *Збірник наукових праць співробітників НМАПО ім. П. Л. Шупика*. Вип. 26. 2016. С. 250-254.

5. The concept of marketing planning / T. S. Nehoda, I. V. Sakhanda. *Innowacyjne technologie w medycynie: doświadczenia Polski i Ukrainy*. Lublin. 2017. P. 18-22 (Особистий внесок – участь в плануванні експерименту, узагальненні результатів та підготовці статті).

6. Determination of the need for medicinal products of plant origin used for treating cardiovascular diseases / I. V. Sakhanda, K. L. Kosyachenko, T. S. Nehoda. *Scientific Journal ScienceRise: Pharmaceutical Science*. Volum 5 (9). 2017. P. 46-50 (Особистий внесок – участь в плануванні експерименту, узагальненні результатів та підготовці статті).

7. Визначення потреби в лікарських препаратах рослинного походження, які використовують для лікування серцево-судинних захворювань / І. В. Саханда, К. Л. Косяченко, Т. С. Негода. *Ліки України плюс*. № 4 (33). 2017. С. 50-53 (Особистий внесок – участь в плануванні експерименту, узагальненні результатів та підготовці статті).

8. Методологія сучасного фармацевтичного маркетингу / І. В. Саханда, К. Л. Косяченко, Т. С. Негода, Н. О. Козіко, В. О. Тарасенко. *Науково-практичний журнал «Військова медицина України»*. 2018. С. 134-138 (Особистий внесок – участь в плануванні експерименту, узагальненні результатів та підготовці статті).

9. Characteristics of the factors determining demand for highly effective medicinal products with plant origin for the treatment of cardiovascular diseases / I. V. Sakhanda, K. L. Kosyachenko, T. S. Nehoda. *Фітотерапія. Часопис*. № 4. 2017. С. 28-33 (Особистий внесок – участь в плануванні експерименту, узагальненні результатів та підготовці статті).

10. Реалізація лікарських препаратів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань в аптеках міста Києва / І. В. Саханда, К. Л. Косяченко. *International Academy Journal, Web of Scholar*. 1 (19). Vol. 2. 2018. P. 57-61 (Особистий внесок – участь в плануванні експерименту, узагальненні результатів та підготовці статті).

11. Дослідження споживчих переваг пацієнтів при виборі лікарських препаратів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань

/ І. В. Саханда, К. Л. Косяченко, Т. С. Негода. *Збірник наукових праць співробітників НМАПО імені П. Л. Шупика*. Вип. 29. 2018. С. 214-223 (Особистий внесок – участь в плануванні експерименту, узагальненні результатів та підготовці статті).

12. Методи фармакоекономічної оцінки раціональності лікарської терапії для лікування гіпертонічної хвороби / І. В. Саханда, К. Л. Косяченко, Т. С. Негода, Н. О. Козіко, В. О. Тарасенко // *Науково-практичний журнал «Військова медицина України»*. Т. 18. № 2. 2018. С. 66-71 (Особистий внесок – участь в плануванні експерименту, узагальненні результатів та підготовці статті).

13. Статистика захворюваності населення станом на 01.12.2017 року на серцево-судинні захворювання / І. В. Саханда. *Фітотерапія. Часопис*. № 1. 2018. С. 56-58.

14. Вивчення якісних характеристик для вибору кардіологічних препаратів рослинного походження / І. В. Саханда, К. Л. Косяченко, Н. О. Козіко. *Соціальна фармація в охороні здоров'я*. № 2. 2018. С. 76-82 (Особистий внесок – участь в плануванні експерименту, узагальненні результатів та підготовці статті).

15. Маркетингові дослідження поведінки споживачів і факторів вибору гіпотензивних лікарських засобів за купівельними характеристиками, соціально-демографічними особливостями та інформованістю / І. В. Саханда, К. Л. Косяченко, Т. С. Негода. *Управління, економіка та забезпечення якості в фармації*. № 3 (55). 2018. С. 64-69 (Особистий внесок – участь в плануванні експерименту, узагальненні результатів та підготовці статті).

16. Реалізація антигіпертензивних препаратів в аптеках м. Києва / І. В. Саханда, К. Л. Косяченко, Т. С. Негода, Г. С. Шумова. *Хірургія Донбасу*. № 3. 2018. С. 70-74 (Особистий внесок – участь в плануванні експерименту, узагальненні результатів та підготовці статті).

17. The analysis of the sale of antihypertensive drugs in the pharmacies of Kyiv / І. В. Саханда, К. Л. Косяченко, Т. С. Негода. *Scientific Journal «ScienceRise: Pharmaceutical Science»*. № 2 (12). 2018. С. 56-58 (Особистий внесок – участь в плануванні експерименту, узагальненні результатів та підготовці статті).

18. Прогноз реалізації антигіпертензивних лікарських засобів у аптеках міста Києва / І. В. Саханда. *Збірник наукових праць співробітників НМАПО імені П. Л. Шупика*. Вип. 32. 2018. С. 307-316.

19. The use of medicinal plants the treatment of cardiovascular diseases / M. L. Syatynya, T. S. Nehoda, I. V. Sahanda. *Nauka i studia*. 2015. Przemysl. P. 38-42 (Особистий внесок – участь в плануванні експерименту, узагальненні результатів та підготовці статті).

20. Assortment of herbal medicines of the treatment of cardiovascular diseases / I. V. Sakhand, K. L. Kosyachenko. *Wiadomości Lekarskie*. LXXI (5). 2018. P. 1104-1108 (Особистий внесок – участь в плануванні експерименту, узагальненні результатів та підготовці статті).

21. The main methods of treatment of cardiovascular diseases by medicinal plants / K. L. Kosyachenko, I. V. Sakhand. *Wiadomości Lekarskie*. LXXI (6). 2018. P. 1279-1283 (Особистий внесок – участь в плануванні експерименту, узагальненні результатів та підготовці статті).

22. Сятыня М. Л., Негода Т. С., Саханда И. В. Структура и динамика развития сердечно-сосудистой заболеваемости населения. XI Международная научно-практическая конференция «*Наука и инновации – 2015*», Przemysl, Польша, 07-15 октября 2015 г., Sp. z o.o. «Nauka I studia», 2015. С. 17-19.

23. Сятыня М. Л., Негода Т. С., Саханда И. В. Роль растительных лекарственных средств в профилактике и лечении сердечно-сосудистых заболеваний. XI Международная научно-практическая конференция «*Образование и наука XXI века – 2015*», София, Болгария, 15-22 октября 2015 г., БялГРАД-БГ, 2015. С. 12-14.

24. Сятыня М. Л., Негода Т. С., Саханда И. В. Ценовое регулирование в сегменте антигипертензивных лекарственных препаратов. *Актуальні питання сучасної медицини: наукові дискусії*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, Львів, 23-24 жовтня 2015 р. Львів, 2015. С. 88-92.

25. Сятыня М. Л., Негода Т. С., Саханда И. В. Факторы риска появления и развития сердечно-сосудистых заболеваний. XI Международная научно-

практическая конференция «*Новости научной мысли – 2015*», Чехия, Прага, Publishing House «Education and Science», 2015. С. 7-9.

26. Сятиня М. Л., Негода Т. С., Саханда І. В. Передумови використання економічного аналізу ефективності терапії серцево-судинних захворювань. *Технологічні та біофармацевтичні аспекти створення лікарських препаратів різної направленості дії*: матеріали ІІ Міжнародної науково-практичної конференції, Харків, 12-13 листопада 2015 р. Харків, 2015. 234 с.

27. Сятиня М. Л., Негода Т. С., Саханда І. В. Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, що використовуються при серцево-судинних захворюваннях. *Сучасна медицина: актуальні питання*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, Одеса, 20-21 листопада 2015 р. Одеса, 2015. С. 12-13.

28. Сятиня М. Л., Негода Т. С., Саханда І. В. АВС- і VEN-аналіз лікарських засобів рослинного походження, що застосовуються для лікування серцево-судинних захворювань. *Перспективные разработки науки и техники – 2015*: матеріали ХІ Міжнародної науково-практичної конференції, Przemyśl, Польща, 07-15 листопада 2015 р. Польща, 2015. С. 5-7.

29. Сятиня М. Л., Негода Т. С., Саханда І. В. Методичні підходи до визначення потреби в лікарських засобах рослинного походження, що застосовуються для лікування серцево-судинних захворювань. *Актуальні питання сучасної медицини*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, Львів, 18-19 грудня 2015 р. Львів, 2015. С. 42-45.

30. Сятиня М. Л., Негода Т. С., Саханда І. В. Вивчення асортименту лікарських препаратів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань. *Теоретичні та практичні аспекти дослідження лікарських рослин*: матеріали ІІ Міжнародної науково-практичної internet-конференції, Харків, 21-23 березня 2016 р. Харків, 2016. С. 216-218.

31. Сятиня М. Л., Негода Т. С., Саханда І. В. Опитування як метод отримання інформації від споживачів. *Фармацевтична наука та практика*:

проблеми, досягнення, перспективи розвитку: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, Харків, 24-25 березня 2016 р. Харків, 2016. 240 с.

32. Сятиня М. Л., Негода Т. С., Саханда І. В. Дослідження структури ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань. Матеріали VIII Національного з'їзду фармацевтів України, Харків, 16 вересня 2016 р. Харків, 2016. 135 с.

33. Сятиня М. Л., Негода Т. С., Саханда І. В. Алгоритм визначення потреби в лікарських препаратах рослинного походження, які використовують для лікування серцево-судинних захворювань. *Науково-технічний прогрес і оптимізація технологічних процесів створення лікарських препаратів*: матеріали VI Науково-практичної конференції з міжнародною участю, Тернопіль, 10-11 листопада 2016 р. Тернопіль, 2016. С. 118-120.

34. Сятиня М. Л., Негода Т. С., Саханда І. В. Аналіз асортимента фітопрепаратів в Україні. *Формування національної лікарської політики за умов впровадження медичного страхування: питання освіти, теорії та практики*: матеріали IV Всеукраїнської науково-освітньої конференції, Харків, 15 березня 2016 р. Харків, 2016. С. 46-49.

35. Nehoda T. S., Sakhandia I. V. Measures marketing plan activities for branch offices of pharmacies (for phytopharmacy departments). *Topical researches of the World Science*: materials for III International Scientific and Practical Conference, Dubai, UAE, June 28, 2017. Dubai, 2017. P. 49-50.

36. Козіко Н. О., Негода Т. С., Саханда І. В. SWOT-аналіз як етап маркетингового планування діяльності фітовідділів аптек. *Topical Problems of Modern Science and Possible Solutions*: матеріали IV International Scientific and Practical Conference, Dubai, UAE, September 30, 2017. Dubai, 2017. P. 56-58.

37. Косяченко К. Л., Негода Т. С., Саханда І. В. Методологія визначення вартості надання медичної допомоги хворим із серцево-судинними захворюваннями. *Science and life. Proceedings of articles the international scientific conference*. Czech Republic, Karlovy Vary - Kyiv, Ukraine, 22 December, 2017. Czech Republic, 2017. P. 23-27.

38. Саханда І. В., Косяченко К. Л. Маркетинговий аналіз препаратів для лікування гіпертонічної хвороби. *European biomedical young scientist conference NMAPE: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. Київ, 2018. С. 111-113.

39. Саханда І. В., Косяченко К. Л. Дослідження поведінки покупців на споживчому сегменті фармацевтичного ринку кардіологічних препаратів. *Ліки людині. Сучасні проблеми фармакотерапії і призначення лікарських засобів: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. Харків, 2018. С. 185-189.

40. Саханда І. В., Косяченко К. Л. State of morbidity of the cardiovascular system of the population of Ukraine. *The Third International scientific Congress of scientists of Europe and Asia. Proceedings of the III International Scientific Forum of Scientists*. «East–West». 2018. С. 444-451.

41. Саханда І. В., Косяченко К. Л. Структура захворюваності, інвалідизації і смертності населення України в результаті патологій серцево-судинної системи. *Proceedings of articles the International scientific Conference*. Czech Republic, 2018. С. 5-9.

42. Саханда І. В., Косяченко К. Л. Methods of prevention of cardiovascular diseases with phytotherapy. *Topical issues of new drugs development. Abstracts of XXV. International Scientific And Practical Conference Of Young Scientists And Student*. Kharkiv, 2018. 396 с.

43. Косяченко К. Л., Негода Т. С., Саханда І. В. Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах. Медичний департамент МОЗ України: методичні рекомендації. К.: «Прінт Квік», 2018. 15 с. (Особистий внесок – участь в пошуку, проведенні досліджень та оформленні методичних рекомендацій).

44. Косяченко К. Л., Негода Т. С., Саханда І. В. Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи. Медичний департамент МОЗ України: методичні рекомендації.

К.: «Прінт Квік», 2018. 18 с. (Особистий внесок – участь в пошуку, проведенні досліджень та оформленні методичних рекомендацій).

45. Косяченко К. Л., Негода Т. С., Саханда І. В. Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів. Медичний департамент МОЗ України: методичні рекомендації. К.: «Прінт Квік», 2018. 21 с. (Особистий внесок – участь в пошуку, проведенні досліджень та оформленні методичних рекомендацій).

46. Косяченко К. Л., Негода Т. С., Саханда І. В. Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях. Медичний департамент МОЗ України: методичні рекомендації. К.: «Прінт Квік», 2018. 29 с. (Особистий внесок – участь в пошуку, проведенні досліджень та оформленні методичних рекомендацій).

ANNOTATION

Sakhanda I. V. The improving of cardiovascular diseases patients provision with herbal medicines. – Qualified scientific work on the rights of manuscript.

The thesis for a Candidate degree in Pharmaceutical Science in specialty 15.00.01 – Pharmaceutical Technology, Organization of Pharmacy and Forensic Pharmacy. – Shupyk National Medical Academy of Postgraduate Education of the Ministry of Health of Ukraine, Kyiv, 2019.

The thesis research deals with a improvement of the provision of the population with herbal medicinal products (MP) in the process of prevention and rehabilitation in diseases of the cardiovascular system and market research in the market of drugs of the plant origin (PO), which contribute to improving the pharmaceutical provision of patients suffering from cardiovascular diseases by optimizing the approaches of interaction, PO, analysis of pharmacotherapeutic schemes for prevention, treatment and rehabilitation and assessment of the level of disability that were developed new guidelines.

It is established that in Ukraine for the period of 2013-2018 there is an increase in the incidence of diseases of the circulatory system.

The results of the analysis of the data studied indicate that the highest proportion of all phytopreparations for the prevention and rehabilitation of diseases of the cardiovascular diseases (CVD) in the Ukrainian market belongs to individual compounds (43,6 %) and herbal medicines (36,5 %) isolated from herbs.

The data of statistical analysis testify to the stability of cardiovascular drugs in the rating of the TOP-20 of different ATC-groups during the last four years. According to these data, 35-43 % of all cardiovascular drugs are found in plant lesions.

The analysis of segmentation of groups on the basis of production shows that one third of the assortment (36,6 %) is a phytoplankton of domestic producers. All means (100 %) in the group «Medicinal plants, raw materials and preparations from them» were domestic production, a considerable share of domestic producers was noted in the group «Substances and excipients» – 84,2 %; among the ready-made medicines, 49,1 % of phytopreparations of Ukrainian manufacturers were detected. It has been proved that 40 drug manufacturers offer medicinal products with substances of plant origin on the pharmaceutical market. In the ranking of producer countries the first place belongs to Germany, which registered the fourth part of the drug – 24,9 % (97 drugs), the second Ukraine – 20,5 % (80), the third of France – 10,2 % (40), the fourth and fifth Slovenia and India occupy 5,9-6,4 % (23-25 drugs).

The analysis of the presence of drugs in the pharmaceutical market was carried out for individual names of each plant and the coefficients of completeness and depth of the range were calculated. It has been established that more than 59 % of drugs of the MP PO for the prevention and rehabilitation of cardiovascular diseases are referred to as non-prescription drugs, which enables the public to purchase them independently. In this regard, we have studied the motivational preferences of end users. As a result, a socio-demographic portrait of a consumer of drugs used for the prevention and rehabilitation of cardiovascular diseases was compiled. As a result of the research, it has been established that the modern consumer is a woman, a resident of the city, aged 55 years and above, having a higher education, with an income level ranging from 3,0 to

6,0 thousand UAH.

Consumer motivations in the selection of herbal medicines for the prevention and rehabilitation of cardiovascular diseases were studied. According to the respondents, an approximately equal factor in the purchase of herbal medicines is an affordable price (92,6 %), therapeutic efficacy (80,7 %) and a minimum of side effects (41,3 %).

According to the content analysis of the history of diseases, it has been established that in the conditions of the hospital the patients for the pharmacotherapy of diseases of the CVD are assigned drugs 30 names. It is analyzed that physicians at the stationary stage prescribe predominantly traditional drugs that have long been in circulation in the pharmaceutical market. Leaders of appointments in this case are: atenolol, cardiolin, asparcam, aspirin, a-dyston. During the content analysis of ambulatory cards for 2017-2018, it was established that patients with cardiological diseases at the outpatient stage are appointed by 52 trade names. The leaders in the frequency of appointments at the outpatient stage are: atenolol, neocardyl, metoprolol, carvelis, cordypin, cratal. When discharging from hospitals to patients with CVD doctors recommend to take the following drugs: atenolol, korlex, homviotensin, cardiovascular collection, cardiac tricardium, cardiovyol.

The calculation of the need for drugs of the MP PO for the period 2019-2021 was carried out. In terms of cost, the forecast of the demand for drugs of the MP PO in 2019 amounted to 230854,95 UAH, in 2020 it will be 242820,62 UAH, and in 2021 - 255406,00 UAH.

The groups of experts were involved in the study – cardiologists who evaluated the drug of the PO for the prevention and rehabilitation of cardiovascular diseases from different professional positions. Based on the expertise, the therapeutic efficacy and frequency of prescription of PO drugs were evaluated, which allowed revealing PO drugs, which are evaluated and often appointed by experts. According to the majority of respondent doctors (59,1 %), the future of pharmacotherapy lies in the simultaneous use of synthetic drugs and drugs of plant origin for the treatment of CVD.

A model has been developed for the organization of individual departments of herbal medicines for the prevention and rehabilitation of CVD patients in pharmacies.

An assortment list of cardiological drugs (synthetic and vegetable origin) has been developed for the pharmacy, including 302 trade names of cardiological drugs.

An information retrieval system «Hypertensive Disease and Associated Pathological Conditions of the Cardiovascular System» has been developed, which contains information about cardiological drugs, their use, composition, side effects and, at the request of the patient, information is given on the location of the pharmacies where the drug was found.

A model of the organization of the pharmacy of a cardiological profile in a specialized institution for the improvement of pharmaceutical care for patients with CVD has been developed.

Key words: medicinal products of plant origin, pharmaceutical support, marketing research, cardiovascular diseases, pharmaceutical aid, pharmacoeconomic studies, need assessment, expert evaluation, cardiovascular system, pharmacy cardiology, pharmacotherapy.

ЗМІСТ

	стор.
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	21
ВСТУП	22
РОЗДІЛ 1 АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ХВОРИХ НА СЕРЦЕВО-СУДИННІ ЗАХВОРЮВАННЯ	34
1.1 Структура та аналіз динаміки поширеності серцево-судинних захворювань в Україні та світі	34
1.2 Сучасні принципи фармакотерапії серцево-судинних захворювань на засадах доказової медицини	49
1.2.1 Аналіз змісту нормативних документів щодо надання медичної допомоги хворим на серцево-судинні захворювання	49
1.2.2 Лікарські засоби рослинного походження у профілактиці, лікуванні та реабілітації серцево-судинних захворювань	56
РЕЗЮМЕ	67
РОЗДІЛ 2 ОБГРУНТУВАННЯ ОСНОВНИХ НАПРЯМІВ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ЗАГАЛЬНОЇ МЕТОДИКИ, МАТЕРІАЛІВ І МЕТОДІВ ДОСЛІДЖЕННЯ	69
2.1 Обґрунтування напрямків та об'єктів дослідження	69
2.2 Загальна методика та методи дослідження	73
РОЗДІЛ 3 МАРКЕТИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО РИНКУ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ РОСЛИННОГО ПОХОДЖЕННЯ ДЛЯ ФАРМАКОТЕРАПІЇ ХВОРИХ НА СЕРЦЕВО-СУДИННІ ЗАХВОРЮВАННЯ	80
3.1 Методологія сучасного фармацевтичного маркетингу	80
3.2 Аналіз ринку лікарських засобів рослинного	85

	походження України для фармакотерапії серцево-судинних захворювань	
3.2.1	Дослідження щодо удосконалення структури споживчої класифікації лікарських засобів рослинного походження	85
3.2.2	Аналіз асортименту ринку лікарських засобів рослинного походження	88
3.2.3	Вивчення номенклатури лікарських засобів рослинного походження для фармакотерапії серцево-судинних захворювань	94
3.3	Вивчення мотивації та переваг споживачів при виборі лікарського засобу рослинного походження для фармакотерапії серцево-судинних захворювань	98
	Висновки до розділу 3	106
РОЗДІЛ 4	ФАРМАКОЕКОНОМІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ФАРМАКОТЕРАПІЇ ХВОРИХ НА СЕРЦЕВО-СУДИННІ ЗАХВОРЮВАННЯ	111
4.1	Аналіз призначень лікарських засобів хворим на серцево-судинні захворювання на амбулаторному та стаціонарному етапах	111
4.2	Порівняльний аналіз вартості фармакотерапії хворих на амбулаторному та стаціонарному етапах на прикладі гіпертонічної хвороби	118
4.3	Методичні підходи до визначення потреби в лікарських засобах рослинного походження, що застосовуються для фармакотерапії серцево-судинних захворювань	123
	Висновки до розділу 4	131
РОЗДІЛ 5	ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ УДОСКОНАЛЕННЯ	135

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСЕЛЕННЯ ЛІКАРСЬКИМИ ЗАСОБАМИ РОСЛИННОГО ПОХОДЖЕННЯ

5.1	Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження для фармакотерапії хворих на серцево-судинні захворювання	135
5.2	Організація роботи спеціалізованої аптеки кардіологічного профілю у сучасних умовах	144
5.3	Розробка інформаційно-пошукової системи «Гіпертонічна хвороба та супутні патологічні стани серцево-судинної системи (Herbacor)»	159
	Висновки до розділу 5	165
	ВИСНОВКИ	169
	СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	172
	ДОДАТКИ	195

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

АГЛЗ	— антигіпертензивні лікарські засоби
АТ	— артеріальний тиск
ВООЗ	— Всесвітня організація охорони здоров'я
ГЛЗ	— готовий лікарський засіб
ГХ	— гіпертонічна хвороба (гіпертензія) за МКХ-10
ДАТ	— діастолічний артеріальний тиск
ДФУ	— Державна Фармакопея України
ЗОЗ	— заклад охорони здоров'я
ІМ	— інфаркт міокарда
ІХС	— ішемічна хвороба серця
КП	— комунальне підприємство
ЛЗ	— лікарський засіб
ЛЗ РП	— лікарський засіб рослинного походження
ЛРС	— лікарська рослинна сировина
МНН	— Міжнародна непатентована назва
МОЗ	— Міністерство охорони здоров'я
ОЗ	— охорона здоров'я
САТ	— систолічний артеріальний тиск
ССЗ	— серцево-судинні захворювання
ССС	— серцево-судинна система
ТН	— торгова назва
УАК	— Українська Асоціація Кардіологів
ФД	— фармацевтична допомога
ФО	— фармацевтична опіка
ФР	— фактори ризику
ФТ	— фітотерапія

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження

У наш час захворюваність серцево-судинної системи займає одне з провідних місць в економічно розвинених країнах світу, оскільки кількість хворих, що страждають даною патологією, щорічно зростає. В Україні у 2018 році загальна захворюваність дорослого населення захворюваннями серцево-судинної системи склала 66107,4 на 100000 населення, що на 7,9 % вище, ніж у 2015 році. Питома вага серцево-судинних захворювань (ССЗ) складає 17 % від загальної кількості. Для фармакотерапії ССЗ практично застосовуються лікарські засоби синтетичного походження. При цьому не втрачають свого значення у світі лікарські засоби рослинного походження (ЛЗ РП). Призначення ЛЗ РП виправдано їх високою ефективністю, можливістю довготривалого застосування при хронічних захворюваннях, доступністю та відносно недорогою ціною. При призначенні ЛЗ РП враховують особливості механізму дії, метаболізму та виведення лікарських засобів у осіб з яскраво вираженою серцево-судинною патологією. У зв'язку з цим перспективним є дослідження щодо удосконалення організації забезпечення населення та закладів охорони здоров'я (ЗОЗ) України ЛЗ РП, призначених для фармакотерапії хворих на серцево-судинні захворювання.

Вивченню лікарських рослин, отриманням на їх основі лікарських засобів, що використовуються для фармакотерапії ССЗ, та окремим напрямом фармакоекономічних досліджень, які стосуються організації фармацевтичного забезпечення населення, приділялась увага багатьох вітчизняних та закордонних вчених: Немченко А. С., Грошового Т. А., Кабачної А. В., Котвіцької А. А., Пономаренка М. С., Трохимчука В. В., Толочка В. М., Шматенка О. П., Burgaz A., Baharvand-Ahmadi B., Ambrosioni E. та ін. науковців. Однак в даних організаційно-економічних дослідженнях не розглядалися питання щодо використання поряд із синтетичними ЛЗ лікарських засобів рослинного походження, зокрема для фармакотерапії хворих на ССЗ.

Проведені дослідження дозволили зробити висновок про специфічність поширення серцево-судинних захворювань, регіональних і територіальних

стандартів їх фармакотерапії та використання при цьому різних лікарських засобів. Маркетингові дослідження фармацевтичного ринку ЛЗ РП на рівні України, з метою розширення асортименту груп кардіотонічних, седативних, антиаритмічних, спазмолітичних, гіпотензивних лікарських засобів, визначення ефективності, доступності за ціною, забезпечення раціонального застосування для фармакотерапії хворих на серцево-судинні захворювання, що сприяли б удосконаленню медичної та фармацевтичної допомоги хворим на ССЗ, раніше не проводилося, що підтверджує актуальність вибраної теми. Це дозволило сформулювати цілі, завдання і логіку дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами

Дисертаційна робота виконана у відповідності з планом проблемної комісії «Фармація» МОЗ та НАМН України, є фрагментом науково-дослідної роботи Національного медичного університету імені О. О. Богомольця (НМУ імені О. О. Богомольця) за темою «Організаційно-технологічні дослідження лікарських та косметичних засобів» (номер державної реєстрації 0114U001826). Тема дисертації затверджена на засіданні вченої ради фармацевтичного факультету НМУ імені О. О. Богомольця (протокол № 4 від 10.12.2015 р.), тема дисертаційної роботи з уточненнями затверджена на засіданні вченої ради фармацевтичного факультету НМУ імені О. О. Богомольця (протокол № 14 від 10.05.2019 р.).

Мета і завдання дослідження

Мета роботи полягає у науковому обґрунтуванні організаційно-економічних підходів щодо удосконалення фармацевтичного забезпечення хворих на серцево-судинні захворювання лікарськими засобами рослинного походження.

Для досягнення цієї мети були визначені такі завдання дослідження:

1. Дослідити сучасний стан поширеності, захворюваності та інвалідизації населення внаслідок серцево-судинних захворювань в Україні та світі.
2. Провести аналіз фармацевтичної складової уніфікованих клінічних протоколів лікування серцево-судинних захворювань щодо наявності в них лікарських засобів рослинного походження.
3. Проаналізувати асортимент ЛЗ сучасного фармацевтичного ринку України

для лікування серцево-судинних захворювань, зокрема ЛЗ рослинного походження.

4. Удосконалити структуру споживчої класифікації ЛЗ рослинного походження.

5. Визначити інформаційні потреби лікарів, працівників аптек і споживачів ЛЗ рослинного походження для створення нового інформаційного сервісу щодо розширення практики використання ЛЗ рослинного походження для фармакотерапії серцево-судинних захворювань.

6. Розробити методичні підходи до визначення потреби у ЛЗ рослинного походження для стаціонарів закладів охорони здоров'я.

7. Визначити ефективний асортимент ЛЗ рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань методом експертних оцінок.

8. Провести фармакоеконімічну оцінку фармакотерапії хворих на серцево-судинні захворювання ЛЗ рослинного походження на амбулаторному, стаціонарному етапах лікування та при виписуванні зі стаціонару.

9. Обґрунтувати доцільність створення моделі спеціалізованої аптеки кардіологічного профілю.

10. Розробити інформаційно-пошукову систему для задоволення інформаційних потреб лікарів, працівників аптек та споживачів щодо ЛЗ, зокрема ЛЗ рослинного походження, для лікування серцево-судинних захворювань.

Методологічна основа, об'єкти та методи дослідження

Методологічною основою дослідження стали основні положення теорії маркетингу, а також принципи системного аналізу і регіонального підходу до вивчення сучасного стану лікарського забезпечення населення, що страждає на серцево-судинні захворювання.

Об'єкт дослідження – удосконалення фармацевтичного забезпечення хворих на серцево-судинні захворювання лікарськими засобами рослинного походження в умовах реформування галузі охорони здоров'я в Україні.

Предмет дослідження – статистичні та оперативні дані, що характеризують стан, структуру та поширеність ССЗ; інформація про вітчизняний

фармацевтичний ринок ЛЗ рослинного походження для лікування ССЗ; медичні карти амбулаторних хворих та історії хвороб стаціонарних хворих на ССЗ міських клінічних лікарень № 4, 8, 10, 12, 15, Київського обласного кардіологічного диспансеру, міської клінічної лікарні швидкої медичної допомоги, Інституту кардіології ім. М. Д. Стражеска, Національного інституту серцево-судинної хірургії імені М. М. Амосова; Державний реєстр лікарських засобів; матеріали соціологічних досліджень та анкети експертних оцінок лікарів-кардіологів; результати анкетування медичних працівників щодо структури інформаційного продукту про ЛЗ; Державні формуляри ЛЗ; стандарти (уніфіковані клінічні протоколи) надання невідкладної медичної допомоги хворим на ССЗ.

Методи дослідження

В процесі дослідження використовувалися такі *методи*: системно-оглядовий та бібліографічний аналізи для вивчення даних літературних джерел, міжнародних документів, законодавчих та нормативно-правових документів щодо обґрунтування основних напрямів удосконалення фармацевтичного забезпечення населення та закладів охорони здоров'я; економіко-статистичний метод збору, обробки та аналізу статистичних показників, отриманих у результаті анкетування респондентів (у тому числі методи угруповання, порівняння, графічний); метод прикладної соціології (колективної експертної оцінки); методи анкетування, інтерв'ювання, контент-аналіз. За допомогою методу прогностичного аналізу було сформульовано висновки, рекомендації та пропозиції щодо удосконалення організації фармацевтичного забезпечення населення лікарськими засобами рослинного походження для фармакотерапії серцево-судинних захворювань.

Початковою інформацією служили статистичні матеріали, нормативно-правові акти, дані Центру медичної статистики МОЗ України (інформація про стан здоров'я населення, надання медичної допомоги населенню, про ресурси охорони здоров'я); документи оперативної й фінансової звітності аптечних закладів, багатопрофільних лікарень України, річні звіти про діяльність суб'єктів фармацевтичного ринку Міністерства охорони здоров'я України; стандарти (уніфіковані клінічні протоколи) надання медичної допомоги; чинні регулюючі

переліки ЛЗ та Державні формуляри; дані анкетного опитування лікарів-кардіологів, працівників аптек і споживачів ЛЗ РП для фармакотерапії серцево-судинних захворювань.

Обробка даних проводилася з використанням методів структурно-логічного, системного, регіонального, ситуаційного, експертного, економіко-математичного аналізів. Обробку статистичної та економічної інформації, а також отриманих результатів аналізу звітних матеріалів проведено на персональному комп'ютері з використанням пакету ліцензованих прикладних програм: Microsoft Office Word-2013 (15.0), Microsoft Office Excel-2016, STATISTICA 6.1. (StatSoftInc., серійний № AGAR909E415822FA) та програми Access.

Наукова новизна одержаних результатів

Наукова новизна одержаних результатів полягає у науковому обґрунтуванні організаційно-економічних підходів щодо вдосконалення фармацевтичного забезпечення хворих на серцево-судинні захворювання лікарськими засобами рослинного походження, а також у розробці та впровадженні методичних рекомендацій.

Найважливішими науковими результатами, що характеризують новизну і розкривають зміст дисертаційного дослідження, є наступні:

Уперше:

1. Визначено складові мотивації споживачів при виборі лікарських засобів рослинного походження. Для виявлення особливостей попиту на них дана характеристика «соціального портрету» споживача, лікаря та провізора, проаналізована номенклатура ЛЗ рослинного походження для хворих на ССЗ.

2. Проведено аналіз фармацевтичної складової медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги хворим на ССЗ щодо наявності в них ЛЗ рослинного походження.

3. Визначено ефективний асортимент ЛЗ рослинного походження для фармакотерапії хворих на ССЗ на амбулаторному, стаціонарному етапах лікування та при виписуванні зі стаціонару.

4. Обґрунтовано і розроблено модель функціонування в сучасних умовах реформування охорони здоров'я спеціалізованої аптеки кардіологічного профілю.

5. Визначено структуру принципово нового інформаційного сервісу для лікарів, працівників аптек та споживачів щодо ЛЗ, зокрема ЛЗ рослинного походження, для фармакотерапії хворих на ССЗ.

6. Розроблено та апробовано інформаційно-пошукову систему «Гіпертонічна хвороба та супутні патологічні стани серцево-судинної системи (Herbacor)».

Удосконалено:

1. Методичні підходи до визначення потреби у ЛЗ рослинного походження для закладів охорони здоров'я на прикладі стаціонару Національного інституту серцево-судинної хірургії імені М. М. Амосова.

2. Структуру споживчої класифікації ЛЗ рослинного походження.

3. Методику проведення аналізу мотивації споживачів ЛЗ рослинного походження методом інтерв'ювання.

Набули подальшого розвитку:

1. Основні положення концепції фармацевтичної допомоги хворим на ССЗ у сучасних умовах.

Практичне значення отриманих результатів. Результати, отримані в процесі дослідження, сприяють підвищенню ефективності роздрібної реалізації ЛЗ рослинного походження, призначених для фармакотерапії хворих на серцево-судинні захворювання.

Запропоновано методичний підхід до визначення потреби в ЛЗ рослинного походження, що дозволяє розрахувати необхідну їх мінімальну кількість з урахуванням віку населення і тяжкості перебігу ССЗ.

Розроблено модель функціонування спеціалізованої аптеки кардіологічного профілю та інформаційно-пошукову систему «Гіпертонічна хвороба та супутні патологічні стани серцево-судинної системи (Herbacor)».

Впровадження результатів дослідження. На основі проведених досліджень розроблені методичні рекомендації, які впроваджені в діяльність аптекних установ, закладів охорони здоров'я та закладів вищої освіти:

– «Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях».

– «Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для лікувальних закладів охорони здоров'я».

– «Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи».

– «Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи у закладах охорони здоров'я та аптечних закладах».

Методичні рекомендації затверджені Міністерством охорони здоров'я України, результати проведених досліджень *впроваджені в практичну діяльність фармацевтичних (медичних) підприємств*: ПП «Аптека дитяча», м. Житомир (від 05.04.2018); КП «Аптека міжлікарняна» Житомирської обласної ради, м. Житомир (від 11.04.2018); ПП «Наша аптека», м. Київ (від 16.04.2018); ТОВ «ПервоцвітФарм», м. Житомир (від 19.04.2018); ТОВ «ДКП «Фармацевтична фабрика Vishpha», м. Житомир (від 24.04.2018); КП «Аптека 127» Житомирської міської ради, м. Житомир (від 27.04.2018); Державна служба України з лікарських засобів та контролю за наркотиками у Житомирській області, м. Житомир (від 03.05.2018); ПрАТ «Ліктрави», м. Житомир (від 07.05.2018); ДУ «Національний інститут серцево-судинної хірургії імені М. М. Амосова НАМН України», м. Київ (від 15.05.2018); Державна служба України з лікарських засобів та контролю за наркотиками у Миколаївській області, м. Миколаїв (від 18.05.2018); ФОП «Шмалько Ольга Борисівна», аптека № 108, м. Миколаїв (від 21.05.2018); ПКВО «Фармація», МЛА № 110, м. Миколаїв (від 23.05.2018); ТОВ «Інфініті Еліт», м. Херсон (від 02.10.2018); КП «Центральна районна аптека № 3 Суворовського району», м. Херсон (від 03.10.2018); ПП «Мережа аптек Медпрепарати», м. Херсон (від 04.10.2018); ТОВ «Донфарм», м. Херсон (від 16.10.2018); ТОВ «Херсонагроюг», м. Херсон (від 17.10.2018); Державна служба України з

лікарських засобів та контролю за наркотиками у Херсонській області, м. Херсон (від 19.10.2018).

Впроваджено у навчальний процес та наукову діяльність кафедр вищих навчальних медичних (фармацевтичних) закладів: Вищого державного навчального закладу України «Буковинський державний медичний університет», м. Чернівці (від 04.06.2018); Вінницького національного медичного університету імені М. І. Пирогова, м. Вінниця (від 07.06.2018); ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет», м. Івано-Франківськ (від 11.06.2018); Тернопільського державного медичного університету імені І. Я. Горбачевського, м. Тернопіль (від 14.06.2018); Донецького національного медичного університету, м. Донецьк (від 18.06.2018); Запорізького державного медичного університету, м. Запоріжжя (від 20.06.2018); Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, м. Львів (від 22.06.2018); Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика, м. Київ (від 25.06.2018); Національного фармацевтичного університету, м. Харків (від 04.09.2018); Одеського національного медичного університету, м. Одеса (від 07.09.2018); ПАТ «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна академія управління персоналом», м. Київ (від 11.09.2018); Приватного вищого навчального закладу «Київський медичний університет», м. Київ (від 14.09.2018); Української військово-медичної академії, кафедри військової фармації, м. Київ (від 17.09.2018); Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького (факультет післядипломної освіти), м. Львів (від 21.09.2018); Приватного вищого навчального закладу «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика», м. Миколаїв (від 24.09.2018); ДЗ «Луганський державний медичний університет, м. Рубіжне (від 26.09.2018); Київського національного університету технологій та дизайну, м. Київ (від 02.10.2018); Національного медичного університету імені О. О. Богомольця, м. Київ (від 10.10.2018); Херсонського базового медичного коледжу Херсонської обласної ради, м. Херсон (від 16.10.2018).

Дані розробки підтверджуються 129 актами впровадження у практичну,

навчальну, педагогічну та наукову діяльність установ та закладів охорони здоров'я України.

Особистий внесок здобувача

Дисертаційна робота є самостійною завершеною науковою працею, в якій здобувачу належить вирішальна роль у визначенні мети дослідження, завдання для її досягнення, об'єкта та предмета дослідження, організації проведення експериментальної частини, обробці, інтерпретації результатів, узагальненні досягнень та побудові на їх основі наукових положень і висновків, що виносяться на захист.

Дисертантом самостійно здійснено пошук та аналіз науково-інформаційних джерел наукової літератури; розроблено методологію дослідження; вивчено організацію фармацевтичного забезпечення населення ЛЗ рослинного походження для фармакотерапії серцево-судинних захворювань; проведена експертна оцінка терапевтичної ефективності, прогнозування потреби в ЛЗ рослинного походження для лікувальних закладів охорони здоров'я; вивчено стан ринку та визначені напрямки оптимізації асортименту ЛЗ рослинного походження для фармакотерапії ССЗ; визначено складові мотивації споживачів при виборі лікарських засобів рослинного походження; проведено аналіз фармацевтичної складової медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги хворим на ССЗ щодо наявності в них ЛЗ рослинного походження; визначено ефективний асортимент ЛЗ рослинного походження для фармакотерапії хворих на ССЗ на амбулаторному, стаціонарному етапах лікування та при виписуванні зі стаціонару; обґрунтовано і розроблено модель функціонування в сучасних умовах реформування охорони здоров'я спеціалізованої аптеки кардіологічного профілю; розроблено та апробовано інформаційно-пошукову систему «Гіпертонічна хвороба та супутні патологічні стани серцево-судинної системи (Herbacor)»; сформульовані висновки та практичні рекомендації.

Наукові роботи опубліковані у співавторстві з Косяченком К. Л., Негодою Т. С. та інш.

Співавторами наукових праць є науковий керівник та науковці, спільно з

якими проведені дослідження. У наукових працях, опублікованих у співавторстві, дисертанту належить фактичний матеріал і основний творчий доробок.

Співавторами наукових праць дисертанта захищені такі дисертації: Негода Т. С. «Комплексні маркетингові дослідження ринку препаратів для лікування гіпертонічної хвороби», Київ, 2012. 310 с.

Постановка мети та завдань, обговорення результатів проведені разом з науковим керівником.

Апробація результатів дослідження

Основні наукові та методичні положення і результати дисертаційного дослідження роботи викладено та обговорено на науково-практичних конференціях різного рівня: Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасна медицина: актуальні питання» (Одеса, 2015); XI Міжнародній науково-практичній конференції «Наука и инновации – 2015» (Польща, 2015); XI Міжнародній науково-практичній конференції «Образование и наука XXI века – 2015» (Софія, 2015); Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання сучасної медицини: наукові дискусії» (Львів, 2015); XI Міжнародній науково-практичній конференції «Новости научной мысли – 2015» (Прага, 2015); II Міжнародній науково-практичній конференції «Технологічні та біофармацевтичні аспекти створення лікарських препаратів різної направленості дії» (Харків, 2015); II Міжнародній науково-практичній internet-конференції «Соціальна фармація: стан, проблеми та перспективи» (Харків, 2015); Міжнародній науково-практичній конференції, присвяченій Всесвітньому дню здоров'я (Київ, 2015); II Міжнародній науково-практичній internet-конференції «Теоретичні та практичні аспекти дослідження лікарських рослин» (Харків, 2016); Міжнародній науково-практичній конференції «Фармацевтична наука та практика: проблеми, досягнення, перспективи розвитку» (Харків, 2016); VIII Національному з'їзді фармацевтів України «Фармація XXI століття: тенденції та перспективи» (Харків, 2016); VI науково-практичній конференції з міжнародною участю «Науково-технічний прогрес і оптимізація технологічних процесів створення лікарських препаратів» (Тернопіль, 2016); IV Всеукраїнській науково-

освітній конференції «Формування національної лікарської політики за умов впровадження медичного страхування: питання освіти, теорії та практики» (Харків, 2016); Міжнародній науково-практичній конференції «Медична наука та практика: виклики і сьогодення» (Львів, 2016); Międzynarodowa konferencja naukowo-praktyczna «Innowacyjne technologie w medycynie: doświadczenia Polski i Ukrainy» (Люблін, 2017); II International scientific and practical conference «Medicine, Pharmacy, Health – 2017» (Czech Republic, Karlovy Vary - Ukraine, Kyiv, 2017); I Міжнародній науково-практичній конференції «Ліки – людині. Сучасні проблеми фармакотерапії і призначення лікарських засобів» (Харків, 2017); III International scientific and practical conference «Topical researches of the World Science» (Дубаї, 2017); IX науково-практичній конференції «Фармакоекономіка в Україні: стан та перспективи розвитку» (Харків, 2017); IV International scientific and practical conference «Topical problems of modern science and possible solutions» (Дубаї, 2017); International scientific and practical conference «Science and life. Proceedings of articles the International scientific conference» (Карлові Вари, 2017); Міжнародній науково-практичній internet-конференції «Теоретичні та практичні аспекти дослідження лікарських рослин» (Харків, 2018); Міжнародній науково-практичній конференції «Косметологія та ароматологія: етапи становлення і майбутнє» (Харків, 2018); II Міжнародній науково-практичній дистанційній конференції «Сучасні аспекти створення екстемпоральних, алопатичних, гомеопатичних і косметичних лікарських засобів» (Харків, 2018); International scientific conference «Advances of science» (Karlovy Vary - Kyiv, 2018); 3rd International scientific congress of scientists of Europe and Asia (Vienna - Austria, 2018); II науково-практичній інтернет-конференції з міжнародною участю «Фармацевтична наука та практика: проблеми, досягнення, перспективи розвитку» (Харків, 2018); 41 науково-практичній конференції молодих вчених НМАПО імені П. Л. Шупика з міжнародною участю «European biomedical young scientist conference NMAPE» (Київ, 2018).

Обсяг і структура дисертації

Дисертаційна робота написана українською мовою та викладена на 348

сторінках машинописного тексту в комп'ютерному наборі і складається з анотації українською та англійською мовами, вступу, змісту, переліку використаних позначень, 5 розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та 6 додатків. Обсяг основного тексту дисертації складає 165 сторінок друкованого тексту. Робота ілюстрована 36 таблицями, 36 рисунками та 17 формулами. Список використаних джерел містить 216 найменувань, з них 200 кирилицею та 16 латиницею.

РОЗДІЛ 1

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ХВОРИХ НА СЕРЦЕВО-СУДИННІ ЗАХВОРЮВАННЯ

1.1 Структура та аналіз динаміки поширеності серцево-судинних захворювань в Україні та світі

Серцево-судинні захворювання на даний час є однією з провідних причин, що призводять до втрати працездатності та смертності, як в Україні, так і у всьому світі. Зокрема у загальній структурі смертності від ССЗ в Україні частка ішемічної хвороби серця (ІХС) у 2018 р. склала 48,5 %. За останні роки відзначається тенденція зростання числа ССЗ за всіма віковими категоріями. Зростання числа ССЗ у 2018 р склало 18,2 % відповідно у порівнянні з 2013 р. На їх частку припадає 55,4 % всіх випадків смертей, 43,3 % – інвалідизації, 9 % – тимчасової втрати працездатності. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), приблизно 34 млн осіб у світі страждають на ішемічну хворобу серця [1-6, 82, 86].

Висока смертність і, перш за все, через ССЗ є однією з серйозних причин демографічної кризи в Україні, що призвела до скорочення в останні роки чисельності населення приблизно на 700 тис. осіб. За прогнозами фахівців, через 10 років чисельність українців може знизитися на 3,6 млн. осіб, що матиме дестабілізаційний вплив на розвиток економіки та соціальної сфери [7, 83, 87, 90].

Захворювання системи органів кровообігу вражають усі вікові категорії населення, проте більшою мірою – дорослих. З метою аналізу стану здоров'я населення нами було проведено порівняльне вивчення динаміки показників загальної захворюваності дорослого населення України за статистичними даними.

Проводячи аналіз структури зареєстрованих захворювань у дорослого населення в Україні, встановлено, що хвороби системи кровообігу займають друге місце серед інших класів хвороб, поступаючись першістю лише захворюванням

органів дихання. Це підтверджують дані, наведені в табл. 1.1.

Як впливає з отриманих даних, у структурі захворювань вагомих змін не сталося. У 2017 р. з перевагою (0,2 %) переважали хвороби органів дихання (16,5 %), кровообігу (16,3 %), кістково-м'язової системи (7,9 %), хвороби сечостатевої системи (7,5 %), травми і отруєння (6,8 %).

Серед показників інвалідизації і смертності населення в аналізованому періоді досліджувана нами патологія також стабільно утримує другу позицію.

За проміжок часу, що вивчався (2013-2017 рр.), захворюваність дорослого населення мала нерівномірний характер. Звертає на себе увагу той факт, що сталося збільшення долі зареєстрованих захворювань системи кровообігу на 1,6 % на тлі зниження захворюваності органів дихання на 2,9 %.

Таблиця 1.1

Структура захворювань на 100 тис. дорослого населення

КЛАСИ ХВОРОБ	2013 р.		2014 р.		2015 р.		2016 р.		2017 р.	
	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%
Хвороби органів дихання	165,3	19,4	168,6	19,7	152,7	17,9	148,4	16,9	149,7	16,5
Хвороби системи кровообігу	125,1	14,7	1223,0	14,3	127,9	15,0	139,3	15,9	147,3	163,0
Хвороби кістково-м'язової системи	66,7	7,8	68,0	8,0	70,3	8,2	70,7	8,1	71,2	7,9
Хвороби сечостатевої системи	66,0	7,8	65,5	7,7	66,3	7,8	68,1	7,8	67,6	7,5
Травми і отруєння	64,9	7,6	67,3	7,9	64,7	7,6	66,9	7,6	61,4	6,8
Хвороби органів травлення	56,8	6,7	55,4	6,5	58,3	6,8	60,0	6,8	58,9	6,5
Хвороби ока	46,6	5,5	51,3	6,0	53,7	6,3	54,8	6,3	59,1	6,5
Психічні розлади	46,0	5,4	46,0	5,4	45,9	5,4	45,5	5,2	45,7	5,0
Новоутворення	33,5	3,9	32,8	3,8	33,0	3,9	35,1	4,0	36,6	4,0
Хвороби ендокринної системи	41,1	4,8	42,8	5,0	43,3	5,1	45,1	5,1	46,0	5,1
Хвороби нервової системи	40,3	4,7	37,7	4,4	38,1	4,5	38,4	4,4	41,1	4,5

Продовж. табл. 1.1

Хвороби шкіри і підшкірної клітковини	34,9	4,1	34,2	4,0	35,1	4,1	40,0	4,6	47,4	5,2
Інфекційні і паразитарні хвороби	28,9	3,9	29,1	3,4	27,7	3,2	28,3	3,2	32,2	3,6
Хвороби вуха і сосочкового відростка	19,2	2,3	18,5	2,2	19,0	2,2	19,3	2,2	21,5	2,4
Вроджені аномалії	0,6	0,1	0,6	0,1	0,6	0,1	0,6	0,1	0,6	0,1
Інші	16,1	1,3	15,6	1,6	17,8	1,9	16,6	1,9	18,8	2,1
Разом	852,0	100,0	855,7	100,0	854,4	100,0	877,2	100,0	905,2	100,0

В цілому по Україні за період 2013-2017 рр. спостерігається зростання показників захворюваності хворобами системи кровообігу за віковими категоріями: у дорослого населення – 14,7-16,3 %; у підлітків 1,6-2,0 %, а у дітей спостерігається незначне зниження рівня захворюваності системи кровообігу – 0,6-0,7 %.

Результати досліджень свідчать про те, що за останні три роки спостерігалася тенденція зростання числа ССЗ, яка складає більше 1,6 %. Ці ж результати підтверджують дані табл. 1.2. На долю хвороб системи кровообігу в 2013 році припадає 16,3 % загальної захворюваності, врахованої при зверненнях дорослого населення в усі заклади охорони здоров'я (ЗОЗ).

У зв'язку з тим, що хвороби системи кровообігу є соціально значущими і завдають збитків не лише здоров'ю населення, але і економіці, нами був проведений аналіз поширеності ССЗ населення в Україні за 2017-2018 рр.

Встановлено, що захворювання серцево-судинної системи відносяться до найбільш поширених класів хвороб (після захворювань органів дихання) в цілому по Україні.

Всі ССЗ з позиції соціальної вагомості умовно можна розподілити на три категорії:

– захворювання, що викликають короточасну втрату працездатності;

- захворювання, що є причиною інвалідизації населення;
- захворювання, що закінчуються летальним результатом.

За механізмом розвитку ССЗ можна розподілити на три групи (рис. 1.1).

Рис. 1.1 Класифікація ССЗ за механізмом розвитку, запропонована Українською асоціацією кардіологів (УАК)

За територіальним розподілом України захворюваність різними нозологічними формами серцево-судинної системи була нерівномірною. На прикладі 2017 р. можна продемонструвати розподіл серцево-судинних захворювань за територіальною ознакою (табл. 1.2 та рис. 1.2).

Розподіл територіальних відмінностей за кількістю хворих виглядає таким чином:

1. *Гіпертонічна хвороба*: Вінницька, Закарпатська, Івано-Франківська, Київська, Полтавська області.
2. *Ішемічна хвороба серця*: Закарпатська, Київська області.
3. *Стенокардія*: Закарпатська, Київська області.
4. *Інфаркт міокарда*: Житомирська, Миколаївська, Харківська області.

Приблизно така ж тенденція спостерігалася і у більш ранній період.

У структурі тимчасової непрацездатності (у днях) хвороби системи кровообігу складають 13,2 %, поступаючись тільки хворобам органів дихання (18,7 %), травмам і отруєнням (16,8 %).

Встановлено, що питома вага патології системи кровообігу у період 2017-2018 рр. в Україні склала понад 15,8 % загальної захворюваності дорослого населення [2].

Таблиця 1.2

**Розподіл ССЗ на території України
(на 100 тис. дорослого населення)¹**

Області	Хвороби системи кровообігу	У тому числі:			
		гіпертонічна хвороба	ішемічна хвороба серця	зокрема:	
				стенокардія	інфаркт міокарда
Вінницька	15403,1	3294,6	6631,1	1780,4	67,2
Волинська	22230,4	2756,5	6837,0	1367,5	141,6
Дніпропетровська	7458,6	2352,2	9121,3	1966,9	56,7
Житомирська	16051,9	2474,9	2617,7	1764,0	162,2
Закарпатська	22427,9	6726,4	7267,3	3252,5	143,6
Запорізька	13740,6	3105,3	3205,8	1820,5	123,1
Івано-Франківська	21723,5	4476,3	10946,2	2084,9	136,9
Київська	21440,9	6339,0	6146,0	2879,4	125,6
Кіровоградська	6485,1	2578,4	2141,8	944,0	149,3
Львівська	11548,7	1680,2	3779,6	2664,1	123,0
Миколаївська	16320,9	4173,6	7308,9	898,1	168,8
Одеська	15119,1	3222,7	4455,1	1121,1	91,8
Полтавська	20398,0	2612,2	6739,8	1234,7	61,2
Рівненська	13160,8	5551,0	2754,9	1349,0	56,9
Сумська	12088,5	5212,7	3521,7	610,2	83,9
Тернопільська	13402,9	7296,1	2888,3	791,3	131,1
Харківська	14988,8	4212,7	3115,7	1514,9	194,0
Херсонська	10469,9	3542,2	3445,8	2373,5	96,4
Хмельницька	14322,0	3478,0	2207,5	537,1	143,4
Черкаська	7641,3	1821,1	856,3	211,1	86,3

Продовж. табл. 1.2

Чернівецька	12054,3	4587,4	1987,4	643,2	112,7
Чернігівська	7622,7	1721,4	672,4	341,9	105,4
Луганська ²	402,0	103,1	65,9	43,4	38,5
Донецька ²	1090,0	472,4	121,4	66,5	63,4
м. Київ	1455,0	441,7	218,3	102,3	78,2

¹Без урахування тимчасово окупованої території АР Крим та м. Севастополя

²Ураховані дані тільки з підконтрольної Україні території Донецької та Луганської областей

Наступним етапом стало вивчення структури захворюваності за нозологічними групами, представлена на рис. 1.2.

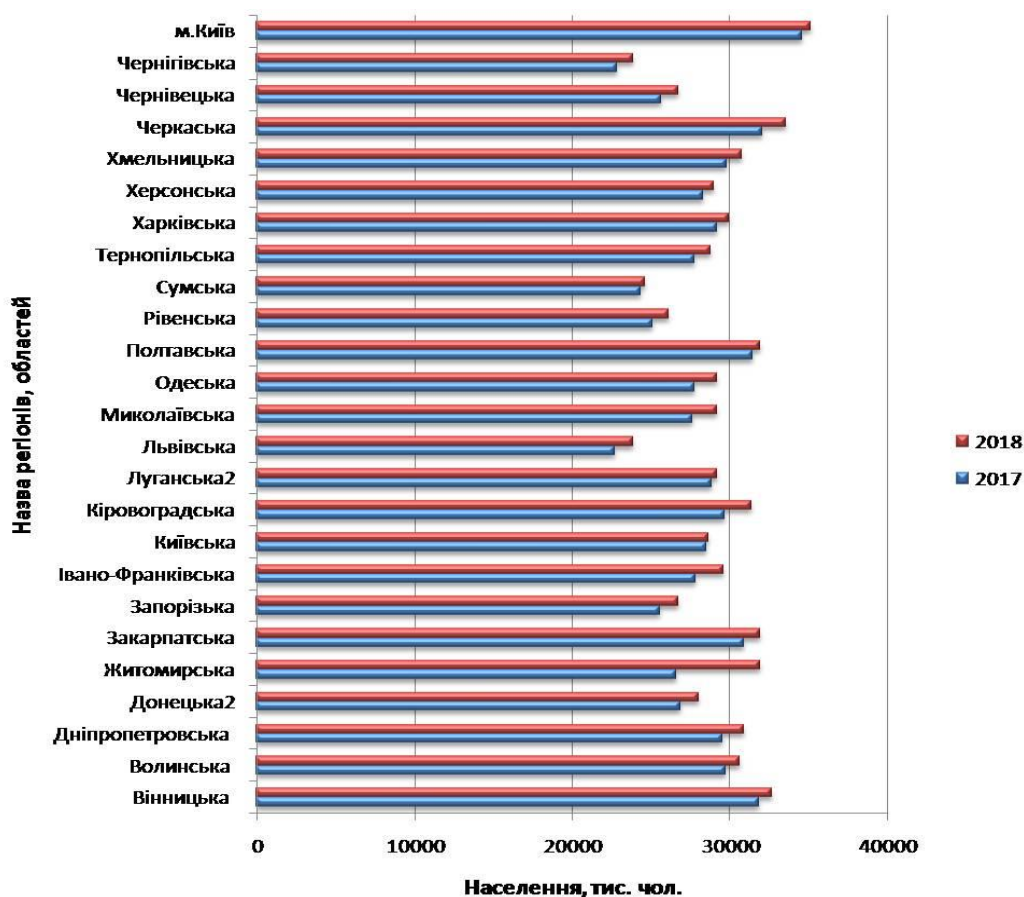

Рис. 1.2 Структура серцево-судинної захворюваності за нозологічними групами

У структурі звернень дорослого населення в 2017 р. до ЗОЗ України з приводу хвороб системи кровообігу, провідна роль належить ішемічній хворобі серця, на долю якої припадало 36,4 % усіх звернень. На долю захворювань, що характеризуються підвищеним артеріальним тиском (гіпертонічна хвороба), в структурі звернень дорослого населення припадало 32,3 % звернень (рис. 1.3).

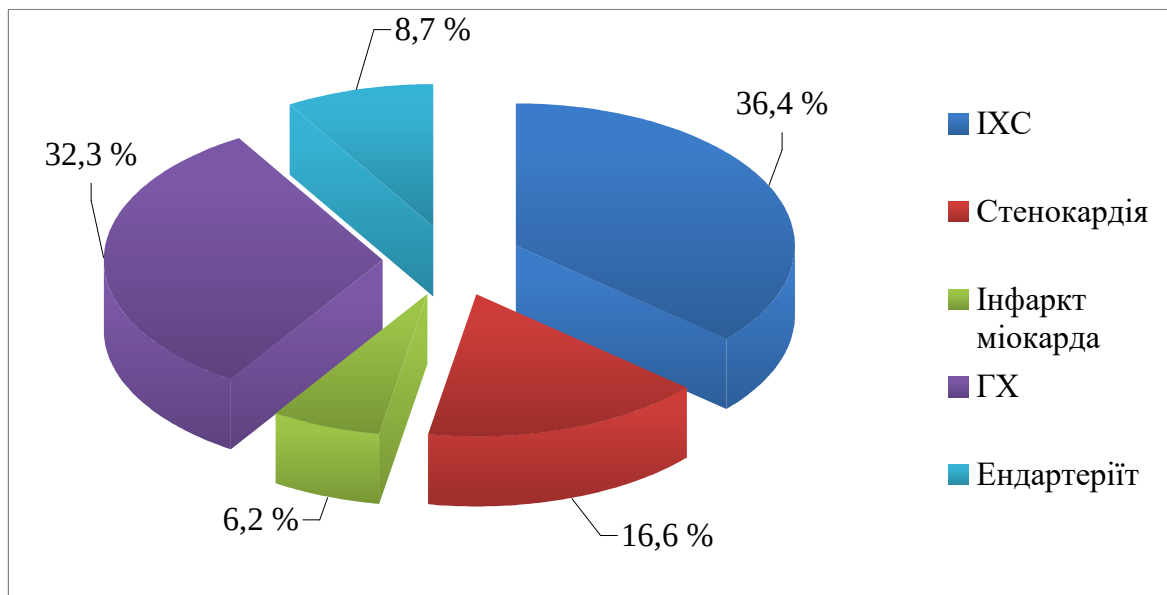

Рис. 1.3 Структура звернень дорослого населення України до ЗОЗ

Як показує аналіз динаміки захворюваності населення, в найближчому майбутньому проблема неблагополуччя з такими серйозними захворюваннями, як хвороби системи кровообігу для України збережеться, що вимагає серйозної уваги до неї.

Високий рівень захворюваності ішемічною хворобою серця і гіпертонічною хворобою є головною причиною інвалідності хворих, що страждають патологією системи органів кровообігу (табл. 1.3).

Як показують дані, представлені в табл. 1.3, інвалідність дорослого населення унаслідок хвороб системи кровообігу за період 2013-2017 рр. значно прогресує [69, 185]. Відмічається стійка тенденція до росту її питомої ваги від 28,8 % до 41,8 %.

В структурі причин загальної смертності населення України в 2017 р. з великим відривом переважали хвороби системи кровообігу (60,6 %) (рис. 1.4) [69,

178].

Таблиця 1.3

**Структура первинної інвалідизації з причин захворюваності
(на 100 тис. населення працездатного віку)**

Класи хвороб	2013 р.		2014 р.		2015 р.		2016 р.		2017 р.	
	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%
Інфекційні і паразитарні хвороби	44,0	6,3	41,6	6,1	36,2	5,2	33,8	4,6	28,7	3,6
Новоутворення	87,9	12,6	85,6	12,5	78,8	11,4	76,8	10,4	89,5	11,3
Хвороби ендокринної системи	38,4	5,5	31,1	4,5	34,4	5,0	38,1	5,2	36,8	4,6
Хвороби крові і кровотворних органів	1,2	0,2	0,9	0,1	0,8	0,1	0,9	0,1	0,8	0,1
Психічні розлади	47,1	6,7	44,6	6,5	36,8	5,2	42,5	5,8	45,3	5,7
Хвороби нервової системи	52,6	7,5	48,9	7,1	32,2	4,7	28,2	3,8	33,9	4,3
Хвороби ока	10,1	1,4	8,5	1,2	9,6	1,4	9,9	1,3	7,2	0,9
Хвороби вуха	3,3	0,5	2,2	0,3	2,2	0,3	2,3	0,3	2,3	0,2
Хвороби системи кровообігу	201,3	28,8	217,0	31,6	260,4	37,7	308,8	41,8	328,1	41,7
Хвороби органів дихання	22,2	3,0	21,4	3,1	21,1	3,1	20,6	2,8	23,2	2,9
Хвороби органів травлення	20,9	3,0	24,5	3,6	18,3	2,7	19,3	2,6	21,3	2,7
Хвороби печінки	8,4	1,2	9,2	1,3	7,6	1,1	9,6	1,3	11,8	1,5
Хвороби сечостатевої системи	11,3	1,6	9,2	1,3	10,7	1,6	11,6	1,6	11,1	1,4
Хвороби нирок і сечових шляхів	10,8	1,6	8,9	1,3	10,7	1,6	11,4	1,5	10,9	1,3
Хвороби кістково-м'язової системи	76,0	10,9	69,7	10,2	69,3	10,0	69,2	9,4	75,9	9,6
Травми і отруєння	63,4	9,0	62,7	9,1	62,6	8,9	56,4	7,5	58,4	7,4
Разом	698,9	100,0	686,0	100,0	691,7	100,0	739,4	100,0	785,2	100,0

Динаміка структури смертності населення України унаслідок хвороб системи кровообігу за період 2013-2017 рр. представлена у табл. 1.4.

За даними ВООЗ, Україна займає одне з перших місць у світі за смертністю населення від ССЗ, особливо серед чоловіків, причинами якої стали хвороби системи кровообігу та алкогольна кардіоміопатія, що вражає серцевий м'яз. У 2013 році в Україні близько половини смертей було внаслідок ССЗ за даними

Державної служби статистики України. Тому в Україні проблема ССЗ давно набула державного значення [8-16, 84, 85, 88].

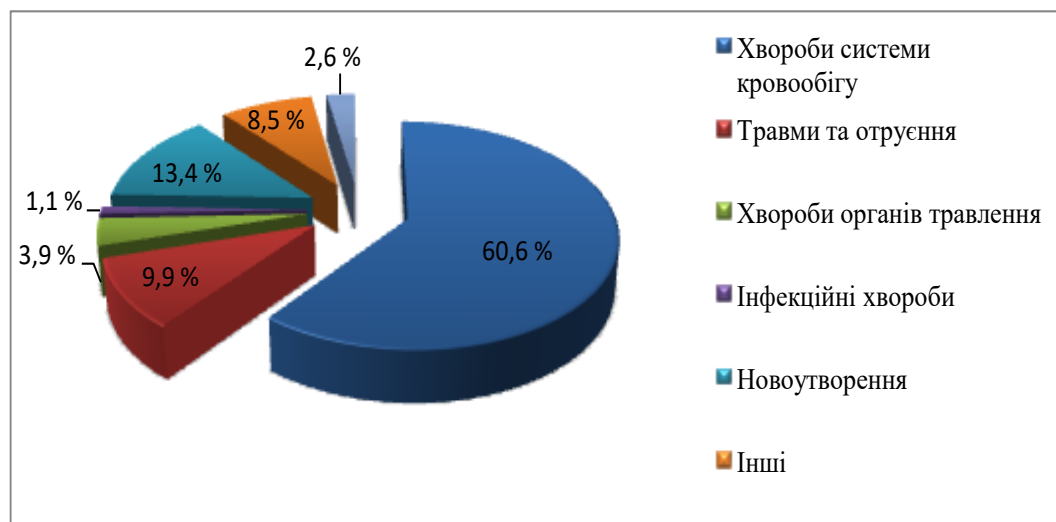

Рис. 1.4 Структура загальної смертності населення за основними класами захворювань, 2017 р.

Таблиця 1.4

**Структура смертності населення за класами хвороб
(на 100 тис. осіб)**

Класи хвороб	2013 р.		2014 р.		2015 р.		2016 р.		2017 р.	
	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%
Інфекційні хвороби	21,3	1,5	24,0	1,6	19,0	1,3	20,2	1,4	15,8	1,1
Новоутворення	198,1	13,6	193,4	13,0	193,9	13,6	188,0	13,1	189,5	13,4
Хвороби ендокринної системи	8,2	0,6	10,0	0,7	8,8	0,6	8,7	0,6	8,8	0,6
Хвороби крові і кровотворних органів	0,9	0,1	0,4	0,3	0,4	0,3	0,8	0,1	0,6	0,1
Психічні розлади	9,2	0,6	13,5	0,9	12,2	0,9	11,5	0,8	10,0	0,7
Хвороби нервової системи	9,0	0,6	6,8	0,5	6,4	0,5	7,1	0,5	7,0	0,4
Хвороби системи кровообігу	868,0	59,5	902,6	60,5	863,4	60,5	878,0	61,2	856,0	60,6
Хвороби органів дихання	49,40	3,4	47,0	3,1	41,8	2,9	40,2	2,8	37,2	2,6
Хвороби органів травлення	46,6	3,2	50,7	3,4	52,0	3,7	53,9	3,8	54,5	3,8
Хвороби сечостатевої системи	8,8	0,6	7,7	0,5	7,2	0,5	6,7	0,5	6,6	0,4

Продовж. табл. 1.4

Ускладнення вагітності, пологів	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,2	0,3	0,2	0,3	0,2
Природжені аномалії	4,1	0,3	3,8	0,2	3,9	0,3	3,9	0,3	3,4	0,2
Окремі стани перинатального періоду	6,0	0,4	5,4	0,3	5,7	0,4	5,5	0,4	4,5	0,3
Симптоми, ознаки і неточно позначені стани	71,1	4,9	67,1	4,4	63,4	4,5	66,2	4,6	74,9	5,3
Травми і отруєння	155,0	10,6	157,2	10,5	145,3	10,2	142,6	9,9	139,9	9,9
Інші	2,4	0,2	2,5	0,1	2,5	0,1	2,0	0,1	3,5	0,2
Разом	1458,4	100,0	1492,5	100,0	1426,3	100,0	1435,6	100,0	1412,6	100,0

Структура причин тимчасової непрацездатності за нозологічними формами, що вивчаються, представлена в табл. 1.5.

Таблиця 1.5

Структура причин тимчасової непрацездатності за різними нозологічними формами (на 100 тис. осіб працездатного віку)

Нозологічна форма	Рік	Число випадків	Число днів	Середня тривалість випадку, днів
Гіпертонічна хвороба	2013	1,27	17,68	13,88
	2014	1,41	19,14	13,60
	2015	1,30	17,70	13,60
	2016	1,30	17,50	13,80
	2017	1,40	20,20	14,90
Ішемічна хвороба серця	2013	0,50	10,25	20,69
	2014	0,54	10,74	19,80
	2015	0,48	9,30	19,50
	2016	0,50	8,90	19,30
	2017	0,50	9,30	19,60

Відповідно даним, представленим в табл. 1.5, найбільше число днів тимчасової непрацездатності унаслідок ішемічної хвороби серця і гіпертонічної хвороби доводиться на 2014 р.

Для створення більш повної картини причин смертності у 2018 році наведемо дані, надані Всесвітньою організацією охорони здоров'я (табл. 1.6).

Таблиця 1.6

Структура причин смертності у світі за даними ВООЗ (станом на 2018 р.)

Види захворювань	Випадки смерті, в млн. осіб у світі
Ішемічна хвороба серця	7,20
Інсульт та інші хвороби, пов'язані з порушенням мозкового кровообігу	5,71
Інфекції нижніх дихальних шляхів	4,18
Ускладнення перинатального періоду (з 28-го тижня вагітності і 7 днів після народження)	3,18
Хронічна обструктивна хвороба легень	3,02
Захворювання шлунково-кишкового тракту	2,16
ВІЛ/СНІД	2,04
Туберкульоз	1,46
Ракові захворювання трахеї, бронхів і легень	1,32
Дорожньо-транспортні аварії	1,27

З даних, представлених у табл. 1.6, видно, що захворювання системи кровообігу займають у світі провідне місце в загальній структурі смертності.

За даними ВООЗ, у світі близько 9,4 мільйонів осіб щорічно помирають від серцево-судинних захворювань. Серед них 45 % людей помирають від ішемічної хвороби серця [17-19, 89, 91].

При збільшенні в цілому поширеності захворювань серед дорослого населення, за останні п'ять років, у структурі захворюваності спостерігається зростання захворювань системи кровообігу (з 38 % у 2016 р. до 40 % у 2018 р.). Поширеність патологій ССЗ також зростає [35, 36, 104].

У 76 % хворих ІХС поєднується з гіпертонічною хворобою. Від усіх гострих та повторних інфарктів 55 % великовогнищеві, трансмуральні. Приблизно 60 %

інсультів відбуваються на фоні гіпертонічної хвороби [37, 118, 122].

У розвинених країнах світу за останні 10 років кількість смертей від ССЗ зменшувалася, тоді як у країнах із низьким економічним розвитком вона зростала досить швидко. Це пояснюється низьким рівнем профілактичного спрямування медицини. Як результат – у країнах з низьким економічним розвитком значна кількість людей з високим ризиком розвитку ССЗ залишається невиявленою або не має достатнього доступу до первинного рівня надання медичної допомоги [38, 140]. За даними ВООЗ у 2018 році в економічно розвинених країнах частка випадків передчасної смерті від ССЗ становить менше 5 % (завдяки заходам профілактики), у країнах із низьким рівнем доходів – майже 50 % [39, 125]. У світі понад 80 % смертей від ССЗ припадає на країни з низьким та середнім рівнем доходів. Серцево-судинні захворювання, у випадку їх невчасного виявлення та при не застосуванні доцільної профілактики послаблюють економіку держави. Так, на думку експертів, захворювання неінфекційного характеру, у тому числі й ССЗ, у країнах із низьким та середнім рівнями доходів можуть знижувати валовий внутрішній продукт України на 8 %, що пов'язано з великою кількістю випадків передчасної смерті. Тобто захворювання серцево-судинної системи мають не тільки негативні медико-соціальні наслідки, а й можуть призводити до значних економічних втрат (наприклад, для країн Європейського Союзу це приблизно 195 млрд. € на рік) [40, 124]. Серед причин летальності, провідним фактором ризику ССЗ є підвищений артеріальний тиск (15 % від загального числа смертей у світі), на другому місці – тютюнопаління (10 %), підвищений рівень глюкози крові (9 %), відсутність фізичної активності (6 %), надмірна маса тіла/ожиріння (5 %). Ці фактори можуть поєднуватися у одного й того ж хворого і діяти синергічно, підвищуючи сукупний ризик виникнення гострої судинної патології – інфаркту міокарда та інсульту [41, 127].

Тенденція зростання кількості ССЗ, які є основною причиною смертності і скорочення середньої тривалості життя (до 65 років у 2013 р.), особливо, чоловіків (на 10-12 років менше, ніж у європейських країнах), викликає особливе занепокоєння (табл. 1.7) [42, 128].

Таблиця 1.7

Поширеність серцево-судинних захворювань серед працездатного населення (на 100 тис. населення)

Серцево-судинні захворювання	Поширеність захворювання		
	2013 р.	2017 р.	Тенденція 2017 р. до 2013 р. (%)
Транзиторні ішемічні атаки	64,3	66,8	+3,8
Гіпертонічна хвороба (всі форми)	18212,3	19659,7	+7,9
Ішемічна хвороба серця	9158,1	9704,3	+6,0
Ішемічна хвороба серця з гіпертонічною хворобою	5267,0	5658,0	+7,4
Кардіоміопатія	48,5	60,0	+23,7
Цереброваскулярні захворювання	2450,0	2523,0	+3,0
Інсульт	97,9	99,7	+1,8
Інсульт з гіпертонічною хворобою	53,9	56,2	+4,3
Атеросклероз	196,9	200,8	+2,0

Велика питома вага людей старшого віку припадає на сільське населення, у зв'язку з чим показник смертності жителів сільської місцевості в 1,5 рази перевищує аналогічний показник для міського населення.

Гіпертонічна хвороба (ГХ) може бути виявлена у кожної п'ятої дорослої людини. Більшість людей не знають про наявність у себе підвищеного артеріального тиску і не підозрюють про високий ступінь ризику розвитку ускладнень: мозкового інсульту, інфаркту міокарда, серцевої й ниркової недостатності, ураження периферичних артерій. Розповсюдження ГХ серед чоловіків і жінок віком 20-69 років приблизно однакова: 22,3 % і 21,8 %. Тим не менш, відмінності у віковій динаміці поширеності ГХ вельми істотні: якщо в діапазоні 20-39 років у чоловіків і жінок розповсюдженість ГХ з віком підвищується однаково, то в інтервалі 40-69 років даний показник у чоловіків змінюється мало (32,8-41,1 %), у той час як у жінок продовжує різко зростати: вдвічі в 50-59 років (34,7 %) і втричі в 60-69 років (57,6 %) [43, 130, 132].

Число дітей з вродженими вадами серця становить 9 осіб на 1000 народжених; приблизно 40 % з них помирає на першому році життя, а решта потребує оперативного втручання.

Поширеність ішемічної хвороби серця (ІХС) серед населення у віці 40-60 років становить 14,5 %. Щорічно в Україні від первинного інфаркту міокарда помирає до 25 % хворих, а від повторного – до 50 %.

Для зниження рівня смертності в нашій країні в першу чергу необхідно впровадити комплексну державну програму освіти населення про небезпеку захворювань серця. Дуже важливо донести інформацію про те, що контроль режиму харчування і фізичної активності, відмова від шкідливих звичок, зокрема, алкогольної залежності, сприяє запобіганню ССЗ.

За підрахунками ВООЗ, до 2030 року від серцево-судинних захворювань щорічно помиратимуть близько 23,6 мільйони осіб, тобто основною причиною смертності, як і раніше будуть хвороби серця [20, 21, 92, 94, 96].

У світовій практиці перше місце серед причин смертності дорослого населення займають хвороби системи кровообігу (гіпертонічна хвороба, ішемічна хвороба серця, і лише друге місце займають новоутворення. Серед усіх причин смертності хвороби системи кровообігу посідають особливе місце, адже вони зумовлюють значну частку всіх смертей. Протягом трьох останніх десятиліть незмінно зберігалася визначальна роль захворювань системи кровообігу у структурі смертності населення в Україні: близько половини чоловіків і 65-70 % жінок помирають з цієї причини [69, 159].

Поміж чинників, що формують споживчу поведінку споживача на фармацевтичному ринку, особливе місце займають медичні (наприклад, поширеність захворювань, ступінь їх тяжкості) і соціально-демографічні (стать, вік, соціальний статус індивіда). Між цими чинниками існує взаємозв'язок, тобто окремі класи захворювань найбільш поширені серед осіб певної статі або віку. Тому якнайповнішу характеристику поширення тієї або іншої патології в регіоні слід аналізувати з урахуванням демографічної ситуації, що склалася на цій

території.

Для подальших досліджень медико-демографічних показників населення України нами була проаналізована чисельність і вікова та статева структура населення за період з 2013 по 2018 рр., яка показала стан природного руху міграційного процесу населення, а також освітлила структуру по статі, віку і місцю проживання [69, 158].

Аналіз демографічних показників по Україні 2013-2018 рр. свідчить про те, що чисельність постійного населення змінюється. Так до 2015 р. спостерігалось зростання чисельності населення, а в подальші роки реєструється спад. Як свідчать дані, упродовж усього періоду, що досліджувався, залишається територією з високою долею сільського населення (у 2013 р. – 45,5 %; у 2018 р. – 43,9 %), що багато в чому визначає ситуацію на фармацевтичному ринку. Статевозрілий склад населення розподіляється таким чином, що кількість жителів працездатного віку склала в 2018 р. – 62,3 % (1688,3 тис. осіб), що в порівнянні з 2013 р. збільшилося на 6,4 %.

Таким чином, віковий склад населення характеризується високою долею дорослого населення працездатного і літнього віку. Доля літніх людей по відношенню до загальної чисельності населення зменшилася і склала в 2018 р. – 17,6 %, що менше на 1,3 %, ніж у 2013 р.

1.2 Сучасні принципи фармакотерапії серцево-судинних захворювань на засадах доказової медицини

Міжнародна і вітчизняна практика свідчить, що одним із найважливіших напрямків сучасної медицини є планомірне впровадження комплексної системи нормативного забезпечення надання медичної допомоги шляхом проведення робіт по стандартизації і сертифікації в охороні здоров'я України. Система нормативного забезпечення дає змогу реалізувати захист прав громадян в галузі охорони здоров'я, здійснювати діяльний контроль і регулювати роботу лікувальних установ, медичних і фармацевтичних представників.

1.2.1 Аналіз змісту нормативних документів щодо надання медичної допомоги хворим на серцево-судинні захворювання

Створення і розвиток системи стандартизації в охороні здоров'я України з врахуванням основних принципів доказової медицини та клінічної економіки дозволяє визначити основні методичні підходи до розробки і удосконалення стандартів, галузевих норм, правил і термінології, створити систему управління якістю, тобто вплинути на лікувально-діагностичний процес, використовуючи як обґрунтовані і адекватно оцінені статистичні дані, відповідні реальні фінансові важелі, так і об'єктивну оцінку якості медичної допомоги.

Наявність стандарту лікування, особливо життєво небезпечних захворювань, значно спрощує дії лікаря, зменшує психоемоційне навантаження при прийнятті рішення. При умові дотримання стандарту, навіть в разі несприятливого результату, правова оцінка дій лікаря стає більш об'єктивною.

У відповідності до Наказу МОЗ України від 28.09.2012 р. №751 «Про створення та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги в системі Міністерства охорони здоров'я України» Уніфікований клінічний протокол медичної допомоги – це документ, що розробляється на основі клінічної настанови з урахуванням можливостей системи

охорони здоров'я, за наявності стандарту медичної допомоги – відповідно до нього; визначає процес надання медичної допомоги, обсяг та її результати при певному захворюванні, затверджується Міністерством охорони здоров'я України.

У теперішній час в системі охорони здоров'я України відбувається важлива подія – це побудова якісно нової системи стандартизації медичної допомоги на основі використання методики з розробки клінічних настанов, медичних стандартів, уніфікованих клінічних протоколів та локальних протоколів медичної допомоги на засадах доказової медицини.

Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги (УКПМД) «Стабільна ішемічна хвороба серця», розроблений з урахуванням сучасних вимог доказової медицини, розглядає особливості проведення діагностики, лікування та профілактики стабільної ішемічної хвороби серця в Україні з позиції забезпечення наступності етапів медичної допомоги. УКПМД розроблений на основі клінічної настанови «Стабільна ішемічна хвороба серця. Оновлена та адаптована клінічна настанова, заснована на доказах». Затвердження цього УКПМД призупиняє використання УКПМД «Ішемічна хвороба серця: стабільна стенокардії напруги. Первинна допомога», який був введений в дію Наказом МОЗ України 23.11.2011 № 816 (із змінами і доповненнями, внесеними наказом Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги на засадах доказової медицини» від 30 червня 2015 року № 396).

При розробці УКПМД, як і відповідної клінічної настанови, були враховані нові положення доказової медицини, які увійшли в оновлені рекомендації Європейської асоціації кардіологів (2013). Для визначення нозології в оригінальному тексті використовується термін «стабільна хвороба коронарних артерій» (stable coronary artery disease), який, безперечно, є більш точним з точки зору патогенетичної сутності захворювання. За номенклатурою ВООЗ, цей термін вважається синонімом терміну «ішемічна хвороба серця (ІХС)». Враховуючи той факт, що в Україні загальновизнаним терміном є ІХС, в назві КН та УКПМД

використано термін «Стабільна ішемічна хвороба серця».

За формою, структурою та методичними підходами щодо використання вимог доказової медицини УКПМД відповідає вимогам «Методики розробки та провадження медичних стандартів (уніфікованих клінічних протоколів) медичної допомоги на засадах доказової медицини», затвердженої наказом МОЗ України від 28 вересня 2012 року № 751, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 29 листопада 2012 року за № 2001/22313.

В УКПМД зосереджено увагу на організації медичної допомоги хворим на стабільну ІХС в Україні у відповідності до міжнародних клінічних настанов:

1. 2013 ESC guidelines on the management of stable coronary artery disease;
2. 2012 ACCF/AHA/ACP/AATS/PCNA/SCAI/STS Guideline for the Diagnosis and Management of Patients With Stable Ischemic Heart Disease;
3. 2011 NICE (National Clinical Guideline Center) guideline 126 Stable angina;
4. 2013 AHA Exercise Standards for Testing and Training: A Scientific Statement From the American Heart Association.

В новій версії УКПМД розглядаються питання надання медичної допомоги хворим на ІХС не тільки на етапі первинної медичної допомоги, але й вторинної (спеціалізованої) і третинної (високоспеціалізованої), що забезпечує чітку послідовність у наданні медичної допомоги. Метою протоколу є впровадження медико-організаційних та лікувально-діагностичних підходів, які відповідають сучасним положенням доказової медицини, в процес надання медичної допомоги пацієнтам зі стабільною ІХС в Україні.

24 травня 2012 року Наказом МОЗ України № 384 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при артеріальній гіпертензії» затверджено Уніфікований клінічний протокол первинної, екстреної та вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги «Артеріальна гіпертензія», розроблений на основі адаптованої клінічної настанови «Артеріальна гіпертензія» як джерела доказової інформації про найкращу медичну практику. Сучасний розвиток медицини передбачає постійне удосконалення заходів щодо діагностики, лікування та профілактики захворювань

з урахуванням вимог доказової медицини. Система стандартизації медичної допомоги орієнтована на розробку медико-технологічних документів, які допомагають лікарю ефективно діяти в конкретних клінічних ситуаціях, уникаючи неефективних та помилкових втручань. Уніфікований клінічний протокол медичної допомоги (УКПМД) «Артеріальна гіпертензія» за своєю формою, структурою та методичним підходам щодо використання вимог доказової медицини створено відповідно до наказу МОЗ України № 798/75 від 03.11.2009 «Про затвердження Уніфікованої методики з розробки клінічних настанов, медичних стандартів, уніфікованих клінічних протоколів медичної допомоги, локальних протоколів медичної допомоги (клінічних маршрутів пацієнтів) на засадах доказової медицини (частина друга)». УКПМД розроблений на основі клінічної настанови «Артеріальна гіпертензія. Оновлена та адаптована клінічна настанова, заснована на доказах».

Для усунення нервово-психічних розладів у вагітних з ГХ доцільно також використовувати легкі седативні засоби рослинного походження: препарати валеріани, сухоцвіту, собачої кропиви. Лікування хворих на ГХ із супутнім цукровим діабетом потребує врахування індивідуального ризику ускладнень і застосування залежної від цього тактики лікування. Доведено, що своєчасне призначення медикаментозної терапії у пацієнтів із ГХ знижує прогресування захворювання, розвиток ускладнень і смертність. Проте в Уніфікованих клінічних протоколах не вказується надання медичної допомоги лікарськими засобами рослинного походження. Навіть у Інформаційному листі для пацієнтів з ГХ не вказано, які ЛЗ РП можна приймати.

В даний час можна виділити два основних підходи до профілактики та консервативного лікування серцево-судинних захворювань:

а) традиційний підхід, коли лікар ставить діагноз і виписує фармакологічні препарати відповідно до практики, описаної в сучасних підручниках та протоколах лікування;

б) нетрадиційний підхід передбачає не тільки застосування таких засобів, як

синтетичні ЛЗ, так і трави, мікроелементи, ферменти, а також передбачає активну участь самого пацієнта в процесі оздоровлення (зміна звичного способу життя, в тому числі харчування і відпочинку, оздоровчі вправи та ін.) [22, 93, 95].

З метою зменшення поширеності ССЗ Указом Президента України від 04.02.1999 р. № 117/99 була затверджена «Національна програма профілактики і лікування артеріальної гіпертензії в Україні», яка діяла протягом 1999-2010 рр. [23, 98, 100]. Кінцевими результатами, очікуваними після реалізації програми стали: а) підвищення інформованості до 90 % населення про наявність гіпертонічної хвороби; б) збільшення питомої ваги хворих, які приймають препарати, що знижують артеріальний тиск до 70-75 %; в) зниження захворюваності цереброваскулярними хворобами при гіпертонічній хворобі на 20-30 %; г) зниження смертності від мозкового інсульту на 20-30%, від ішемічної хвороби серця – на 10 %. Отже, завдання, які ставилися для виконання програми, були реалізовані, проте питання захворюваності серцево-судинної системи не знято. З 1999 р. вийшли 4 редакції рекомендацій Української асоціації кардіологів з профілактики та лікування гіпертонічної хвороби (4-те видання, виправлене та доповнене, розроблено як посібник до програми). У 2009 р. вийшла Настанова з кардіології, рекомендована Асоціацією кардіологів України та вченою радою Національного наукового центру «Інститут кардіології імені академіка М. Д. Стражеска» НАМН України для широкого кола фахівців: кардіологів, ревматологів, кардіохірургів, реаніматологів, терапевтів, сімейних лікарів, наукових співробітників, студентів вищих медичних навчальних закладів (Коваленко В. М. (ред.) [201-203].

З 1 квітня 2017 року в Україні почала працювати урядова програма «Доступні ліки». Її метою є зменшення смертності та кількості ускладнень від серцево-судинних захворювань. Саме впровадження програми реімбурсації (повернення вартості) дає українцям право на безкоштовне отримання деяких ліків.

Наприкінці 2012 р. в Україні офіційно започатковано процес стандартизації

медичної допомоги, в основу якого покладено створення медико-технологічних документів (МТД), що базуються на засадах доказової медицини з урахуванням найкращих світових практик. Виконання вимог МТД є обов'язковим для усіх практикуючих лікарів незалежно від закладу, в якому вони працюють, а також фізичних осіб – підприємців. Надана інформація щодо необхідних дій лікарів загальної практики – сімейних лікарів, терапевтів, кардіологів при наданні медичної допомоги щодо профілактики серцево-судинних захворювань відповідно до вимог наказу Міністерства охорони здоров'я (МОЗ) України від 13.06.2016 р. № 564 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги в частині профілактики серцево-судинних захворювань», підготовленого мультидисциплінарною робочою групою, до складу якої увійшли фахівці зі спеціальностей «Кардіологія», «Загальна практика – сімейна медицина», «Терапія», за методичної підтримки Департаменту стандартизації медичних послуг ДП «Державний експертний центр МОЗ України» [214].

Профілактика серцево-судинних захворювань – це скоординовані дії, спрямовані на усунення або зменшення поширеності ССЗ і пов'язаної з ними інвалідності та передчасної смертності. Рекомендовані до застосування у клінічній практиці заходи профілактики ґрунтуються на результатах клініко-епідеміологічних досліджень щодо ССЗ та досліджень щодо впливу заходів профілактики на захворюваність та смертність, проведених на засадах доказової медицини. У клінічній практиці профілактику поділяють на первинну та вторинну, хоча, зважаючи на те, що виникнення ССЗ пов'язане з безперервним розвитком атеросклеротичного процесу, відмінності між ними умовні – заходи профілактики рекомендується проводити упродовж всього життя, від народження (якщо не раніше) і до старості. Основними заходами профілактики ССЗ, відповідно до положень клінічної настанови (КН), є виявлення факторів ризику (ФР), проведення загальної оцінки ризику розвитку ССЗ та виконання втручань, направлених на зниження загального ризику за допомогою впровадження засад здорового способу життя та корекції факторів ризику – медикаментозної та

немедикаментозної.

Загальновизнаними ФР розвитку ССЗ є гіпертонічна хвороба, порушення обміну ліпідів та глюкози, фактори, які визначаються способом життя, зокрема тютюнокуріння, нездорове харчування, недостатня фізична активність, соціальні фактори, психологічні риси особистості. Провідна роль у виявленні ФР та проведенні профілактики ССЗ належить лікарям закладів первинної медичної допомоги.

У цілому, комплекс медико-організаційних заходів щодо профілактики ССЗ у закладах охорони здоров'я, що надають первинну медичну допомогу, включає:

1. Виявлення у пацієнтів ФР, захворювань та станів, що сприяють розвитку ССЗ.
2. Визначення загального або відносного ризику розвитку ССЗ з використанням шкали SCORE.
3. Проведення заходів щодо зниження загального ризику розвитку ССЗ: навчання пацієнтів з питань профілактики ССЗ і здорового способу життя; корекцію ФР – немедикаментозну і медикаментозну; підтримання у пацієнтів мотивації щодо збереження здоров'я і корекції ФР.
4. Моніторинг виявлених ФР та ступеня їх корекції в осіб з високим рівнем ризику та пацієнтів із ССЗ.
5. Періодичну повторну оцінку рівня ризику ССЗ пацієнтів із низьким та помірним рівнем ризику.

Доведено, що надання медичної допомоги на засадах доказової медицини попереджає розвиток серцево-судинних ускладнень, знижує смертність у пацієнтів з ГХ.

У зв'язку з цим перспективними є дослідження щодо вдосконалення організації забезпечення населення та закладів охорони здоров'я ЛЗ, призначених для фармакотерапії серцево-судинних захворювань.

1.2.2 Лікарські засоби рослинного походження у профілактиці, лікуванні та реабілітації серцево-судинних захворювань

Раціональна фармакотерапія передбачає вибір оптимальних лікарських засобів. При цьому під раціональним використанням ЛЗ більшістю спеціалістів розуміється використання ЛЗ з доведеною ефективністю, безпечністю та оптимальною вартістю, що впливає на досягнення клінічного ефекту. Це означає, що рішення про використання кожного ЛЗ повинно прийматися на основі аналізу об'єктивних даних про його ефективність, безпеку та економічну доцільність.

При виборі оптимальних варіантів фармакотерапії з урахуванням основних положень доказової медицини, безпеки та економічної доцільності, ключову роль в раціональній фармакотерапії відіграє доступність об'єктивної інформації.

У терапії ССЗ використовують великий арсенал лікарських засобів: нітрати, β -блокатори, блокатори кальцієвих каналів тощо. В останні роки активно розвивається принципово новий підхід до фармакотерапії кардіопатологій, що полягає у комбінованому застосуванні традиційних препаратів і лікарських засобів рослинного походження, оскільки ЛЗ РП в більшості сумісні між собою і з синтетичними ЛЗ, що веде до синергізму їх дії [49, 145, 148]. Ефективність фармакотерапії ССЗ за допомогою ЛЗ РП обумовлюється м'якістю, пролонгованістю дії, відсутністю багатьох побічних реакцій, які є неодмінними супутниками прийому синтетичних ЛЗ. Інтерес до терапії ЛЗ РП викликаний також змінами вікової структури населення: збільшенням кількості осіб літнього і старечого віку, що страждають на ССЗ, при яких потрібне тривале застосування ЛЗ, а також ризик розвитку небажаних побічних явищ, який має бути мінімальним. Існує думка, що комплекс біологічно активних речовин, що сформувався в живій рослинній клітині має більшу схожість з людським організмом, ніж виділена чиста речовина, тому рослинний ЛЗ легше асимілюється і дає менше побічних реакцій. Необхідно зазначити, що лікарська рослинна сировина є найбільш дешевим і доступним джерелом отримання ЛЗ [50, 150, 152].

В Державному реєстрі ЛЗ станом на 01.05.2018 р. зареєстровано 1 141 фітопрепарат та субстанції рослинного походження чи лікарські засоби за участю біологічно-активних сполук із рослин, із них 645 – препарати вітчизняного виробництва, 496 – іноземного виробництва. Зокрема, до складу аналізованих препаратів входить сировина або біологічно активні речовини 167 видів лікарських рослин та лишайників, які діляться на дві групи: сировина, яка дозволена до застосування в медичній практиці в якості ЛЗ (для приготування настоїв і відварів) і у вигляді сировини, зареєстровані тільки в якості «технічних» – для приготування ЛЗ на різних хіміко-фармацевтичних виробництвах. Останні не належать до лікарських засобів, а є початковою сировиною для промислового виготовлення готових ЛЗ [51, 160].

Лікарські засоби рослинного походження, що є в обігу, умовно поділяються на наступні групи:

1. *Лікарська рослинна сировина*: висушені, рідше свіжозібрані частини лікарських рослин, що використовуються для отримання ЛЗ. Монопрепарати з лікарської рослинної сировини – один вид подрібненої, рідше цілісної лікарської рослини. Збори лікарські – суміші декількох видів: подрібненої, рідше цілісної лікарської рослинної сировини, іноді з додаванням солей, ефірних олій.
2. *Сумарні неочищені фітопрепарати* містять біологічно активні і супутні речовини (настої і відвари, настоянки, екстракти, еліксири).
3. *Сумарні очищені фітопрепарати* містять біологічно активні речовини і максимально очищені від супутніх і баластних речовин.
4. *Фітопрепарати індивідуальних максимально очищених сполук* (виділені з рослин біологічно активні речовини спрямованої дії).
5. *Комплексні фітопрепарати* містять сполуки, виділені з рослин, і речовини нерослинного походження (синтетичні, ендокринні та ін.) [54, 140, 145].

При лікуванні серцево-судинних захворювань застосовують кілька найважливіших груп лікарських засобів рослинного походження, які наведені у табл. 1.8 [52, 132, 135].

Таблиця 1.8

**Аналіз груп лікарських засобів рослинного походження при лікуванні
серцево-судинних захворювань**

№ з/п	Група ЛЗ РП	Дія	Назва ЛРС
1	Кардіотонічні засоби	Збільшують скорочення міокарду, незалежно від зміни перед- і постнавантаження на серце, здатні підвищувати силу серцевих скорочень	Серцеві глікозиди містять такі рослини, як наперстянка пурпурова і шерстиста, морозник, жовтушник, горицвіт, конвалія травнева, строфант, морська цибуля, олеандр. До кардіотонічних засобів відносять також глід криваво-червоний, астрагал, лимонник, що справляють ноотропну дію (зниження рівня артеріального тиску, внаслідок зменшення частоти і сили серцевих скорочень).
2	Судинорозширювальні, антиаритмічні, гіпотензивні та спазмолітичні засоби	Знижують системний артеріальний тиск (гіпотензивний ефект) при артеріальній гіпертензії. Нормалізують темп (частоту) скорочень серця і поновлюють порушений ритм серця	Гіпотензивна дія притаманна собачій кропиві, сухоцвіту болотному, буркуну лікарському, герані луговій, глоду, синюхи блакитній, аронії і астрагалу шерстистоквітковому. Спазмолітичний ефект проявляють флавоноїди, кумарини, алкалоїди, що містяться в м'яті перцевій, анісі, хмелі, глоді, пастернаку, мелісі, фенхелю, барвінку малому, материнці.
3	Антисклеротичні засоби	Антисклеротичну дію мають речовини, здатні знижувати рівень холестерину в крові і посилювати виведення з жовчю попередників його синтезу в печінці. Важливий момент антисклеротичного впливу – зміцнення міцності судинної стінки завдяки флавоноїдам, вітаміну Р і токоферолу (вітаміну Е)	Дані властивості мають часник, ріпчаста цибуля, черемша, омела біла, кульбаба, лопух великий, безсмертник, деревій, рута запашна, глід, морська капуста, діаскорей японська, конюшина, кропива, календула, насіння льону.

<i>Продовж. табл. 1.8</i>			
4	Сечогінні засоби	Збільшують виділення нирками іонів натрію і води	Сечогінні лікарські рослини: хвощ польовий, спориш, нирковий чай, брусниця, береза, мучниця, чорниця, ялівець, кріп, фенхель.
5	Седативні, психотропні ЛЗ	Заспокійливі засоби необхідні при кардіоневрозі, для купування спазмів нервових впливів на судини серця, купування спазму регіонарних артерій серця, мозку і кінцівок, а також нормалізації сну (психоседативна дія), чинять заспокійливу дію на центральну нервову систему	Заспокійливо діють глід криваво-червоний, валеріана, материнка, липа, меліса, м'ята перцева, омела біла, півонія, собача кропива, ромашка аптечна, сухоцвіт болотний, синюха, чебрець. Найбільш сильний седативний ефект дають синюха та півонія.

Відомості про структуру ринку ЛЗ РП, у тому числі серцево-судинних, отриманих на основі згаданої класифікації і даних Державного реєстру ЛЗ, наведені в табл. 1.9.

Таблиця 1.9

Структура ЛЗ РП для фармакотерапії серцево-судинних захворювань за даними Державного реєстру ЛЗ

ЛЗ РП	Питома вага, %
1. Лікарська рослинна сировина:	4,9
1.1. Монопрепарати	1,6
1.2. Збори	3,3
2. Сумарні неочищені препарати:	36,5
2.1. Настояї, відвари	3,4
2.2. Настоянки	12,7
2.3. Екстракти	20,2
2.4. Еліксири	0,2
3. Сумарні очищені фітопрепарати	6,7
4. Індивідуальні сполуки	43,6
5. Комплексні фітопрепарати	8,3

Результати аналізу даних, представлених в табл. 1.9, свідчать про те, що найбільша питома вага серед усіх ЛЗ РП для фармакотерапії ССЗ на ринку України приходить на виділені з лікарських рослин індивідуальні сполуки (43,6 %) і галенові препарати (36,5 %) [48, 160, 162].

У лікуванні ІХС широко застосовуються ЛЗ, що містять рослинну сировину з седативною, спазмолітичною, капіляророзміцнюючою та антиангінальною дією.

Фітотерапія порушення ритму серця і провідності передбачає використання седативних, транквілізуючих, антиаритмічних і метаболічних, а також кардіотонічних ЛЗ.

Для профілактики і лікування атеросклерозу застосовують антисклеротичні ЛЗ, які гальмують всмоктування холестерину, пригнічують синтез холестерину і тригліцеридів, підвищують утилізацію, прискорюють метаболізм і виведення. Головним принципом фармакотерапії серцевої недостатності являється використання серцевих глікозидів, хоча на початковому етапі терапії можливе застосування рослинних ЛЗ, що не містять серцеві глікозиди, але мають кардіотонічний, антигіпоксичний, седативний і сечогінний ефекти. Фітотерапія гіпотонії припускає використання тонізуючих засобів [55, 56, 137].

В переліку ЛЗ РП, які застосовуються при лікуванні ССЗ, найбільшу питому вагу складають ЛЗ на основі валеріани (18,4 %), конвалії, глоду, раувольфії, наперстянки (по 10,3 %), горицвіту (8,0 %), собачої кропиви, меліси (по 5,7 %). З представлених лікарських форм найбільшу долю складають екстракти (33 %), настоянки (13 %); частка новогаленових препаратів і рослинних зборів відносно невелика: відповідно до 6,7 і 3,3 %. Близько 43 % аналізованого переліку ЛЗ доводиться на індивідуальні сполуки: алкалоїди (54 %) і серцеві глікозиди (46 %) [49, 174].

Проте, слід зазначити, що тривале лікування рослинними препаратами може негативно впливати на перебіг ряду хронічних захворювань. Небажана побічна дія ЛЗ РП на серцево-судинну систему і протипоказання до їх застосування [57, 168] наведені у табл. 1.10.

Таблиця 1.10

**Можливі небажані побічні реакції на серцево-судинну систему та
протипоказання до застосування деяких рослин**

Назва рослини	Можливі побічні реакції	Протипоказання до застосування
Аралія маньчжурська	Порушення нічного сну	Гіпертонія, безсоння, підвищена нервова збудливість
Аронія чорноплідна	Зміни властивостей реологій крові	Підвищена здатність згущення крові, гіпертонічна хвороба
Багульник болотяний	Зниження артеріального тиску, тахікардія	Передозування рослиною (отруйна рослина) може викликати пригнічення ЦНС, запалення слизової оболонки ШКТ, зниження артеріального тиску, тахікардію
Безсмертник піщаний	Підвищення артеріального тиску, кумулятивні властивості	Гіпертонія
Глід лікарський	Великі дози викликають уповільнення пульсу і пригнічення нервової системи	Індивідуальна непереносимість
Валеріана лікарська	При тривалому застосуванні головний біль, збуджений стан і порушення діяльності серця, тахікардія	Індивідуальна непереносимість
Буркун лікарський	Головні болі, крововиливи	Схильність до брадикардії
Женьшень справжній	Безсоння, головні болі	Гіпертонія, склеротичні зміни судин серця і головного мозку
Заманиха висока	—	Гіпертонічна хвороба
Звіробій продірявлений	При тривалому застосуванні викликає звуження кровоносних судин, підвищення артеріального тиску	Гіпертонічна хвороба
Золотий корінь (родіола рожева)	Безсоння, головні болі, підвищена дратівливість	Гіпертонічний криз, атеросклероз, гіпотонія, викликана вегето-судинною дистонією
Жовтозілля ромболистне	Посилення серцебиття	Органічні захворювання серцево-судинної системи

Продовж. табл. 1.10

Конвалія травнева	При передозуванні – аритмія, шлуночкова тахікардія, підвищена збудливість	Різкі органічні зміни серця і судин, гострий ендокардит і різко виражений кардіосклероз
Левзея сафлоровидна	—	Гіпертонія
Лимонник китайський	При передозуванні – збудження нервової і серцево-судинної системи	Підвищена збудливість, гіпертонія, виражені порушення серцевої діяльності
Наперстянка пурпурова і шерстиста	При тривалому використанні та передозуванні спостерігається різке уповільнення серцевих скорочень, порушення серцевої діяльності	Брадикардія, стенокардія і порушення провідності в серцевому м'язі
Папороть чоловіча	Послаблення серцевої діяльності	Серцево-судинна недостатність, гіпотонія
Пасифлора інкарнатна	—	Стенокардія спокою, інфаркт міокарда, атеросклероз судин мозку і серця
Півонія деревовидна	Зниження артеріального тиску	Індивідуальна непереносимість
Собача кропива	Зниження артеріального тиску	Гіпотонія
Чебрець повзучий	—	Різко виражений кардіосклероз, атеросклероз судин головного мозку, миготлива аритмія, перед- і постінфарктні стани
Чай китайський	Підвищена збудливість	Серцеві захворювання
Елеутерокок колючий	—	Атеросклероз, гіпертонія
Ефедра хвощова	—	Гіпертонія, атеросклероз, важкі органічні захворювання серця
Горець пташиний	При передозуванні – сильна гіпотензивна дія	Виражена кровозгортаюча дія
Коріандр посівний	—	ІХС, інфаркт міокарда, гіпертонічна хвороба
Кропива дводомна	Підвищення артеріального тиску	Гіпертонічна хвороба, атеросклероз
Солодка гола	Підвищення артеріального тиску, затримка рідини в організмі	Гіпертонія, порушення діурезу

До переліку лікарської рослинної сировини, дозволеної до застосування в медичній практиці в якості серцево-судинних ЛЗ, входять отруйні види рослин:

багульник болотяний, горицвіт весняний, конвалія травнева, наперстянка крупноквіткова, наперстянка пурпурова. Отруйні рослини входять також до списку сировини, призначеної для виробництва ЛЗ: барвінок малий, жовтушник розкидистий, морозник червонястий, наперстянка війчаста, наперстянка шерстиста, олеандр звичайний, омела біла, стефанія гладка, строфант Комбе, чемериця Лобеля, ефедра хвощова.

Таким чином, отруйні, токсичні властивості, а також небажані побічні реакції деяких рослинних засобів вимагають уважного і обґрунтованого вибору ЛЗ РП як для індивідуального, так і для комплексного застосування. При призначенні лікарями ЛЗ РП доцільно підібрати такі, які не дають ускладнень у кожному конкретному випадку. Оцінити співвідношення ефективності і безпеки ЛЗ РП при лікуванні ССЗ дозволяють статистичні результати застосування ЛЗ РП, наведені у табл. 1.10 (результати фармакотерапії за даними статистичних звітів) [58, 159, 162].

Представлені в табл. 1.11 результати терапії ССЗ рослинними ЛЗ свідчать про високу ефективність фармакотерапії ЛЗ РП. Ряд нозологічних форм ССЗ за мірою зниження ефективності терапії ЛЗ РП має наступний вигляд: астма серцева > дистрофія міокарду > стенокардія напруги > гіпотонія > серцева недостатність > гіпертонічна хвороба > аритмія миготлива > дисциркуляторна енцефалопатія > ендартеріт > вада серця > ішемічна хвороба серця > кардіосклероз > ожиріння > інфаркт міокарда. Таким чином, ЛЗ РП відіграють значну роль в арсеналі ЛЗ сучасної терапії серцево-судинних захворювань [59, 155].

Фармацевтичний сектор є однією з високодохідних і таких, що розвиваються у галузях економіки, на розвиток яких впливають наступні чинники:

- зміна демографічних показників населення у бік збільшення чисельності осіб літнього віку;
- збільшення купівельної спроможності населення;
- рівень соціального забезпечення;
- зміна структури захворюваності;
- розробка інноваційних методів фармакотерапії різних захворювань.

Таблиця 1.11

**Результати фармакотерапії різних нозологічних форм ССЗ
за допомогою ЛЗ РП**

Нозологічна форма ССЗ	Число пацієнтів	Всього	Результати фармакотерапії ЛЗ РП					Ефективність терапії
			Практично здоровий	Значне поліпшення	Поліпшення	Без змін	Погіршення	
ГХ	Абсолютні показники	486	189,0	204,0	32,0	55,0	6,0	0,69
	Відносні показники, %	100	38,9	42,0	6,6	11,3	1,2	70,00
Гіпотонія	Абсолютні показники	336	176,0	102,0	7,0	50,0	1,0	0,74
	Відносні показники, %	100	52,4	30,4	2,1	14,8	0,3	74,30
Серцева недостатність	Абсолютні показники	188	90,0	66,0	4,0	26,0	2,0	0,71
	Відносні показники, %	100	47,9	35,1	2,1	13,8	1,1	72,00
Дистрофія міокарда	Абсолютні показники	44	20,0	22,0	1,0	1,0	0	0,81
	Відносні показники, %	100	45,4	50,0	2,3	2,3	0	82,00
Інфаркт міокарда	Абсолютні показники	15	2,0	7,0	4,0	1,0	1,0	0,52
	Відносні показники, %	100	13,2	46,7	26,7	6,7	6,7	53,00
Вада серця	Абсолютні показники	23	4,0	15,0	0	4,0	0	0,62
	Відносні показники, %	100	17,4	65,2	0	17,4	0	63,00
Дисциркуляторна енцефалопатія	Абсолютні показники	206	34,0	128,0	23,0	19,0	2,0	0,64
	Відносні показники, %	100	16,5	62,1	11,1	9,3	1,0	65,00
Кардіосклероз	Абсолютні показники	67	9,0	40,0	7,0	11,0	0	0,59
	Відносні показники, %	100	13,4	59,7	10,5	16,4	0	60,00

Продовж. табл. 1.11

Аритмія миготлива	Абсолютні показники	59	20,0	25,0	7,0	6,0	1,0	0,67
	Відносні показники, %	100	33,9	42,4	11,9	10,1	1,7	68,00
Ендартеріїт	Абсолютні показники	43	11,0	19,0	7,0	6,0	0	0,64
	Відносні показники, %	100	25,6	44,2	16,2	14,0	0	65,00
Астма серця	Абсолютні показники	15	13,0	0	2,0	0	0	0,93
	Відносні показники, %	100	86,7	0	13,3	0	0	93,00
ІХС	Абсолютні показники	94	14,0	59,0	10,0	9,0	2,0	0,62
	Відносні показники, %	100	14,9	62,8	10,6	9,6	2,1	62,00
Ожиріння	Абсолютні показники	66	12,0	21,0	26,0	6,0	1,0	0,53
	Відносні показники, %	100	18,2	31,8	39,4	9,1	1,5	59,00

Фармацевтичний ринок України дуже різноманітний за структурою і налічує 1226 суб'єктів станом на 01.05.2018 р. (табл. 1.12).

Таблиця 1.12

Суб'єкти фармацевтичного ринку України станом на 2018 р.

Види	Всього	У тому числі за формами власності			
		Державна		Приватна	
		кількість	%	кількість	%
Виробничі аптеки	114	109	95,6	5	4,4
Аптеки ГЛФ	463	118	25,5	345	74,5
Гомеопатичні аптеки	4	1	25,0	3	75,0
Лікарняні аптеки	44	41	93,8	3	6,8
Аптечні склади	133	9	6,8	124	93,2
Аптечні пункти	444	187	42,1	257	57,8
Магазини оптики	24	8	33,3	16	66,7
Всього	1226	473	36,9	753	63,1

Практично усі підрозділи фармацевтичного ринку, окрім гомеопатичних

аптек, магазинів оптики, мають у своєму асортименті ЛЗ для лікування серцево-судинних захворювань, зокрема ЛЗ РП [60, 188].

Про широку популярність серцево-судинних ЛЗ, у тому числі рослинних, свідчать також дані аптечних продажів (у % до загального обсягу продажів), представлені на рис.1.4.

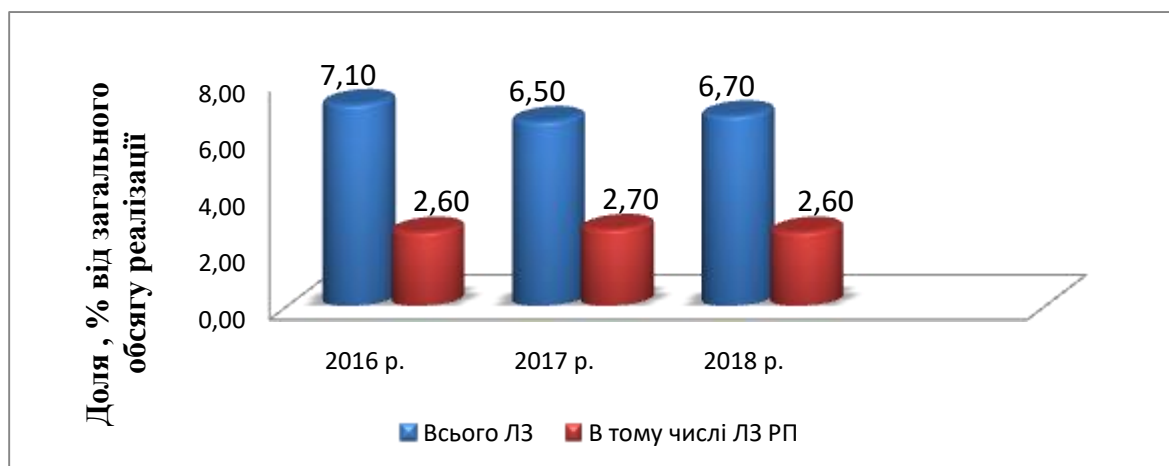

Рис. 1.4. Динаміка обсягу аптечних продажів серцево-судинних ЛЗ на фармацевтичному ринку України

Дані статистичного аналізу свідчать про стабільність серцево-судинних ЛЗ в рейтингу ТОП 20 різних АТС-груп протягом останніх років. Згідно з цими даними 35-43 % всіх серцево-судинних ЛЗ припадає на рослинні ЛЗ.

Встановлено, що постійне зростання попиту на серцево-судинні ЛЗ РП пояснюється багатьма причинами, серед яких, на наш погляд, основними являються: висока ефективність ЛЗ; відносна безпека дії і слабка вираженість побічних реакцій; можливість оптимального поєднання ЛЗ РП як між собою, так і з синтетичними ЛЗ, що особливо важливо для фармакотерапії пацієнтів старших вікових груп і пацієнтів із супутньою патологією.

РЕЗЮМЕ

1. Встановлена тенденція зростання числа серцево-судинних захворювань в Україні, зокрема гіпертонічної хвороби (36,37 %), ішемічної хвороби серця (32,03 %) та стенокардії (16,60 %). У структурі загальної захворюваності серцево-судинні захворювання займають друге місце і є однією з головних причин втрати працездатності, інвалідизації і смертності населення України. Встановлено, що в 2018 р. інвалідизація населення від хвороб органів кровообігу, у порівнянні з 2012 р., збільшилася на 13,7 %, з них ГХ – на 7,2 %, ІХС – на 2,4 %.

2. Аналіз змісту нормативних документів щодо надання медичної допомоги хворим на серцево-судинні захворювання свідчить, що вони містять досить малий відсоток ЛЗ РП. Вищезазначене свідчить про необхідність розширення клінічних досліджень у напрямку розширення номенклатури з позицій доказової медицини. Ключову роль в цьому процесі має відігравати доступність об'єктивної фахової інформації через організацію спеціалізованих аптек кардіологічного профілю та використання можливостей сучасних інформаційно-пошукових систем для задоволення інформаційних потреб як лікарів і провізорів, так і споживачів ЛЗ, зокрема ЛЗ рослинного походження.

3. Аналіз літературних даних свідчить, що за фармакологічною дією рослинні препарати представлені вісьмома групами: кардіотонічні, антиаритмічні, антиангінальні, гіпотензивні, антисклеротичні, протигіпоксичні, седативні, сечогінні. Найбільша ефективність в терапії стенокардії, гіпотонії, серцевої недостатності, гіпертонічної хвороби, аритмії досягається використанням поряд із синтетичними лікарських засобів рослинного походження. Виділені основні переваги і побічні реакції ЛЗ РП.

Таким чином, зроблені висновки визначили основні напрями подальших досліджень, логіку і структуру дисертаційної роботи.

Результати експериментальних досліджень даного розділу наведено в таких публікаціях:

1. Фактори ризику виникнення, структура і динаміка розвитку серцево-

- судинної захворюваності населення України / М. Л. Сятиня, Т. С. Негода, І. В. Саханда. Ліки України плюс. № 4, (25). 2015. С. 116-118 (Особистий внесок – участь в плануванні експерименту, узагальненні результатів та підготовці статті).
2. Статистика захворюваності населення станом на 01.12.2017 року на серцево-судинні захворювання / І. В. Саханда. Фітотерапія. Часопис. № 1. 2018. С. 56-58.
  3. The use of medicinal plants the treatment of cardiovascular diseases / M. L. Syatynya, T. S. Nehoda, I. V. Sahanda. Nauka i studia. 2015. Przemysl. P. 38-42 (Особистий внесок – участь в плануванні експерименту, узагальненні результатів та підготовці статті).
  4. Сятиня М. Л., Негода Т. С., Саханда І. В. Роль растительных лекарственных средств в профилактике и лечении сердечно-сосудистых заболеваний. XI Международная научно-практическая конференция «Образование и наука XXI века – 2015», София, Болгария, 15-22 октября 2015 г., БялГРАД-БГ, 2015. С. 12-14.
  5. Сятиня М. Л., Негода Т. С., Саханда І. В. Факторы риска появления и развития сердечно-сосудистых заболеваний. XI Международная научно-практическая конференция «Новости научной мысли – 2015», Чехия, Прага, Publishing House «Education and Science», 2015. С. 7-9.
  6. Косяченко К. Л., Саханда І. В. Структура заболеваемости, инвалидизации и смертности населения Украины в результате патологий сердечно-сосудистой системы. Proceedings of articles the International scientific Conference. Czech Republic, 2018. С. 5-9.
  7. Косяченко К. Л., Негода Т. С., Саханда І. В. Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи. Медичний департамент МОЗ України: методичні рекомендації. К.: «Прінт Квік», 2018. 18 с. (Особистий внесок – участь в пошуку, проведенні досліджень та оформленні методичних рекомендацій).

РОЗДІЛ 2

ОБГРУНТУВАННЯ ОСНОВНИХ НАПРЯМІВ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ЗАГАЛЬНОЇ МЕТОДИКИ, МАТЕРІАЛІВ І МЕТОДІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1 Обґрунтування напрямків та об'єктів дослідження

Маркетингові дослідження сучасного стану регіонального ринку лікарських засобів рослинного походження для фармакотерапії серцево-судинних захворювань ми проводили з використанням наступних джерел інформації: документи медичної статистичної звітності інформаційно-аналітичного центру Міністерства охорони здоров'я і соціального розвитку України за 2013-2018 роки, обліково-звітна документація фармацевтичних організацій і ЗОЗ, заявки територіальних органів охорони здоров'я на постачання ЛЗ, електронні версії прайс-листів постачальників, інтернет-сайти виробників ЛЗ за період з 2013 по 2018 рр., анкети, заповнені респондентами (споживачі, лікарі, провізори).

Підвищення якості та доступності медичної та фармацевтичної допомоги, зменшення фінансових ризиків для людей – на сьогодні визначаються головними стратегічними підходами у розбудові ефективної вітчизняної системи охорони здоров'я, що зазначені у Національній стратегії реформування системи охорони здоров'я в Україні (далі – Стратегія). Запропонована Стратегія є складовою Національного плану дій з реформування, котрий був проголошений Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015 «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» та урядом України.

Очевидно, що в сучасних умовах здоров'я нації окреслюється однією зі складових ефективного розвитку суспільства та запорукою його сталого розвитку. У наш час будується нова сучасна модель системи охорони здоров'я, яка передбачає чіткі зрозумілі гарантії держави щодо медичної допомоги, кращий фінансовий захист для громадян у випадку хвороби, ефективний та справедливий розподіл публічних ресурсів та скорочення неформальних платежів. Створення сприятливих умов для зміцнення та збереження здоров'я людей як найвищої

соціальної цінності, забезпечення реалізації права особи на оздоровчу рухову активність стало передумовою схвалення у 2016 році Президентом України Національної стратегії з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація».

Водночас, комплекс економічних, демографічних, технологічних, соціальних проблем гальмує розвиток системи охорони здоров'я в цілому. Випереджаючі темпи старіння населення, зміна структури хворих у бік працездатного населення, ріст частки хронічних захворювань сприяють зростанню потреб населення в обсягах медичного і фармацевтичного обслуговування, що вимагає додаткових ресурсів. Як наслідок, випереджальний темп зростання витрат на медичну і фармацевтичну допомогу порівняно з темпами збільшення ВВП країни, кризові явища в регіонах обумовлюють пошук шляхів зменшення витрат та раціонального використання обмежених ресурсів.

За умов жорсткого дефіциту коштів у вітчизняній системі охорони здоров'я проблеми фінансування комплексу діагностичних, профілактичних та лікувальних заходів, а також фармацевтичного забезпечення осіб, що страждають на ССЗ, набувають особливого соціально-економічного значення.

Для реалізації мети і завдань цієї роботи був використаний відповідний алгоритм проведення дисертаційного дослідження [64, 125].

Дослідження проводили з використанням таких методів, як контент-аналіз, маркетинговий аналіз збутової інформації, статистичний і порівняльний аналіз, соціологічне опитування, графічний аналіз.

Маркетингові дослідження фармацевтичного ринку України проводили з вивченням стану медичного обслуговування, з урахуванням впливу на нього медико-демографічних чинників і вивчення попиту та розподілу споживчого бюджету населення.

Методологічну основу дисертаційної роботи становить база теоретико-прикладних засад та організаційно-економічних підходів стосовно формування ефективної моделі профілактики ССЗ та фармацевтичного забезпечення населення з приводу кардіологічних хвороб. Комплекс проблем, що пов'язані з

організацією ефективного фармацевтичного забезпечення осіб, хворих на ССЗ, обумовив вибір напрямків, завдання, загальну методику та основні етапи проведення дисертаційних досліджень.

Предмет та основні об'єкти дослідження були визначені шляхом використання сучасного понятійного апарату та комплексу методів, що застосовуються в організаційних та соціально-економічних дослідженнях у фармації. За результатами аналізу фахової літератури у роботі представлений матеріал, що визначає проблемні питання термінології, профілактики, детермінантів вікового розвитку нозології та характеристики сучасних методів і підходів у лікуванні ССЗ.

У дослідженні висвітлено питання законодавчо-нормативного та правового регулювання щодо процесу організації надання медичної та фармацевтичної допомоги населенню із серцево-судинними патологіями. Проведено порівняльну оцінку протоколу лікування ССЗ у частині Британського Національного формуляру «CVD» (British National Formulary) 2013-2018, Державного формуляру ЛЗ.

Враховуючи соціальну, організаційно-економічну та медико-фармацевтичну актуальність проблеми, що розглядається, результати аналізу сучасної наукової літератури, чинної законодавчо-нормативної та правової бази, а також існуючих даних щодо проведених раніше досліджень із зазначеної тематики в Україні та за кордоном, нами були обрані наступні напрямки прикладних досліджень:

- аналіз показників захворюваності, поширеності, смертності населення від ССЗ у світі та в Україні;
- дослідження регіональних особливостей у формуванні епідеміологічної ситуації щодо ССЗ у динаміці років з подальшим ранжуванням регіонів за рівнем ризику щодо захворювань ССС;
- аналіз сучасного асортименту ЛЗ РП для фармакотерапії захворювань ССС, що представлені у діючих в Україні клінічних протоколах та рекомендовані міжнародними і вітчизняними фахівцями за комплексом організаційно-економічних і маркетингових параметрів;

- клініко-економічний аналіз сучасного стану фармацевтичного забезпечення осіб, хворих на ССЗ;
- фармакоекономічний аналіз ефективності застосування ЛЗ РП для терапії ССЗ;
- експертна оцінка сучасного асортименту ЛЗ РП, що представлений на вітчизняному фармацевтичному ринку та застосовується для фармакотерапії осіб, хворих на ССЗ;
- прогнозування потреби в кардіологічних ЛЗ у ЗОЗ.

Проведення досліджень за вищенаведеним переліком напрямків з використанням сучасних наукових підходів і методів дозволило у повному обсязі та на відповідному методичному рівні вирішити основні завдання досліджень, що були сформовані під час планування дисертаційної роботи.

2.2 Загальна методика та методи дослідження

Робота з описаними вище об'єктами припускала використання різних методів дослідження, маркетингового аналізу ринку ЛЗ, що входять в сучасну концепцію з питань фармакотерапії захворювань серцево-судинної системи. На практиці нами були використані методи системного аналізу, логічний і порівняльний, економіко-статистичного аналізу, угруповання, логічного аналізу, контент-аналізу, методи прикладної соціології (анкетування, експертна оцінка), сучасні методи маркетингового, клініко-економічного та фармакоекономічного аналізу.

Розроблена нами загальна методика проведення досліджень відображає послідовність виконання основних етапів та напрямків дисертаційної роботи (рис. 2.1).

На *першому етапі* за результатами аналізу вітчизняної та іноземної літератури були визначені цілі і завдання дослідження. Встановлено, що серцево-судинні захворювання у ряді країн світу, у тому числі в Україні, займають одне з провідних місць в загальній структурі захворюваності. Ця проблема, на нашу думку, є актуальною і для України. Виявлені принципово нові підходи до фармакотерапії кардіопатології, що полягають в найбільш ефективному і комбінованому застосуванні синтетичних засобів з лікарськими засобами рослинного походження.

На *другому етапі* роботи за результатами аналізу даних Державної служби статистики за 2007-2018 рр. були визначені основні тенденції динаміки змін епідеміологічних показників ССЗ за роками, областями України та статевовіковою структурою населення.

З метою визначення основних проблем й перспективних напрямків дослідження нами була здійснена оцінка сучасного стану надання фармацевтичної допомоги особам, хворим на ССЗ у світовій практиці, а також проведено аналіз організаційно-економічних принципів, основних джерел фінансування, доцільних до впровадження в Україні [65, 145].

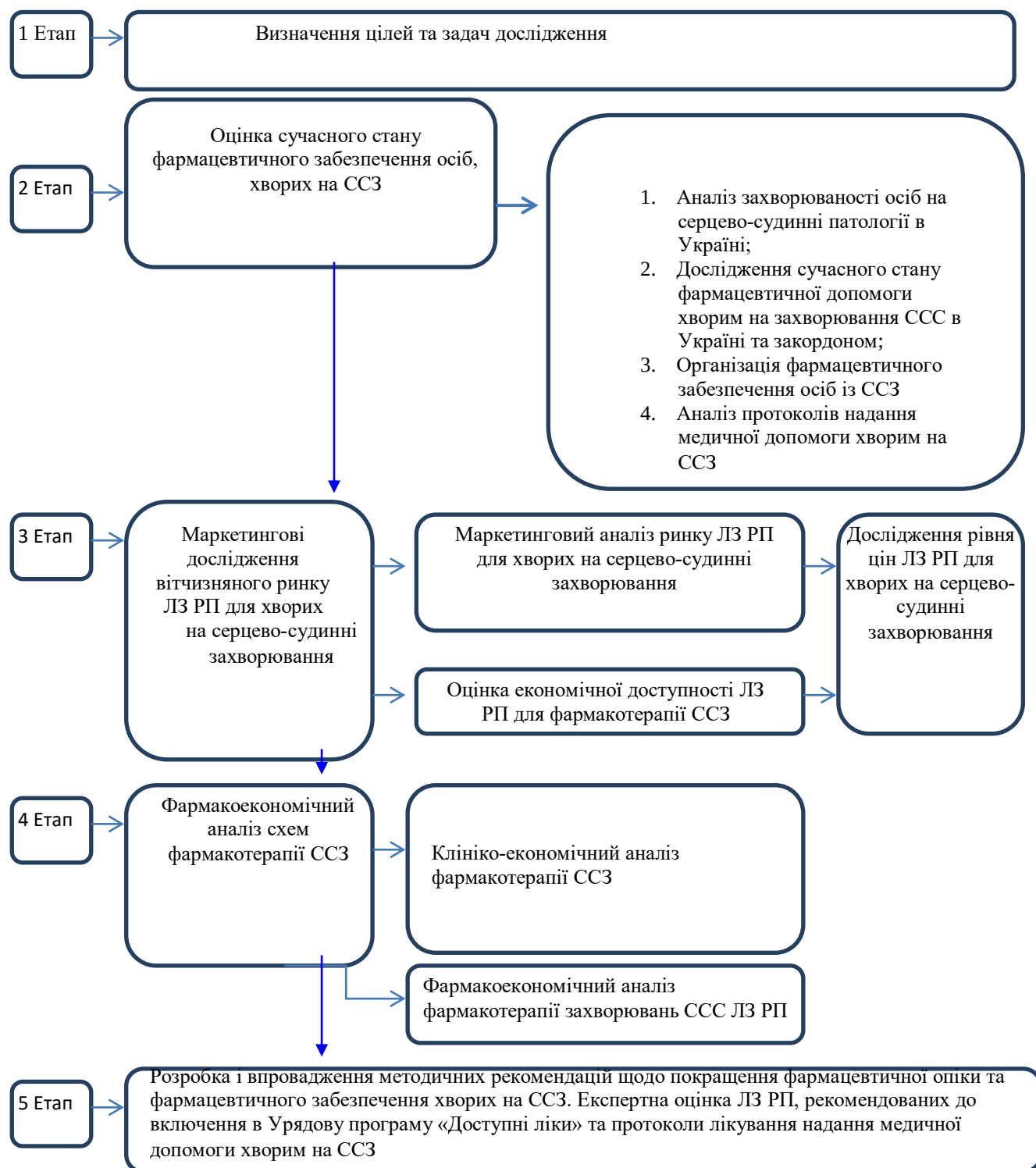

Рис. 2.1 Загальна методика проведення дисертаційного дослідження

Показники здоров'я тісно пов'язані з доступністю медичної допомоги населенню і забезпечення лікарськими кадрами. Дані про забезпеченість лікарськими кадрами наведені в табл. 2.1.

До 2017 р. загальна кількість лікарів склала 30,6 на 10 тис. населення, з них

лікарів терапевтичного профілю – 3,3 на 10 тис. населення, а лікарів кардіологів 0,5 на 10 тис. населення [70, 110].

Таблиця 2.1

Структура медичних кадрів закладів охорони здоров'я (2017 р.)

Спеціальність лікарів	Число лікарів (фізичних осіб)		З них мають кваліфікаційну категорію	Мають сертифікат фахівця	
	всього	на 10000 населення		всього	доля щодо загального числа лікарів (%)
Всього лікарів	221603	48,0	213550	219983	99,2
Терапевти	206603	8,9	201022	204128	99,8
Кардіологи	62063	4,6	5903	61987	99,8

Розподіл лікарів кардіологів на території України носить нерівномірний характер. Максимальна кількість кардіологів зосереджена в таких містах, як Київ (12601 кардіолог), Львів (8147 кардіологів), Харків (7132 кардіологи), що обумовлено розташуванням у вказаних містах великих кардіологічних центрів.

Таким чином, в Україні, де доля сільського населення складає 43,9 %, фактично відсутні експерти (лікарі-кардіологи), що, можливо, є однією з головних причин пізньої діагностики захворювання по Україні.

Відсутність фахівців спонукає хворих звертатися в найближчу поліклініку або лікарню, яка може знаходитися в сусідньому районі або місті. Несвоєчасне відвідування лікаря призводить до погіршення стану цієї категорії хворих і можливого переходу хвороби в хронічну стадію або змушує зайнятися самолікуванням.

З використанням даних Державного реєстру ЛЗ за 2013-2018 рр., в рамках *третього етапу*, було здійснено маркетингове дослідження ринку ЛЗ РП, а також проаналізовано структуру цих сегментів ринку та співвідношення ліків вітчизняного та іноземного виробництва. Також було досліджено динаміку сучасного асортименту ЛЗ РП для фармакотерапії ССЗ. З метою оцінки

економічної доступності цих ліків було розраховано коефіцієнти ліквідності цін та адекватності платоспроможності населення, а також проаналізовано динаміку цих показників протягом 2013-2018 рр.

На *четвертому етапі* дослідження нами було здійснено клініко-економічний та фармакоекономічний аналізи альтернативних схем фармакотерапії ССЗ.

П'ятий етап роботи включав розробку і впровадження методичних підходів щодо прогнозування потреби в ЛЗ рослинного походження і вдосконалення фармацевтичного забезпечення хворих на серцево-судинні захворювання препаратами рослинного походження, які знайшли відображення у методичних рекомендаціях щодо оптимізації асортименту ЛЗ рослинного походження, що відпускаються без рецепта. Обґрунтовано та розроблено модель функціонування спеціалізованої аптеки кардіологічного профілю та інформаційно-пошукову систему «Гіпертонічна хвороба та супутні патологічні стани серцево-судинної системи (Herbacor)». (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Маркетинговий аналіз асортименту фармацевтичного ринку

Аналіз внутрішнього ринку ЛЗ РП	Розробка бази даних препаратів, зареєстрованих на фарм. ринку	Фірма і країна-виробник
		Форма випуску
		Торгове найменування
	Аналіз структури асортименту за різноманітними категоріями	Ступінь оновлення
		Частка відтворених ЛЗ
		Частка вітчизняних та імпортованих ЛЗ
		Фармакотерапевтична група
	Визначення шляхів якісного оновлення асортименту	Перспективи використання нових ЛЗ
Вертикальний і горизонтальний аналіз асортименту ЛЗ РП	Вертикальний	Оптова і роздрібна ланки аптечної служби
	Горизонтальний	Стационарна, напівстационарна та амбулаторна ступені

В дослідженні була проведена експертна оцінка ЛЗ РП за комплексом параметрів (ефективність, частота призначення, наявність, побічна дія,

перспективність), що представлені на вітчизняному фармацевтичному ринку та застосовуються для фармакотерапії ССЗ.

Основними методами отримання інформації від споживачів, їх поведінки, думок і переваг є анкетування та опитування. Тому при проведенні досліджень на ринку лікарських препаратів рослинного походження знайшли широке застосування методи прикладної соціології. Споживач не завжди самостійно може придбати в аптеці лікарський засіб. На його вибір впливають призначення лікаря і поради працівника аптеки. Тому анкетування було проведене за трьома напрямками:

- анкетування лікарів;
- анкетування працівників аптек;
- анкетування споживачів лікарських засобів рослинного походження, що застосовуються для профілактики, лікування та реабілітації серцево-судинних захворювань.

У всіх випадках був використаний метод анкетування, для якого були розроблені три види анкет (Додаток В).

При анкетуванні були використані закриті питання, що мають безперечну перевагу перед відкритими запитаннями, оскільки вони дозволяють полегшити статистичну обробку результатів. Головним недоліком питань закритого типу є те, що не завжди можна сформулювати усі можливі варіанти відповідей. Саме тому, у кінці кожного питання нами були залишені вільні рядки, щоб у разі потреби респондент міг самостійно сформулювати відповідь на поставлене питання.

Вибір кардіологічних ЛЗ здійснювався експертами з використанням методу експертних оцінок.

Необхідну кількість експертів для забезпечення репрезентативності результатів визначали за допомогою формули безповторної вибірки:

$$n = \frac{0.25 * t^2 * N}{\Delta^2 * N + 0.25 * t^2} \quad (2.1)$$

де: n – мінімальний обсяг вибірки;

t – коефіцієнт довіри чи нормалізоване відхилення ($=2$), яке є характеристикою необхідної ймовірності ($P = 0,95$);

Δ – гранична помилка вибірки ($0,05-0,1$),

N – обсяг генеральної сукупності (лікарі).

У відповідності з існуючими методиками експертної оцінки [59, 165, 173] нами були розроблені анкети експертної оцінки.

В анкеті передбачалося отримати дані про місце роботи, стаж роботи за фахом, наявність вченого ступеня або звання, рід діяльності (теоретична або практична).

В анкеті експертам запропонований список груп ЛЗ для фармакотерапії ССЗ. Частина цього списку склали ЛЗ, виявлені в ході контент-аналізу історій хвороб та амбулаторних карт. В інших анкетах експертам запропонований список питань, що стосуються джерел інформації про кардіологічні ЛЗ, використання ними нових методів фармакотерапії, принцип вибору схеми фармакотерапії, лікарські переваги у виборі конкретних ЛЗ і т.п.

З цією метою нами була розроблена шкала для кількісної оцінки ступеня впливу джерел аргументації на думку лікаря-експерта (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Шкала кількісної оцінки джерел аргументації експерта

Джерела аргументації	Ступінь впливу джерел аргументації на думку спеціаліста-експерта		
	висока	середня	низька
Практичний досвід	6,0	5,0	3,0
Теоретична та практична діяльність	3,0	2,0	1,0
Дані літератури	0,5	0,5	0,5

У якості експертів були залучені провідні фахівці та завідувачі кардіологічних відділень ЗОЗ м. Києва.

Проведенню опитування передувало тестування анкети, що дозволило «віддзеркалити» логіку її складання і адекватність сприйняття респондентами поставлених питань.

Таким чином, розроблена програма досліджень та обраний методичний інструментарій забезпечили вирішення поставлених завдань і отримання достовірних результатів.

РОЗДІЛ 3

МАРКЕТИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО РИНКУ

ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ РОСЛИННОГО ПОХОДЖЕННЯ ДЛЯ

ФАРМАКОТЕРАПІЇ ХВОРИХ НА СЕРЦЕВО-СУДИННІ ЗАХВОРЮВАННЯ

3.1 Методологія сучасного фармацевтичного маркетингу

В даний час концепція маркетингу фармацевтичного ринку побудована на принципах соціальних пріоритетів, системного підходу і програмно-цільового методу вирішення виробничо-ринкових проблем, комплексного впливу навколишнього середовища на діяльність підприємства, кон'юнктури ринку, потреби покупців, а також широкого залучення різних методів фармакоекономічної економетрії та базової теорії фармацевтичної географії.

На основі перерахованих принципів нами була використана оригінальна модель розробки маркетингових стратегій аптечної служби «орієнтована на пріоритет загальнолюдських цінностей, раціональне використання лікарських ресурсів, забезпечення балансу потреб в лікарських засобах різних груп населення і цілих аптечних організацій» [61, 157, 159].

Сучасний фармацевтичний маркетинг, згідно побудованої концепції, розглядається як єдина, складна, динамічна, відкрита система, що включає ряд підсистем, тісно взаємодіючих і тих, що впливають на кінцевий результат – реалізацію стратегії маркетингу [62, 158, 160].

У системі сучасного фармацевтичного маркетингу провідною підсистемою є розробка методології маркетингових досліджень соціально-етичних проблем фармацевтичного ринку, яка включає концепцію фармацевтичної біоетики, етичний кодекс фармацевтичного працівника, модель системи захисту прав споживачів ЛЗ. Особливу роль у зазначеній підсистемі відіграє розробка маркетингових стратегій державної підтримки та визначення інвестиційних очікувань для реалізації державних гарантій за лікарське забезпечення хворих щодо ряду нозологій.

Іншою важливою підсистемою в моделі сучасного фармацевтичного маркетингу є розробка методології маркетингових досліджень фармацевтичного ринку. З розвитком ринкових відносин все більшої актуальності набувають поглиблені дослідження впливу соціально-економічних умов, медико-географічного середовища, демографічної та екологічної ситуації на якість життя.

Методологія проведення маркетингового дослідження ринку ЛЗ на макро- і мікрорівні управління повинна базуватися на принципах і методичних підходах, що сприяють формуванню оптимального асортименту аптечних організацій та закладів охорони здоров'я на основі вертикального і горизонтального аналізу його структури та моніторингу фармацевтичного ринку.

Ринок є складовою частиною середовища фармацевтичного маркетингу, який забезпечує задоволення потреб кінцевих споживачів на всіх рівнях надання фармацевтичної допомоги [62, 162].

Підсистема розробки методології маркетингових досліджень раціонального призначення ЛЗ та ефективного використання ресурсів побудована на концепції нового напрямку – фармацевтичної економіки загальних і приватних принципів: необхідності ефективного використання обмежених ресурсів, оцінки соціальної ролі членів суспільства, зацікавленості споживачів у підтримці індивідуального здоров'я та мінімізації витрат.

В даний час вже розроблена методологія побудови витратно-ефективних моделей на лікарську терапію хворих, у тому числі ССЗ, інструментів формування нормативів для визначення потреби в ЛЗ та інвестиційних очікуваннях: «медикаментозна, споживчий кошик» для амбулаторних хворих.

Цей «кошик» являє собою мінімальний набір необхідних споживачу ЛЗ в натуральному і грошовому вимірі, що забезпечує усунення симптомів даної нозологічної форми захворювання, підтримки якості життя та відновлення працездатності на певний період.

Численні дослідження останніх років підтвердили, що реалізація ЛЗ, які відпускаються без рецептів лікаря, з аптек складає значну частину – від 25 до 66 %, а середньомісячний темп приросту часом досягає 10-15 %. Спостерігається

зростання обсягу продажу безрецептурних ЛЗ, до числа яких відносяться серцево-судинні ЛЗ, пояснюється це: збільшенням кількісних показників асортименту безрецептурних ЛЗ; зростанням інформованості населення; підвищенням відповідальності за своє здоров'я і здоров'я членів сім'ї [63].

За останні роки перелік асортиментних груп мало змінився, збільшився кількісний склад, зросла частота звернень за ЛЗ вітчизняного виробництва. Таким чином, з наявних на сьогодні моделей маркетингових досліджень фармацевтичного ринку найбільш орієнтованої на раціональне використання ЛЗ та забезпечення балансу споживачів в ЛЗ населення і цілей аптечних організацій, є удосконалена нами модель, у зв'язку з чим вона може бути використана як основа проведення маркетингового аналізу ринку ЛЗ, призначених для фармакотерапії серцево-судинних захворювань [63, 165].

Визначення структури захворюваності в регіоні. Встановлення і виявлення поширення захворюваності тією чи іншою патологією в конкретному регіоні у порівнянні з захворюваністю іншими нозологічними формами. Виділення сегмента фармацевтичного ринку з урахуванням поширення певного класу хвороб (нозології). Для аналізу були використані дані центру статистичного збору інформації МОЗ України за 2007-2017 рр., публікації та наукові статті.

Вивчення соціально-економічних та медико-демографічних показників регіону. Для цього необхідно проводити вивчення офіційних статистичних матеріалів. Порівняння матеріалів з соціально-економічної та медико-демографічної ситуації, стан медичної допомоги. Особлива увага звертається на такі аспекти, як рівень доходів, статеві-віковий склад населення, мотивація при виборі ЛЗ кінцевим споживачем, а також соціальний статус хворих та їх купівельна спроможність.

Встановлення факторів, що впливають на збільшення захворюваності в регіоні. Вивчається діяльність лікарів-кардіологів у районах та містах і порівнюється кількість лікарів з питомою вагою серцево-судинної патології в загальній структурі захворюваності. Прогнозується розвиток захворюваності серцево-судинною патологією в регіоні.

Вивчення асортименту лікарських засобів, що застосовуються для фармакотерапії ССЗ. Номенклатура лікарських засобів вивчається методом контент-аналізу довідкової літератури та документів оперативного обліку (наприклад, вимог-накладних, що надійшли на товари до фармацевтичних підприємств оптової і роздрібною ланки).

Експертна оцінка асортименту. Для проведення експертної оцінки використовувався метод інтерв'ювання лікарів-кардіологів. Для даної групи експертів основними критеріями мають бути: частота призначення і ефективність лікарських засобів. З цією метою складається перелік лікарських препаратів для фармакотерапії ССЗ з поділом на фармакотерапевтичні групи, визначали переваги кінцевих споживачів (лікарів) на основі тестування фармакологічних властивостей ЛЗ [59, 168].

Для оцінки функціональних властивостей використовується метод колективних експертних оцінок. Введення стандартів, формулярів дає можливість більш широкого охоплення профілактикою та реабілітацією всіх категорій населення. Крім того, це підвищить ефективність терапії і буде гарантувати безпеку застосування вибраних методик.

Обробка отриманих результатів. У процесі обробки анкет відбирають лікарські засоби, яким віддавали перевагу лікарі, а також ЛЗ, найбільш часто придбані в аптеках регіону, і вивчалася думка пацієнтів з урахуванням їх купівельної спроможності.

Аналіз результатів маркетингового дослідження і прогнозування захворювань в регіоні. При проведенні маркетингового дослідження лікарських засобів, вивчають, в першу чергу, споживчу перевагу, яка може бути заснована на повному асортименті групи ЛЗ, ціновому факторі, ефективності та ряді інших показників. На підставі вивчення асортименту розраховують показник повноти його використання. Аналіз структури асортименту проводиться за допомогою методу порівняння, шляхом розрахунку питомої ваги кожного ЛЗ у всьому асортименті ЛЗ. Крім того, необхідно враховувати таку вагому характеристику, як оновлення асортименту, що є важливим чинником на фармацевтичному ринку

регіону. Для цього проводиться розрахунок коефіцієнта оновлення асортименту (це частка нових препаратів в окремій групі, введених в практичне використання за певний період).

Крім асортименту вивчаються споживчі властивості ЛЗ, що є основними мотивуючими чинниками при виборі лікарського засобу кінцевими споживачами. Найбільша увага приділяється функціональним властивостям ЛЗ: ефективність, безпека, відсутність побічних реакцій, зручність форм випуску, раціональність дозування і т. ін.

Прогнозування потреби є одним з основних елементів маркетингових досліджень. Купівельна спроможність – це попит, який залежить не тільки від потреби, а й від фінансового стану.

Для прогнозування потреби простежується динаміка змін у споживанні. З цією метою використовується порівняльний аналіз з використанням відносних величин, а також групування за демографічним і соціальним складом населення, за конкретний період і т.д. Для визначення потреби може бути використаний ряд широковідомих статистичних і економіко-математичних методів: нормативні методи, метод екстраполяції тенденції на основі аналізу динаміки споживання, математичне моделювання на базі факторного аналізу і соціологічні дослідження.

Таким чином, система маркетингового аналізу фармацевтичного забезпечення є досить інформативною і в той же час досить простою, що дозволяє виявити попит на лікарські засоби, фактори, що впливають на його формування і, нарешті, дозволяє прогнозувати потребу в ЛЗ.

3.2 Аналіз ринку лікарських засобів рослинного походження України для фармакотерапії серцево-судинних захворювань

Провідне місце у вдосконаленні якості медичного обслуговування належить лікарській терапії, що є основою для її вивчення. З іншого боку, з точки зору маркетингових досліджень фармацевтичного ринку, лікарські засоби є товаром, що задовольняє потребу людини в певному рівні фармацевтичної допомоги для підтримки і збереження здоров'я. Окрім цього, товарний асортимент фармацевтичного ринку має важливе соціально-економічне значення, оскільки його якість визначає повноту задоволення купівельного попиту. Аналіз фармацевтичного ринку в частині пропозиції асортименту ЛЗ є важливим розділом маркетингових досліджень [53, 58, 120].

Наступним етапом нашого дослідження став аналіз номенклатури ЛЗ РП.

3.2.1 Дослідження щодо удосконалення структури споживчої класифікації лікарських засобів рослинного походження

У основу маркетингового дослідження покладений контент-аналіз офіційних джерел інформації про ЛЗ РП, зареєстрованих в Україні і дозволених до медичного застосування. До числа джерел інформації увійшли: Державний реєстр ЛЗ (2013-2018 рр. видання), Національний перелік ЛЗ, Державні формуляри лікарських засобів, протоколи провізора/фармацевта.

Контент-аналіз Державного реєстру ЛЗ показав, що в цьому джерелі офіційної інформації рослинні засоби представлені в різних розділах, причому основна частина – у розділі «Лікарські рослини, сировина і препарати з них», інші – у п'яти інших розділах, зокрема: «Лікарські засоби», «Гомеопатичні засоби», «Субстанції і допоміжні речовини», «Полівітаміни і засоби та БАД».

Враховуючи факт, що в якості ЛЗ в Україні реєструються не тільки ЛЗ рослинного походження, але і ЛРС і перераховані вище групи засобів з рослинними комплексами і окремими речовинами, ми визнали доцільним об'єднати ЛЗ РП, ЛРС

і інші рослинні засоби під загальною назвою «фітопрепарати».

З метою маркетингового дослідження ринку ЛЗ РП нами була удосконалена споживча класифікація ЛЗ, зокрема для ЛЗ РП (рис. 3.1).

На I (першому) рівні об'єкти були поділені за ознакою «тип споживачів». Це засоби для виробничих споживачів, до них відносяться промислові підприємства (заводи, фабрики, акціонерні товариства, науково-виробничі об'єднання та ін.) і аптечні установи. Найменування класифікаційного угруповання товарів – лікарська рослинна сировина (ЛРС) та готові ЛЗ (ГЛЗ) для індивідуальних споживачів.

II (другий) рівень класифікації для лікарської рослинної сировини за ознакою призначення передбачає підрозділ на групи: 1) ЛРС фармацевтичного (алопатичного) призначення, 2) ЛРС гомеопатичного призначення, 3) ЛРС загального призначення. Подальші рівні класифікації цих об'єктів не передбачалися.

Для готових рослинних ЛЗ на другому рівні за ознакою ступеня очищення діючих речовин ми виділили такі групи:

1. частково оброблені рослинні препарати (до цієї групи віднесені частини і органи індивідуальних лікарських рослин суцільні, подрібнені (шматки), порошковані (гранульовані) і брикетовані; суміші частин і органів різних лікарських рослин подрібнені, порошковані і брикетовані; лікарська форма – збори, чаї);
2. сумарні рослинні препарати (рослинні ЛЗ в лікарській формі екстрактів, настоянок, бальзамів, еліксирів);
3. препарати індивідуальних рослинних речовин і 'єднаньфірних олій, алкалоїдів, глікозидів та ін.;
3. змішані (комбіновані) препарати з компонентами рослинного походження;
4. гомеопатичні рослинні препарати;
5. препарати рослинного походження [48, 128].

Рис. 3.1. Удосконалена споживча класифікація лікарських засобів рослинного походження

Для комбінованих препаратів, що містять компоненти рослинного походження, передбачений ще один класифікаційний рівень за ознакою складу з виділенням груп: 1) препарати, що містять індивідуальні хімічні речовини і лікарські рослинні комплекси; 2) препарати, що мають індивідуальні хімічні речовини і індивідуальні рослинні лікарські речовини; 3) інші змішані (комбіновані) препарати з компонентами рослинного походження.

3.2.2 Аналіз асортименту ринку лікарських засобів рослинного походження

Параметрами оцінки асортименту служили кількісні і якісні характеристики:

- широта асортименту (кількість зареєстрованих засобів);
- структура (за ЛЗ, виробниками, лікарськими формами, видами лікарських рослин, фармакотерапевтичною дією);
- динаміка реєстрації;
- оновлення асортименту.

Результати аналізу представлені у вигляді абсолютних (чисел) і відносних (частка в %) показників. Індекс оновлення розраховувався як відношення числа нових препаратів (за п'ятирічний період) до загального числа засобів у групі.

Характеристика вітчизняного ринку ЛЗ РП за 2018 р. представлена в табл. 3.1, угруповання даних наведене відповідно до розділів Державного реєстру ЛЗ.

Таблиця 3.1

Асортимент ринку ЛЗ РП (2018 р.)

Групи ЛЗ РП	Всього ЛЗ РП		Виробництво %		Індекс оновлення
	абс.	частка %	вітч.	закорд.	
1. Лікарські рослини, сировина і препарати з них	584	25,6	100,0	–	0,1
2. Лікарські засоби	572	25,1	49,1	50,9	0,7
3. Субстанції і допоміжні речовини	18	0,8	84,2	15,8	0,2
4. Полівітаміни	23	1,0	4,5	95,5	1,0
5. Гомеопатичні засоби	1023	44,9	4,7	95,3	1,0
6. БАД	60	2,6	8,3	91,7	1,0
Всього	2280	100,0	36,3	63,4	0,7

Як показало дослідження, за аналізований період загальний асортимент ринку ЛЗ РП налічує понад дві тисячі найменувань, а саме: 2280, що склало близько 17 %, тобто майже п'яту частину всіх ЛЗ, зареєстрованих за даний період (13,5 тис.). Це досить високий показник, що свідчить про важливість засобів з ЛРС для фармакотерапії різних захворювань [53, 129].

Структурний аналіз досліджуваного сегменту фармацевтичного ринку (рис. 3.2) показав, що найбільшу частку асортименту (44,9 %) займають гомеопатичні засоби, що набули поширення і офіційне визнання в останнє десятиліття.

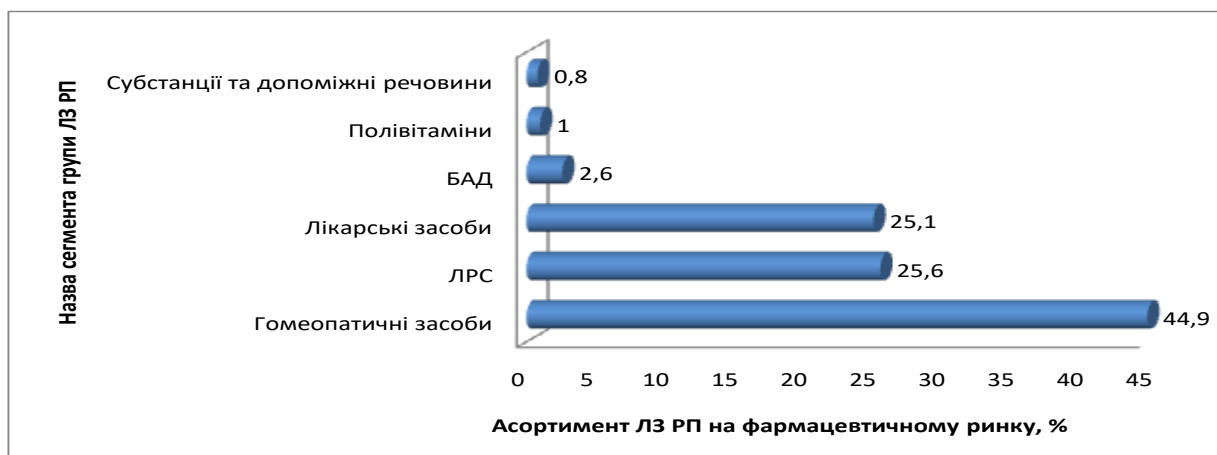

Рис. 3.2. Структурний аналіз ринку ЛЗ РП, %

Приблизно у рівних долях, причому досить значних (четверта частина), на потенційному ринку ЛЗ РП представлені наступні групи: «Лікарські рослини, сировина і препарати з них» – 25,6 %; «Лікарські засоби» – 25,1 %. Решта груп займає в структурі незначні долі 0,8-2,6 %.

Аналіз сегментації вищезгаданих груп за виробничою ознакою свідчить, що третина асортименту (36,6 %) – це ЛЗ РП вітчизняних виробників (рис. 3.3). Всі засоби (100 %) в групі «Лікарські рослини, сировина і препарати з них» були вітчизняного виробництва, значна частка вітчизняних виробників відмічена в групі «Субстанції і допоміжні речовини» – 84,2 %; серед ГЛЗ виявлено 49,1 % ЛЗ РП українських виробників. У решті груп частка вітчизняних засобів незначна і складає 4,5-8,3 %.

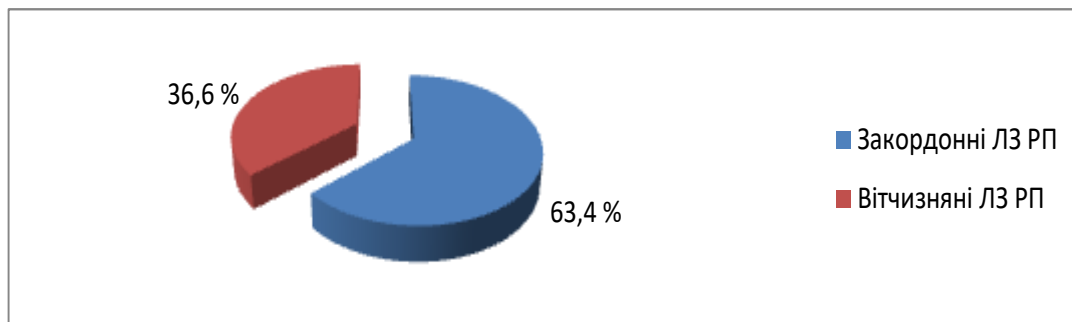

Рис. 3.3. Структура ринку ЛЗ РП (вітчизняні, закордонні), у %

Аналіз оновлення асортименту (за нові вважаються засоби, зареєстровані за останні 3 роки) показав наступні результати. Розширення економічних показників України в роки ринкових реформ сприяло появі в лікарському асортименті полівітамінів, гомеопатичних засобів, БАД і засобів, що містять діючі речовини з ЛРС, про що свідчить індекс оновлення асортименту цих груп, рівний 1,0. Решта груп ЛЗ РП оновлювалася різною мірою: трохи (індекс оновлення 0,1-0,2) – в групах «Лікарські рослини, сировина і препарати з них» і «Субстанції і допоміжні речовини»: досить інтенсивно (індекс оновлення – 0,7) – в групі ЛЗ. В цілому на ринку з'явилося багато нових ЛЗ РП, різноманітних за видами і лікарськими формами, що дозволяє зробити висновок про широке впровадження в практику охорони здоров'я засобів з лікарських рослин.

Наступний етап аналізу полягав у вивченні ЛЗ РП за ознакою складності складу, результати якого представлені на рис. 3.4. Для дослідження нами вибрано дві групи «Лікарські рослини, сировина і препарати з них» і «Лікарські засоби».

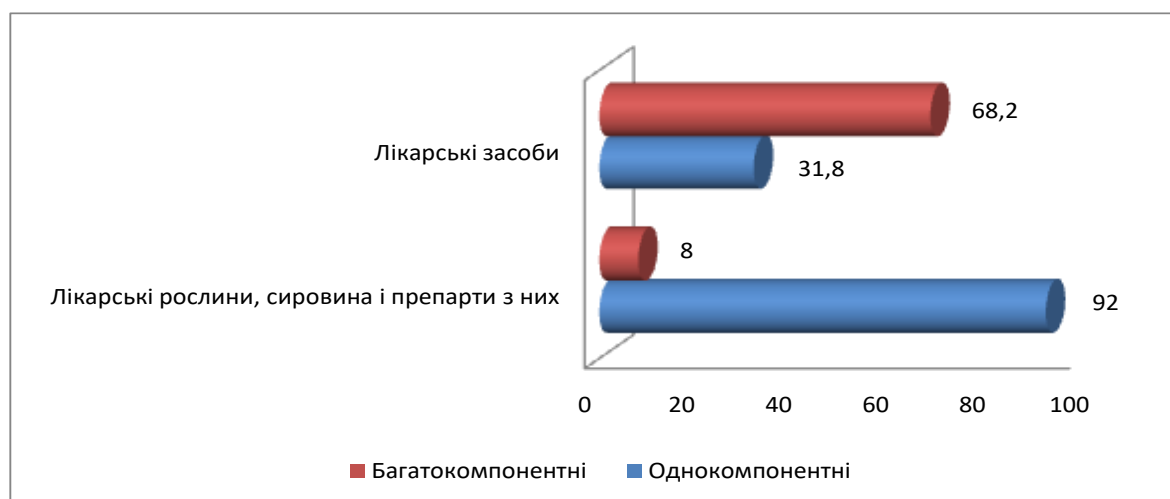

Рис. 3.4. Структура ЛЗ РП за ознакою «складність складу», (%)

Так, в групі «Лікарські рослини, сировина і препарати з них» 92 % (537 найменувань) складають однокомпонентні засоби, до складу останніх 8 % (47 найменувань) входить декілька лікарських рослин. Серед ГЛЗ картина інша: однокомпонентних 31,8 %, останні 68,2 % складають багатокомпонентні засоби. Серед багатокомпонентних ЛЗ РП присутні різні збори, давно і широко застосовані в медицині, які мають кардіологічний, відхаркувальний, вітамінний, шлунково-кишковий та ін. ефекти.

Аналіз ЛРС і препаратів з неї за ознакою сировини, що міститься, показав, що до числа найвживаніших лікарських рослин входять м'ята, деревій, валеріана, ромашка, подорожник, солодка, шипшина, собача кропива та ін.

В цілому перелік лікарських рослин у Державному реєстрі лікарських засобів налічує 242 найменування, при цьому на 14 рослин, що займають 1-14 місце в рейтингу припадає 25,8 % асортименту. Лідирують в рейтингу: м'ята (входить в 22 ЛЗ), валеріана і деревій (по 18 ЛЗ), солодка (17), ромашка (16), подорожник (15) і ін. (рис. 3.5).

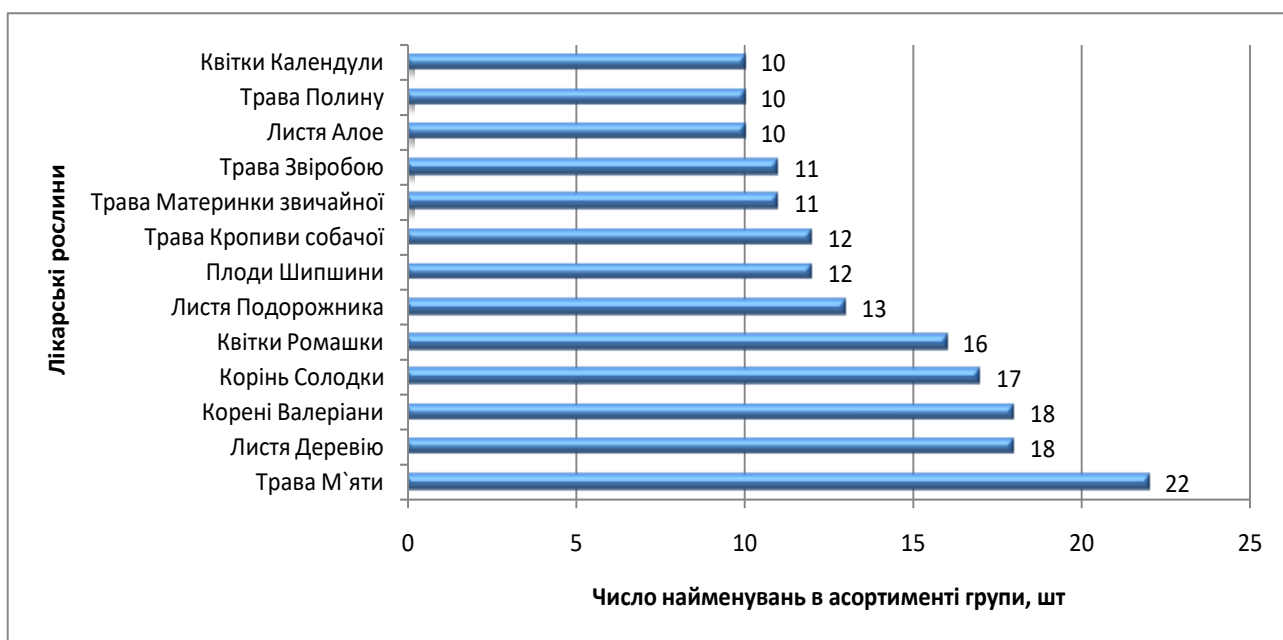

Рис. 3.5. Рейтинг лікарських рослин у Державному реєстрі за кількістю найменувань в асортименті групи «Лікарські рослини, сировина і препарати з них»

Найчастіше вітчизняні ГЛЗ виготовлені з сировини валеріани, глоду, шипшини, женьшеню, евкаліпта, ромашки, солодки, конвалії та ін. рослин.

При вивченні структури асортименту за видами лікарських форм встановлено, що переважну частку в першій групі займає ЛРС у вигляді сировини, зборів, брикетів – 65,4 % (рис. 3.6). Готові ЛЗ представлені рідкими та твердими формами (бальзами, екстракти та ін.): відповідно 21,2 і 12,2 %, незначна частка – 1,2 % належить м'яким формам (супозиторії, мазі).

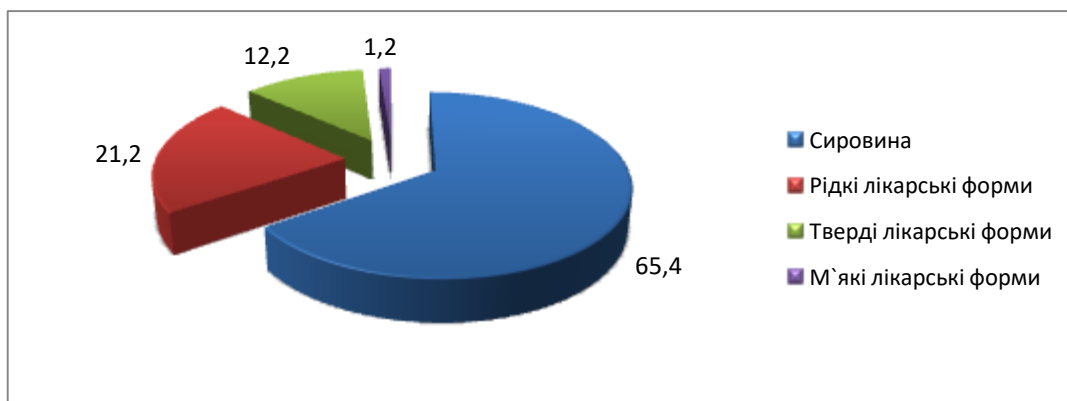

Рис. 3.6. Структура асортименту ЛЗ РП групи «Лікарські рослини, сировина і препарати з них» за видами лікарських форм, (%)

Серед лікарських форм рослинних ГЛЗ (рис. 3.7) майже половина (41,8 %) припадає на частку рідких форм: розчини для внутрішнього або зовнішнього застосування, краплі, сиропи та ін. Другу за величиною частку (31,6 %) складають тверді лікарські форми: порошки, капсули та ін. Більше 13 % асортименту припадають на м'які форми: мазі, лініменти, супозиторії. Серед ЛЗ є і ЛРС у вигляді зборів, брикетів, чаю, питома вага яких складає 9,1 %. Інші лікарські форми, на які припадає всього 3,7 %, представлені аерозолями (15 позицій), концентратами, чаями.

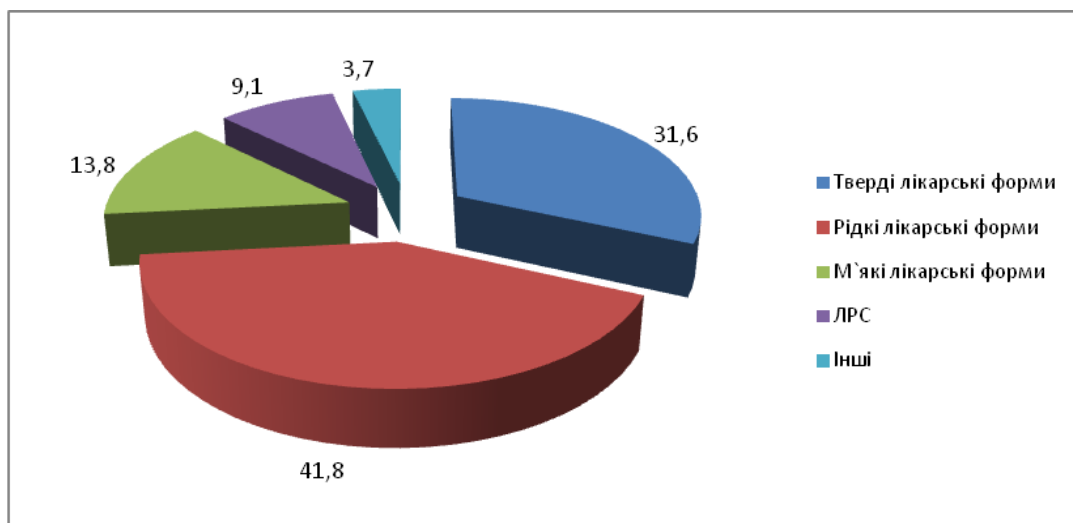

Рис. 3.7. Структура асортименту ЛЗ РП в групі «Лікарські засоби» за видами лікарських форм, (%)

ЛЗ з речовинами рослинного походження на фармацевтичному ринку пропонують 40 виробників далекого та близького зарубіжжя. У рейтингу країн-виробників перше місце належить Німеччині, що зареєструвала четверту частину

ЛЗ – 24,9 % (97 препаратів), друге Україна – 20,5 % (80), третє Франція – 10,2 % (40), четверте і п'яте місця займають Словенія та Індія 5,9-6,4 % (23-25 препаратів). Число препаратів, виготовлених в останніх 35 країнах, варіює від 16 (Білорусь) до 1 ЛЗ РП (ціла група країн, зокрема Великобританія, Індонезія, Нідерланди і ін.) (рис. 3.8).

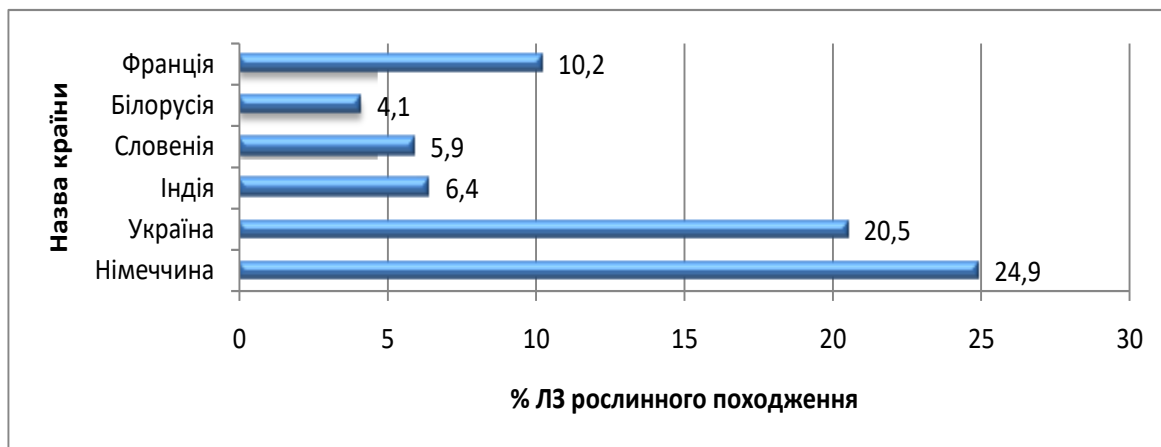

Рис. 3.8. Рейтинг закордонних країн, що представляють ЛЗ рослинного походження на фармацевтичному ринку України, (%)

За кількістю найменувань ЛЗ РП перше місце займають Болгарія та Угорщина – до 8 найменувань, друге – Австрія (7 найменувань), третє – Швейцарія (6), четверте – Чехія та В'єтнам (по 5), п'яте – Австралія, Бельгія, Грузія, США, Ізраїль, Італія, Казахстан, Узбекистан (по 4), шосте – Ірландія, Польща, Туреччина, Японія (по 3), сьоме – Китай, Корея, Латвія, Мексика, Румунія, Сінгапур, Перу (по 2) та восьме – Великобританія, Індонезія, Іран, Кіпр, Литва, Нідерланди, Фінляндія, Хорватія, Шрі-ланка (по 1 найменуванню).

Серед відомих у світі виробників даної групи ЛЗ присутні фірми KRKA Pharmaceutical Factory (Словенія), Richard Dutner GINBH (Австрія), Ліктрави (Україна), Rhone-Poulenc-Rorer (Німеччина), Novochim EAOO (Болгарія), Lek D.D. (Словенія), Naturwaren Dr. P. Theiss (Німеччина) та ін.

Вивчення структури асортименту вітчизняних ЛЗ РП за видами лікувальної дії показало, що вони налічують більш ніж 20 фармакотерапевтичних груп, більш менш рівномірно розподіляючись за часткою кожної групи. В основному в асортименті представлені

антисептичні (13,7 %), кардіотонічні (7,7 %), зміцнюючі (7,1 %), протизапальні (7,1 %), противірусні (7,1 %), жовчогінні (6,1 %), місцевоподразнюючі (5,5 %), спазмолітичні (5,5 %) засоби. Є в асортименті і седативні, противиразкові, протимікробні, протигемороїдальні, адаптагени, аналептичні, протипухлинні, гіполіпідемічні, анальгезуючі, діуретичні та ін. засоби.

3.2.3 Вивчення номенклатури лікарських засобів рослинного походження для фармакотерапії серцево-судинних захворювань

Найбільший інтерес серед нозологічних форм серцево-судинних захворювань представляє гіпертонічна хвороба, що є однією з головних причин інвалідизації в Україні, у зв'язку з чим нами детальніше вивчена номенклатура лікарських засобів рослинного походження для фармакотерапії цієї патології. Результати аналізу на прикладі лікарських засобів алкалоїдів раувольфії представлені в табл. 3.2 [71, 152, 168].

Таблиця 3.2

Препарати рослинного походження на основі раувольфії, що використовуються для фармакотерапії гіпертонічної хвороби (2012-2017 рр.)

№ з/п	Назва ЛЗ РП	№ з/п	Назва ЛЗ РП
1.	адельфан	9.	норматенс
2.	адельфан-езидрекс	10.	раувазан
3.	аценозин	11.	раунатин
4.	барофан	12.	синепрес
5.	бринердин	13.	тринітон
6.	гігротон-резерпін	14.	фенсидрекс Н
7.	критепін	15.	хомвіотензин
8.	неокрестепін	16.	хомвіокорин-N

Таким чином, найширше на фармацевтичному ринку представлені найменування лікарських засобів, які добре відомі лікарям і населенню (адельфан,

раунатин).

Наступним етапом роботи стало вивчення виробників лікарських засобів на основі лікарської рослинної сировини за такими характеристиками: широта асортименту, кількість різних найменувань продукту у середньому в аптеці і обсягу реалізації продажів.

Далі нами були розраховані коефіцієнти повноти і глибини досліджуваного асортименту лікарських засобів за наступними формулами [70, 138, 158].

$$K_{\text{па}} = \frac{Пф}{Пб} \quad (3.1),$$

де: $K_{\text{па}}$ – коефіцієнт повноти асортименту;

$Пф$ – кількість найменувань ЛЗ, фармакотерапевтичної групи, що вивчається, присутніх на фармацевтичному ринку;

$Пб$ – кількість найменувань ЛЗ фармакотерапевтичної групи, що вивчається, зареєстрованих в Україні.

$$K_{\text{га}} = \frac{Гф}{Гб} \quad (3.2),$$

де: $K_{\text{га}}$ – коефіцієнт глибини асортименту;

$Гф$ — кількість найменувань ЛЗ фармакотерапевтичної групи, що вивчається, з урахуванням дозувань, фасування і лікарських форм, представлених на фармацевтичному ринку України;

$Гб$ – кількість найменувань ЛЗ фармакотерапевтичної групи, що вивчається, з урахуванням дозувань, фасування і лікарських форм, зареєстрованих всього.

Враховуючи, що з ЛЗ на основі раувольфії, що використовується для фармакотерапії ГХ, на фармацевтичному ринку України є присутніми лише 7 торгових найменувань з 20 зареєстрованих, розрахований коефіцієнт повноти асортименту (0,35); значення коефіцієнта глибини склало 0,32.

Низькі значення коефіцієнтів повноти і глибини асортименту ЛЗ на основі комплексу алкалоїдів раувольфії, що мають за результатами клінічних випробувань ряд переваг, дозволяє оцінити стан регіонального ринку ЛЗ РП з

алкалоїдів раувольфії як незадовільне.

Далі був проведений аналіз присутності ЛЗ РП на фармацевтичному ринку за окремими найменуваннями кожної рослини і розраховані коефіцієнти повноти і глибини асортименту. Дані наведені в табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Коефіцієнти повноти і глибини асортименту ЛЗ РП

Назва лікарських рослин	Препарати, присутні на фармацевтичному ринку України	Коефіцієнти
Наперстянка червона (пурпурова) – <i>Digitalis purpurea</i> та Наперстянка крупноквіткова <i>Digitalis grandiflora</i>	Дигітоксин Целанід	Кп.а.=0,25 Кг.а.=0,36
Адоніс весняний – <i>Adonis vernalis</i>	Адонізид Адоніс-бром Кардіовален Кардіотон	Кп.а.=0,25 Кг.а.=0,20
Конвалія травнева – <i>Convallaria majalis</i>	Корглікон Настойка конвалії Краплі Зеленіна Краплі валеріанові з натрієм бромідом Краплі валеріанові з адонізидом Краплі валеріанові з натрієм бромідом та адонізидом	Кп.а.=0,90 Кг.а.=0,80
Раувольфія зміїна – <i>Rauwolfia serpentina</i> Benth.	Аймалін Раунатин Трирезид Кристепін Бринердин Адельфан-езидрекс Пульс-норма Гілуритмал Хомвіокорин N Хомвіотензин Аценозид Аденозин	Кп.а.=0,35 Кг.а.=0,32
Цинхона аптечна – <i>Cinchona officinalis</i> L.	Хінідину сульфат Хінідину дурулес	Кп.а.=0,33 Кг.а.=0,33

Валеріана лікарська – Valeriana officinalis L.	Настоянка валеріани Фіторелакс Пасифіт Персен Персен форте Ново-Пасит Корвалол Валеріанхель Валокормід Валокордин Валосердин Валідол Валеріани екстракт Валеріани настоянка Корвалол	Кп.а.=0,57 Кг.а.=0,06
Глід колючий – Crategus oxyacantha L.	Глоду настоянка Кардіотрон Кардіплант Кратал Кардіофіт	Кп.а.=0,16 Кг.а.=0,16
Жовтушник розкидистий (сірий) – Erysimum diffusum Ehrh. (canescens Roth.)	Кардіовален Еризимін Ерицид	відсутні

Як видно із даних, наведених у табл. 3.3, якнайповніше представлені препарати на основі конвалії і валеріани, дуже обмежено представлені препарати на основі глоду і відсутні препарати жовтушника.

3.3 Вивчення мотивації та переваг споживачів при виборі лікарського засобу рослинного походження для фармакотерапії серцево-судинних захворювань

Понад 59 % ЛЗ РП для фармакотерапії ССЗ відносяться до препаратів безрецептурного відпуску, що дає можливість населенню придбати їх самостійно. У зв'язку з цим нами були вивчені мотиваційні переваги кінцевих споживачів. Для отримання репрезентативних даних у ході дослідження використовувався метод випадкової неповторної вибірки. Розрахунок необхідного числа респондентів споживачів визначали за формулою 3.3. [72, 188]:

$$n = \frac{t^2 * G * N}{\Delta^2 * N + t^2 * G^2} \quad (3.3)$$

де: n – об'єм вибірки;

N – чисельність генеральної сукупності;

G – дисперсія або міра розсіювання досліджуваної ознаки, що характеризує величину відхилення від середніх величин у генеральній сукупності;

t – коефіцієнт довіри (критерій достовірності) (t = 2 при Δ = 0,95);

Зразок анкети для споживачів, що містить 16 питань, наведено в Додатку В.1. Соціологічне опитування проводилося в аптеках різних форм власності, поліклініках і лікарнях України (191 заклад). У результаті обробки анкет був складений соціально-демографічний портрет споживача ЛЗ РП, що використовуються для фармакотерапії ССЗ, представлений в табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Соціально-демографічні характеристики споживачів, які застосовують при фармакотерапії ССЗ ЛЗ РП

Соціально-демографічні показники	Споживачі з ССЗ	
	кількість, осіб	питома вага, %
Стать:		
чоловіки	188	37,5
жінки	312	62,5

Продовж. табл. 3.4

Вік:		
до 25 років	14	2,8
25 до 35 років	67	13,4
35 до 45 років	111	22,1
45 до 55 років	136	27,2
старше 55 років	172	34,5
Місце проживання:		
місто	338	67,7
село	162	32,3
Соціальний статус:		
службовці	5	0,5
робітники	152	30,1
студенти	95	18,8
пенсіонери	176	38,1
підприємці	58	10,4
інше	14	2,1
Освіта:		
вища	211	42,2
незакінчена вища	58	11,6
середня спеціальна	171	34,2
середня освіта	60	12,0
Рівень доходу:		
менше 1500 грн.	76	15,3
1500 до 3000 грн.	198	39,7
3001 до 6000 грн.	206	41,3
понад 6000 грн.	20	3,7

Як випливає з даних, представлених в табл. 3.4, соціально-демографічний портрет споживача ЛЗ РП можна охарактеризувати таким чином: більше половини опитаних за гендерною ознакою (62,5 %) це жінки, 37,5 % – чоловіки. Найбільший відсоток склали вікові категорії від 45 до 55 років (30 %) і понад 55 років (35 %). Вікова група до 25 років (3 %) – була найменшою (рис. 3.10).

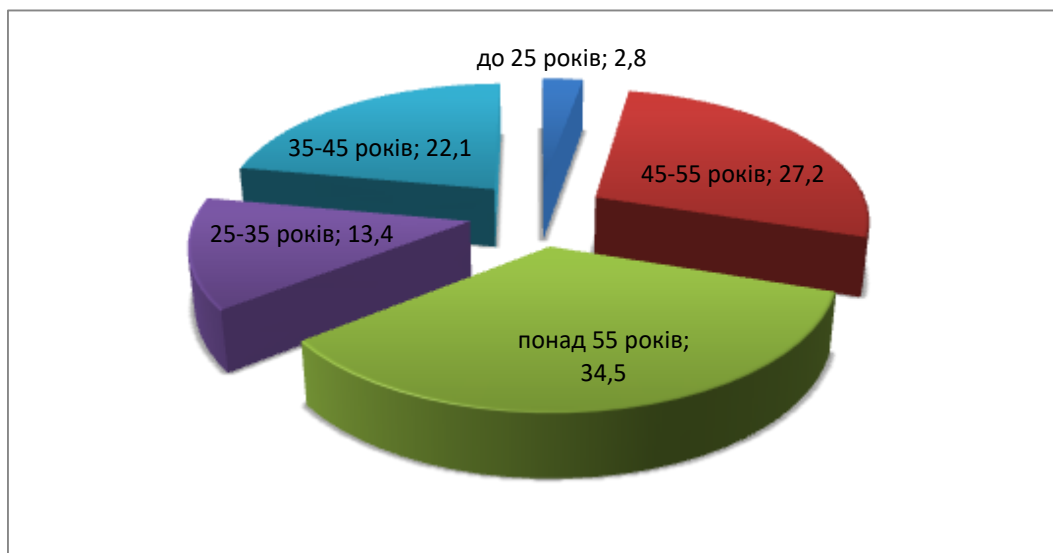

Рис. 3.9. Розподіл респондентів-споживачів за віком, у %

Структура респондентів за соціальним статусом представлена на рис. 3.10.

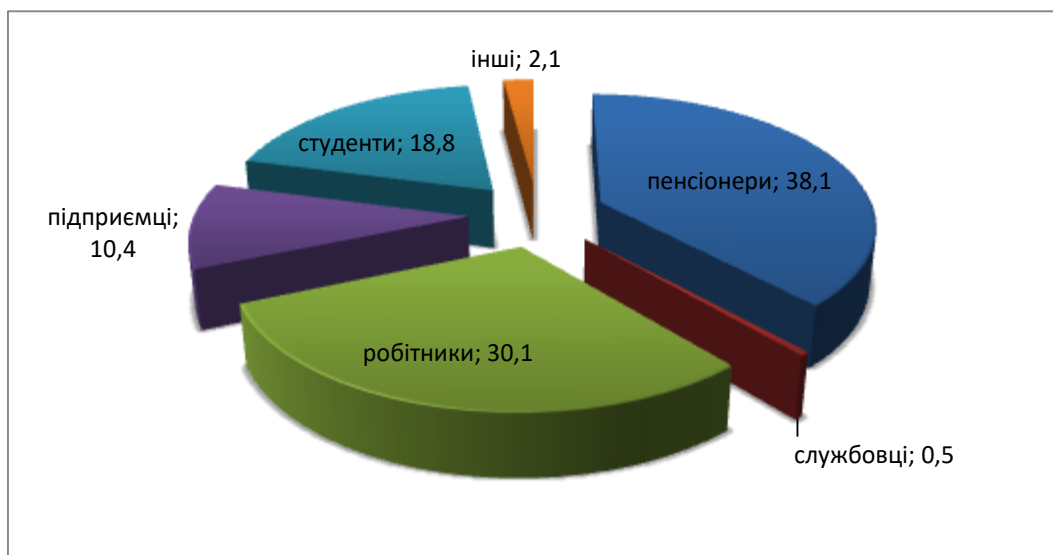

Рис. 3.10. Структура респондентів-споживачів за соціальним статусом, у %

Як випливає з даних, представлених на рис. 3.10, основна маса опитаних респондентів – це пенсіонери, службовці і робітники. Значно менше серед відвідувачів аптек студентів і осіб, що займаються підприємницькою діяльністю.

Крім того, встановлено, що найбільший відсоток склали респонденти з вищою і середньоспеціальною освітою (рис. 3.11).

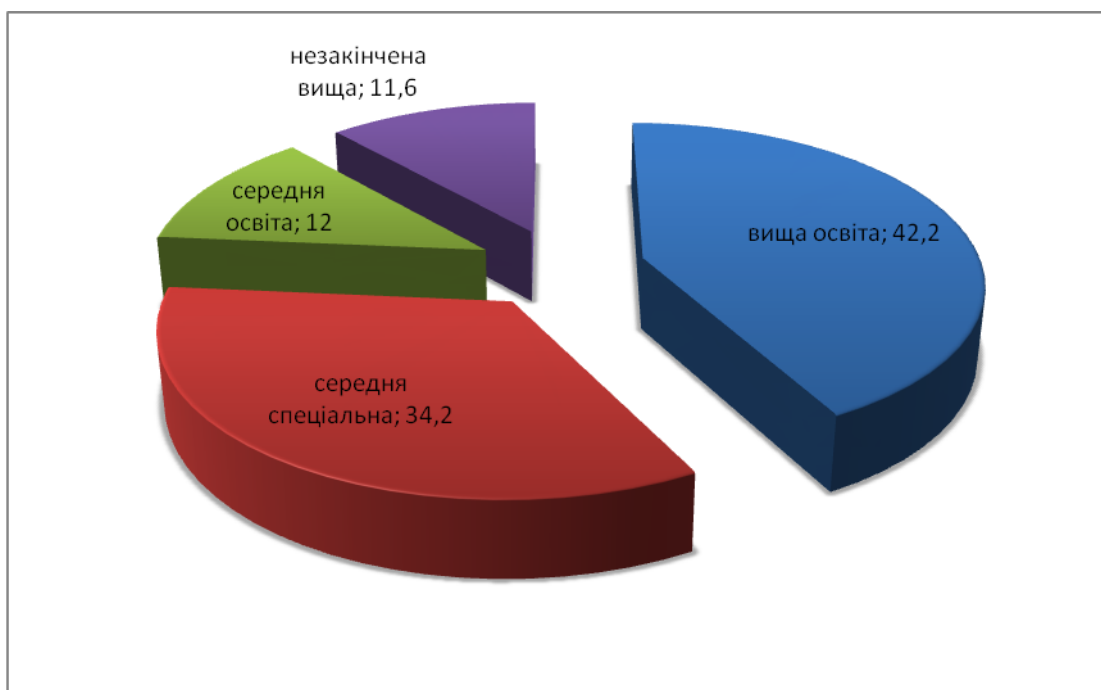

Рис. 3.11. Розподіл респондентів-споживачів за рівнем освіти, у %

При аналізі респондентів за рівнем доходу (рис. 3.12) отримані наступні дані.

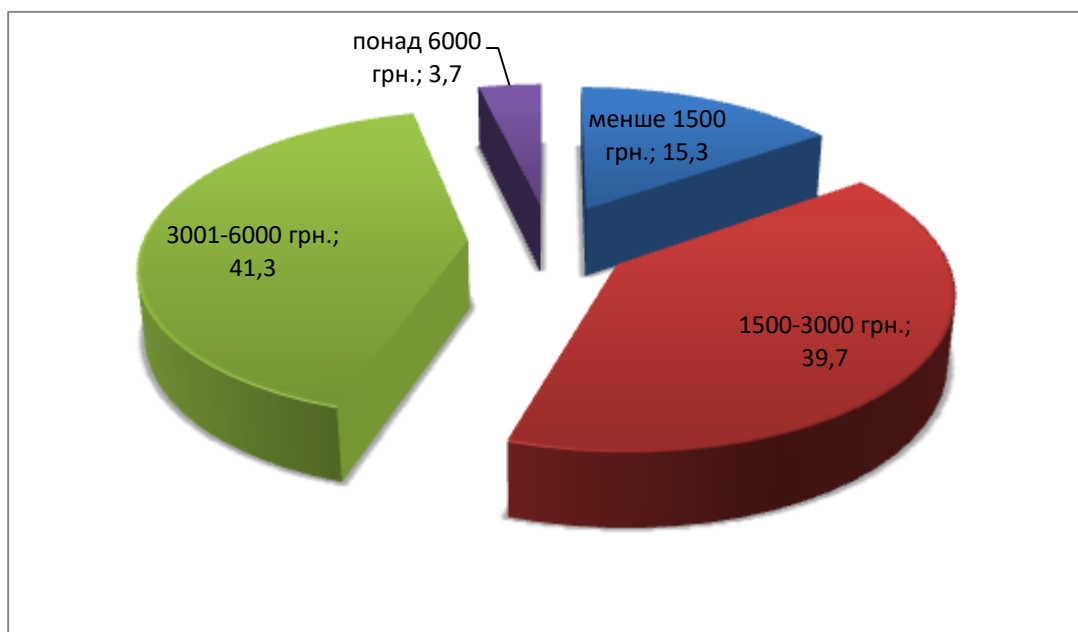

Рис. 3.12. Розподіл респондентів-споживачів за рівнем доходу, у %

Як показали результати аналізу, велика частина з числа опитаних респондентів мають величину прибутку від 3 до 6 тис. грн.

Таким чином, в результаті проведених досліджень встановлено, що

сучасний споживач – це жінка, мешканка міста, у віці від 55 років і вище, має вищу освіту, з рівнем доходу від 3,0 до 6,0 тис. грн. (рис. 3.13).

Рис. 3.13. Соціально-демографічний портрет споживача лікарських засобів рослинного походження, що застосовуються при серцево-судинних захворюваннях

Також нами були вивчені мотивації споживачів при виборі лікарських засобів рослинного походження для фармакотерапії серцево-судинних захворювань. На думку респондентів, основними чинниками при купівлі лікарських засобів рослинного походження є доступна ціна, терапевтична ефективність та мінімум побічних реакцій (рис. 3.14).

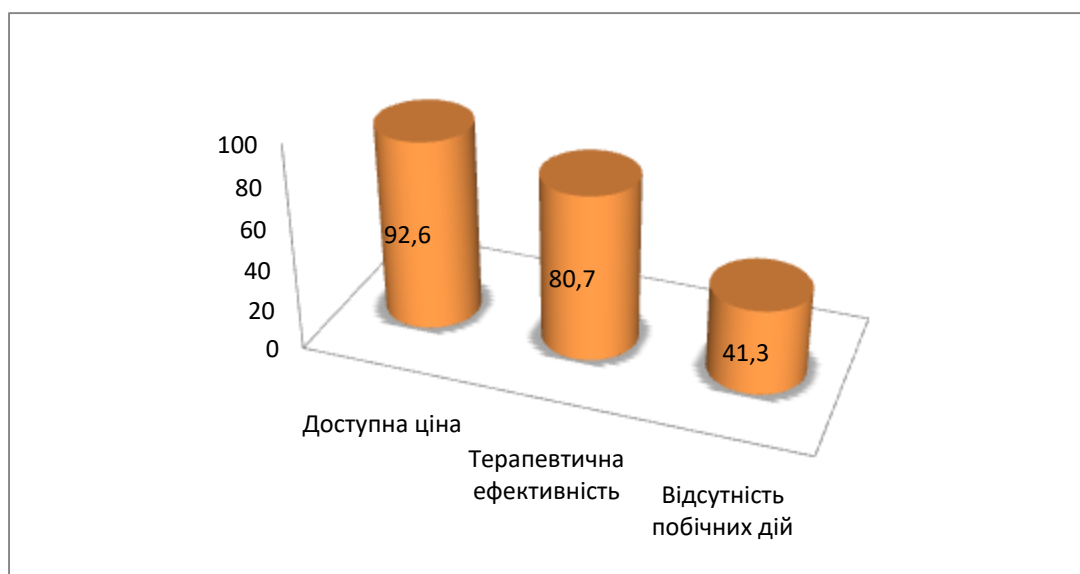

Рис. 3.14. Аналіз мотивацій споживачів при виборі споживачами лікарських засобів рослинного походження

Вивчаючи джерела інформації, що впливають на придбання ЛЗ РП, нами були отримані дані, приведені на рис. 3.15.

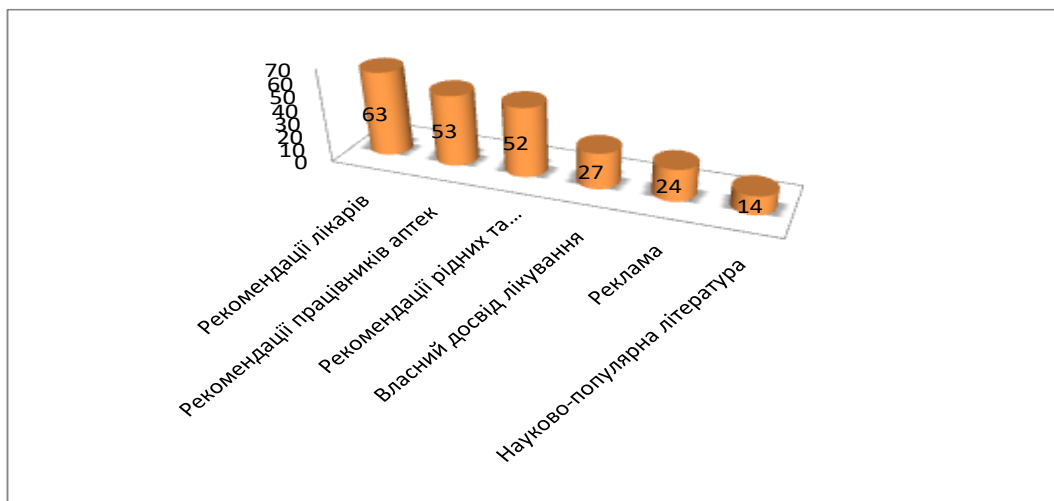

Рис. 3.15. Джерела інформації, що впливають на вибір споживачами ЛЗ РП, у %

Половина респондентів-споживачів при використанні лікарських рослин в лікувальному процесі віддає перевагу водним витягам: настоям, відварам. Майже третина опитаних застосовує рослинну сировину у вигляді настоянок. Не більше 10 % відвідувачів аптек віддають перевагу рідким екстрактам або новогаленовим препаратам, ще менше респондентів – масляним екстрактам і іншим лікарським формам. Більшість респондентів (70,3 %) купують лікарські рослини в аптеках. У анкетах для споживачів було вказано 64 найменування, з яких домінуючими (75,1 %) виявилися 30 рослин і їх препарати (табл. 3.5).

В результаті проведених досліджень нами встановлено, що хворі на серцево-судинні захворювання користуються обмеженим асортиментом ЛЗ, що, мабуть, пов'язано з їх недостатньою інформованістю.

Таблиця 3.5

Перелік лікарських рослин і препаратів рослинного походження,
зареєстрованих у Національному переліку ЛЗ,
що використовуються при фармакотерапії хворих на ССЗ

№ з/п	Назва ЛЗ РП	у % до кількості респондентів	№ з/п	Назва ЛЗ РП	у % до кількості респондентів
1.	Глоду настойка	54,1	16.	Персен кардіо	21,3

Продовж. табл. 3.5

2.	Валеріани настойка	50,2	17.	Збір заспокійливий	18,2
3.	Валеріани екстракт	48,2	18.	Хомвіотензин	18,1
4.	Собачої кропиви настойка	44,9	19.	Валокормід	17,8
5.	Півонії настойка	41,5	20.	Пумпан	17,9
6.	Алвісан нео збір	37,7	21.	Кардіо-гран	16,9
7.	Кардіофіт настойка	32,8	22.	Кардіплант	16,8
8.	Серцево-судинний	32,6	23.	Кратал	16,6
9.	Кардіовіол	29,4	24.	Гіпертофітол	16,4
10.	Коргліконт	26,5	25.	Доппельгерц енерготонік	15,9
11.	Трикардин серцеві	25,3	26.	Краплі Зеленіна	15,9
12.	Конвалійно-	23,5	27.	Карвеліс	15,5
13.	Ново-пасит	23,4	28.	Неокардил	14,7
14.	Корлекс	22,3	29.	Аралії настойка	13,9
15.	А-дістон	22,3	30.	Кардіолін	13,4

На думку опитаних респондентів – ціна є одним з чинників придбання препаратів РП споживачами і, поза сумнівом, впливає на їх призначення лікарями. Тому було вирішено провести ранжування ЛЗ РП, що використовуються для фармакотерапії ССЗ за ціновим показником. Отримані нами дані наведені в табл. 3.6.

Таблиця 3.6

Розподіл ЛЗ РП залежно від цінового показника

Орієнтовна ціна	Назва ЛЗ рослинного походження	
До 50 грн.	А-дістон Алвісан нео збір Аралії настойка Глоду настойка Валеріани настойка Валеріани екстракт Кардіовіол Кардіофіт настойка Серцево-судинний збір	Краплі Зеленіна Трикардин серцеві Коргліконт Кардіолін Конвалійно-валеріанові краплі Півонії настойка Валокормід Збір заспокійливий Гіпертофітол
50 – 100 грн.	Кратал Корлекс	Кардіо-гран Ново-пасит
Понад 100 грн.	Доппельгерц енерготонік Карвеліс Хомвіотензин	Пумпан Кардіплант Персен кардіо

Наведений аналіз показав, що велика частина асортименту ЛЗ РП має цінову межу у рамках до 50 грн. (це в основному препарати вітчизняного виробництва: краплі та таблетки). Виходячи з цього можна зробити висновок, що ЛЗ РП, які застосовуються для фармакотерапії ССЗ, доступні більшості споживачам і найчастіше призначаються лікарями.

Якість фармакотерапії багато в чому залежить від асортименту лікарських засобів, представлених на фармацевтичному ринку, а також від їх вартості. Тому наступний фрагмент дисертаційної роботи присвячений результатам маркетингових досліджень ринку ЛЗ РП для фармакотерапії серцево-судинних захворювань.

Висновки до розділу 3

1. За результатами проведеного аналізу встановлено, що чисельність постійного населення змінюється, ці зміни мають хвилеподібний характер. У структурі захворюваності населення за період 2013-2017 рр. ССЗ займають друге місце. Питомий показник поширеності ССЗ в Україні склав 16,3 %. Виявлена тенденція зростання ССЗ серед різних вікових груп населення.
2. Результати дослідження свідчать, що серед нозологічних форм серцево-судинних захворювань лідируюче положення займають: ішемічна хвороба (36,37 %), гіпертонічна хвороба (32,03 %), стенокардія (16,60 %), що є головною причиною інвалідизації населення.
3. Удосконалено структуру споживчої класифікації, яка дозволила визначити групи ЛЗ РП для вивчення їх асортименту на фармацевтичному ринку.
4. Аналіз номенклатури ЛЗ РП, присутніх на фармацевтичному ринку України свідчить, що 36,6 % від загального числа зареєстрованих ЛЗ РП складають препарати вітчизняного виробництва вартістю до 50 грн., що свідчить про їх цінову доступність для споживача.
5. Проведений аналіз присутності лікарських засобів рослинного походження за окремими найменуваннями свідчить, що якнайповніше представлені препарати на основі конвалії та валеріани, коефіцієнт оновлення яких для фармакотерапії ССЗ складає 0,07.
6. За результатами анкетного опитування споживачів аптек, які для фармакотерапії ССЗ використовують ЛЗ, зокрема ЛЗ РП, визначено їх соціально-демографічний портрет: жінки, віку старше 55 років, що мешкають в місті, мають вищу освіту, соціальний статус – пенсіонери, з рівнем доходу в межах 3-6 тис. гривень.
7. Встановлено, що основними джерелами інформації про ЛЗ РП для споживача є рекомендації лікарів (63,0 %), провізорів (52,0 %) і власний

досвід використання споживачами (53,0 %). Мотивуючими чинниками при купівлі ЛЗ є, головним чином, їх вартість (92,6 %), терапевтична ефективність (80,7 %) і відсутність побічних реакцій (75,2 %).

8. Аналіз цільового сегменту готових ЛЗ рослинного походження свідчить про значні потенційні можливості використання їх поряд з синтетичними ЛЗ у фармакотерапії або для профілактики багатьох серцево-судинних захворювань. Отримана в ході маркетингового дослідження інформація про сегмент фармацевтичного ринку – ЛЗ рослинного походження використана нами далі в розділі 4 «Фармакоекономічні дослідження фармакотерапії хворих на серцево-судинні захворювання».

Результати експериментальних досліджень даного розділу наведено в таких публікаціях:

1. The study of the motivations and preferences of consumers when choosing herbal medicines for treating cardiovascular diseases / M. L. Syatynya, T. S. Nehoda, I. V. Sakhandia. *Ukrainian Scientific Medical Youth Journal*. № 4 (91). 2015. P. 120-123 (Особистий внесок – участь в плануванні експерименту, узагальненні результатів та підготовці статті).
2. Методологія сучасного фармацевтичного маркетингу / К. Л. Косяченко, Т. С. Негода, Н. О. Козіко, В. О. Тарасенко, І. В. Саханда. *Науково-практичний журнал «Військова медицина України»*. 2018. С. 134-138 (Особистий внесок – участь в плануванні експерименту, узагальненні результатів та підготовці статті).
3. Реалізація лікарських препаратів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань в аптеках міста Києва / К. Л. Косяченко, І. В. Саханда. *International Academy Journal, Web of Scholar*. 1(19). Vol. 2. 2018. P. 57-61 (Особистий внесок – участь в плануванні експерименту, узагальненні результатів та підготовці статті).
4. Дослідження споживчих переваг пацієнтів при виборі лікарських препаратів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань

/ К. Л. Косяченко, Т. С. Негода, І. В. Саханда. *Збірник наукових праць співробітників НМАПО імені П.Л. Шупика*. Вип. 29. 2018. С. 214-223 (Особистий внесок – участь в плануванні експерименту, узагальненні результатів та підготовці статті).

5. Вивчення якісних характеристик для вибору кардіологічних препаратів рослинного походження / К. Л. Косяченко, Н. О. Козіко, І. В. Саханда. *Соціальна фармація в охороні здоров'я*. № 2. 2018. С. 76-82 (Особистий внесок – участь в плануванні експерименту, узагальненні результатів та підготовці статті).

6. Маркетингові дослідження поведінки споживачів і факторів вибору гіпотензивних лікарських засобів за купівельними характеристиками, соціально-демографічними особливостями та інформованістю / К. Л. Косяченко, Т. С. Негода, І. В. Саханда. *Управління, економіка та забезпечення якості в фармації*. № 3 (55). 2018. С. 64-69 (Особистий внесок – участь в плануванні експерименту, узагальненні результатів та підготовці статті).

7. The use of medicinal plants the treatment of cardiovascular diseases / M. L. Syatynya, T. S. Nehoda, I. V. Sahanda. *Nauka i studia*. 2015. Przemysl. P. 38-42 (Особистий внесок – участь в плануванні експерименту, узагальненні результатів та підготовці статті).

8. Assortment of herbal medicines of the treatment of cardiovascular diseases / K. L. Kosyachenko, I. V. Sakhanda. *Wiadomości Lekarskie*. LXXI (5). 2018.P. 1104-1108 (Особистий внесок – участь в плануванні експерименту, узагальненні результатів та підготовці статті).

9. The main methods of treatment of cardiovascular diseases by medicinal plants / K. L. Kosyachenko, I. V. Sakhanda. *Wiadomości Lekarskie*. LXXI (6). 2018. P. 1279-1283 (Особистий внесок – участь в плануванні експерименту, узагальненні результатів та підготовці статті).

10. Сятыня М. Л., Негода Т. С., Саханда И. В. Роль растительных лекарственных средств в профилактике и лечении сердечно-сосудистых заболеваний. XI Международная научно-практическая конференция «Образование и наука XXI века – 2015», София, Болгария, 15-22 октября 2015 г.,

БялГРАД-БГ, 2015. С. 12-14.

11. Сятиня М. Л., Негода Т. С., Саханда И. В. Ценовое регулирование в сегменте антигипертензивных лекарственных препаратов. *Актуальні питання сучасної медицини: наукові дискусії*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, Львів, 23-24 жовтня 2015 р. Львів, 2015. С. 88-92.

12. Сятиня М. Л., Негода Т. С., Саханда І. В. Вивчення асортименту лікарських препаратів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань. *Теоретичні та практичні аспекти дослідження лікарських рослин*: матеріали II міжнародної науково-практичної internet-конференції, Харків, 21-23 березня 2016 р. Харків, 2016. С. 216-218.

13. Сятиня М. Л., Негода Т. С., Саханда І. В. Опитування як метод отримання інформації від споживачів. *Фармацевтична наука та практика: проблеми, досягнення, перспективи розвитку*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, Харків, 24-25 березня 2016 р. Харків, 2016. 240 с.

14. Сятиня М. Л., Негода Т. С., Саханда І. В. Дослідження структури ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань. *Матеріали VIII Національного з'їзду Фармацевтів України*, Харків, 16 вересня 2016 р. Харків, 2016. 135 с.

15. Сятиня М. Л., Негода Т. С., Саханда І. В. Анализ ассортимента фитопрепаратов в Украине. *Формування національної лікарської політики за умов впровадження медичного страхування: питання освіти, теорії та практики*: матеріали IV всеукраїнської науково-освітньої конференції, Харків, 15 березня 2016 р. Харків, 2016. С. 46-49.

16. Nehoda T. S., Sakhandia I. V. Measures marketing plan activities for branch offices of pharmacies (for phytopharmacy departments). *Topical researches of the World Science*: materials for III International Scientific and Practical Conference, Dubai, UAE, June 28, 2017. Dubai, 2017. P. 49-50.

17. Козіко Н. О., Негода Т. С., Саханда І. В. SWOT-аналіз як етап маркетингового планування діяльності фітовідділів аптек. *Topical Problems of Modern Science and Possible Solutions*: матеріали IV International Scientific and

Practical Conference, Dubai, UAE, September 30, 2017. Dubai, 2017. P. 56-58.

18. Косяченко К. Л., Саханда І. В. Дослідження поведінки покупців на споживчому сегменті фармацевтичного ринку кардіологічних препаратів. *Ліки людині. Сучасні проблеми фармакотерапії і призначення лікарських засобів*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Харків, 2018. С. 185-189.

19. Косяченко К. Л., Саханда І. В. Methods of prevention of cardiovascular diseases with phytotherapy. *Topical issues of new drugs development. Abstracts of XXV. International Scientific And Practical Conference Of Young Scientists And Student*. Kharkiv, 2018. 396 с.

20. Косяченко К. Л., Негода Т. С., Саханда І. В. Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах. Медичний департамент МОЗ України: методичні рекомендації. К.: «Прінт Квік», 2018. 15 с. (Особистий внесок – участь в пошуку, проведенні досліджень та оформленні методичних рекомендацій).

21. Косяченко К. Л., Негода Т. С., Саханда І. В. Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи. Медичний департамент МОЗ України: методичні рекомендації. К.: «Прінт Квік», 2018. 18 с. (Особистий внесок – участь в пошуку, проведенні досліджень та оформленні методичних рекомендацій).

РОЗДІЛ 4

ФАРМАКОЕКОНОМІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ФАРМАКОТЕРАПІЇ ХВОРИХ НА СЕРЦЕВО-СУДИННІ ЗАХВОРЮВАННЯ

4.1 Аналіз призначень лікарських засобів хворим на серцево-судинні захворювання на амбулаторному та стаціонарному етапах

Розробка методології фармакоекономічної оцінки якості лікарської терапії спрямована на мінімізацію витрат і підвищення її ефективності. За оцінками експертів, впровадження цієї методології дозволяє знизити собівартість медичних послуг орієнтовно на 10-20 % за рахунок оптимізації лікувального процесу, скорочення термінів лікування, застосування менш дорогих, але найбільш ефективних і безпечних ЛЗ.

Дослідження у зазначеному напрямі проводили з використанням наступного алгоритму дій в Інституті кардіології ім. М. Д. Стражеска:

- обґрунтування статистично достовірної кількості амбулаторних карт та історій хвороби для проведення контент-аналізу;
- контент-аналіз історій хвороби та амбулаторних карт;
- виявлення основного портрета хворих, які перебувають на лікуванні на амбулаторному та стаціонарному етапах.

Під час контент-аналізу 342 амбулаторних карт за 2013-2017 рр. встановлено, що хворим кардіологічними захворюваннями на амбулаторному етапі призначаються ЛЗ 52 торгових найменувань (табл. 4.1). При цьому розраховували коефіцієнт частоти призначень препаратів за формулою [76, 187]:

$$K_{\text{ч}} = \frac{n \cdot 100}{N} \quad (4.1)$$

де: $K_{\text{ч}}$ – коефіцієнт частоти призначень;

n – кількість призначень в амбулаторних картах, у яких зустрічається конкретний препарат;

N – загальна кількість призначень в амбулаторних картах.

Таблиця 4.1

**Перелік лікарських засобів для фармакотерапії хворих на ССЗ
на амбулаторному етапі**

Торгова назва ЛЗ	Коефіцієнт частоти призначень	МНН
1	2	3
1. Атенолол	0,92	атенолол
2. Метопролол	0,86	метопролол
3. Еналаприл	0,81	еналаприл
4. Неокардил*	0,77	неокардил*
5. Арифон	0,61	арифон
6. Карвеліс*	0,52	карвеліс*
7. Егілок	0,46	егілок
8. Кордипін	0,45	кордипін
9. Індапамід	0,41	індапамід
10. Кратал*	0,38	кратал*
11. Цинаризин	0,36	цинаризин
12. Адельфан-езидрекс*	0,28	адельфан-езидрекс
13. Валеріана форте*	0,24	-
14. Фуросемід	0,22	фуросемід
15. Коринфар	0,20	ніфедипін
16. Аспаркам	0,20	-
17. Аспірин	0,20	кислота ацетилсаліцилова
18. Верапаміл	0,18	верапаміл
19. Анаприлін	0,15	пропранолол
20. Ренітек	0,14	еналаприл
21. Ніфедипін	0,10	ніфедипін
22. Равісол настойка*	0,10	-
23. Трирезид	0,09	-
24. Енап Н	0,09	-
25. Пірацетам	0,09	пірацетам
26. Корвалол*	0,09	-
27. Кордипін	0,09	ніфедипін
28. Білобіл*	0,08	гінкго білоба
29. Панангін	0,07	калію магнію аспартат

Продовж. табл. 4.1

30. Дигоксин*	0,06	дигоксин
31. Нітрогліцерин	0,05	нітрогліцерин
32. Ніфекард	0,05	ніфедипін
33. Дилтіазем	0,04	дилтіазем
34. Трикардин*	0,04	золпідем
35. Каптоприл	0,04	каптоприл
36. Корватон	0,04	молсидомін
37. Кордипін	0,04	ніфедипін
38. Кристепін	0,03	-
39.Настойка глоду*	0,03	-
40. Настойка півонії*	0,03	-
41. Валокордин*	0,03	-
42. Верошпірон	0,03	спіронолактон
43. Вінпоцетин	0,02	вінпоцетин
44. Молсидомін	0,02	молсидомін
45. Небілет	0,02	небіволол
46.Настойка валеріани*	0,02	-
47. Нормодипін	0,02	амлодипін
48. Но-шпа	0,02	дротаверину гідрохлорид
49. Полівітаміни	0,02	-
50. Сибазон	0,01	діазепам
51. Енам	0,01	еналаприл
52. Аскорутин	0,01	аскорбінова кислота

* Лікарські засоби рослинного походження

З даних табл. 4.1 видно, що з 52 найменувань ЛЗ на амбулаторному етапі ЛЗ РП є: неокардил, карвеліс, кртал, валеріана форте, равісол настойка, корвалол, дигоксин, настойка глоду, настойка піону, валокордин, настойка валеріани.

За даними контент-аналізу 612 історій хвороби встановлено, що в умовах стаціонару хворим для фармакотерапії серцево-судинних захворювань призначаються ЛЗ 30 найменувань (табл. 4.2).

Таблиця 4.2

**Перелік лікарських засобів для фармакотерапії хворих на ССЗ
на стаціонарному етапі**

Торгова назва ЛЗ	Коефіцієнт частоти призначень	МНН
1	2	3
1. Аспаркам	0,78	-
2. Атенолол	0,75	атенолол
3. Аспірин	0,74	кислота ацетилсаліцилова
4. Кардіолін*	0,74	-
5. Дибазол	0,74	дибазол
6. Фуросемід	0,74	фуросемід
7. А-дістон*	0,73	-
8. Гіпотіазид	0,72	гідрохлортіазид
9. Цинаризин	0,70	цинаризин
10. Енап	0,70	еналаприл
11. Кардіофіт*	0,58	-
12. Папаверину гідрохлорид*	0,54	папаверину гідрохлорид
13. Гербіон серцеві*	0,42	-
14. Феназепам	0,37	феназепам
15. Дигоксин*	0,32	дигоксин
16. Димедрол	0,32	димедрол
17. Глюкоза	0,30	глюкоза
18. Калію хлорид	0,24	калію хлорид
19. Верошпірон	0,21	спіронолактон
20. Корвалол*	0,20	-
21. Магне В6	0,17	-
22. Енап Н	0,14	-
23. Пірацетам	0,14	пірацетам
24. Аміодарон	0,10	аміодарон
25. Ноотропіл	0,08	пірацетам
26. Аміокардин	0,08	аміодарон
27. Аскорбінова кислота	0,07	аскорбінова кислота
28. Лазикс	0,05	фуросемід
29. Кордарон	0,02	аміодарон
30. Рибоксин	0,01	інозин

* Лікарські засоби рослинного походження

З даних, представлених у табл. 4.2 видно, що на стаціонарному етапі лікарі призначають переважно традиційні препарати, які давно перебувають в обігу на фармацевтичному ринку, але більшість із них не входить до протоколів лікування. ЛЗ РП при цьому є: кардіолін, а-дістон, кардіофіт, гербіон серцеві, дигоксин, корвалол.

Нами проаналізовано також призначення лікарів при виписуванні хворих зі стаціонару. Певний при цьому список включає 25 найменувань ЛЗ (табл. 4.3).

Таблиця 4.3

**Перелік лікарських засобів для фармакотерапії хворих на ССЗ, які
призначаються хворим при виписуванні зі стаціонару**

Торгова назва ЛЗ	Коефіцієнт частоти призначень	МНН
1	2	3
1. Атенолол	0,87	атенолол
2. Корлекс*	0,85	-
3. Хомвіотензин*	0,74	-
4. Аспаркам	0,70	-
5. Аспірин	0,70	кислота ацетилсаліцилова
6. Еналаприл	0,66	еналаприл
7. Серцево-судинний збір*	0,65	-
8. Цинаризин	0,62	цинаризин
9. Трикардин серцеві*	0,60	-
10. Кардіовіол*	0,54	-
11. Престаріум	0,50	периндоприл
12. Енап	0,50	еналаприл
13. Дигоксин*	0,45	дигоксин
14. Алвісан нео збір*	0,45	-
15. Верапаміл	0,42	верапаміл
16. Зеленіна краплі*	0,40	-
17. Пірацетам	0,33	пірацетам
18. Небілет	0,21	небіволол
19. Нітрогліцерин	0,15	нітрогліцерин
20. Ноотропіл	0,10	пірацетам
21. Предуктал	0,10	триметазидин
22. Кордарон	0,05	аміодарон

Продовж. табл. 4.3

23.Метопролол	0,03	метопролол
24. Гліцин	0,02	гліцин
25. Магне В6	0,01	-

* Лікарські засоби рослинного походження

З даних табл. 4.3 видно, що при виписуванні з лікарень хворим на серцево-судинні захворювання лікарі рекомендують приймати переважно такі ЛЗ РП: корлекс, хомвіотензин, серцево-судинний збір, трикардин, кардіовіол, алвісан нео збір, Зеленіна краплі. Суттєве скорочення списку призначених ЛЗ при виписуванні хворих зі стаціонару у порівнянні зі списком ЛЗ, що призначаються в період госпіталізації, викликане тим, що в період лікування в стаціонарі, як правило, вдалося скоригувати фармакотерапію. У кожному із трьох вище наведених списків нами були відібрані 10 найменувань ЛЗ з максимальною частотою призначення (табл. 4.4).

Таблиця 4.4

Перелік препаратів-лідерів для фармакотерапії хворих на ССЗ

Амбулаторний етап		Стаціонарний етап		При виписуванні	
Назва ЛЗ	Коефіцієнт частоти призначень	Назва ЛЗ	Коефіцієнт частоти призначень	Назва ЛЗ	Коефіцієнт частоти призначень
Атенолол	0,92	Аспаркам	0,78	Атенолол	0,87
Метопролол	0,86	Атенолол	0,75	Корлекс*	0,85
Еналаприл	0,81	Аспірин	0,74	Хомвіотензин*	0,74
Неокардил*	0,77	Кардіолін*	0,74	Аспаркам	0,70
Арифон	0,61	Дибазол	0,74	Аспірин	0,70
Карвеліс*	0,52	Фуросемід	0,74	Еналаприл	0,66
Егілок	0,46	А-дістон*	0,73	Серцево-судинний збір*	0,65
Кордипін	0,45	Гіпотіазид	0,72	Цинаризин	0,62
Індапамід	0,41	Цинаризин	0,70	Трикардин серцеві*	0,60
Кратал*	0,38	Енап	0,70	Кардіовіол*	0,54

* Лікарські засоби рослинного походження

Таким чином, за даними історій хвороби та амбулаторних карт хворих на ССЗ виявлені істотні відмінності у списках кардіологічних ЛЗ, що призначаються для лікування амбулаторних та стаціонарних хворих. Складання при цьому зведеного списку препаратів-лідерів кардіологічних ЛЗ, які найбільш часто призначаються, лише підтвердило ці відмінності. Виявлені відмінності і особливості лікарської терапії на різних етапах фармакотерапії визначили потребу в оцінці вартості лікування хворих.

4.2 Порівняльний аналіз вартості фармакотерапії хворих на амбулаторному та стаціонарному етапах на прикладі гіпертонічної хвороби

У дослідженнях, що проводили з пацієнтами, хворими на ГХ, враховували тільки прямі витрати на надання медичної допомоги, які, на нашу думку, складають найбільший внесок у результати вартості фармакотерапії і становлять вичерпну інформацію, необхідну для визначення перспектив розвитку фармакотерапії в лікуванні ГХ [77, 158, 168].

Для оцінки фактичних витрат та забезпечення можливості отримання достовірних результатів порівняння використовували певну схему збору необхідних інформаційних даних (табл. 4.5).

Таблиця 4.5

Визначення вартості фармакотерапії гіпертонічної хвороби

Етап надання допомоги	Інформація	Джерело інформації
Стаціонарний етап	Вартість клінічних та лабораторно-діагностичних процедур; вартість ліжка-дня; вартість ЛЗ	Товарно-транспортні накладні, рахунки, прайс-листи
Амбулаторний етап	Вартість призначених ЛЗ; вартість лабораторно-діагностичних процедур	Товарно-транспортні накладні, рахунки, прайс-листи

Для визначення складу витрат нами встановлено перелік і кратність проведення клініко-діагностичних процедур, які проводять хворим у кардіологічному відділенні (аналіз сечі, аналіз крові, ЕКГ, Ехо КГ, рентгенографія грудної клітини, огляд окуліста тощо) (табл. 4.6).

У ході аналізу історій хвороби в Інституті кардіології ім. М. Д. Стражеска середній термін госпіталізації хворих на ГХ складав 10 днів.

Для оцінки кожного з використаних ресурсів у грошовому еквіваленті використовували єдиний часовий зріз.

Важливим елементом у структурі витрат стаціонарного етапу вважали вартість ліжка-дня, яка в кожному ЗОЗ індивідуальна, а також вартість клініко-

діагностичних процедур у досліджуваних ЗОЗ (яка вважалася як благодійний внесок).

Таблиця 4.6

Кількість клініко-діагностичних процедур в середньому на одного хворого на амбулаторному та стаціонарному етапах лікування ГХ

Назва діагностичної процедури	Середня кількість діагностичних процедур на етапах	
	амбулаторний	стаціонарний
Загальний аналіз сечі	2	3
Загальний аналіз крові	1	3
ЕКГ	3	3
Ехо КГ	1	1
Рентгенографія грудної клітки	1	1
Огляд офтальмолога	1	1

Вартість антигіпертензивних лікарських засобів (АГЛЗ) визначали за прибутковими товарно-транспортних накладних, рахунками і прайс-листами.

Калькуляцію вартості фармакотерапії проводили з розрахунку на 100 випадків на рік протягом 10 днів.

У ході дослідження було виявлено, що більшість (90 %) хворих мають діагноз ГХ II ступеня, тому оцінку прямих медичних витрат проводили за умови надання допомоги хворим на ГХ II ступеня.

У розрахунки на стаціонарному етапі включали такі витрати за 2017 і 2018 рр.:

- середня собівартість ліжка-дня у кардіологічному відділенні ЗОЗ з розрахунку 10 днів перебування у стаціонарі;
- середня собівартість діагностичних процедур в ЗОЗ;
- середня вартість лікарської терапії за цінами на АГЛЗ в аптеках ЗОЗ м. Києва.

На амбулаторному етапі в розрахунках враховували:

- середню собівартість діагностичних процедур;
- середню вартість лікарської терапії за роздрібними цінами на АГ ЛЗ в аптеках м. Києва (на 10 днів).

Розрахунок вартості фармакотерапії складався з наступних визначень:

1. Вартості препаратів для фармакотерапії ГХ з кожної історії хвороби, амбулаторної карти з використанням формули:

$$ВФТ_{ni} = \frac{РД_i * КП_i * ДП_i}{N_i} * Ц_i \quad (4.2)$$

де: ВФТ_{ni} – вартість фармакотерапії n-го хворого i-тим препаратом;

РД_i – разова доза;

КП_i – кількість прийомів на день;

ДП_i – кількість днів прийомів (протягом 10 днів);

N_i – кількість стандартних доз в упаковці;

Ц_i – ціна за одну упаковку.

2. Суми витрат, що припадають на кожну фармакотерапевтичну групу з використанням формули:

$$Вс_{фгг\ 1} = C_{1фгг\ 1} + C_{2фгг\ 1} + \dots + C_{n-1\ фгг\ 1} + C_{n\ фгг\ 1}, \quad (4.3)$$

де: Вфгг 1 – частка витрат на фармакотерапію 100 хворих, що припадають на ФТГ 1 (наприклад, ІАПФ);

C_{1 фгг 1} – частка кожного препарату у структурі ФТГ 1;

N – кількість препаратів на 100 хворих у ФТГ 1.

Отримані у ході розрахунків дані дозволили не тільки визначити загальну структуру витрат, але й порівняти їх на амбулаторному та стаціонарному етапах (табл. 4.7).

Таблиця 4.7

Структура витрат на фармакотерапію хворих на гіпертонічну хворобу

Вид витрат	Вартість процедури, ліжко-дня, грн.	Кратність виконання	Витрати на 100 хворих, грн	Частка витрат, %
1	2	3	4	5
<i>Амбулаторне лікування</i>				
Аналіз крові	60,00	2	12000	2,7
Аналіз сечі	45,00	1	4500	2,4
ЕКГ	87,00	3	26100	13,2
ЕхоКГ	142,00	1	14200	6,8

Продовж. табл. 4.7

Рентгенографія грудної клітки в 2-х проекціях	154,00	1	15400	7,0
Діагностичні процедури, всього			72200	32,1
Лікарська терапія в тому числі: на кількість днів протягом 10 днів			45255,15	19,3
β-адреноблокатори			6342,40	3,2
Інгібітори АПФ			3780,90	1,4
Діуретики			7441,20	3,7
Антагоністи кальцію			8310,15	3,9
Антиангінальні лікарські засоби			2850,10	0,8
Різні комбіновані кардіологічні препарати			16530,40	6,3
Всього:			117455,15	51,4
Стаціонарне лікування				
Ліжко-день (без діагностичних процедур)	200,00	10 (середній термін госпіталізації)	200000	54,1
Аналіз крові	60,00	3	18000	4,7
Аналіз сечі	45,00	3	13500	2,6
ЕКГ	87,00	3	26100	7,4
ЕхоКГ	142,00	1	14200	5,2
Рентгенографія грудної клітки в 2-х проекціях	154,00	1	15400	5,9
Діагностичні процедури, всього			287200	79,9
Фармакотерапія в тому числі:			25876,50	10,08
β-блокатори			2587,45	1,02
Інгібітори АПФ			2102,30	0,98
Діуретики			5752,55	2,1
Антагоністи кальцію			3402,70	1,3
Антиангінальні лікарські засоби			2210,60	0,68
Препарати РП			2360,80	0,9
Різні комбіновані кардіологічні препарати			7460,10	3,1
Разом:			313076,50	89,98
Всього:			430531,65	100,00

Як видно з даних, представлених у табл. 4.7, лікування на стаціонарному

етапі майже у 2 рази дорожче, ніж на амбулаторному етапі. Велика частка витрат на стаціонарному етапі припадає на оплату ліжко-дня (31,1 % від загальної вартості фармакотерапії) [78, 169, 189].

Отже, в умовах стаціонару лікуванню АГЛЗ не приділяється належної уваги через відсутність фінансових ресурсів. Мабуть, дається взнаки практика придбання ЛЗ стаціонарними хворими за свій рахунок та більш доступних лікарських засобів.

Наведені дані свідчать про доцільність скорочення випадків госпіталізації хворих (за винятком ускладнення хвороби) та застосування більш ефективної лікарської терапії на амбулаторному етапі.

4.3. Методичні підходи до визначення потреби в лікарських засобах рослинного походження, що застосовуються для фармакотерапії серцево-судинних захворювань

Актуальність прогнозування потреби в кардіологічних лікарських засобах в цілому, і в ЛЗ РП зокрема, зростає у міру збільшення чисельності населення, тривалості життя, під впливом соціально-демографічних чинників, а головне – зі збільшенням числа літніх людей.

При вирішенні завдань, що стоять перед охороною здоров'я в області удосконалення лікарського забезпечення населення, потрібний регулярний аналіз фармацевтичного ринку і прогноз потреби в лікарських засобах у розрізі фармакотерапевтичної групи, що вивчається [67, 185, 196].

На етапах маркетингового дослідження вивчення асортименту, платоспроможності споживачів повинно проводитися з обов'язковим обліком регіональних особливостей, реальних фінансових можливостей ЗОЗ, а також чинників, що чинять вплив на вибір ЛЗ медичними, фармацевтичними працівниками і населенням.

На фармацевтичному ринку України серед ЛЗ РП домінують лікарські препарати вітчизняного виробництва, що значно знижує вартість терапії і робить багато ЛЗ РП доступними для соціально незахищених верств населення [73, 75, 165, 179].

Характерною рисою при визначенні потреби у високоефективних ЛЗ РП є наявність непрогнозованих чинників, що впливають на складну систему формування і задоволення попиту (поява нових лікарських засобів, різний рівень інформованості лікарів, освітня робота серед населення та ін.).

Зважаючи на особливості сучасної соціально-економічної ситуації, недостатність фінансової лікарської допомоги коштом державного бюджету і необхідність рішення проблем вдосконалення організації лікарської допомоги хворим з серцево-судинною патологією, нами проведено прогнозування перспективного попиту на ЛЗ РП.

Проблема надійності забезпечення споживачів ЛЗ РП безпосередньо залежить від

створення оптимального запасу цих лікарських засобів. ВООЗ рекомендує наступний підхід: «Мета полягає в тому, щоб розмір постачання оптимально відповідав попиту на них, при цьому запас лікарських засобів має бути мінімальним, але щоб забезпечував їх наявність на випадок несподіваної затримки постачання» [68, 165, 168].

Важливий етап при виборі методів прогнозування – це можливість залучення необхідного числа показників, що є характеристикою нормативного методу, доступність і простота якого дозволяють використати його фахівцями, що не мають спеціальної математичної підготовки на рівні медичних і фармацевтичних організацій.

Основою цього методу є розраховані норми споживання лікарських засобів, які відбивають характерні властивості і закономірності нормованого об'єкту. Розрахунок норми споживання лікарських засобів ґрунтується на вивченні захворюваності за нозологічними формами і оптимальному наборі препаратів на курс лікування, а також кількісній витраті цих препаратів при одночасному їх призначенні хворому.

Перевагою цього методу є можливість обліку зміни чинників, що впливають на потребу. Найбільш складною проблемою використання нормативного методу є значна трудомісткість розробки норм, що вимагає обробки і аналізу великих обсягів інформації.

Алгоритм дій для прогнозування потреби в ЛЗ РП представлений на рис. 4.1. Застосування даного методу вимагає розрахунку наступних показників:

- прогноз кількості споживачів ЛЗ РП;
- коефіцієнти інтенсивності споживання для кожного лікарського засобу;
- витрата кожного лікарського засобу на 1 рік застосування одним споживачем.

Розрахунок потреби в лікарських засобах для фармакотерапії і-тої нозології в стаціонарі в натуральних показниках (в упаковках) як для амбулаторних, так і для стаціонарних хворих здійснювали за допомогою формул.

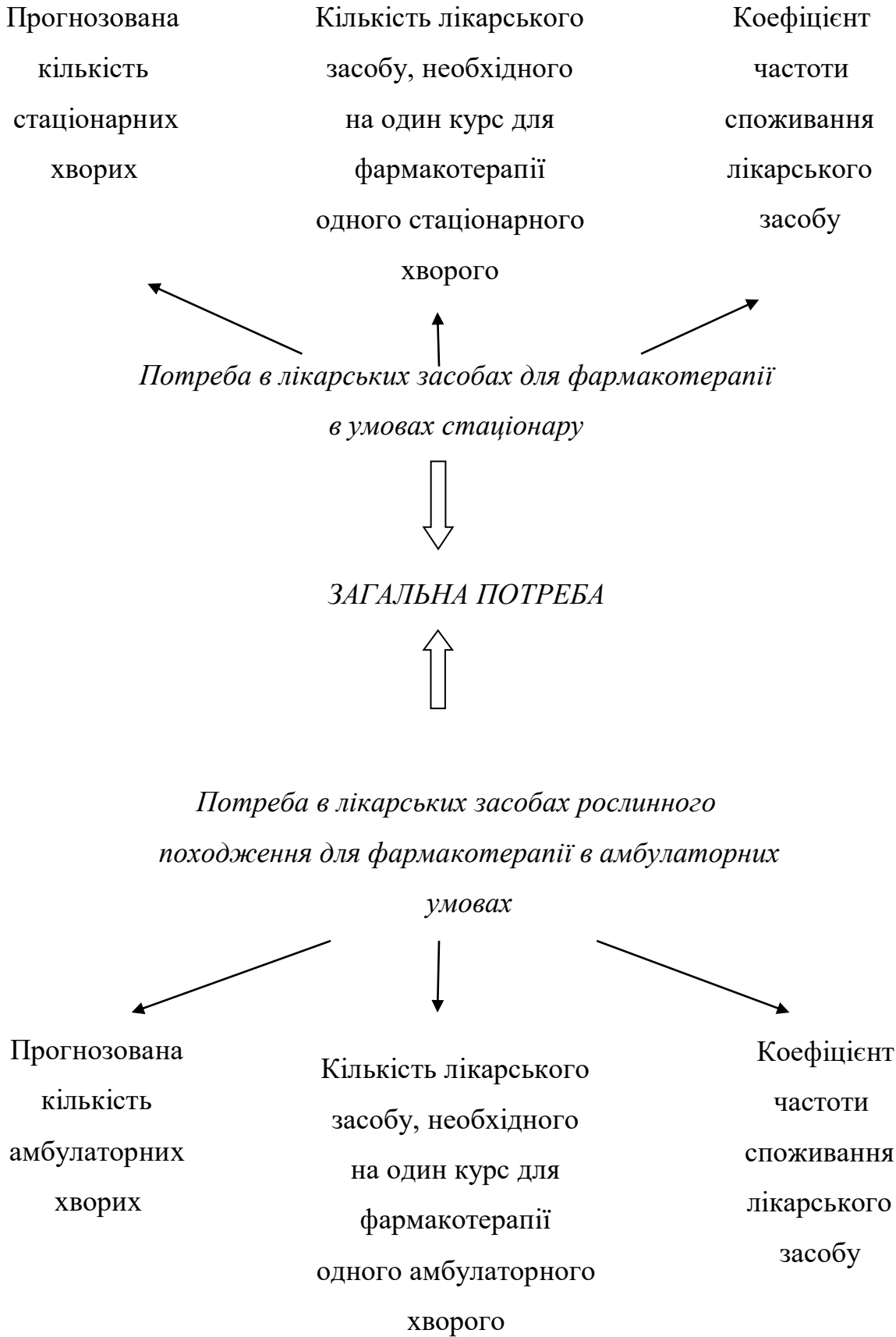

Рис. 4.1. Алгоритм визначення потреби в ЛЗ РП

Відповідно до методики нами визначена перспективна потреба на 2013-2018 рр. в ЛЗ РП, яка дає можливість достатньо точно враховувати кількість споживачів в поліклініках і відділеннях стаціонарів. Потреба розраховується окремо для кожного найменування лікарського засобу як в кількісному, так і в сумовому вираженні. У сумі потребу в лікарському засобі на курс фармакотерапії для одного хворого визначали за формулою (4.4):

$$S = \Pi_{ij} * C \quad (4.4),$$

де: Π_{ij} – потреба в ЛЗ у кількісному виразі;

C – вартість лікарського засобу.

Згідно схеми для визначення потреби в ЛЗ РП, необхідно знати:

- оптимальний асортимент ЛЗ РП;
- кількість ЛЗ РП на одного хворого;
- коефіцієнт інтенсивності споживання ЛЗ РП;
- запланована кількість хворих.

На першому етапі розраховували коефіцієнт частоти споживання лікарських засобів.

Розрахунок коефіцієнта частоти споживання проводили на підставі вивчення листів призначень в історіях хвороби кардіологічних хворих кардіологічного відділення. Коефіцієнт частоти споживання показує, наскільки часто призначається кожен конкретний лікарський засіб, в скількох відсотках випадків він використовується, яка частина споживачів в загальній кількості використовує цей ЛЗ, і обчислюється за формулою:

$$I_{ij} = \frac{ni}{N} \quad (4.5),$$

де: I_{ij} – коефіцієнт інтенсивності споживання ЛЗ РП;

n – число споживачів, що застосовують ЛЗ в цій вибірці;

N – загальне число споживачів у вибірці (N=420 чоловік).

Результати розрахунку коефіцієнтів частоти приведені в табл. 4.8.

Таблиця 4.8

Аналіз частоти призначення ЛЗ РП для фармакотерапії серцево-судинних захворювань (на прикладі Національного інституту серцево-судинної хірургії імені М. М. Амосова)

Найменування ЛЗ	Середня ціна упаковки, грн. (S)	Число призначень	Кількість упаковок на курс лікування (X)	n	k
Дигоксин таб. 0,25 мг № 40	8,24	343	1	176	0,37
Дигоксин, розчин для ін'єкцій 0,025 % – 1 мл № 10	33,10	40	1	91	0,17
Корглікон, розчин для ін'єкцій 0,06 % – 1 мл № 10	20,20	355	1	73	0,13
Платифіліну гідротартрат 0,2 % – 1 мл № 10	46,40	520	1	60	0,48
Папаверину гідрохлорид 2 % – 2 мл № 10	36,25	1323	1	220	0,22
Строфантин К	16,85	220	1	52	0,08

Потім, на основі аналізу історій хвороби визначили нормативи споживання ЛЗ РП (Х_{ij} факт).

Для рекомендації отриманих величин Х_{ij} факт спочатку провели їх статистичну обробку за коефіцієнтом варіації, яка підтвердила, що величина середньої фактичної витрати має незначну варіацію.

Отже, отримані значення Х_{ij} факт можна застосовувати за орієнтовний норматив і використати для визначення потреби в лікарських засобах при лікуванні ССЗ. Очікувану кількість хворих визначали за статистичними даними за період 2013-2018 рр.:

$$T_2 = \frac{B_3}{B_2} \quad (4.6)$$

$$T_{\text{ср}} = \sqrt[n]{T_1 * T_2 * T_3 * T_4 * T_5} \quad (4.7),$$

де: $B_1, B_2 \dots B_5$ – число хворих на ССЗ за 1-ий, 2-ий ... 5-й аналізовані роки в цьому стаціонарі;

$T_{\text{ср}}$ – середній темп зростання.

Очікувана (запланована) кількість хворих визначається за формулою:

$$B_i = B_3 * T_{\text{ср}} \quad (4.8),$$

де: B_i – очікувана кількість кардіологічних хворих;

B_3 – кількість хворих в передплановому періоді;

$T_{\text{ср}}$ – середній темп зростання.

Згідно із статистичними даними кількість хворих, пролікованих в Національному інституті серцево-судинної хірургії імені М. М. Амосова за період 2013-2018 рр. склала:

- 2013 р. – 4630 осіб;
- 2014 р. – 4560 осіб;
- 2015 р. – 4631 особа;
- 2016 р. – 4664 осіб;
- 2017 р. – 4690 осіб;
- 2018 р. – 4802 особи.

Збільшення захворюваності, що відбувається, ми пов'язуємо зі збільшенням долі старших вікових груп населення в загальній чисельності населення країни. Нами було розраховано очікувану кількість хворих з цією патологією, яка буде пролікованау Національному інституті серцево-судинної хірургії імені М. М. Амосова:

- 2019 р. – 4886 осіб;
- 2020 р. – 4973 особи;
- 2021 р. – 5820 осіб.

Далі був проведений розрахунок потреби в ЛЗ РП за період 2019-2021 рр. При розрахунку враховувався період фармакотерапії 1 хворого – 10 днів (за даними лікарів). Результати розрахунку наведені в табл. 4.9.

Таблиця 4.9

Розрахунок потреби стаціонару Національного інституту серцево-судинної хірургії імені М. М. Амосова в ЛЗ РП, що використовуються для фармакотерапії хворих на серцево-судинні захворювання

Найменування лікарських засобів	Прогноз потреби за роками					
	2019 р.		2020 р.		2021 р.	
	абс. од.	сума	абс. од.	сума	абс. од.	сума
Дигоксин табл. 0,25 мг № 40	383	3155,92	403	3320,72	480	4112,30
Дигоксин, розчин для ін'єкцій 0,025 % – 1 мл № 10	82	2714,20	103	3409,30	141	3901,05
Корглікон, розчин для ін'єкцій 0,06 % – 1 мл № 10	395	7979,00	415	8383,00	443	8746,85
Платифіліну гідротартрат, розчин для ін'єкцій 0,2 % – 1 мл № 10	560	25984,00	590	27376,00	622	28856,80
Папаверину гідрохлорид, розчин для ін'єкцій 2 % – 2 мл № 10	1382	27640,00	1423	28460,00	1458	29510,15
Строфантин К, розчин для ін'єкцій 0,025 % – 1 мл № 10	2122	47108,40	2186	48529,20	2260	49906,00
Неокардил, капс. № 30	612	30804,03	650	31630,45	691	32240,5
Карвеліс, краплі 100 мл	414	17939,97	459	18621,70	514	19104,3
Кардіолін, краплі 30 мл	378	15120,00	422	15807,15	460	16780,3
А-дістон, краплі 30 мл	306	7968,24	348	9648,75	438	10985,6
Кратал, табл. № 20	243	20427,75	290	22367,90	370	24242,1
Хомвіотензин, табл. № 100	297	24013,44	354	25266,45	446	27020,0
Разом:		230854,95		242820,6		255406,

Економічна оцінка разом з дослідженнями клінічної ефективності, дозволяє раціональніше розподілити наявні ресурси. На жаль, треба констатувати, що низька затребуваність результатів фармакоекономічного аналізу не дозволяє доки повною мірою правильно перерозподілити фінансовий потік бюджетних коштів.

Система заходів по вдосконаленню організації і поліпшенню якості фармацевтичної допомоги населенню повинні включати організаційно-методичні питання забезпечення і управління якістю даної допомоги і лікарського

забезпечення.

Найважливіше місце в реформуванні галузі має бути відведене вдосконаленню амбулаторно-поліклінічної служби – підвищення ефективності використання матеріальних і кадрових ресурсів, впровадження в практику нових прогресивних форм роботи.

Рішення цих проблем визначається широким впровадженням досить простих і масових заходів з поліпшення організації проведення превентивних заходів з попередження реалізації ризику розвитку захворювань серцево-судинної системи, що дають при мінімальних витратах максимальні результати.

Профілактика захворювань повинна ґрунтуватися на здійсненні державних програм профілактики і укріплення здоров'я. Це дозволить удосконалити і активно використовувати методи раннього виявлення соціальних і економічних чинників, що є загрозою розвитку захворювань серцево-судинної системи.

На основі проведених досліджень розроблені методичні рекомендації, що мають сприяти підвищенню якості фармакотерапії хворих на серцево-судинні захворювання.

Висновки до розділу 4

1. На основі результатів контент-аналізу амбулаторних карт та історій хвороби встановлено перелік ЛЗ, зокрема ЛЗ РП, з визначенням коефіцієнту частоти їх призначень на етапах стаціонарного та амбулаторного лікування, а також при виписуванні хворих зі стаціонару, що дозволить скорегувати локальні формуляри ЗОЗ.
2. На прикладі фармакотерапії хворих на гіпертонічну хворобу проведено порівняльний аналіз її вартості при стаціонарному лікуванні та в амбулаторних умовах, який свідчить про доцільність скорочення термінів госпіталізації (за винятком ускладнення хвороби) та застосування більш ефективної терапії на амбулаторному етапі.
3. Розроблені методичні підходи до визначення потреби в ЛЗ РП, що застосовуються для лікування ССЗ, на основі яких зроблено прогноз перспективної потреби ЛЗ РП для фармакотерапії хворих на ССЗ в умовах стаціонару на прикладі Національного інституту серцево-судинної хірургії імені М. М. Амосова на 2019-2021 рр. У вартісних показниках прогноз потреби в ЛЗ рослинного походження складає 230854,95 грн. в 2019 році, 242820,62 грн. складе в 2020 р. і 255406,00 грн. – в 2021 р.

Результати експериментальних досліджень даного розділу наведено в таких публікаціях:

1. Development trends in medical science and practice: the experience of countries of Eastern Europe and prospects of Ukraine: *monograph* / K. Kosyachenko, I. Anikina, I. Sakhandia and others. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2018. 230 p. (Особистий внесок – участь в плануванні експерименту, узагальненні результатів та підготовці монографії).
2. The study of the motivations and preferences of consumers when choosing herbal medicines for treating cardiovascular diseases / M. L. Syatynya, T. S. Nehoda, I. V. Sakhandia. *Ukrainian Scientific Medical Youth Journal*. № 4 (91). 2015. P. 120-123 (Особистий внесок – участь в плануванні експерименту,

узагальненні результатів та підготовці статті).

3. Determination of the need for medicinal products of plant origin used for treating cardiovascular diseases / K. L. Kosyachenko, T. S. Nehoda, I. V. Sakhand. *Scientific Journal ScienceRise: Pharmaceutical Science*. Volum 5 (9). 2017. P. 46-50 (Особистий внесок – участь в плануванні експерименту, узагальненні результатів та підготовці статті).

4. Визначення потреби в лікарських препаратах рослинного походження, які використовують для лікування серцево-судинних захворювань / К. Л. Косяченко, Т. С. Негода, І. В. Саханда. *Ліки України плюс*. № 4 (33). 2017. С. 50-53 (Особистий внесок – участь в плануванні експерименту, узагальненні результатів та підготовці статті).

5. Characteristics of the factors determining demand for highly effective medicinal products with plant origin for the treatment of cardiovascular diseases / К. Л. Косяченко, Т. С. Негода, І. В. Саханда. *Фітотерапія. Часопис*. № 4. 2017. С. 28-33 (Особистий внесок – участь в плануванні експерименту, узагальненні результатів та підготовці статті).

6. Реалізація лікарських препаратів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань в аптеках міста Києва / К. Л. Косяченко, І. В. Саханда. *International Academy Journal, Web of Scholar*. 1(19). Vol. 2. 2018. P. 57-61 (Особистий внесок – участь в плануванні експерименту, узагальненні результатів та підготовці статті).

7. Дослідження споживчих переваг пацієнтів при виборі лікарських препаратів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань / К. Л. Косяченко, Т. С. Негода, І. В. Саханда. *Збірник наукових праць співробітників НМАПО імені П.Л. Шупика*. Вип. 29. 2018. С. 214-223 (Особистий внесок – участь в плануванні експерименту, узагальненні результатів та підготовці статті).

8. Методи фармакоекономічної оцінки раціональності лікарської терапії для лікування гіпертонічної хвороби / І. В. Саханда, К. Л. Косяченко, Т. С. Негода, Н. О. Козіко, В. О. Тарасенко // *Науково-практичний журнал*

«Військова медицина України». Т. 18. № 2. 2018. С. 66-71 (Особистий внесок – участь в плануванні експерименту, узагальненні результатів та підготовці статті).

9. Вивчення якісних характеристик для вибору кардіологічних препаратів рослинного походження / К. Л. Косяченко, Н. О. Козіко, І. В. Саханда. *Соціальна фармація в охороні здоров'я*. № 2. 2018. С. 76-82 (Особистий внесок – участь в плануванні експерименту, узагальненні результатів та підготовці статті).

10. Реалізація антигіпертензивних препаратів в аптеках м. Києва / К. Л. Косяченко, Т. С. Негода, Г. С. Шумова, І. В. Саханда. *Хірургія Донбасу*. № 3. 2018. С. 70-74 (Особистий внесок – участь в плануванні експерименту, узагальненні результатів та підготовці статті).

11. Прогноз реалізації антигіпертензивних лікарських засобів у аптеках міста Києва / І. В. Саханда. *Збірник наукових праць співробітників НМАПО імені П.Л. Шупика*. Вип. 32. 2018. С. 307-316.

12. Assortment of herbal medicines of the treatment of cardiovascular diseases / K. L. Kosyachenko, I. V. Sakhand. *Wiadomości Lekarskie*. LXXI (5). 2018. P. 1104-1108 (Особистий внесок – участь в плануванні експерименту, узагальненні результатів та підготовці статті).

13. Сятыня М. Л., Негода Т. С., Саханда И. В. Ценовое регулирование в сегменте антигипертензивных лекарственных препаратов. *Актуальні питання сучасної медицини: наукові дискусії: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, Львів, 23-24 жовтня 2015 р. Львів, 2015. С. 88-92.*

14. Сятыня М. Л., Негода Т. С., Саханда І. В. Методичні підходи до визначення потреби в лікарських засобах рослинного походження, що застосовуються для лікування серцево-судинних захворювань. *Актуальні питання сучасної медицини: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, Львів, 18-19 грудня 2015 р. Львів, 2015. С. 42-45.*

15. Сятыня М. Л., Негода Т. С., Саханда І. В. Алгоритм визначення потреби в лікарських препаратах рослинного походження, які використовують

для лікування серцево-судинних захворювань. *Науково-технічний прогрес і оптимізація технологічних процесів створення лікарських препаратів: матеріали VI науково-практичної конференції з міжнародною участю, Тернопіль, 10-11 листопада 2016 р. Тернопіль, 2016. С. 118-120.*

16. Nehoda T. S., Sakhandia I. V. Measures marketing plan activities for branch offices of pharmacies (for phytopharmacy departments). *Topical researches of the World Science: materials for III International Scientific and Practical Conference, Dubai, UAE, June 28, 2017. Dubai, 2017. P. 49-50.*

17. Косяченко К. Л., Негода Т. С., Саханда І. В. Методологія визначення вартості надання медичної допомоги хворим із серцево-судинними захворюваннями. *Science and life. Proceedings of articles the international scientific conference. CzechRepublic, Karlovy Vary - Kyiv, Ukraine, 22 December, 2017. Czech Republic, 2017. P. 23-27.*

18. Косяченко К. Л., Негода Т. С., Саханда І. В. Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів. Медичний департамент МОЗ України: методичні рекомендації. К.: «Прінт Квік», 2018. 21 с. (Особистий внесок – участь в пошуку, проведенні досліджень та оформленні методичних рекомендацій).

РОЗДІЛ 5

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСЕЛЕННЯ ЛІКАРСЬКИМИ ЗАСОБАМИ РОСЛИННОГО ПОХОДЖЕННЯ

З введенням ринкової економіки в систему медичного та фармацевтичного забезпечення, і скороченням бюджетного фінансування охорони здоров'я істотно загострилася проблема вибору ефективних, якісних та доступних лікарських засобів для проведення найбільш ефективної фармакотерапії. За даними міжнародних досліджень 10 % фінансових коштів, що виділяються на лікарське забезпечення, витрачаються нераціонально в результаті вибору занадто дорогих лікарських засобів, 14 % – із-за неадекватної оцінки потреби в лікарських засобах, 27 % втрачається в системі закупівель, 19 % – в системі розподілу, 15 % – при нераціональному призначенні лікарських засобів, 3 % – із-за неправильного прийому пацієнтами. Таким чином, 88 % усіх коштів, що виділяються на лікарське забезпечення, використовуються нераціонально [59, 178, 182].

5.1 Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження для фармакотерапії хворих на серцево-судинні захворювання

Для визначення номенклатури ЛЗ РП, що використовуються фахівцями охорони здоров'я України, найчастіше застосованих і оцінки їх функціональних властивостей та конкурентоспроможності, нами використовувався метод колективних експертних оцінок – процес визначення якісних характеристик для конкретних лікарських засобів на основі бальних оцінок кваліфікованих фахівців.

Далі в роботі наводяться результати дослідження групи респондентів – 158 лікарів.

Запропоновані нами анкети для лікарів включали питання: ефективність ЛЗ РП, вираження побічних реакцій, частота призначення. У анкетах для провізорів пропонувалися питання: частота звернень за ЛЗ РП, повнота використання асортименту ЛЗ РП, вартість і питома вага ЛЗ РП.

При використанні думок групи фахівців передбачається, що взаємодія між фахівцями дозволяє компенсувати зміщення оцінок окремих членів групи, і що сума інформації, наявної у розпорядженні групи фахівців-експертів, буде більше, ніж інформація, будь-якого члена групи.

Проведення експертизи включає наступні основні етапи:

1. формулювання мети експертизи і розробка процедури опитування;
2. відбір і формування групи експертів;
  - проведення опитування;
  - аналіз і обробка інформації, отриманої від експертів;
  - синтез статистичної (об'єктивної) інформації.

Експертна оцінка номенклатури лікарських засобів дозволяє виділити з усього масиву лікарські препарати рослинного походження, що найчастіше призначаються лікарями, а також виявити номенклатуру малоефективних і небажаних до застосування ЛЗ РП. Відповідно до цілей експертизи і можливостей дослідження, що проводиться, нами був вибраний метод анкетування, що дає можливість роз'яснити експертам суть питань, що забезпечує отримання більше продуманих відповідей, які були використані нами для отримання достовірної інформації про номенклатуру ЛЗ РП, оцінки, їх функціональні властивості і конкурентоспроможність [60, 192, 195].

Для проведення досліджень ми залучили групу експертів – лікарів-кардіологів, які оцінювали ЛЗ РП для фармакотерапії ССЗ із різних професійних позицій.

Макети анкет, використаних для проведення опитування лікарів включали три блоки питань. Перший блок питань «Професійні дані експерта» містив відомості про спеціальність, стаж роботи, вчене звання, наявність кваліфікаційної категорії, міри знайомства з лікарською терапією хворих на ССЗ, місце роботи

експерта. Другий блок питань «Експертна оцінка ЛЗ РП» використовувався для отримання оцінок терапевтичної ефективності ЛЗ РП, частоти їх призначення. У третьому блоці питань передбачалося внесення при необхідності експертами інших ЛЗ РП, що призначаються або рекомендованих ними для фармакотерапії ССЗ. При аналізі і обробці анкет вирішувалися наступні завдання: визначення компетентності експертів, встановлення міри узгодженості їх думок; формування узагальненої оцінки, визначення надійності результатів. Надійність експертних оцінок визначається інформованістю експертів, в проблемах, що вивчаються, а також можливістю математико-статистичної обробки інформації.

Визначення числа експертів-лікарів проводили за формулою безповторної вибірки, що гарантує репрезентативність відбору. Головною умовою формування групи експертів вважали участь в якості респондентів тільки лікарів-кардіологів, що ведуть прийом хворих на ССЗ і що є компетентними у виборі лікарських засобів рослинного походження для фармакотерапії ССЗ.

$$n = \frac{0,25 \cdot t^2 \cdot N}{\Delta^2 \cdot N + 0,25 \cdot t^2}, \quad (5.1)$$

де: n – мінімальний об'єм вибірки,

t – нормоване відхилення = 2,

N – об'єм генеральної сукупності.

Проведені розрахунки показали необхідність аналізу анкет від не менше, ніж 58 лікарів-кардіологів, що задовольняє вимогам репрезентативності вибірки (при вірогідності 95 % і помилці 5 %). Нами проаналізовано 158 анкет від спеціалістів.

Аналіз даних першого блоку питань анкети для лікарів-кардіологів (Додаток В.2) дозволив отримати наступні відомості про експертів, представлених в табл. 5.1.

Аналіз професійних даних експертів-лікарів показав, що 55,1 % лікарів-кардіологів мають стаж роботи від 10 до 20 років, від 20 до 30 років робочого стажу у 22,8 % експертів, до 5 років стажу у 12,7 % і у 6,2 % експертів стаж від 5 до 10 років. 47,5 % експертів мають вищу кваліфікаційну категорію, 23,5 % –

другу, 22,8 % – першу кваліфікаційну категорію, у 6,2 % експертів кваліфікаційної категорії немає.

Таблиця 5.1

Професійні дані експертів-лікарів

Критерій оцінки	Показник	Кількість експертів	
		Абсолютний показник (к-ть осіб)	Відносний показник (%)
Стаж роботи	до 5 років	20	12,7
	від 5 до 10 років	9	6,2
	від 10 до 20 років	87	55,1
	від 20 до 30 років	37	22,8
	понад 30 років	5	3,2
Наявність кваліфікаційної категорії	вища	86	47,5
	перша	28	22,8
	друга	37	23,5
	не мають	7	6,2
Наявність вченого ступеня	доктор мед. наук	13	8,2
	канд. мед. наук	55	34,8
	не мають	90	57,0
Місце роботи	стаціонар	86	54,4
	поліклініка	72	45,6
Разом по кожному критерію		158	100

Аналіз анкет за ознакою компетентності є обов'язковим етапом, оскільки для ефективного дослідження бажано мати групу висококомпетентних фахівців. Ці дані нами переводилися у бали за схемою, представленою в табл. 5.2.

Для підвищення надійності і точності методу визначалася компетентність кожного експерта. При оцінці компетентності експертів розраховують наступні коефіцієнти:

$$K_n = \frac{2A + B}{N}, \quad (5.2)$$

де: K_n – коефіцієнт використання номенклатури ЛЗ РП для фармакотерапії ССЗ, наявних на фармацевтичному ринку України;

A – кількість ЛЗ РП, застосованих експертом найчастіше;

B – кількість ЛЗ РП, застосованих експертом рідко;

N – загальна кількість ЛЗ РП для фармакотерапії ССЗ, наявних на фармацевтичному ринку України.

Таблиця 5.2

Оцінка професійності лікарів-експертів

Критерій оцінки	Показник	Бали
Стаж роботи	до 5 років	1
	від 5 до 10 років	2
	від 10 до 20 років	3
	від 20 до 30 років	4
	понад 30 років	5
Наявність лікарської категорії, наукового ступеню	І категорія	1
	ІІ категорія	2
	вища категорія	3
	кандидат наук	2
	доктор наук	3
Ступінь знайомства з ЛЗ РП	Мало знайомий	2
	Добре знайомий	5
	Дуже добре знайомий	8

$$K_0 = \frac{A + C}{N} \quad (5.3)$$

де: K_0 – коефіцієнт обізнаності експерта;

C – кількість нових ЛЗ, введених експертом в практику за останні 3 роки.

Коефіцієнт набутого досвіду K_d , який залежить від стажу роботи експерта за цією спеціальністю:

Стаж роботи менше 5 років – $K_d = 0,1$;

Стаж роботи 5–10 років – $K_d = 0,3$;

Стаж роботи 10–20 років $K = 0,5$;

Стаж роботи 20–30 років $K_d = 0,8$;

Стаж роботи понад 30 років $K_{оп} = 1,0$

Коефіцієнт кваліфікаційного рівня $K_{кв}$, який залежить від наявності кваліфікаційної категорії експерта:

Друга категорія – $K_{кв} = 0,1$;

Перша категорія – $K_{кв} = 0,2$;

Вища категорія – $K_{кв} = 0,3$.

Коефіцієнт ступеню K_c , що залежить від наявності наукового ступеня експерта:

Кандидат медичних наук – $K_c = 0,5$;

Доктор медичних наук – $K_c = 1,0$.

Загальний коефіцієнт компетентності розраховується шляхом суми отриманих коефіцієнтів:

$$K_k = K_o + K_u + K_d + K_{kv} + K_c, \quad (5.4)$$

Таким чином, коефіцієнт компетентності експертів залежить від стажу роботи, наявності кваліфікаційної категорії, міри використання номенклатури і міри впровадження в практику нових ЛЗ.

Кількісна оцінка компетентності проводилася за наступною шкалою:

$K_k < 1,5$ – малокомпетентні експерти;

K_k від 1,5 до 2 – компетентні експерти;

$K_k > 2$ – висококомпетентні експерти [59, 112].

Узагальнені результати оцінки професійної компетентності експертів наведені в табл. 5.3.

Таблиця 5.3

Професійна компетентність експертів

Міра компетентності	Експерти-кардіологи	
	абс.	%
Висококомпетентні	94	59,5
Компетентні	61	38,6
Малокомпетентні	3	1,9

З лікарів-кардіологів висококомпетентними є 59,5 % фахівців.

Статистичну обробку отриманих результатів експертної оцінки лікарських засобів для фармакотерапії ССЗ проводили, розраховуючи середньозважені оцінки щодо кожного лікарського засобу, з використанням наступної формули:

$$C_i = \frac{\sum_{j=1}^m (C_{ij} \cdot K_{kj})}{\sum_{j=1}^m K_{kj}} \quad (5.5)$$

де: C_i – середньозважена оцінка i -го ЛЗ;

C_{ij} – оцінка i -го ЛЗ j -м експертом;

K_{kj} – коефіцієнт компетентності j -го експерта.

При розрахунку значень середньозваженої оцінки ЛЗ частоті його призначення привласнювали наступні бали:

- ЛЗ не призначається – 1;
- ЛЗ призначається рідко – 2;
- ЛЗ призначається часто – 3.

Отримані результати розрахунків згодом округлювали, застосовуючи наступну умовну шкалу угруповання і округлення оцінок:

4,7 – 4,99 – округляються до 5,0

4,3 – 4,69 – округляються до 4,5

3,8 – 4,29 – округляються до 4,0

3,3 – 3,79 – округляються до 3,5

2,8 – 3,29 – округляються до 3,0

2,3 – 2,79 – округляються до 2,5

0,1 – 2,29 – округляються до 1,0

Результати розрахунку «середньозважених» оцінок аналізованих нами лікарських засобів наведені в табл. 5.4. Лікарські засоби, не оцінені експертами і оцінені малою кількістю експертів (менше 50 %), не враховувалися.

Згідно із запропонованим градуюванням, найбільш затребуваними є наступні найменування досліджуваних нами ЛЗ РП: адельфан, аймалін, глоду настойка, валеріани настойка, валеріани екстракт, валідол, валокордин, дигоксин, корвалол, конвалієво-валеріанові краплі, собачої кропиви настойка, строфантин К, танакан, корглікон.

Меншою популярністю користуються наступні найменування лікарських засобів для фармакотерапії ССЗ: валоседан, валокормід, вінканор, вінкапан, геровітал, кардіовален, кардіофіт, кардіплант, кртал, лантозид, пульс-норма і інші.

Таблиця 5.4

Результати експертних оцінок терапевтичної ефективності ЛЗ РП для фармакотерапії ССЗ

№ з/п	Лікарський засіб рослинного походження	Значення «середньозваженої оцінки» ЛЗ
1.	Адельфан	2,5
2.	Адонізид	1,0
3.	Адоніс-бром	1,0
4.	Аймалін	4,5
5.	Алапінін	4,0
6.	Аралії настойка	3,0
7.	Біовіталь	2,5
8.	Бітнер бальзам	4,0
9.	Бринердин	4,0
10.	Валеріани екстракт	4,5
11.	Валеріани настойка	4,5
12.	Валідол	1,0
13.	Валокордин	1,0
14.	Валосердин	4,5
15.	Геровітал	2,5
16.	Глоду настойка	4,5
17.	Дигоксин	4,0
18.	Допельгерц енерготонік	3,0
19.	Допельгерц меліса	2,5
20.	Зеленіна краплі	3,5
21.	Кардіо-герб	1,0
22.	Кардіовален	3,5
23.	Кардіплант	3,5
24.	Конвалієво-валеріанові краплі	2,5
25.	Конвалії настойка	4,0
26.	Корвалол	3,5
27.	Корглікон	1,0
28.	Кордевіт	3,0
29.	Кордигіт	4,0
30.	Кристепін	4,5
31.	Лантозид З	1,0
32.	Лантозид D	3,5
33.	Ново-Пасит	1,0
34.	Персен	1,0
35.	Півонії настойка	2,5
36.	Пульс-норма	4,0
37.	Собачої кропиви настойка	3,0
38.	Раунатин	4,0
39.	Строфантин К (препарат швидкої допомоги)	1,0
40.	Хінідин-дурулес	1,0
41.	Хініпек	3,5
42.	Хомвіокорин – N	4,5
43.	Хомвіотензин	2,5
44.	Целанід	1,0

На підставі проведеної експертизи були оцінені терапевтична ефективність і частота призначення ЛЗ РП, що дозволило виявити лікарські засоби рослинного походження, які найвище оцінюються і часто призначаються експертами [73, 187, 195].

В результаті анкетування лікарів-кардіологів виявлені джерела інформації про ЛЗ РП, яким віддається найбільша перевага, враховуючи, що в протоколах лікування ЛЗ РП практично відсутні (рис. 5.1).

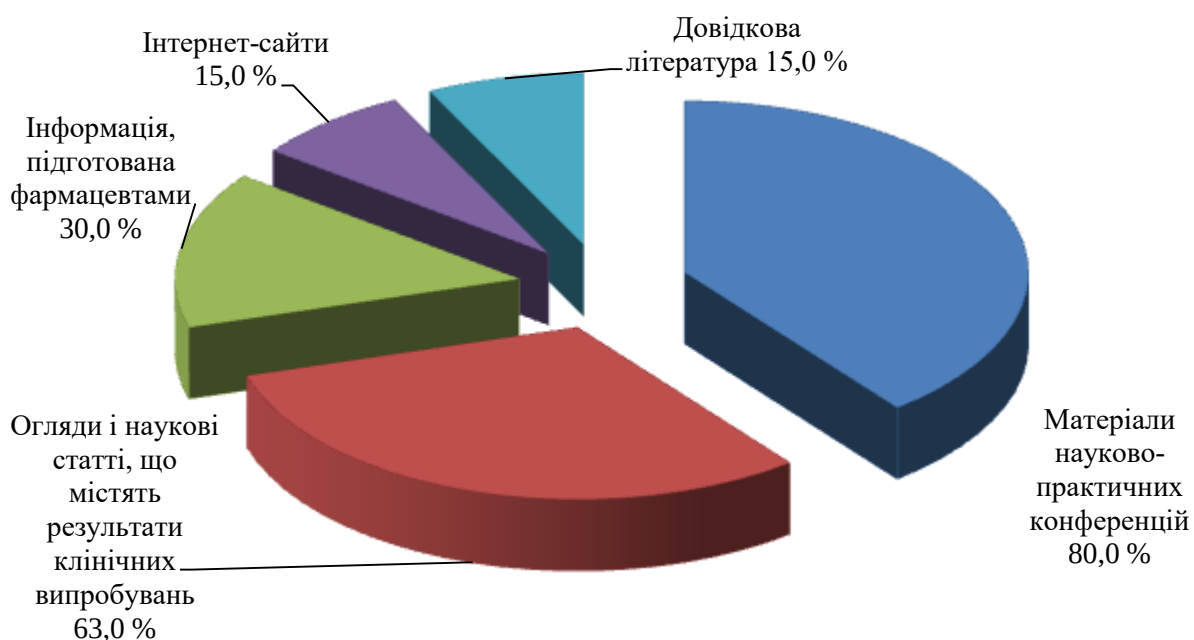

Рис. 5.1. Переваги лікарів-кардіологів при виборі джерел інформації про ЛЗ РП

Встановлено, що більшість лікарів-кардіологів (59 % опитаних) вважають за краще отримувати інформацію щодо ЛЗ РП з матеріалів науково-практичних конференцій, а також оглядів і наукових статей, що містять результати клінічних випробувань ЛЗ РП (63 % респондентів).

На думку більшості респондентів-лікарів (59,1 %), майбутнє фармакотерапії полягає у поєднаному застосуванні для терапії ССЗ синтетичних ЛЗ і препаратів рослинного походження.

5.2 Організація роботи спеціалізованої аптеки кардіологічного профілю у сучасних умовах

Важливим засобом вирішення проблеми оптимізації лікарської допомоги хворим на ССЗ є організація спеціалізованих аптек кардіологічного профілю, які функціонують на основі сучасної концепції фармацевтичної допомоги [78, 169, 182].

Такі аптеки повинні стати своєрідним центром з надання високоякісної медичної допомоги хворим, повністю задовольняти їхню потребу в кардіологічних лікарських засобах, і мати весь арсенал лікарських засобів як специфічної дії, так і для фармакотерапії супутніх захворювань.

З огляду на багаторічний позитивний досвід, наукові й методологічні напрацювання стосовно засад діяльності аптек з виготовленням в Україні, відновлення роботи лікарняних аптек та спеціалізованих аптекних закладів (аптека матері і дитини, геріатрична, гомеопатична аптека тощо) розглядається нами як перспективний напрямок подальшого розвитку фармацевтичного сектору. Тому необхідно створити законодавчі умови, щоб зберігати традиції індивідуального виготовлення ліків.

Вивчення готовності працівників аптек надати населенню широкий асортимент ЛЗ РП для фармакотерапії ССЗ проводилося на основі дослідження методом анкетування працівників аптек.

На підставі даних першого блоку питань анкети для працівників аптек (Додаток В.3) були отримані наступні дані, представлені в табл. 5.5.

Таблиця 5.5

Професійні дані аптекних працівників

Характеристики фармацевтичних працівників	Показник	Кількість експертів	
		Абсолютний показник(к-ть осіб)	Відносний показник (%)
Вік	25–35 років	21	19,1
	35–45 років	64	58,2
	45–55 років	15	13,6
	старше 55 років	10	9,1

Продовж. табл. 5.5

Стаж роботи	до 5 років	15	13,6
	від 5 до 10 років	20	18,2
	від 10 до 20 років	49	44,5
	від 20 до 30 років	16	14,6
	понад 30 років	10	9,1
Наявність	доктор фарм. наук	—	—
	канд. фарм. наук	10	9,1
	не мають	100	90,9
Разом по кожному критерію		110	100

У ході дослідження встановлено, що серед працівників «перших столів» домінують жінки (77,3 %) переважно від 35 до 45 років (58,2 %), з виробничим стажем від 10 до 20 років (44,5 %). Виробниче навантаження фахівців складає 500 і вище споживачів на день.

Провізори відмічають недостатню власну інформованість про ЛЗ РП і збори з лікарської рослинної сировини, про практичне використання їх (83,8 %), про показання до застосування (71,2 %), способи застосування (50,4 %), про нові ЛЗ РП (39,6 %) загалом. Відсутність такої інформації провізори заповнюють за рахунок спеціальної літератури, лекцій медичних представників, реклами у ЗМІ, інтернет-сайтах (рис. 5.2).

Рис. 5.2. Джерела отримання фармацевтичними працівниками інформації про ЛЗ РП для фармакотерапії ССЗ

На думку провізорів, більшою мірою ЛЗ РП застосовують для терапії ССЗ (рис. 5.3).

Рис. 5.3. Цілі придбання споживачами препаратів з ЛРС з погляду працівників аптек

Лише 43,5 % провізорів вважають асортимент ринку ЛЗ РП задовільно насиченим. На думку провізорів для населення доцільно мати інформацію про ЛЗ РП у вигляді:

- 1) рекламних буклетів (35,2 %);
- 2) інформаційних листів (31,0 %);
- 3) спеціальної періодичної літератури (18,6 %);
- 4) довідкових посібників (15,2 %).

Нами з анкет виділені основні чинники, які стимулюють зростання обсягу реалізації ЛЗ РП (на думку працівників аптек) (рис. 5.4).

На думку фармацевтичних працівників, найбільш важливими властивостями ЛЗ РП (рис. 5.5), що впливають на їх придбання споживачами є: вартість препарату (95,3 %), ефективність при застосуванні (80,5 %), країна-виробник (70,6 %), побічна дія (60,9 %), форма випуску і дозування (35,6 %), спосіб застосування (26,8 %).

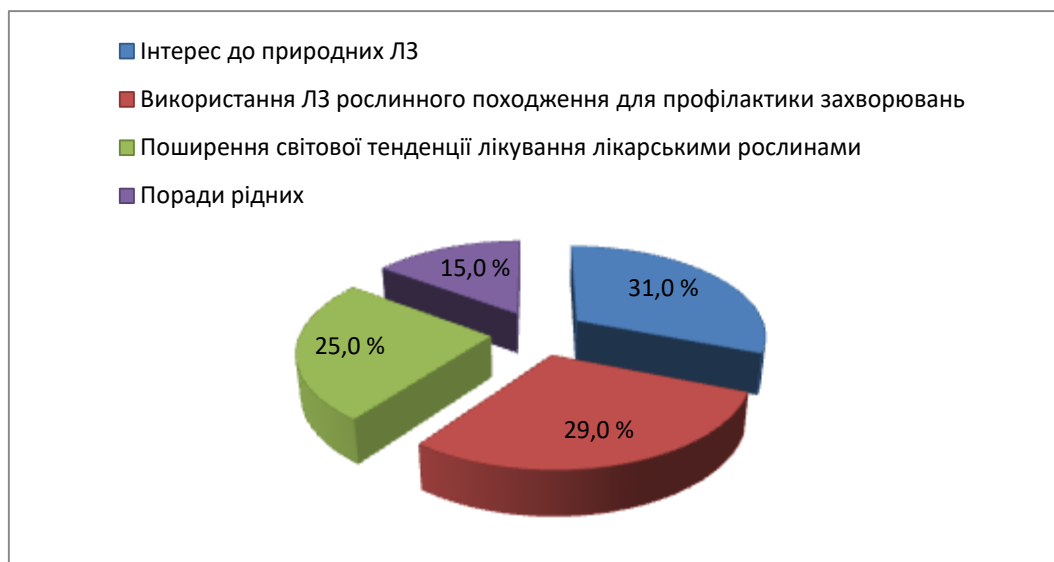

Рис. 5.4. Основні чинники, які забезпечують зростання обсягу реалізації ЛЗ РП з погляду працівників аптек

З розвитком ринкових відносин і посиленням конкуренції завдання підвищення економічної ефективності за рахунок утримання постійних і залучення нових покупців стає ще актуальнішим для кожного учасника фармацевтичного ринку. Кожен фахівець повинен уміти формувати і підтримувати попит споживачів на свої послуги, виявляти їх потреби і впливати на процес прийняття ними рішення про купівлю. Така робота із споживачем ведеться за двома напрямками:

- аналіз споживчої поведінки і формування думки потенційних покупців;
- вплив на поведінку покупця, який вже знаходиться на місці продажу.

Аналіз споживчої поведінки полягає в сегментації фармацевтичних товарів на рецептурні і такі, що відпускаються без рецепту лікаря з подальшою типологізацією усередині цих сегментів [67, 168, 195].

Система придбання ЛЗ РП кінцевими споживачами формується під дією наступних груп факторів мікросередовища фармацевтичного маркетингу:

- соціально-демографічні характеристики;
- можливості і умови споживання (рівень доходів, умови життя);
- реальне споживання (визначається за рівнем споживання досліджуваного продукту);

- наміри на майбутнє (дозволяє з'ясувати можливі зміни поведінки при зміні ціни);
- ситуативні споживчі орієнтації (дозволяє визначити задоволення потреб, переваги і смаки споживачів);
- постійні споживчі орієнтації (припускає виявлення звичок і орієнтації споживача) [68, 156, 185].

При виборі безрецептурних ЛЗ близько половини населення самостійно приймає рішення про те, який препарат придбати і тут великого значення набувають наступні заходи:

- організація роботи в торговому залі для надання впливу на поведінку покупця;
- забезпечення ефективного запасу товарів;
- зовнішній вигляд аптеки;
- обладнання торгового залу (послідовність розташування відділів і торгового обладнання);
- розміщення і викладка товарів;
- різнокольорове оформлення залів і інші елементи логічного планування аптек, покликаних створити атмосферу, в якій покупець почуватиме себе вільно і невимушено;
- ефективне представлення товарів (політика розміщення внутрішніх і зовнішніх рекламних матеріалів), що просуваються.

З метою наближення медичної допомоги до хворих нами були запропоновані критерії, які можуть характеризувати принцип розміщення аптек кардіологічного профілю:

- наявність поблизу спеціалізованого ЗОЗ;
- наявність функціонуючих аптек;
- рівень захворюваності населення на серцево-судинні захворювання в даному районі;
- наявність поблизу спеціалізованої аптеки транспортних розв'язок;
- чисельність (щільність) населення в даному районі;

- тип району (спальний, промисловий тощо).

Ці критерії в значній мірі визначають попит на кардіологічні ЛЗ, характерний для конкретного району. Важливими даними для визначення місця розміщення аптеки кардіологічного профілю може бути наявність поблизу спеціалізованого ЗОЗ.

Для визначення основних і додаткових напрямів діяльності аптеки кардіологічного профілю нами проведено дослідження думки споживачів кардіологічних лікарських засобів у формі інтерв'ювання. У ході дослідження були обговорені питання, що стосуються критеріїв вибору КЛЗ, наявності в аптеці необхідних препаратів; щодо з'ясування ступеня інформованості їх про причини і ускладнення ССЗ, про ефективність призначеної їм фармакотерапії, відчутних побічних реакцій, а також ступінь прихильності пацієнтів до фармакотерапії ССЗ. У процесі інтерв'ювання з'ясовували, чи вміють пацієнти вимірювати артеріальний тиск, з якою періодичністю вони його вимірюють, наскільки підвищений тиск погіршує якість життя [76, 145, 176].

В опитуванні взяли участь 350 споживачів ЛЗ РП. Для аналізу споживчих мотивацій респондентам пропонувалося відповісти на питання і оцінити важливість кожного з запропонованих критеріїв за 5-ти бальною шкалою. Додаткові запитання споживачам наведені у табл. 5.6.

Таблиця 5.6

Додаткові питання для інтерв'ювання споживачів

№ з/п	Додаткові питання
1.	Чи були у Вас випадки відсутності необхідного ЛЗ в аптеці?
2.	Як часто Ви відчували ефект від прийому ЛЗ РП (завжди, іноді, не відчували)?
3.	Чи достатньо Ви інформовані щодо факторів ризику при захворюванні на ССЗ (чи ведете боротьбу з факторами ризику)?
4.	Які основні причини недотримання Вами порад лікаря щодо фармакотерапії ССЗ (брак коштів, побічні реакції, безвідповідальне ставлення до здоров'я і т.д.)?
5.	Чи знайомі Ви з вірогідними ускладненнями ССЗ?
6.	Звідки Ви отримали інформацію про фактори ризику (від лікарів, знайомих, з телепрограм та інших джерел)?
7.	Чи вмієте Ви правильно вимірювати артеріальний тиск?

Критеріями, що найбільше впливали на вибір споживачем ЛЗ були визначені: рекомендації лікаря (сер. бал = 4,7), вартість препарату (4,3), ефективність препарату (4,0), відсутність побічних реакцій (3,5), постійна наявність в аптеці (2,6).

У результаті опитування з'ясовано, що у 22 % випадків в аптеці був відсутній необхідний КЛЗ.

Позитивний ефект від застосовуваних препаратів завжди відчували – 92 % хворих.

Недостатня інформованість про фактори ризику призводить до того, що тільки 54 % пацієнтів про таку можливість інформовані.

Саме недостатня інформованість хворих про фактори ризику та ускладнення часто призводить до безвідповідального ставлення до фармакотерапії, тому роль лікаря та провізора у наданні цієї інформації повинна бути значно вище.

За результатами опитування основними причинами недотримання рекомендацій лікаря була відсутність коштів (40 % пацієнтів). Своє безвідповідальне ставлення до здоров'я підтвердили 12 %. Серед інших причин були названі: побічні реакції (14 %), нормалізація АТ (10 %), підвищення дози при підвищенні артеріального тиску (8 %). Ніхто не відзначив серед причин недовіру до лікаря.

Недотримання регулярного прийому, недостатня інформованість про фактори ризику, не вміння контролювати артеріальний тиск, відсутність коштів – є основними причинами виникнення ускладнень серцево-судинних захворювань, що призводить до госпіталізації хворого. Практичний висновок, який впливає з даної оцінки стану справ, полягає у необхідності організації та проведення максимально широкої інформаційної кампанії з питань серцево-судинної захворюваності. Її учасниками мають бути не тільки медичні, але і фармацевтичні працівники.

На основі проведених досліджень набули подальшого розвитку основні положення концепції фармацевтичної допомоги хворим на ССЗ (рис. 5.6).

Сутність запропонованих доповнень концепції полягає у тому, що фармакотерапія хворих на ССЗ здійснюється на всіх етапах лікувального процесу з використанням значного асортименту КЛЗ, комплексу фармацевтичних послуг і при постійній взаємодії хворий, лікар і провізор. Суттєвими є наступні взаємозв'язки:

1. Хворий – фактори ризику: спадкова обтяженість по ССЗ, наявність в анамнезі ССЗ, куріння, особливості харчування, ожиріння, фізична активність, особистісні особливості пацієнта, які можуть сприяти появі і розвитку ССЗ, знання факторів ризику, які дозволять проводити боротьбу з ними та уникнути розвитку ускладнень ССЗ;

2. Хворий – лікар здійснюють діагностику і призначення фармакотерапії ССЗ, що інформує про цілі діагностики та реабілітації;

3. Хворий – провізор забезпечують діагностичні і лікувальні заходи КЛЗ, інформують і контролюють питання, пов'язані з призначеними лікарем КЛЗ;

4. Лікар – провізор погоджують асортимент КЛЗ для фармакотерапії ССЗ з урахуванням фармакоекономіки.

Функціонування аптеки кардіологічного профілю може мати такі форми:

1. Організація в аптеках кабінетів, основною функцією яких повинно бути інформаційне забезпечення лікарської терапії (обробка і фармакоекономічна оцінка раціональної фармакотерапії для кожного хворого).

2. Впровадження багаторівневого лікарського моніторингу терапії всіх хворих.

3. Фармакоекономічний аналіз раціональності застосування КЛЗ і формування заявок на закупівлю в результаті аналізу.

4. Регулярна інформація про поточні проблеми фармацевтичного ринку, появу нових КЛЗ на спільних конференціях, семінарах, засіданнях наукових товариств, проведення презентацій нових препаратів.

У результаті цих взаємодій має відбутися поетапне поліпшення якості життя хворого, що є головною метою фармакотерапії у даній концепції.

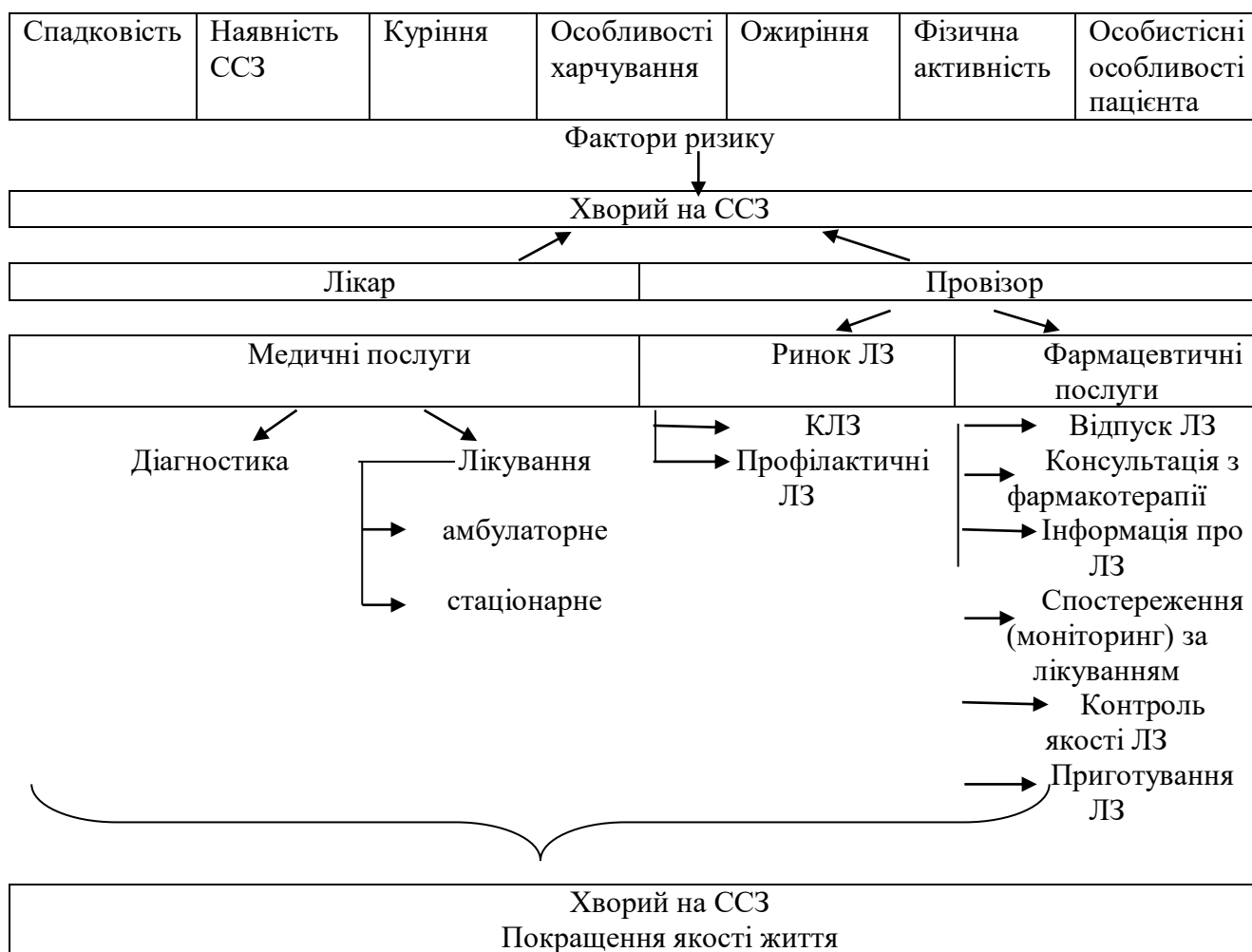

Рис. 5.6. Рекомендована схема надання медичних та фармацевтичних послуг хворим на ССЗ

Провідна роль у лікуванні хворих на ССЗ належить лікарю, проте спеціальні знання та навички провізора, можливість його безпосередньої особистої участі в процесі фармакотерапії хворого можуть сприяти досягненню оптимальних результатів і поліпшення якості життя хворого.

Системний підхід до фармацевтичної допомоги дозволяє виділити два рівня її здійснення (рис. 5.7).

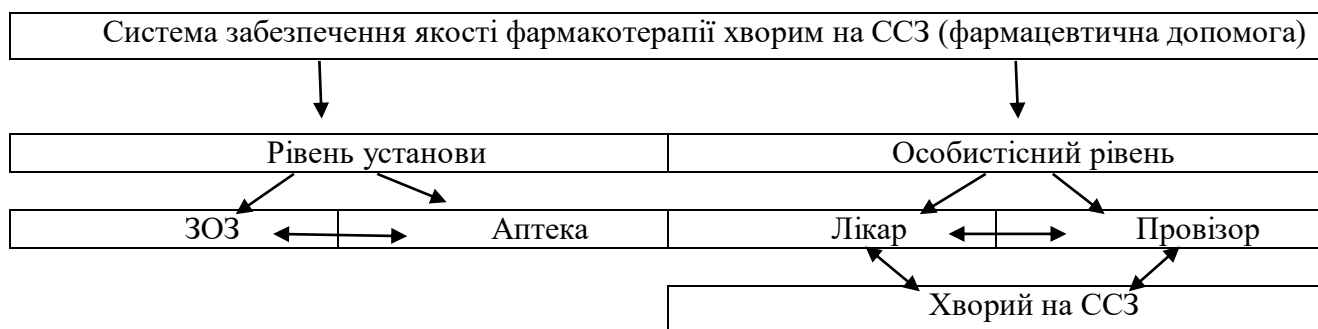

Рис. 5.7 Рівні здійснення фармацевтичної допомоги хворим на ССЗ

Графічно модель співпраці лікаря та провізора наведена на рис. 5.8.

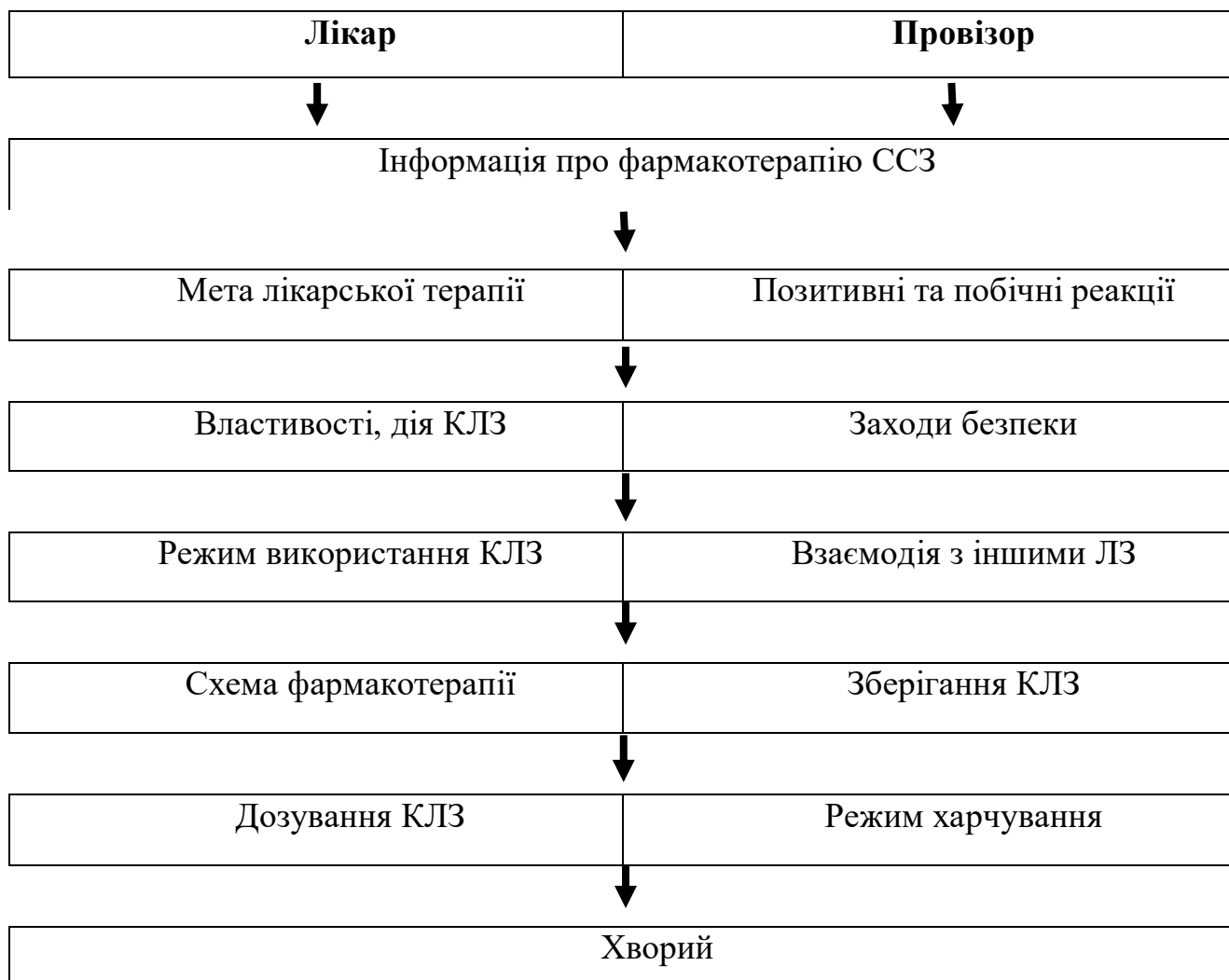

Рис. 5.8 Модель співпраці лікаря та провізора

При спільній роботі лікаря і провізора хворий залучається до процесу фармакотерапії, метою якого є правильне розуміння наданої інформації про лікарську терапію.

Таким чином, і на рівні установи, і на особистісному рівні технологією у системі фармацевтичної допомоги (ФД) хворим на ССЗ є інформаційне забезпечення пацієнтів про призначення КЛЗ і детальне консультування щодо особливостей їх застосування, тому що відсутність знань про призначені препарати позбавляє хворого можливості бути реальним партнером у процесі фармакотерапії. У зв'язку з цим лікарі та провізори повинні володіти навичками проведення ефективного навчання і консультування хворого, а також (для провізорів) основами інформаційної діяльності по відношенню до пацієнтів і лікарів.

Невід'ємний компонент системи забезпечення ФД хворих на ССЗ – розробка програм, пов'язаних з фармакотерапією, зокрема програм індивідуалізованого призначення (вибору) КЛЗ, раціональної фармакотерапії та моніторингу КЛЗ шляхом спільної роботи лікарів і провізорів. Цілями взаємодії є індивідуалізоване призначення КЛЗ лікарем, наслідком якого є раціональна фармакотерапія. Завданням провізора є проведення моніторингу фармакотерапії. Формами взаємодії є: спільна розробка програми щодо вибору КЛЗ, інформація про КЛЗ, бесіди (обговорення варіантів коригування фармакотерапії), контроль рецептів, оцінка матеріальної спроможності хворого, участь у фармакотерапевтичних комісіях, формулярних комітетах, нарадах і конференціях, спільна розробка програми моніторингу фармакотерапії, вивчення інформації про побічні реакції та/або неефективної фармакотерапії.

Результатом взаємодії лікаря та провізора має бути раціональна, ефективна, безпечна фармакотерапія хворих на ССЗ.

З метою оцінки якості ФД, наданої хворим на ССЗ аптекою кардіологічного профілю запропонована система кількісних показників (критерій):

- наявність необґрунтованих відмов;
- витрати часу відвідувача на очікування обслуговування;
- наявність додаткових послуг;
- види внутрішньоаптечної реклами та інформації;
- наявність скарг, подяк, зауважень щодо обслуговування відвідувачів.

У всіх спеціалізованих ЗОЗ повинна бути представлена інформація про наявність спеціалізованих аптек із зазначенням їх адреси, профілю і повноти асортименту КЛЗ.

Нами розроблено перелік додаткових послуг, які мають надаватися на базі аптеки кардіологічного профілю:

1. Профілактичні послуги:

- рекомендація щодо обстеження у кардіолога;
- коригування схеми фармакотерапії ССЗ лікарем-кардіологом спільно із

провізором;

- вимірювання артеріального тиску;
- навчання пацієнтів вимірюванню АТ;
- організація проведення школи «Серцево-судинні захворювання» (із залученням фахівців кардіологічного центру);
- розповсюдження друкованої продукції з питань профілактики, лікування та реабілітації ССЗ;
- оформлення стендів в торговому залі з інформацією про фактори ризику серцево-судинних патологій і т.д.

2. Маркетингові послуги:

- індивідуальне виготовлення лікарських засобів;
- попереднє замовлення КЛЗ;
- пошук і доставка препаратів за адресами замовників до будинку, в офіс чи стаціонар;
- дисконтна карта (постійним клієнтам).

Крім цього, в аптеці доцільна наявність спеціалізованого відділу реабілітаційних засобів після інфаркту, інсульту, в якому повинен бути представлений широкий асортимент новітніх розробок реабілітаційного обладнання і сучасних предметів догляду за хворими з обмеженими фізичними можливостями. Беззаперечна перевага такого відділу у тому, що в одному місці можна придбати все необхідне, не витрачаючи часу на пошук.

Підхід до організації аптеки з позиції концепції фармацевтичної допомоги пред'являє підвищені вимоги до рівня професійної підготовки її фахівців. Вони повинні бути здатні надати відповідні консультації хворим і лікарям щодо взаємодії ЛЗ з їжею, іншими ЛЗ, доз, способів застосування, зберігання, перспектив постачання і т.д.

Відповідно до європейських настанов перед клінічним провізором поставлені наступні завдання:

- бути частиною у складі команди з фармацевтичного забезпечення лікарні, що включає процеси вибору, закупівлі, доставки,

раціонального призначення, корекції дози, курсу за участю провізора, введення та моніторингу ефективності й безпеки лікарських засобів з метою оптимізації ефективності та результативності фармакотерапії;

- підвищувати безпеку та якість процесів, пов'язаних з лікарськими засобами, які пацієнти отримують у лікарні;
- забезпечити дотримання 7 правил: належний пацієнт, належна доза, належний шлях введення (перорально, парентерально та ін.), належна тривалість лікування, належним лікарським засобом, щодо якого наявна документація стосовно якості.

Провізор аптеки бере на себе частку відповідальності за управління процесом лікарської терапії амбулаторного пацієнта, стає соратником лікаря в питаннях вибору КЛЗ: його доступності (завжди в наявності в аптеці), своєчасне виявлення побічних реакцій і т.д. Провізор, зокрема, виховує у пацієнта відчуття відповідальності за правильний прийом КЛЗ (комплаєнтність). Аптечна практика має бути переорієнтована з відпуску КЛЗ на рішення проблем пацієнта.

Співробітники аптеки повинні регулярно отримувати спеціальну підготовку в галузі клінічної фармакології та фармакотерапії на базі відповідного кардіологічного центру.

Аптека кардіологічного профілю має допомагати лікарям-кардіологам і хворим на ССЗ досягти гарантованого результату лікарської терапії при одночасній оптимізації витрат на профілактику та реабілітацію. Якщо виходити з маркетингової концепції орієнтації на споживача і сучасного стратегічного розвитку охорони здоров'я в світі, проголошеної ВООЗ, концепція фармацевтичної допомоги дозволить сформувати аптеці постійну клієнтуру (це пацієнти, не байдужі до свого здоров'я), а також створити імідж консультаційної аптеки, що певною мірою може вплинути на зростання аптечної реалізації.

У результаті проведених досліджень запропонована модель оптимізації

медикаментозного забезпечення хворих на ССЗ (рис. 5.9) та модель функціонування спеціалізованої аптеки кардіологічного профілю (рис. 5.10).

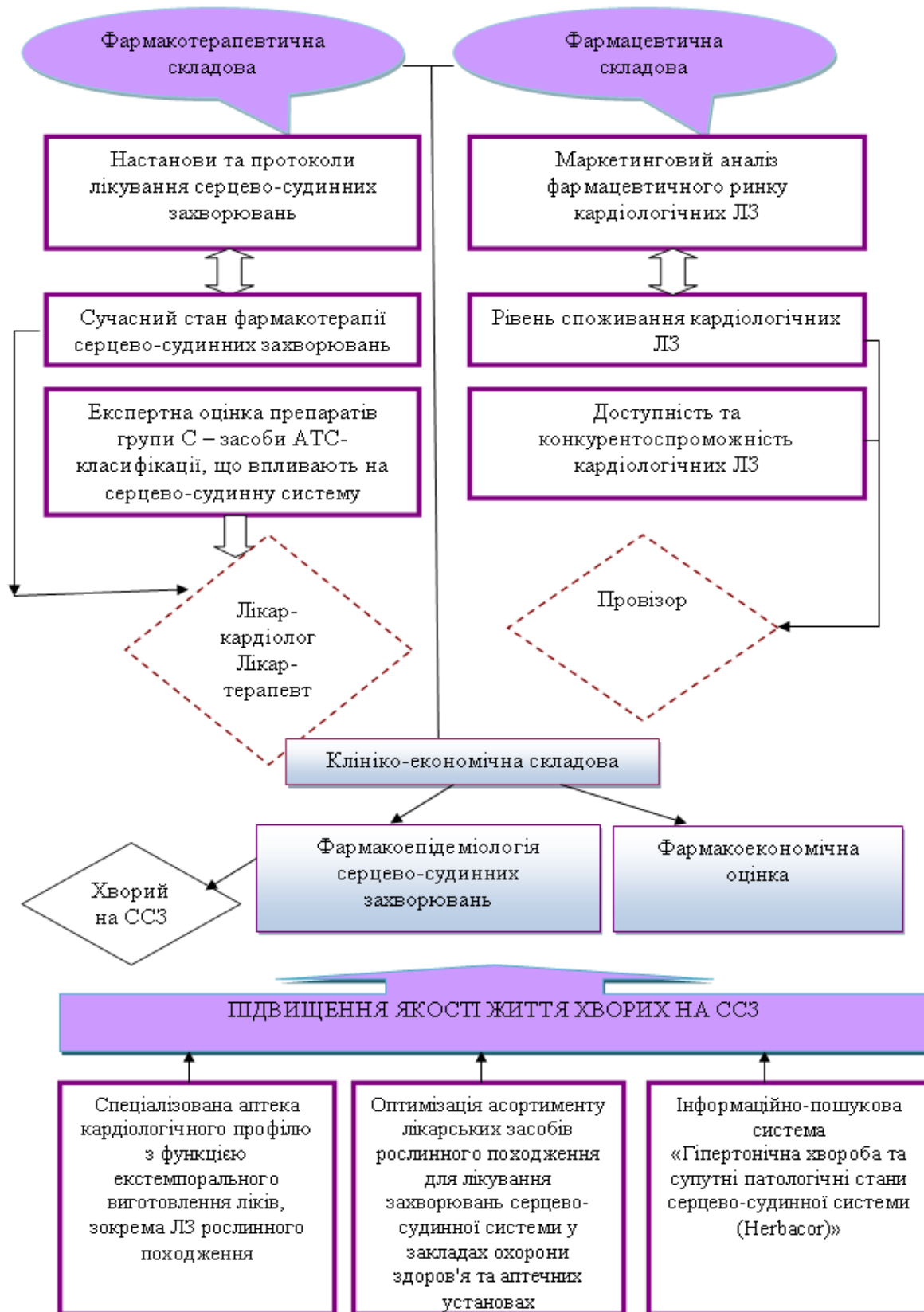

Рис. 5.9 Модель оптимізації медикаментозного забезпечення хворих на серцево-судинні захворювання

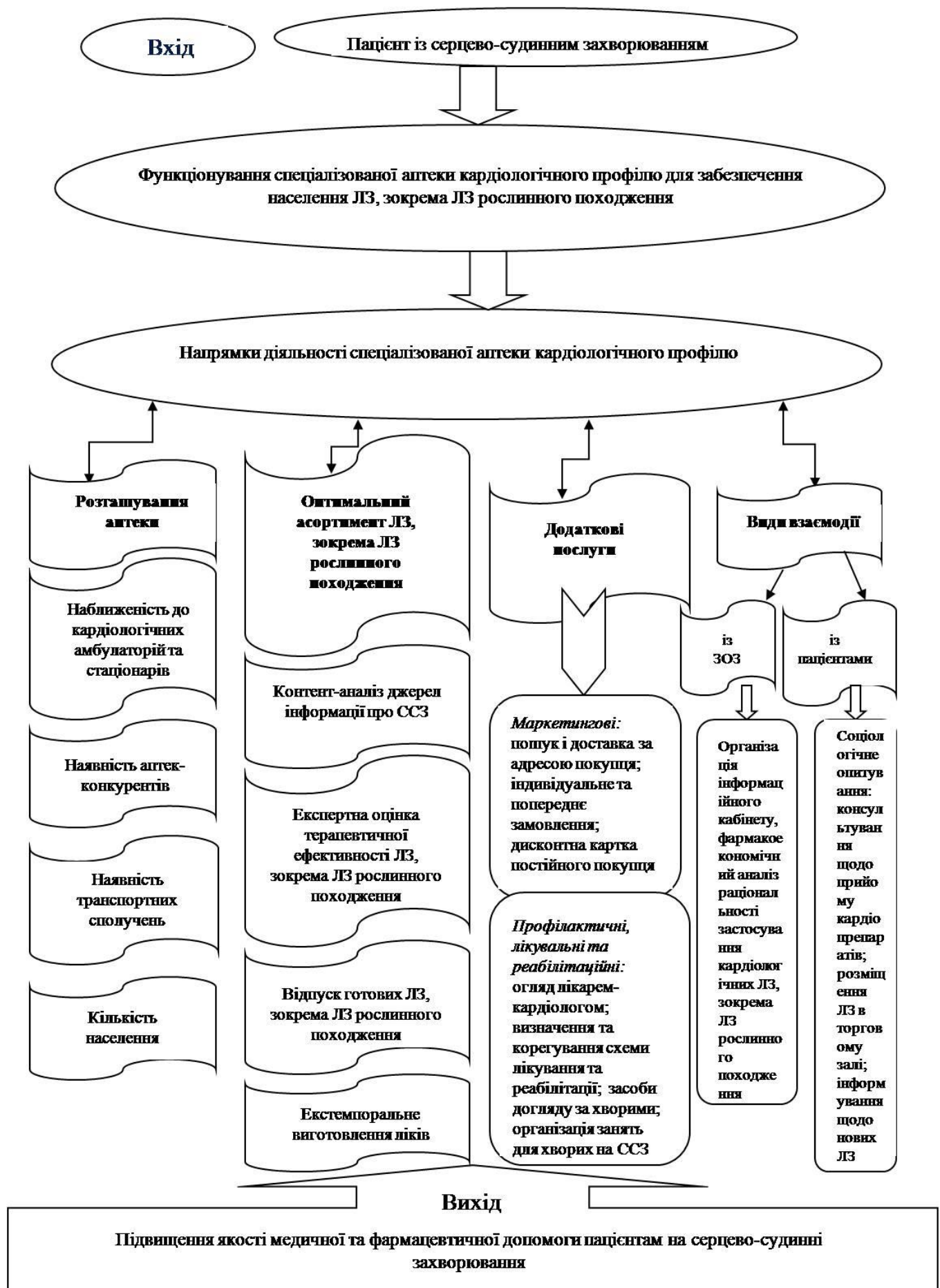

Рис. 5.10. Модель функціонування спеціалізованої аптеки кардіологічного профілю

5.3. Розробка інформаційно-пошукової системи «Гіпертонічна хвороба та супутні патологічні стани серцево-судинної системи (Herbasor)»

Виявлені відмінності і особливості лікарської терапії на різних етапах фармакотерапії визначили потребу в створенні узагальненої інформаційно-пошукової системи «Гіпертонічна хвороба та супутні патологічні стани серцево-судинної системи (Herbasor)» для споживачів ЛЗ РП, лікарів та працівників аптек [78, 145, 148, 166].

Базовим терміном дослідження є інформаційна система. Під інформаційною системою розуміють сукупність організаційних і технічних засобів для збереження й оброблення інформації з метою забезпечення інформаційних потреб споживачів. Як окремий специфічний вид слід розглядати архівну інформаційну систему, розробка якої концентрується у двох взаємопов'язаних напрямках. Перший напрям торкається практичних питань представлення архівної інформації як системи знань в інформаційних системах та передавання її у формалізованому вигляді. Це питання гуманітарного характеру – визначення об'єктів каталогізації для введення до системи; розроблення уніфікованих методик описування архівних документів; створення довідкового апарату (далі – ДА) системи. Другий напрям стосується технологічних проблем, пов'язаних із реальним функціонуванням автоматизованих інформаційних систем. Концепційні засади такої системи почали розглядати з набуттям Україною незалежності. Враховуючи багатофункціональність архівної інформаційної системи, її також можна назвати пошуковою системою. Інформаційно-пошукова система (далі – ІПС) забезпечує «пошук документів або відомостей про них». ІПС – програмна система для зберігання, пошуку і видачі користувачеві інформації. Поєднання всіх функціональних особливостей системи (збирання, зберігання, опрацювання, пошук, видача) дозволяє запропонувати дефініцію архівна інформаційно-пошукова система і визначити її як ІПС, що реалізується на базі використання

обчислювальних систем, функціонує як одне ціле та призначена для автоматизації збирання, зберігання, опрацювання, пошуку та видачі ретроспективної архівної інформації. Будь-яка ІПС призначена для здійснення інформаційного пошуку у великій кількості саме тих документів, котрі відповідають інформаційному запиту. Інформаційний пошук заснований на використанні пошукових образів документів. Сукупність понять про головні предмети (теми) документа, представлені штучною пошуковою мовою, називаються пошуковим образом документа (далі – ПОД). Тема, за якою вибирають документи з масиву, виражається тією самою мовою, є пошуковим образом запиту (далі – ПОЗ). Чим більш стисло формулюються пошукові образи, тим вище швидкість пошуку, але одночасно нижчі його точність і повнота. Залежно від виду ІПС, інформаційний пошук може бути документальним або фактографічним. ІПС функціонують як у традиційному, так і в автоматизованому режимах.

Визначення правильної та ефективної фармакотерапії конкретного захворювання, вибір ЛЗ, визначення дози та режиму введення, передбачення можливих несприятливих побічних реакцій, у тому числі при взаємодії з іншими ліками, попередження необґрунтованого дублювання препаратів забезпечує використання ЛЗ. Ефективність терапії також залежить від злагодженої роботи усіх ланок процесу лікування, в якому беруть участь і аптечні працівники.

Одним із шляхів підвищення безпеки пацієнтів у багатьох розвинутих країнах стало використання комп'ютерних інформаційних систем, які містять механізм підтримки призначень лікарів. Наявність такого механізму у призначенні лікарем препаратів безпосередньо через систему дозволяє уникнути помилок, спричинених несумісністю ЛЗ, їх побічною дією, непереносимістю ліків пацієнтом тощо.

Основна мета інформаційної системи – оперативне надання інформації, необхідної для отримання відповідей на клінічні питання, що виникають під час надання фармацевтичної допомоги. Інформаційна

система повинна забезпечувати:

- отримання доступу до найбільш сучасної інформації стосовно діагностики, лікування, профілактики захворювань;
- оцінку ефекту фармакотерапії з урахуванням негативних наслідків у разі їх виникнення;
- отримання вичерпної інформації про ЛЗ, побічні ефекти, взаємодію ліків, симптоми при передозуванні, особливості використання при вагітності та лактації.

З метою забезпечення фахівців та пацієнтів повною та об'єктивною інформацією нами було проведено розробку моделі інформаційно-пошукової системи, головним завданням якої є:

- можливість пошуку довідкової інформації про ЛЗ;
- контроль призначення ЛЗ в умовах лікарні та аптеки;
- аналіз сумісності ЛЗ для пацієнтів;
- надання пацієнтам індивідуальних рекомендацій із застосування ЛЗ.

Розроблена нами інформаційно-пошукова система є інформаційно-аналітичною системою і може застосовуватися в аптеках, установах охорони здоров'я, в роботі експертів страхових медичних компаній, членів клініко-експертних комісій установ охорони здоров'я, фармацевтів, провізорів, лікарів, медичних сестер, слухачів циклів післядипломної освіти і студентів медичних закладів вищої освіти. При цьому ми керувалися такими вимогами до інформаційно-пошукової системи: простота, надійність і працездатність програми автоматизації процесу пошуку і оперативного отримання вузькоспеціалізованих знань, необхідних у повсякденній роботі фармацевтичних та медичних представників.

Використовуючи у своїй практиці пропоновану систему, користувач може отримати достовірну, повну і оперативну інформацію про ЛЗ, зокрема ЛЗ РП для фармакотерапії ССЗ.

Для досягнення поставленої мети нами були реалізовані наступні

функції:

1. Поділена інформація на три категорії: для споживачів ЛЗ РП (пацієнтів), лікарів та працівників аптек;
2. Наведений огляд списку лікарських засобів рослинного та синтетичного походження для фармакотерапії ССЗ;
3. На вимогу пацієнта видається інформація про місцезнаходження аптек, де знайдений лікарський засіб.

Для початку роботи заходимо на інтернет-сторінку www.herbacor.mozello.com. Вся інформація поділена за певними категоріями.

Рис. 5.11. Інтернет-сторінка інформаційно-пошукової системи «Гіпертонічна хвороба та супутні патологічні стани серцево-судинної системи (Herbacor)»

herbacor.

ГОЛОВНА

Для лікарів

Для працівників аптек

Для пацієнтів

Статті

Препарати

Симптоматичне лікування головного болю

Симптоматичне лікування кон'юнктивіту

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства охорони здоров'я України

11 жовтня 2013 року № 875

1.3. ПРОТОКОЛ

ПРОВІЗОРА (ФАРМАЦЕВТА) ПРИ ВІДПУСКУ ЗА РЕЦЕПТОМ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ ДЛЯ ЛІКУВАННЯ ОСІБ З ГІПЕРТОНІЧНОЮ ХВОРОБОЮ, ВАРТІСТЬ ЯКИХ ПІДЛЯГАЄ ЧАСТКОВОМУ ВІДШКОДУВАННЮ

1. Паспортна частина

1.1. Проблема, пов'язана із здоров'ям: Звернення пацієнта або його представника в аптеку для отримання за рецептом лікарських засобів для лікування осіб з гіпертонічною хворобою, вартість яких підлягає частковому відшкодуванню.

1.2. Код за МКХ – 10: Z71

1.3. Протокол призначений для провізора (фармацевта) по відпуску готових лікарських засобів для відпуску за рецептом лікарських засобів для лікування осіб з гіпертонічною хворобою, вартість яких підлягає частковому відшкодуванню.

Рис. 5.13. Категорія «Для працівників аптек» інформаційно-пошукової системи «Гіпертонічна хвороба та супутні патологічні стани серцево-судинної системи (Herbacor)»

herbacor.

ГОЛОВНА

Для лікарів

Для працівників аптек

Для пацієнтів

Статті

Препарати

АРТЕРІАЛЬНА ГІПЕРТЕНЗІЯ (ГІПЕРТОНІЧНА ХВОРОБА)

«ГІПЕРТОНІЧНІ» ТЕРМІНИ

ЛІКУВАЛЬНЕ ХАРЧУВАННЯ ПРИ ГІПЕРТОНІЇ. Дієта DASH

ЛІКУВАННЯ БЕЗ ЛІКІВ

ОСОБЛИВОСТІ ЗАХВОРЮВАННЯ

ПРАВИЛА ВИМІРЮВАННЯ АРТЕРІАЛЬНОГО ТИСКУ

СІЛЬ ТА АРТЕРІАЛЬНИЙ ТИСК

СТРЕС В НАШОМУ ЖИТТІ

ФАКТОРИ РИЗИКУ

ХАРЧУВАННЯ ПРИ ГІПЕРТОНІЧНІЙ ХВОРОБІ

ЯК РОЗПІЗНАТИ ГІПЕРТОНІЮ. СИМПТОМИ ХВОРОБИ

До 40% людей, у яких періодично підвищений тиск, не здогадуються про це. Гіпертонія розвивається непомітно, як виявити гіпертонію і які способи уникнути цього захворювання?

ПЕРІОДИЧНО ВИМІРЮЙТЕ ТИСК ТА СУПУТНІМИ СИМПТОМАМИ

Для більшості людей нормальний артеріальний тиск, які не перевищує 120/80 мм.рт.ст., а нижня – 90 мм.рт.ст. Найчастіше артеріальна гіпертензія супроводжується головним болем (найчастіше в потиличній чи тім'яній частині), шумом у вухах, потемнінням в очах та запамороченням, болем у ділянці серця, підвищеним серцебиттям (понад 90 разів на хвилину в спокійному стані) та відчуттям задухи.

Високі показники артеріального тиску – це сигнал, що вас підвищений тиск, якщо верхня межа перевищує 140 мм.рт.ст., а нижня – 90 мм.рт.ст.

Рис. 5.14. Категорія «Для пацієнтів» інформаційно-пошукової системи «Гіпертонічна хвороба та супутні патологічні стани серцево-судинної системи (Herbacor)»

Висновки до розділу 5

1. Застосування методу експертних оцінок дозволило на підставі розрахунку середньозважених оцінок з урахуванням компетентності лікарів-кардіологів визначити ефективний асортимент ЛЗ РП для фармакотерапії ССЗ, який складається із 44 найменувань ЛЗ РП. Відмічені ЛЗ РП, що отримали найвищі оцінки експертів (аймалін, глоду настойка, валеріани настойка, валідол, дигоксин, корвалол, строфантин К і інші) і найменші (валоседан, валокормід, вінканор, вінкапан, геровітал, кардіовален, кардіофіт, кардіплант, кратал, лантозид, пульс-норма і інші). Отримані результати дослідження дозволяють визначити потребу в поточному асортименті ЛЗ РП і удосконалити формулярні переліки ЛЗ РП, що розробляються ЗОЗ.

2. В ході проведення досліджень встановлено, що необхідно проводити роботу серед медичного персоналу щодо доведення інформації про нові лікарські засоби рослинного походження і методи фармакотерапії, працювати з хворими щодо профілактики для попередження розвитку серцево-судинних захворювань.

3. Запропонована модель спеціалізованої аптеки кардіологічного профілю, яка має стати зв'язуючою ланкою в процесі реалізації основних положень концепції фармацевтичної допомоги хворим на ССЗ.

4. Результати експертної оцінки використані при формуванні асортименту спеціалізованої аптеки кардіологічного профілю та створенні інформаційно-пошукової системи «Гіпертонічна хвороба та супутні патологічні стани серцево-судинної системи (Herbacor)».

Результати експериментальних досліджень даного розділу наведено в таких публікаціях:

1. Маркетингові дослідження сучасного стану ринку лікарських засобів рослинного походження / І. В. Саханда. *Збірник наукових праць співробітників НМАПО ім. П. Л. Шупика*. Вип. 26. 2016. С. 250-254 (Особистий внесок – участь в плануванні експерименту, узагальненні результатів та

підготовці статті).

2. Дослідження споживчих переваг пацієнтів при виборі лікарських препаратів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань / К. Л. Косяченко, Т. С. Негода, І. В. Саханда. *Збірник наукових праць співробітників НМАПО імені П.Л. Шупика*. Вип. 29. 2018. С. 214-223 (Особистий внесок – участь в плануванні експерименту, узагальненні результатів та підготовці статті).

3. Вивчення якісних характеристик для вибору кардіологічних препаратів рослинного походження / К. Л. Косяченко, Н. О. Козіко, І. В. Саханда. *Соціальна фармація в охороні здоров'я*. № 2. 2018. С. 76-82 (Особистий внесок – участь в плануванні експерименту, узагальненні результатів та підготовці статті).

4. Маркетингові дослідження поведінки споживачів і факторів вибору гіпотензивних лікарських засобів за купівельними характеристиками, соціально-демографічними особливостями та інформованістю / К. Л. Косяченко, Т. С. Негода, І. В. Саханда. *Управління, економіка та забезпечення якості в фармації*. № 3 (55). 2018. С. 64-69 (Особистий внесок – участь в плануванні експерименту, узагальненні результатів та підготовці статті).

5. Реалізація антигіпертензивних препаратів в аптеках м. Києва / К. Л. Косяченко, Т. С. Негода, Г. С. Шумова, І. В. Саханда. *Хірургія Донбасу*. № 3. 2018. С. 70-74 (Особистий внесок – участь в плануванні експерименту, узагальненні результатів та підготовці статті).

6. The analysis of the sale of antihypertensive drugs in the pharmacies of Kyiv / К. Л. Косяченко, Т. С. Негода, І. В. Саханда. *Scientific Journal «ScienceRise: Pharmaceutical Science»*. № 2 (12). 2018. С. 56-58 (Особистий внесок – участь в плануванні експерименту, узагальненні результатів та підготовці статті).

7. Сятиня М. Л., Негода Т. С., Саханда І. В. Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, що використовуються при серцево-судинних захворюваннях. *Сучасна медицина:*

актуальні питання: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, Одеса, 20-21 листопада 2015 р. Одеса, 2015. С. 12-13.

8. Сятиня М. Л., Негода Т. С., Саханда І. В. ABC– і VEN–аналіз лікарських засобів рослинного походження, що застосовуються для лікування серцево-судинних захворювань. *Перспективные разработки науки и техники – 2015: матеріали XI міжнародної науково-практичної конференції, Przemyśl, Польща, 07-15 листопада 2015 р. Польща, 2015. С. 5-7.*

9. Сятиня М. Л., Негода Т. С., Саханда І. В. Опитування як метод отримання інформації від споживачів. *Фармацевтична наука та практика: проблеми, досягнення, перспективи розвитку: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, Харків, 24-25 березня 2016 р. Харків, 2016. 240 с.*

10. Сятиня М. Л., Негода Т. С., Саханда І. В. Дослідження структури ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань. *Матеріали VIII Національного з'їзду Фармацевтів України, Харків, 16 вересня 2016 р. Харків, 2016. 135 с.*

11. Козіко Н. О., Негода Т. С., Саханда І. В. SWOT-аналіз як етап маркетингового планування діяльності фітовідділів аптек. *Topical Problems of Modern Science and Possible Solutions: матеріали IV International Scientific and Practical Conference, Dubai, UAE, September 30, 2017. Dubai, 2017. P. 56-58.*

12. Косяченко К. Л., Саханда І. В. Маркетинговий аналіз препаратів для лікування гіпертонічної хвороби. *European biomedical young scientist conference NMAPE: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Київ, 2018. С. 111-113.*

13. Косяченко К. Л., Саханда І. В. Дослідження поведінки покупців на споживчому сегменті фармацевтичного ринку кардіологічних препаратів. *Ліки людині. Сучасні проблеми фармакотерапії і призначення лікарських засобів: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Харків, 2018. С. 185-189.*

14. Косяченко К. Л., Негода Т. С., Саханда І. В. Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування

захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах. Медичний департамент МОЗ України: методичні рекомендації. К.: «Прінт Квік», 2018. 15 с. (Особистий внесок – участь в пошуку, проведенні досліджень та оформленні методичних рекомендацій).

15. Косяченко К. Л., Негода Т. С., Саханда І. В. Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях. Медичний департамент МОЗ України: методичні рекомендації. К.: «Прінт Квік», 2018. 29 с. (Особистий внесок – участь в пошуку, проведенні досліджень та оформленні методичних рекомендацій).

ВИСНОВКИ

Дисертаційна робота присвячена розробці організаційно-економічних підходів щодо удосконалення фармацевтичного забезпечення хворих на серцево-судинні захворювання лікарськими засобами рослинного походження шляхом використання основних положень удосконаленої концепції фармацевтичної допомоги щодо хворих на ССЗ.

1. Встановлена стабільна тенденція зростання числа серцево-судинних захворювань в Україні, особливо гіпертонічної та ішемічної хвороб серця. У структурі загальної захворюваності серцево-судинні захворювання займають друге місце і є однією з головних причин втрати працездатності, інвалідизації і смертності населення України.

2. Результати проведеного аналізу медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги показали, що для фармакотерапії ССЗ використовується досить малий відсоток ЛЗ рослинного походження, що, зважаючи на світову тенденцію більш широкого використання поряд із синтетичними ЛЗ рослинного походження, вимагає додаткових клінічних досліджень у напрямку розширення їх номенклатури з позицій доказової медицини.

3. Аналіз літературних даних свідчить, що за фармакологічною дією рослинні препарати представлені в Україні вісьмома групами: кардіотонічні, антиаритмічні, антиангінальні, гіпотензивні, антисклеротичні, протигіпоксичні, седативні, сечогінні. Найбільша ефективність у терапії стенокардії, серцевої недостатності, гіпертонічної хвороби, аритмії досягається використанням поряд із синтетичними лікарських засобів рослинного походження. Виділені основні переваги і побічні реакції ЛЗ рослинного походження.

4. Використання удосконаленої структури споживчої класифікації ЛЗ рослинного походження для аналізу їх асортименту, представлених на фармацевтичному ринку України, свідчить, що якнайповніше на ньому представлені лікарські препарати на основі конвалії (Кп.а = 0,90, Кг.а. = 0,80) і

валеріани ($K_{п.а} = 0,57$, $K_{г.а} = 0,60$). Вивчення структури асортименту вітчизняних ЛЗ рослинного походження за видами лікувальної дії показало, що вони налічують більш ніж 20 фармакотерапевтичних груп, серед яких кардіотонічні складають лише 7,7 %.

5. Результат аналізу мотивацій споживачів при виборі ЛЗ рослинного походження для лікування ССЗ свідчить про необхідність надання лікарям та працівникам аптек розширеної інформації щодо їх застосування, а також використання можливостей сучасних інформаційно-пошукових систем. Мотивуючими чинниками при купівлі споживачами ЛЗ рослинного походження є, головним чином, їх вартість (92,6 %), терапевтична ефективність (80,7 %) і відсутність побічних реакцій (75,2 %).

6. За результатами аналізу історій хвороби та амбулаторних карт хворих на ССЗ складено переліки ЛЗ, зокрема ЛЗ рослинного походження, які лікарі призначають на стаціонарному та амбулаторному етапах лікування. На прикладі гіпертонічної хвороби визначено вартість фармакотерапії хворих на цих етапах, яка опосередковано свідчить про доцільність скорочення термінів госпіталізації та застосування більш ефективної лікарської терапії на амбулаторному етапі.

7. Розроблено методичні підходи до визначення потреби у ЛЗ рослинного походження на стаціонарному етапі медичної допомоги хворим на ССЗ, що дало змогу розрахувати на прикладі стаціонару Національного інституту серцево-судинної хірургії імені М. М. Амосова потребу у ЛЗ рослинного походження на 2019-2021 рр. У вартісних показниках прогноз потреби у ЛЗ рослинного походження склав 230854,95 грн. у 2019 р., 242820,62 грн. у 2020 р. та 255406,00 грн. у 2021 р.

8. Результати експертної оцінки лікарями-кардіологами терапевтичної ефективності ЛЗ рослинного походження для фармакотерапії хворих на ССЗ дозволили визначити перелік ефективних ЛЗ рослинного походження і підтвердити думку, що майбутнє фармакотерапії полягає у поєднаному застосуванні синтетичних ЛЗ і препаратів рослинного походження.

9. На основі проведених досліджень набули подальшого розвитку основні положення концепції фармацевтичної допомоги хворим на ССЗ у сучасних умовах, сутність якої полягає у використанні на всіх етапах лікувального процесу ефективного асортименту ЛЗ, зокрема ЛЗ рослинного походження, комплексу фармацевтичних послуг та постійній взаємодії лікаря, хворого і провізора. Зв'язуючою ланкою у цьому процесі має бути організація спеціалізованої аптеки кардіологічного профілю, модель якої представлена в роботі.

10. За результатами проведених досліджень визначена структура принципово нового інформаційного продукту з позиції використання ЛЗ, зокрема ЛЗ рослинного походження, у фармакотерапії хворих на ССЗ та створена інформаційно-пошукова система «Гіпертонічна хвороба та супутні патологічні стани серцево-судинної системи (Herbacor)».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авксентьева М. В. Экономическая оценка эффективности лекарственной терапии (фармакоэкономический анализ) / М. В. Авксентьева, П. А. Воробьев, В. Б. Герасимов. – М.: Ньюдиамед. – 2010. – 80 с.
2. Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах «Стабільна ішемічна хвороба серця».
3. Атеросклероз: лікувально-профілактичні можливості фітозасобів / І. А. Зупанець, А. Таттис, С. К. Шебеко, І. А. Отрішко, А. С. Шаламай, О. О. Добровольний // Клінічна фармація. – 2016. – Т. 20, № 3. – С. 18-22.
4. Бабанов С. А. Прогнозирование сердечно-сосудистых осложнений при профессиональных заболеваниях легких / С. А. Бабанов, А. В. Глазистов, О. М. Аверина // Медицина невідкладних станів. – 2012. – № 7-8. – С. 93-98.
5. Бабушкина А. В. Комбинированный препарат кртал в терапии сердечно-сосудистых заболеваний / А. В. Бабушкина // Український медичний часопис. – 2010. – № 4. – С. 60-66.
6. Байгуш Ю. В. Гіпертонічна хвороба та споживання антигіпертензивних лікарських препаратів в Україні / Ю. В. Байгуш, Д. В. Семенів, М. М. Слободянюк // Матер. міжнар. наук.- практ. Internet-конф. [«Менеджмент та маркетинг у складі сучасної економіки, науки, освіти»] (м. Харків, 28-29 березня 2013 р.). – Х.: Вид-во НФаУ, 2013. – С. 144-153.
7. Батоева Б. Г. Маркетинговые исследования структуры ассортимента кардиологических препаратов / Б. Г. Ботоева // Человек и лекарство: тез. докл. Российского национального конгресса. – Москва, 2012. – 497 с.
8. Білай І. М. Вплив лікарських засобів рослинного походження на показники ліпідного обміну та перекисного окислення ліпідів при експериментальній гіперліпідемії / І. М. Білай, В. О. Демченко, А. І. Білай та інші // Науковий огляд. – Т. 7, № 39.– 2017.– С. 17-24.
9. Виноградова С. В. ГЗРБ и болезни сердца: дифференцированный диагноз / С. В. Виноградова // Провизор. – 2010. – № 10. – С. 30-33.

10. Герасимьяк Н. В. Холістичний маркетинг як нова парадигма розвитку маркетингу [Електронний ресурс] / Н. В. Герасимьяк // – 2012. – С. 142-188.
11. Глезер М. Г., Глезер Г. А. Справочник по фармакотерапии сердечно-сосудистых заболеваний. – М.: Авицена, ЮНИТИ, 2012. – С. 90-102.
12. Глобальне здоров'я та серцево-судинні захворювання / В. Nascimento, L. Brant, D. Moraes, A. Ribeiro // Український кардіологічний журнал. – 2015. – №4. – С. 123-133.
13. Горбась І. М. Оцінка поширеності та контролю факторів ризику серцево-судинних захворювань серед населення та лікарів // І. М. Горбась, О. М. Барна, В. Ю. Сакалош. – Ліки України. – 2010. – № 1. – С. 4-9.
14. Горбась І. М., Смирнова О. О., Кваша І. П., Дорогой А. П. Оцінка ефективності «Програми профілактики і лікування артеріальної гіпертензії в Україні» за даними епідеміологічних досліджень // Артериальная гипертензия. – 2010. – № 6 (14). – С. 51-67.
15. Гудзенко А. В. Вітчизняний ринок багатокомпонентних лікарських засобів рослинного походження: аналіз стану, структура та перспективи розвитку / А. В. Гудзенко, О. О. Цуркан, Т. В. Ковальчук // Фармацевт. журн. – 2012. – № 1. – С. 8-12.
16. Демографічна ситуація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://myukraine.info/uk/country/people/demography>.
17. Державна фармакопея України 2.0: в 3-х т. / Державне підприємство «Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів». – 2-е вид. – Харків: Державне підприємство «Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів», 2014. – Т.1 – 1127 с.
18. Державна служба статистики України. Самооцінка населенням стану здоров'я та рівня доступності окремих видів медичної допомоги у 2015 р. (за даними вибіркового опитування домогосподарств у жовтні 2015 року). [Електронний ресурс]. – Київ, 2016.
19. Державна Фармакопея України. – 333 с.
20. Державний реєстр лікарських засобів України [Електронний ресурс]. –

Режим доступу: <http://www.drlz.com.ua/>

21. Державний формуляр лікарських засобів України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dec.gov.ua/>.

22. Державний центр медичної статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://medstat.gov.ua/ukr/>

23. Деркач Т. М. Реалізація проблемного підходу у навчанні аналітичній хімії майбутніх фахівців для фармацевтичної галузі / Т. М. Деркач // Сучасні досягнення фармацевтичної технології та біотехнології: зб. наук. пр. – Харків: Вид-во НФаУ, 2016. – С. 194-197.

24. Довбиш М. А., Волошин М. А., Беруненко О. І. та ін. Вплив тіотриазоліну на функціональну спроможність нирки та його використання в клінічній практиці // Запорозький мед. журн. – 2010. – Т. 12, №5. – С. 28-43.

25. Дорогой А. П. Термін виконання «Програми профілактики і лікування артеріальної гіпертензії в Україні» закінчився, проблеми залишилися. Що далі? // Артериальная гипертензия. – 2011. – № 3 (17). – С. 29-36.

26. Дремова Н. Б. Использование метода коллективных экспертных оценок для анализа номенклатуры и изучения спроса на лекарственные средства / Н. Б. Дремова, Л. В. Кобзарь // Фармация. – 2014. – № 1. – С. 12-16.

27. Дремова Н. Б. Компьютерные технологии маркетинговых исследований в медицинских и фармацевтических организациях / Н. Б. Дремова, С. В. Соломка. – Курск: КГМУ. – 2014. – 147 с.

28. Дремова Н. Б. Концепция маркетинговых исследований по анализу и прогнозированию рынка лекарственных средств / Н. Б. Дремова, Е. В. Лазарева // Фармация. – 2016. – Т. 45, № 1. – С. 27-29.

29. Дроздова І. В., Бабець А. А., Степанова Л. Г. та ін. Захворюваність, поширеність та інвалідність унаслідок гіпертонічної хвороби: підходи до аналізу й прогнозування // Укр. кардіол. журн. – 2017. – № 1. – С. 85-93.

30. Дячук Д. Д., Мороз Г. З., Гідзинська І. М. та ін. Локальний протокол медичної допомоги хворим на артеріальну гіпертензію: досвід розробки та впровадження на амбулаторно-поліклінічному етапі. – К.: Інтерсервіс, 2015. – 141 с.

31. Ефективність тіотриазоліну в лікуванні ішемічної хвороби серця в комбінації зі стандартною терапією результати подвійного сліпого рандомізованого плацебо-контрольованого дослідження / В. З. Нетяженко, Т. Й. Мальчевська // Газета «Новости медицины и фармации». – 2010. – №13–14 (333–334).
32. Європейська база даних статистичної інформації «Здоров'я для всіх» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://medstat.gov.ua/ukr/normdoc.html>.
33. Європейська база даних статистичної інформації «Здоров'я для всіх» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://medstat.gov.ua/ukr/normdoc.html>.
34. Єріна А.М. Статистичне моделювання та прогнозування: [навч. посіб.] / А. М. Єріна. – К.: КНЕУ, 2010. – 170 с.
35. Загорна Т. О. Концепція холістичного маркетингу: джерела проблематики та елементи / Т. О. Загорна, О. М. Стасюк // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2012. – № 2. – С. 32-38.
36. Заліська О. М. Використання методів фармако-економічної оцінки лікарських засобів в Україні: Методичні рекомендації. – Медичний університет ім. Данила Галицького. – Львів. – 2012. – 23 с.
37. Заліська О. М. Фармакоекономіка: теорія і практика. Фармацевтический журнал. – 2010. – № 2. – С.10-16.
38. Изменение подходов к нормированию содержания тяжелых металлов в лекарственном растительном сырье и лекарственных растительных препаратах (обзор) / Н. Е. Кузьмина, В. М. Щукин, Е. Ю. Северинова [та ін.] // Хим.-фармац. журн. – 2015. – Т. 49, № 7. – С. 52-56.
39. Кардиоваскулярная профилактика // Серцева недостатність. – 2012. – №1. – С. 83-113.
40. Клінічний протокол профілактики серцево-судинних захворювань на первинній ланці [Текст] // Український медичний часопис. – 2016. – №5. – С. 91-96.
41. Коваленко В. М. Сучасні пріоритети і результати розвитку кардіології в Україні / В. М. Коваленко // Український кардіологічний журнал. – 2012. – №2 додатковий.
42. Коваленко В. М., Дорогой А. П. Серцево-судинні хвороби: медично-

соціальне значення та стратегія розвитку кардіології в Україні // Укр. кардіол. журн. – 2016. – Додаток 3. – С. 5-14.

43. Коваленко В. М., Корнацький В. М. Регіональні медико-соціальні проблеми хвороб системи кровообігу. Динаміка та аналіз. – К., 2013. – 239 с.

44. Коваленко В. Н., Дьяченко Я. С., Несукай Е. Г. и др. Сравнительная характеристика профилактики сердечно-сосудистых заболеваний в Украине и Европе по данным исследования EUROASPIRE IV: госпитальная линия // Укр. кардіол. журн. – 2015. – № 4. – С. 17-24.

45. Козлова О. А. Методология взаимодействий концепций маркетинга как основа холистического маркетинга / О.А. Козлова // Экономика и управление. – 2011. – № 4 (77). – С. 130-133.

46. Компендиум 2018 – лекарственные препараты: [справ.] [Электронный ресурс]. – Режим доступа до документа: <http://www.morion.ua/>

47. Компендиум 2019. Лекарственные препараты. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://compendium.com.ua/>.

48. Кондрашков Н. Г. Анализ рынка и прогнозирование потребности в лекарственных средствах в условиях аптеки / Н. Г. Кондрашков, В. В. Кулик, Т. И. Кабакова // Новая Аптека. – 2014. – № 5. – С. 23-26.

49. Концепція Державної програми профілактики і лікування артеріальної гіпертензії в Україні на 2011–2020 роки // Артеріальна гіпертензія. – 2011. – №2 (16).

50. Концепція Загальнодержавної програми «Здорова нація на 2012–2016 рр.».

51. Корнацький В. М. Серцево-судинна захворюваність в Україні та рекомендації щодо покращення здоров'я в сучасних умовах. Аналітично-статистичний посібник. – К., 2012. – 117 с.

52. Корнацький В. М. Серцево-судинні захворювання і шкідливі екологічні чинники / В. М. Корнацький, О. В. Сілантьєва // Український кардіологічний журнал. – 2013. – №3. – С. 109-116.

53. Корнацький В. М., Дорогой А. П., Манойленко Т. С. та ін. Серцево-судинна захворюваність в Україні та рекомендації щодо покращання здоров'я в сучасних

умовах / Аналітично- статистичний посібник. – К., 2012. – 117 с.

54. Котвицкая А. А. Маркетинговый анализ рынка препаратов, которые применяются для лечения инфаркта миокарда / А. А. Котвицкая, О. И. Красуля // Науч. ведомости Белгородского гос. университета. – 2013. – № 7 (147). – С. 208-213.

55. Криковцев А. А. Холистический маркетинг в системе бизнес-взаимодействий предприятий / А. А. Криковцев // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011.– № 4. – Т. 1. – С. 85-89.

56. Кухтенко О. С. Актуальність розробки препаратів кардіотонічної дії на основі рослинної сировини / О. С. Кухтенко, Є. В. Гладух // Фармакоекономіка в Україні: стан та перспективи розвитку. Матеріали VII науково-практичної Internet-конференції (м. Харків, 20 листопада 2014 року). – Харків, 2014. – С. 133-134.

57. Кухтенко О. С. Маркетингові дослідження ринку лікарських засобів, що застосовуються при лікуванні кардіологічних захворювань / О. С. Кухтенко, Л. С. Симонян, Є. В. Гладух // Актуальні питання фармацевтичної і медичної науки та практики. – 2017. – №2. – С. 219-223.

58. Лікування стабільної стенокардії. Методичні рекомендації Асоціації кардіологів України. – К., 2012. – 69 с.

59. Лутай М. І., Пархоменко О. М., Шумаков В. О. Ішемічна хвороба серця. Класифікація. Принципи профілактики і лікування. – К.: Моріон, 2012. – 48 с.

60. Матеріали сайту <http://www.who.int/nmh/publications/ncd-statusreport-2014/ru/>.

61. Матеріали сайту <https://www.apteka.ua/article/459892>.

62. Матеріали сайту <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/117/99>.

63. Матеріали сайту Міністерства охорони здоров'я України. – [http://www.moz.gov.ua/ua/portal/mtac_programs/].

64. Машковский М. Д. Лекарственные средства / М. Д. Машковский. – Москва: РИА «Новая волна»: Издатель Умеренков, 2008. – 1206 с.

65. Мнушко З. М. Менеджмент та маркетинг у фармації. Ч. II. Маркетинг у фармації: підруч. для студ. вищ. навч. закладів / З. М. Мнушко, Н. М. Діхтярьова; за

ред. З. М. Мнушко. – 2-ге вид., доп. та перероб. – Х.: Вид-во НФаУ: Золоті сторінки, 2010. – 512 с.

66. Мудрак І. Г. Аналіз динаміки доказових даних про лікарські рослинні засоби у базі Кокрана / І. Г. Мудрак, О. М. Заліська // Фармацевт. часоп. – 2011. – № 3. – С. 75-78.

67. Навчук В. І. Визначення зв'язку між показниками захворюваності й смертності від хвороб системи кровообігу в сільського населення / І. В. Навчук // Клінічна та експериментальна патологія – 2012. – Т. XI. №4 (42).

68. Наказ МОЗ України «Про Програму профілактики і лікування артеріальної гіпертензії в Україні» № 117/99 від 04.02.1999 р.

69. Наказ МОЗ України від 01.06.2012 № 419 «Про затвердження реєстру граничного рівня оптово-відпускних та порівняльних (референтних) цін на лікарські засоби для лікування осіб з гіпертонічною хворобою станом на 1 червня 2012 року».

70. Наказ МОЗ України від 02.03.2011 р. № 127 «Про затвердження примірних табелів оснащення медичною технікою та виробами медичного призначення центральної районної (районної) та центральної міської (міської) лікарень».

71. Наказ МОЗ України від 08.04.2014 р. № 252 «Про затвердження шостого випуску Державного формуляра лікарських засобів та забезпечення його доступності».

72. Наказ МОЗ України від 13.06.2016 № 564 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги в частині профілактики серцево-судинних захворювань».

73. Наказ МОЗ України від 14.02.2012 р. № 110 «Про затвердження форм первинної облікової документації та інструкцій щодо їх заповнення, що використовуються у закладах охорони здоров'я незалежно від форми власності та підпорядкування», зареєстрований у Міністерстві юстиції України за № 661/20974 від 28.05.2012 р.

74. Наказ МОЗ України від 17.11.2010 р. № 999 «Про затвердження форм звітності та медичної облікової документації служб швидкої та невідкладної

медичної допомоги України», зареєстрований Міністерством юстиції України за № 147/18885 від 03.02.2011 р.

75. Наказ МОЗ України від 27.12.2013 р. № 1150 «Про затвердження Примірного табеля матеріально-технічного оснащення Центру первинної медичної (медико-санітарної) допомоги та його підрозділів».

76. Наказ МОЗ України від 28.04.2012 № 321 «Про заходи МОЗ України щодо запровадження державного регулювання цін на лікарські засоби для лікування осіб з гіпертонічною хворобою».

77. Наказ МОЗ України від 28.09.2012 р. № 751 «Про створення та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги в системі Міністерства охорони здоров'я України», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 29.11.2012 р. за № 2001/22313.

78. Наказ МОЗ України від 31.10.2011 р. № 734 «Про затвердження табелів оснащення медичною технікою та виробами медичного призначення структурних підрозділів лікарні планового лікування».

79. Наказ МОЗ України від 31.10.2011 р. № 735 «Про затвердження табелів оснащення медичною технікою та виробами медичного призначення структурних підрозділів лікарні інтенсивного лікування».

80. Наказ МОЗ України від 31.10.2011 р. № 739 «Про затвердження табелів оснащення медичною технікою та виробами медичного призначення структурних підрозділів консультативно-діагностичного центру».

81. Настанова з кардіології / За ред. В. М. Коваленка. – К.: МОРІОН, 2009. – 1368 с.

82. Настанова СТ-Н МОЗУ 42-4.0:2016 Лікарські засоби. Належна виробнича практика – К.: МОЗ України. – 2016. – 335 с.

83. Настанова СТ-Н МОЗУ 42-4.5:2012. Лікарські засоби. Належна практика культивування та збирання вихідної сировини рослинного походження.

84. Настанова СТ-Н МОЗУ 42-5.0:2014 Лікарські засоби. Належна практика дистрибуції – К.: МОЗ України. – 2014. – 41 с.

85. Настанова СТ-Н МОЗУ 42-5.1:2011 Лікарські засоби. Належна практика

зберігання – К.: МОЗ України. – 2011. – 19 с.

86. Настанова СТ-НМОЗУ 42-3.9: 2014 «Лікарські засоби. Домішки в нових лікарських речовинах та нових лікарських препаратах». – К.: МОЗ України. – 2014. – 27 с.

87. Наукове обґрунтування доцільності подальшого включення лікарських засобів рослинного походження до державного формуляру лікарських засобів / Х. І. Макух, Т. Б. Ривак, А. Б. Зіменковський [та ін.] // Фармацевт. журн. – 2010. – № 1. – С. 31-35.

88. Научные исследования в целях достижения всеобщего охвата населения медицинскими услугами / The World health report 2013: Research for Universal health coverage: ВОЗ (Документы Всемирной организации здравоохранения). – Geneva: WHO. – 2013. – XVI. – 206 с.

89. Негода Т. С. Практика застосування антигіпертензивних лікарських препаратів // Збірник наукових праць співробітників НМАПО імені П. Л. Шупика, випуск 26, Київ. – 2016. – С. 236-241.

90. Немченко А. С. Аналіз доступності основних лікарських засобів для лікування серцевої недостатності на вітчизняному фармацевтичному ринку / А. С. Немченко, Ю. Є. Куриленко // Актуальні проблеми розвитку галузевої економіки та логістики: матеріали V наук.- практ. конф. з міжнар. участю, м. Харків, 20-21 квіт. 2017 р. – Харків, 2017. – С. 410-411.

91. Немченко А. С. Маркетингові дослідження фармацевтичного ринку лікарських засобів для лікування серцево-судинних захворювань / А. С. Немченко, Ю. Є. Куриленко // Фармацевтичний часопис. – 2018. – №2. – С. 77-81.

92. Немченко А. С. Фармакоэкономическая оценка лечения гриппа и пневмонии в системе оценки медицинских технологий (НТА) / А. С. Немченко, Л. С. Симонян, В. Н. Назаркина // Вестник Хабаршысы Республиканский научный журнал (Казахстан). – №1 (62) – 2013. – С. 219-224.

93. Немченко А. С. Ціноутворення на лікарські засоби: монографія / А. С. Немченко, К. Л. Косяченко, О. А. Немченко. – 2-ге вид., доп. та перероб. – Х.: Вид-

во ФОП Вировець А. П. Видавнича група «Апостроф», 2012. – 304 с.

94. Пархоменко О. М. Гіпертензивні кризи: діагностика і лікування. Консенсус Асоціації кардіологів України та Української асоціації боротьби з інсультом / К. М. Амосова, Г. В. Дзяк [та ін.] // Український кардіологічний журнал. – 2012. – № 1. – С. 82-113.

95. Полуйчак Н. Ю. Аналіз асортименту антигіпертензивних лікарських препаратів, представлених на фармацевтичних ринках України та Польщі / Н. Ю. Полуйчак, М. Б. Демчук, Т. А. Грошовий // II Міжнар. наук.-практ. Internet-конф. [«Менеджмент та маркетинг у складі сучасної економіки, науки, освіти, практики»] (м. Харків, 26-27 квітня 2015 р.). – Х., 2015. – С. 212-214.

96. Пономаренко М. С., Загорій Г. В. Організаційно-методологічна стратегія моделювання альтернативних версій щодо гарантованого надання фармацевтичних послуг населенню України з позицій ноофармації та ноетики / М. С. Пономаренко, Г. В. Загорій // Управління, економіка та забезпечення якості в фармації. – 2011. – № 6 (20). – С. 72-78.

97. Попович В. П. Фармакоекономічні аспекти лікування артеріальної гіпертензії: бідність при достатку / В. П. Попович, Т. С. Негода, Ю. В. Лаврієнко // Соціальна фармація в Україні: стан, проблеми та перспективи: [Матер. наук.-практ. конф.]. – Х.: Вид-во НФаУ, 2013. – С. 227-230.

98. Порядок розробки та викладання монографій на лікарську рослинну сировину для введення до Державної Фармакопеї України: метод. рек. / А. Г. Котов та ін. – Харків. – 2016. – 20 с.

99. Постанова КМУ від 05.09.2013 № 907 «Про затвердження Порядку часткового відшкодування вартості лікарських засобів для лікування осіб з гіпертонічною хворобою».

100. Постанова КМУ від 12.06.2013 р. № 554 «Питання удосконалення реалізації пілотного проекту щодо запровадження державного регулювання цін на лікарські засоби для лікування осіб з гіпертонічною хворобою».

101. Постанова КМУ від 25.04.2012 р. № 340 «Про реалізацію пілотного проекту

щодо запровадження державного регулювання цін на лікарські засоби для лікування осіб з гіпертонічною хворобою».

102. Постановою Кабінету Міністрів України від 17 березня 2017 р. № 152 «Про забезпечення доступності лікарських засобів».

103. Про затвердження плану заходів на 2017 рік щодо реалізації Національної стратегії з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація»: Розпорядження Кабінету міністрів України від 8 вересня 2016 р. № 653.

104. Про затвердження протоколів надання медичної допомоги за спеціальністю «Кардіологія» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://medprosvita.com.ua/nakaz-vid-03-07-2006-n-436-prozatverdzhennya-proto/>

105. Проект робочих груп Асоціації кардіологів України з невідкладної кардіології та артеріальної гіпертензії. Гіпертензивні кризи // Артериальная гипертензия. – 2011. – №3. – С. 64-95.

106. Профілактика серцево-судинних захворювань (за матеріалами «Уніфікованого клінічного протоколу первинної, вторинної (спеціалізованої), третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги. Профілактика серцево-судинних захворювань», адаптована версія // Український медичний вісник/Therapia/. – 2017. – №7-8. – С.47-52.

107. Профілактика серцево-судинних захворювань: історичний аспект та сучасний стан проблеми / І. М. Гідзинська, Г. З. Мороз, Т. С. Ласиця, О. О. Дзізінська // Український медичний вісник/Therapia/. – 2015. – №6. – С. 62-64.

108. Профілактика серцево-судинних захворювань: чи завжди ми встигаємо ? /І. В. Давидова, Н. А. Кожухарьова, Л. І. Конопляник, Т. В. Сімагіна // Сімейна медицина. – 2016. – №6. – С. 20-24.

109. Радченко Г. Д. Профілактика серцево-судинних захворювань: що знають про своє здоров'я лікарі, які займаються лікуванням пацієнтів з артеріальною гіпертензією / Г. Д. Радченко, І. М. Марцovenko, Ю. М. Сіренко // Артериальная гипертензия. – 2011. – №1. – С. 37-42.

110. Ревенько І. Л., Гандзюк В. А. Серцево-судинні і судинно-мозкові захворювання. Регіональні шляхи оптимізації медичної допомоги. // І. Л. Ревенько, В. А. Гандзюк – К. 2012. – 191 с.

111. Регіональні особливості рівня здоров'я України: аналітично-статистичний посібник / [Корнацький В. М., Коваленко В. М, Манойленко Т., Ревенько І. Л. Гандзюк В. А.]. – Київ: МВЦ «Медінформ», 2011 – 165 с.

112. Робул Ю. В. Холістична концепція ефективності маркетингу / Ю. В. Робул // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – Т. 2, № 4. – С. 124-130.

113. Розробка локального протоколу медичної допомоги «Профілактика серцево-судинних захворювань» (теоретичні засади та практичні доробки) / Д. Д. Дячук, І. Ю. Лисенко, Г. З. Мороз, І. М. Гідзинська // Лікарська справа. Врачебное дело. – 2015. – №7-8. – С. 163-167.

114. Саламацька О. Ю. Дослідження сучасної концепції маркетингу / О. Ю. Саламацька // Європейський вектор економічного розвитку. – 2011.– № 2 (11). – С. 210-216.

115. Саханда І. В. Алгоритм визначення потреби в лікарських препаратах рослинного походження, які використовують для лікування серцево-судинних захворювань / І. В. Саханда, М. Л. Сятиня, Т. С. Негода // VI Науково-практична конференція з міжнародною участю «Науково-технічний прогрес і оптимізація технологічних процесів створення лікарських препаратів, 10–11 листопада 2016 р., м. Тернопіль. – С. 118-120.

116. Саханда І. В. Опитування як метод отримання інформації від споживачів / І. В. Саханда, М. Л. Сятиня, Т. С. Негода // I Міжнародна науково–практична конференція 24–25 березня 2016 року «Фармацевтична наука та практика: проблеми, досягнення, перспективи розвитку»: матеріали конференції, Харків. – 240 с.

117. Саханда І. В. Методичні підходи до визначення потреби в лікарських засобах рослинного походження, що застосовуються для лікування серцево–судинних захворювань / І. В. Саханда, Т. С. Негода, М. Л. Сятиня // Міжнародна науково–практична конференція «Актуальні питання сучасної медицини», 18–19

грудня 2015 р.: матеріали конференції, м. Львів. – С. 42-45.

118. Саханда І. В., Косяченко К. Л., Негода Т. С. Маркетингові дослідження поведінки споживачів і факторів вибору гіпотензивних лікарських засобів за купівельними характеристиками, соціально-демографічними особливостями та інформованістю / І. В. Саханда, К. Л. Косяченко, Т. С. Негода // Управління, економіка та забезпечення якості в фармації. – 2018. – № 3 (55). – С. 64-69.

119. Саханда І. В., Косяченко К. Л., Негода Т. С. Структура захворюваності, інвалідизації і смертності населення України в результаті патологій серцево-судинної системи / І. В. Саханда, К. Л. Косяченко, Т. С. Негода // Proceedings of articles the International scientific Conference Czech Republic. – 2018. – С. 5-9.

120. Саханда І. В., Косяченко К. Л., Негода Т. С. Методологія визначення вартості надання медичної допомоги хворим із серцево-судинними захворюваннями / І. В. Саханда, К. Л. Косяченко, Т. С. Негода // Science and life. Proceedings of articles the international scientific conference. Czech Republic, Karlovy Vary - Kyiv, Ukraine. – 2018. – С. 23-27.

121. Саханда І. В., Косяченко К. Л., Негода Т. С. Characteristics of the factors determining demand for highly effective medicinal products with plant origin for the treatment of cardiovascular diseases / І. В. Саханда, К. Л. Косяченко, Т. С. Негода // Журнал «Фітотерапія. Часопис». – 2018. – С. 15-18.

122. Сятиня М. Л. Передумови використання економічного аналізу ефективності терапії серцево-судинних захворювань / М. Л. Сятиня, Т. С. Негода, І. В. Саханда // II Міжнародна науково–практична конференція «Технологічні та біофармацевтичні аспекти створення лікарських препаратів різної направленості дії» 12–13 листопада 2015 р.: матеріали конференції, м. Харків. – 234 с.

123. Саханда І. В. ABC- і VEN-аналіз лікарських засобів рослинного походження, що застосовуються для лікування серцево-судинних захворювань / І. В. Саханда, Т. С. Негода, М. Л. Сятиня // XI Международная научно-практическая конференция «Перспективные разработки науки и техники – 2015», 07–15.11.2015: Sp. Z o.o. “Nauka I studia”, (Przemysl, Польша). – С. 5-7.

124. Сятиня М. Л. Ценовое регулирование в сегменте антигипертензивных

лекарственных препаратов / М. Л. Сятиня, Т. С. Негода, И. В. Саханда // «Актуальні питання сучасної медицини: наукові дискусії» 23–24 жовтня 2015 р.: матеріали міжн. наук. – практ. конф. – Львів, 2015. – С. 88-91.

125. Негода Т. С. Оптимізація асортименту антигіпертензивних препаратів для лікувально–профілактичних та аптечних закладів: метод. рек. / Негода Т. С., Сятиня М. Л., Попович В. П. – Київ: Друкарня Прінт Квік, 2011. – 19 с.

126. Сятиня М. Л. Аналіз основного портрета хворих на артеріальну гіпертензію на стаціонарному та амбулаторному етапах / М. Л. Сятиня, Т. С. Негода, М. В. Шумейко, В. П. Попович // XV Міжнародний медичний конгрес студентів та молодих вчених, 27 – 29 квітня 2011 р.: матеріали конгресу, Тернопіль, 2011. – 370 с.

127. Сятиня М. Л. Розробка концепції фармацевтичної допомоги хворим на артеріальну гіпертензію / М. Л. Сятиня, Т. С. Негода, В. П. Попович // Запорозький медичний журнал, 2011, том 13. – С. 76-78.

128. Громовик Б. П. Артеріальна гіпертензія з погляду комплаєнсу пацієнтів / Б. П. Громовик, Н. Б. Ярмо, Т. С. Негода, О. Є. Іськів // 4–та науково–практична конференція з міжнародною участю. «Науково–технічний прогрес і оптимізація технологічних процесів створення лікарських препаратів, 29–30 вересня 2011 р.: матеріали наук.-практ. конф. – Тернопіль: ТДМУ «Укрмедкнига», 2011. – С. 186-187.

129. Саханда І. В. Алгоритм визначення потреби в лікарських препаратах рослинного походження, які використовують для лікування серцево-судинних захворювань / І. В. Саханда, М. Л. Сятиня, Т. С. Негода // Науково-технічний прогрес і оптимізація технологічних процесів створення лікарських препаратів : матеріали VI наук.-практ. конф. з міжнар. участю, 10–11 листоп. 2016 р., м. Тернопіль. – Тернопіль, 2016. – С. 118-120.

130. Саханда І. В. Вивчення асортименту лікарських препаратів рослинного походження для лікування серцево–судинних захворювань / І. В. Саханда, М. Л. Сятиня, Т. С. Негода // II Міжнародна науково-практична internet-конференція «Теоретичні та практичні аспекти дослідження лікарських рослин», 21–23 березня

2016 року: матеріали конференції, м. Харків – С. 216-218.

131. Саханда І. В. Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження що використовуються при серцево-судинних захворюваннях / І. В. Саханда, Т. С. Негода, М. Л. Сятиня // Міжнародна науково-практична конференція «Сучасна медицина: актуальні питання», 20–21 листопада 2015 року: матеріали конференції, м. Одеса. – С. 12-13.

132. Саханда І. В. Маркетингові дослідження сучасного стану ринку лікарських засобів рослинного походження / І. В. Саханда, М. Л. Сятиня, Т. С. Негода // Збірник наукових праць П.Л. Шупика, Київ, 2017. – С. 250-254.

133. Саханда І. В. Статистика захворюваності населення станом на 01.12.2017 року на серцево-судинні захворювання / І. В. Саханда // Фітотерапія. Часопис. – 2018. – №1. – С. 56-58.

134. Саханда І. В., Косяченко К. Л., Козіко Н. О. Вивчення якісних характеристик для вибору кардіологічних препаратів рослинного походження / І. В. Саханда, К. Л. Косяченко, Н. О. Козіко // Журнал «Соціальна фармація в охороні здоров'я». – 2018. – № 2. – С. 76-82.

135. Саханда І. В., Косяченко К. Л., Негода Т. С. Characteristics of the factors determining demand for highly effective medicinal products with plant origin for the treatment of cardiovascular diseases / І. В. Саханда, К. Л. Косяченко, Т. С. Негода // Журнал «Фітотерапія. Часопис». – 2018. – С. 15-18.

136. Саханда І. В., Косяченко К. Л., Негода Т. С. The analysis of the sale of antihypertensive drugs in the pharmacies of Kyiv / І. В. Саханда, К. Л. Косяченко, Т. С. Негода //Scientific Journal «ScienceRise: Pharmaceutical Science». – 2018. – № 2 (12). – С. 56-58.

137. Саханда І. В., Косяченко К. Л., Негода Т. С. Визначення потреби в лікарських препаратах для лікування серцево-судинних захворювань / І. В. Саханда, К. Л. Косяченко, Т. С. Негода // Журнал «Ліки України плюс». – 2018. – С. 50-53.

138. Саханда І. В., Косяченко К. Л., Негода Т. С. Дослідження споживчих переваг пацієнтів при виборі лікарських препаратів рослинного походження для

лікування серцево-судинних захворювань / І. В. Саханда, К. Л. Косяченко, Т. С. Негода // Збірник наукових праць співробітників НМАПО імені П.Л. Шупика. – 2018. – Випуск 29. – С. 214-223.

139. Саханда І. В., Косяченко К. Л., Негода Т. С. Реалізація антигіпертензивних препаратів в аптеках м. Києва / І. В. Саханда, К. Л. Косяченко, Т. С. Негода // Науково – практичний журнал «Хірургія Донбасу». – 2018. – № 3. – С. 70-74.

140. Саханда І. В., Косяченко К. Л., Негода Т. С., Козіко Н. О., Дроздова А. О., Тарасенко В. О. Методологія сучасного фармацевтичного маркетингу / І. В. Саханда, К. Л. Косяченко, Т. С. Негода, Н. О. Козіко, А. О. Дроздова, В. О. Тарасенко // Журнал «Військова медицина України». – 2018. – С. 134-138.

141. Саханда І. В., Косяченко К. Л., Негода Т. С., Козіко Н. О., Тарасенко В. О. Методи фармакоєкономічної оцінки раціональності лікарської терапії для лікування гіпертонічної хвороби / І. В. Саханда, К. Л. Косяченко, Т. С. Негода, Н. О. Козіко, В. О. Тарасенко // Науково-практичний журнал «Військова медицина України». – 2018. – № 2 (18). – С. 66-71.

142. Саханда І. В., Сятиня М. Л., Негода Т. С. Дослідження структури ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань / І. В. Саханда, М. Л. Сятиня, Т. С. Негода // Матеріали VIII Національного з'їзду Фармацевтів України 16 вересня 2016 р, м. Харків. – 135 с.

143. Саханда І. В., Сятиня М. Л., Негода Т. С. Фактори ризику виникнення, структура і динаміка розвитку серцево-судинної захворюваності населення України / І. В. Саханда, М. Л. Сятиня, Т. С. Негода // Ліки України плюс, № 4, (25), 2015. – С. 116-118.

144. Свіщенко Є. П. Артеріальна гіпертензія. Оновлена та адаптована клінічна настанова, заснована на доказах / Є. П. Свіщенко, А. Е. Багрій, Л. М. Єна [та ін.] // Новости медицины и фармации. – 2012. – № 422. – С. 24-31.

145. Сердечно-сосудистые заболевания и факторы риска. Рекомендации ADA(2018) по оказанию медицинской помощи пациентам с сахарным диабетом // Диабетик. – 2018. – №1. – С. 10-13.

146. Серцево-судинні захворювання. Класифікація, стандарти діагностики та

лікування / За ред. В. М. Коваленка, М. І. Лутая, Ю. М. Сіренка, О. С. Сичова. – 2-ге вид., переробл. та доповн. – К.: МОРІОН, 2016. – 192 с.

147. Скибчик В. А. Прогностична цінність факторів ризику серцево-судинних захворювань для визначення тривалості життя 50-річних жінок / В. А. Скибчик, С. Д. Бабляк, Ю. О. Матвієнко // Український медичний часопис. – 2012. – № 1 (84). – т. I-II. – С. 131-132.

148. Слободянюк М. М. Маркетинговий аналіз ринку серцево-судинних препаратів в Україні / М. М. Слободянюк, Ю. В. Байгуш // Управління, економіка та забезпечення якості в фармації. – 2016. – № 1. – С. 72-79.

149. Сметаніна К. І. Рослинні ліки. Проблеми розробки лікарських засобів рослинного походження / К. І. Сметаніна // Фармацевт. часоп. – 2011. – № 2. – С. 95-98.

150. Сравнительная характеристика профилактики сердечно-сосудистых заболеваний в Украине и Европе по данным исследования Euroaspire IV: госпитальная линия / В. Н. Коваленко, М. Н. Долженко, Е. Г. Несукай [и др.] // Український кардіологічний журнал. – 2015. – №4. – С. 17-24.

151. Статистична інформація Державної служби статистики та катастроф України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

152. Стратифікація ризику у первинній профілактиці серцево-судинних захворювань: системи оцінки, додаткові маркери і техніки візуалізації [Текст] // Ліки України. – 2012. – №3-4(2). – С. 6-8.

153. Стрес і хвороби системи кровообігу / Під ред. В. М. Коваленка, В. М. Корнацького. – Київ, 2015. – 354 с.

154. Стрилец О. П. Маркетинговые исследования комбинированных антигипертензивных препаратов на фармацевтическом рынке Украины / О. П. Стрилец, Ю. Л. Стрельникова // Український журнал клінічної та лабораторної медицини. – 2011. – т.6, №4. – С. 128-131.

155. Сучасна фітотерапія: навч. посіб. / [С. В. Гарна та ін.]; Нац. фармацевт. ун-т. - Харків: Друкарня Мадрид, 2016. – 579 с.: табл. - Бібліогр.: С. 565-573.

156. Сучасна фітотерапія: навч. посіб. / С. В. Гарна, І. М. Владимірова, Н. Б.

Бурд та ін. – Харків: «Друкарня Мадрид», 2016. – 580 с.

157. Сятыня М. Л. Дослідження асортименту антигіпертензивних лікарських препаратів на фармацевтичному ринку України / М. Л. Сятыня, В. П. Попович, Т. С. Негода // Актуальні питання фармац. і мед. науки та практики. – 2011. – Вип. XXIV, № 4. – С. 108-111.

158. Сятыня М. Л. Роль растительных лекарственных средств в профилактике и лечении сердечно-сосудистых заболеваний / Сятыня М. Л., Негода Т. С., Саханда И. В. // XI Международная научно-практическая конференция «Образование и наука XXI века – 2015», 15–22.10.2015: БялГРАД–БГ (г.София, Болгария). – С.12-14.

159. Сятыня М. Л. Факторы риска появления и развития сердечно–сосудистых заболеваний / Сятыня М. Л., Негода Т. С., Саханда И. В. // XI Международная научно–практическая конференция «Новости научной мысли – 2015», Publishing House “Education and Science” (Чехия, Прага). – С. 7-9.

160. Сятыня М. Л., Негода Т. С., Саханда И. В. Структура и динамика развития сердечно-сосудистой заболеваемости населения / М. Л. Сятыня, Т. С. Негода, И. В. Саханда // XI Международная научно-практическая конференция «Наука и инновации–2015», 07.10-15.10.2015: Sp. Z o.o. «Nauka I studia», (Przemysl, Польша). – С. 17-19.

161. Тащук В. К. Метаанализ эффективности и безопасности применения лекарственного средства тиотриазолин при остром коронарном синдроме / В. К. Тащук, Н. А. Солобюкова, А. А. Макаров // Артериальная гипертензия. – 2015. – №6. – С. 48-54.

162. Теренда Н. О. Смертність від серцево-судинних захворювань як державна проблема / Н. О. Теренда // Вісник наукових досліджень. – 2015. – №4. – С. 11-13.

163. Тобен Д. Зміни на популяційному рівні сприятимуть серцево-судинному здоров'ю / Д. Тобен // Превентивна медицина. – 2012. – №9-10 (95-96). – С.10-16.

164. Уніфікований клінічний протокол первинної медичної допомоги. Профілактика серцево-судинних захворювань [Текст] // Бібліотека сімейного лікаря та сімейної медсестри. – 2016. – №3. – С. 36-65.

165. Устінов О. В. Алгоритм дії лікаря при наданні медичної допомоги хворим у частині профілактики серцево-судинних захворювань Видавництво «МОРІОН», 2016.
166. Уфимцев Р. Интрамаркетинг, холистический маркетинг / Р. Уфимцев [Електронний ресурс].
167. Фармакологія лікарських засобів, що впливають на серцево-судинну систему: навч. посіб. / І. Ю. Висоцький, Н. В. Глущенко, Р. А. Храмова. – Суми: Сумський державний університет, 2016. – 158 с.
168. Федорова О. А. Метамакс – универсальный препарат метаболической терапии // Укр. мед. часопис. – 2014. – №4 (102).
169. Хвороби системи кровообігу як медико-соціальна і суспільно-політична проблема (аналітично-статистичний посібник) / Під ред. Коваленка В. М., Корнацького В. М. – Київ, 2014. – 280 с.
170. Чаузова А. В. К вопросу повышения безопасности фитотерапевтической помощи населению / А. В. Чаузова, Т. Л. Киселева. // Новая Аптека. – 2011. – №5. – С. 21-27.
171. Чекман І. С., Вікторов О. П., Горчакова Н. О., Беленічев І. Ф., Мазур І. А., Журавльова Л. В., Загородний М. І., Кучеренко Л. І., Матвєєва О. В., Логвинова І. О., Яйченя В. П., Савченко Н. В., Бухтіярова Н. В. Побічні реакції серцево-судинних засобів. Навчальний Посібник. – Київ, Запоріжжя, 2018. – 121 с.
172. Чепелевська Л. А. Позитивні зміни смертності населення України: регіональний аспект / Л. А. Чепелевська, Ю. О. Буртова // Вісн. соц. гігієни та орг. охорони здоров'я України. – 2012. – № 4. – С. 5-7.
173. Черепкова О. В. Экономические аспекты улучшения лекарственной помощи при лечении ишемической болезни сердца / О. В. Черепкова, В. Л. Базарный, Н. Г. Филиппенко // Фармация. – 2014. – №4. – С. 26-27.
174. Шабельник Т. В. Аналіз впливу особливостей фармацевтичних товарів на бізнес-процеси маркетинго-орієнтованого управління / Шабельник Т. В. // Економіст. – 2013. – № 11. – С. 61-62.
175. Яковлєва Л. В. Аналіз доступності лікарських препаратів для лікування

гіпертонічної хвороби / Л. В. Яковлєва, М. М. Портянко, О. М. Кириченко // Соціальна фармація: стан, проблеми та перспективи: матеріали наук. симпозіуму у рамках VIII Нац. з'їзду фармацевтів України, м. Харків, 15-16 верес. 2016 р. – Харків, 2016. – 141 с.

176. Яковлєва Л. В. Результати інтегрованого аналізу продажу антигіпертензивних препаратів в аптеці / Л. В. Яковлєва, О. О. Герасимова, І. С. Алейникова // Здоров'я України. – 2011. – № 3. – С. 33-37.

177. Яковлєва Л. В. Фармакоєкономічні аспекти лікування гіпертонічної хвороби в умовах стаціонару / Л. В. Яковлєва, А. В. Передерій, М. М. Портянко // Управління, економіка та забезпечення якості в фармації. – 2015. – № 3(41). – С. 89-92.

178. Яковлєва Л. В. Фармакоепідеміологічне дослідження обсягів споживання антигіпертензивних лікарських засобів в Україні: [метод. рекомендації] / Л. В. Яковлєва, О. Я. Міщенко, В. Ю. Адонкіна. – Х.: НФаУ, 2015. – 24 с.

179. Яценко Ю. Б. Динаміка захворюваності та смертності внаслідок хвороб системи кровообігу в Україні у регіональному аспекті / Ю. Б. Яценко, Н. Ю. Кондратюк // Вісн. соц. гігієни та орг. охорони здоров'я України. – 2012. – № 3. – С. 25-29.

180. Ambrosioni E. Pharmacoeconomics of hypertension management: the place of combination therapy // Pharmacoeconomics. – 2013, v.19, № 4, – P. 337-347.

181. Baharvand-Ahmadi B, Sharifi K, Namdari M. Prevalence of non-alcoholic fatty liver disease on patients with coronary artery disease. ARYA Atheroscler. 2016;12(4):201-205.

182. Burgaz A, Orsini N, Larsson SC, Wolk A. Blood 25-hydroxyvitamin D concentration and hypertension: a meta-analysis. J Hypertens 2011; 29:636.

183. Choudhary N. An overview of advances in the standardization of herbal drugs / N. Choudhary, B. Singh Sekhon // J. Pharm. Educ. Res. – 2011. – Vol. 2, № 2. – P. 55-70.

184. Conti A., Paladini B., Magazzini S. et al. Comparative cost of chest pain unit versus coronary care unit management of acute coronary syndromes without ST-segment elevation // Eur. Heart J. – 2010. – Vol. 23 (Suppl.). – 731 p.

185. Frostegård J. Immunity, atherosclerosis and cardiovascular disease. *BMC Med.* 2013;11:117. doi: 10.1186/1741-7015-11- 117.
186. Functional foods and dietary supplements: Products at the interface between pharma and nutrition / S. R. Eussen, H. Verhagen, O. H. Klungel, [et al.] // *Euro. J. Pharmacol.* – 2011. – Vol. 668. – P. S2-S9.
187. Future Trends in Standardization of Herbal Drugs / P.H. Nikam, J. Kareparamban, A. Jadhav, V. Kadam // *J. Appl. Pharm. Sci.* – 2012. – Vol. 2, № 6. – P. 38-44.
188. Global Action Plan for the Prevention and Control of NCDs 2013-2020. http://www.who.int/nmh/events/ncd_action_plan/en/ [2016 European Guidelines on cardiovascular disease prevention in clinical practice / The Sixth Joint Task Force of the European Society of Cardiology and Other Societies on Cardiovascular Disease Prevention in Clinical Practice (constituted by representatives of 10 societies and by invited experts) // *Eur. Heart J.* – 2016. – P. 2315-2381.
189. Global Action Plan for the Prevention and Control of NCDs 2013-2020.– Available from: http://www.who.int/nmh/events/ncd_action_plan/en/.
190. Gradman A. Strategies for combination therapy in hypertension / A. Gradman // *Cur. Opin. Nephrol. and Hypertension.* – 2012. – Vol. 21, №5. – P. 486-491.
191. Herbal Drugs and Herbal Drug Preparations. *British Pharmacopoeia.* London, 2009. Vol. 4. P. 6706-7530.
192. <https://www.philips.ua/aw/about/news/archive/standard/news/2017/20170929-cardiovascular-diseases-take-about-400-thousand-lives-of-ukrainiansannually.html>
193. <https://www.umj.com.ua/article/98760/klinichniy-protokol-profilaktiki-sertsevo-sudinnih-zahvoryuvan-na-pervinnij-lantsi>
194. J. A. Garcia-Donaire et al. A review of renal, cardiovascular and mortality endpoints in antihypertensive trials in diabetic patients. *Blood Pressure*, 2011; 20: 322-334.
195. Kaushik D. Current issues in Authentication and Quality control of Natural Products / D. Kaushik, M.K. Pandey, A. Sharma // *Res. Plant. Biol.* – 2014. – Vol. 4, № 5. – P. 57-64.

196. Kunle O. F. Standardization of herbal medicines - A review / O. F. Kunle, H. O. Egharevba, P. O. Ahmadu // *Int. J. Biodivers. Conserv.* – 2012. – Vol. 4, № 3. – P. 101-112.
197. Kushnir Y. S. Cardiovascular diseases and comorbidity in patients with chronic heart failure and preserved ejection fraction depending on age / Yu. S. Kushnir, O. V. Kuryata, H. O. Dobrohorska // *Сімейна медицина.* – 2017. – №5. – С. 66-69.
198. Montalescot G., Sechtem U. et al. 2013 ESC guidelines on the management of stable coronary artery disease // *Eur. Heart J.* – doi: 10.1093/eurheartj/ent296.
199. National Clinical Guideline Center. Hypertension. The clinical management of primary hypertension in adults. National Institute for Health and Clinical Excellence. Clinical guideline 127: Methods, evidence, and recommendations, 2011.
200. Nehoda T. S. Measures marketing plan activities for branch offices of pharmacies (for phyto pharmacy departments) / Nehoda T. S., Sakhandia I. V. // III International Scientific and Practical Conference “Topical researches of the World Science”, June 28, 2017, Duda, UAE.
201. Nehoda T. The concept of marketing planning / Nehoda T. S., Sakhandia I. V. // *Międzynarodowa konferencja naukowo–praktyczna «Innowacyjne technologie w medycynie: doświadczenia Polski i Ukrainy»* Lublin, Polska 28–29 kwiecień, 2017.
202. Nemchenko A. S. The study of the state of pharmaceutical provision for patients with cardiovascular diseases using ABC- and VEN-analyses / A. S. Nemchenko, V. N. Nazarkina, Yu. Ye. Kurylenko // *Вісник фармації.* – 2018. – №3. – С.44-48.
203. Ortegon M. M. Cost effectiveness of strategies to combat cardiovascular disease, diabetes, and tobacco use in sub-Saharan Africa and South East Asia: mathematical modelling study / M. M. Ortegon // *BMJ.* – 2012.
204. Pope JE, Anderson JJ, Felson DT. A meta-analysis of the effects of nonsteroidal anti-inflammatory drugs on blood pressure. *Arch Intern Med* 2013; 153: 477-84.
205. Rang H., Ritter J., Flower R., Henderson G. Rang & Dale's Pharmacology. 8th ed. London, England: Elsevier Churchill Livingstone, 2015. – 776 p.
206. Roger V.L. et al. Heart disease and stroke statistics – 2011 update: a report from the American Heart Association // *Circulation.* – 2011. – Vol. 123 (4). – P. e18-e209. –

Epub. 2010 Dec 15.

207. Sahoo N. Herbal drugs: Standards and regulation / N. Sahoo, P. Manchikanti, S. Dey // *Fitoterapia*. – 2010. – Vol. 81. – P. 462-471.

208. Sakhandia I. V. Characteristics of the factors determinihg demand for highly effective medicinaie products of plant origin for the treatment of cardiovascular diseases [Текст] / I. V. Sakhandia, K. L. Kosyachenko, T. S. Nehoda // *Фітотерапія. Часопис*. – 2017. – №4. – С. 28-33.

209. Sakhandia I., Nehoda T., Syatynya M. Risk factors, the structure and dynamics of development of cardiovascular morbidity in Ukraine. *Drugs of Ukraine*. 2015;4(25):116-118.

210. Syatynya M. L. The use of medicinal plants the treatment of cardiovascular diseases / Syatynya M. L., Sakhandia I. V. // *Nauka I studia, Przemysl*, 2015. – P. 38-42.

211. Syatynya M. L. The study of the motivations and preferences of consumers when choosing herbal medicines for treating cardiovascular diseases / M. L. Syatynya, T. S. Nehoda, I. V. Sakhandia // *Ukrainian Scientific Medical Youth Journal*, № 4 (91) – 2015. – P. 120-123.

212. Townsend N. Cardiovascular disease in Europe: epidemiological update 2016 / N. Townsend, L. Wilson // *European Heart Journal*. – 2016. – Vol. 37 (42). – P. 3232-3245.

213. WHO–Int.Soc.of Hypertension.Guedelines for the Management of Hypertension/Guidelines Sub–Committee.– 2012.

214. Wirtz V. J. Access to medications for cardiovascular diseases in low- and middle-income countries / V. J. Wirtz // *Circulation*. – 2016. – Vol. 133 (21). – P. 2076-2085.

215. World Health Organization [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.who.int/en/>

216. Yadav P. Quality Control Parameters for Medicinal Plants, an Overview / P. Yadav, P. K. Prajapati // *Asian J. Biomed. Pharm. Sci*. – 2011. – Vol. 1, № 5. – P. 12-16.

ДОДАТКИ

Додаток А
Список опублікованих праць за темою дисертації

Монографія

1. Development trends in medical science and practice: the experience of countries of Eastern Europe and prospects of Ukraine: monograph / K. Kosyachenko, I. Anikina, I. Sakhanda and others. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2018. 230 p.

Статті у наукових фахових виданнях

2. Фактори ризику виникнення, структура і динаміка розвитку серцево-судинної захворюваності населення України / М. Л. Сятиня, Т. С. Негода, І. В. Саханда. Ліки України плюс. № 4, (25). 2015. С. 116-118.
3. The study of the motivations and preferences of consumers when choosing herbal medicines for treating cardiovascular diseases / M. L. Syatynya, T. S. Nehoda, I. V. Sakhanda. Ukrainian Scientific Medical Youth Journal. № 4 (91). 2015. P. 120-123.
4. Маркетингові дослідження сучасного стану ринку лікарських засобів рослинного походження / І. В. Саханда. Збірник наукових праць співробітників НМАПО ім. П. Л. Шупика. Вип. 26. 2016. С. 250-254.
5. Determination of the need for medicinal products of plant origin used for treating cardiovascular diseases / I. V. Sakhanda, K. L. Kosyachenko, T. S. Nehoda. Scientific Journal ScienceRise: Pharmaceutical Science. Volum 5 (9). 2017. P. 46-50.
6. Визначення потреби в лікарських препаратах рослинного походження, які використовують для лікування серцево-судинних захворювань / І. В. Саханда, К. Л. Косяченко, Т. С. Негода. Ліки України плюс. № 4 (33). 2017. С. 50-53.
7. Методологія сучасного фармацевтичного маркетингу / І. В. Саханда, К. Л. Косяченко, Т. С. Негода, Н. О. Козіко, В. О. Тарасенко. Науково-практичний журнал «Військова медицина України». 2018. С. 134-138.
8. Characteristics of the factors determining demand for highly effective medicinal products with plant origin for the treatment of cardiovascular diseases / I. V. Sakhanda, K. L. Kosyachenko, T. S. Nehoda. Фітотерапія. Часопис. № 4. 2017. С.

28-33.

9. Дослідження споживчих переваг пацієнтів при виборі лікарських препаратів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань / І. В. Саханда, К. Л. Косяченко, Т. С. Негода. Збірник наукових праць співробітників НМАПО імені П. Л. Шупика. Вип. 29. 2018. С. 214-223.

10. Методи фармакоекономічної оцінки раціональності лікарської терапії для лікування гіпертонічної хвороби / І. В. Саханда, К. Л. Косяченко, Т. С. Негода, Н. О. Козіко, В. О. Тарасенко // Науково-практичний журнал «Військова медицина України». Т. 18. № 2. 2018. С. 66-71.

11. Статистика захворюваності населення станом на 01.12.2017 року на серцево-судинні захворювання / І. В. Саханда. Фітотерапія. Часопис. № 1. 2018. С. 56-58.

12. Вивчення якісних характеристик для вибору кардіологічних препаратів рослинного походження / І. В. Саханда, К. Л. Косяченко, Н. О. Козіко. Соціальна фармація в охороні здоров'я. № 2. 2018. С. 76-82.

13. Маркетингові дослідження поведінки споживачів і факторів вибору гіпотензивних лікарських засобів за купівельними характеристиками, соціально-демографічними особливостями та інформованістю / І. В. Саханда, К. Л. Косяченко, Т. С. Негода. Управління, економіка та забезпечення якості в фармації. № 3 (55). 2018. С. 64-69.

14. Реалізація антигіпертензивних препаратів в аптеках м. Києва / І. В. Саханда, К. Л. Косяченко, Т. С. Негода, Г. С. Шумова. Хірургія Донбасу. № 3. 2018. С. 70-74.

15. The analysis of the sale of antihypertensive drugs in the pharmacies of Kyiv / І. В. Саханда, К. Л. Косяченко, Т. С. Негода. Scientific Journal «ScienceRise: Pharmaceutical Science». № 2 (12). 2018. С. 56-58.

16. Прогноз реалізації антигіпертензивних лікарських засобів у аптеках міста Києва / І. В. Саханда. Збірник наукових праць співробітників НМАПО імені П. Л. Шупика. Вип. 32. 2018. С. 307-316.

Статті в іноземних наукових виданнях

17. The use of medicinal plants the treatment of cardiovascular diseases / M. L. Syatynya, T. S. Nehoda, I. V. Sahanda. Nauka i studia. 2015. Przemysl. P. 38-42.
18. The concept of marketing planning / T. S. Nehoda, I. V. Sakhand. Innowacyjne technologie w medycynie: doświadczenia Polski i Ukrainy. Lublin. 2017. P. 18-22.
19. Реалізація лікарських препаратів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань в аптеках міста Києва / І. В. Саханда, К. Л. Косяченко. International Academy Journal, Web of Scholar. 1 (19). Vol. 2. 2018. P. 57-61.
20. Assortment of herbal medicines of the treatment of cardiovascular diseases / I. V. Sakhand, K. L. Kosyachenko. Wiadomości Lekarskie. LXXI (5). 2018. P. 1104-1108.
21. The main methods of treatment of cardiovascular diseases by medicinal plants / K. L. Kosyachenko, I. V. Sakhand. Wiadomości Lekarskie. LXXI (6). 2018. P. 1279-1283.

Методичні рекомендації

22. Косяченко К. Л., Негода Т. С., Саханда І. В. Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах. Медичний департамент МОЗ України: методичні рекомендації. К.: «Прінт Квік», 2018. 15 с.
23. Косяченко К. Л., Негода Т. С., Саханда І. В. Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи. Медичний департамент МОЗ України: методичні рекомендації. К.: «Прінт Квік», 2018. 18 с.
24. Косяченко К. Л., Негода Т. С., Саханда І. В. Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів. Медичний департамент МОЗ України: методичні рекомендації. К.:

«Прінт Квік», 2018. 21 с.

25. Косяченко К. Л., Негода Т. С., Саханда І. В. Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях. Медичний департамент МОЗ України: методичні рекомендації. К.: «Прінт Квік», 2018. 29 с.

Додаток Б

Апробація результатів дисертації

1. Сятыня М. Л., Негода Т. С., Саханда И. В. Структура и динамика развития сердечно-сосудистой заболеваемости населения. XI Международная научно-практическая конференция «Наука и инновации – 2015», Przemysl, Польша, 07-15 октября 2015 г., Sp. z o.o. «Nauka I studia», 2015. С. 17-19.
2. Сятыня М. Л., Негода Т. С., Саханда И. В. Роль растительных лекарственных средств в профилактике и лечении сердечно-сосудистых заболеваний. XI Международная научно-практическая конференция «Образование и наука XXI века – 2015», София, Болгария, 15-22 октября 2015 г., БялГРАД-БГ, 2015. С. 12-14.
3. Сятыня М. Л., Негода Т. С., Саханда И. В. Ценовое регулирование в сегменте антигипертензивных лекарственных препаратов. Актуальні питання сучасної медицини: наукові дискусії: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, Львів, 23-24 жовтня 2015 р. Львів, 2015. С. 88-92.
4. Сятыня М. Л., Негода Т. С., Саханда И. В. Факторы риска появления и развития сердечно-сосудистых заболеваний. XI Международная научно-практическая конференция «Новости научной мысли – 2015», Чехия, Прага, Publishing House «Education and Science», 2015. С. 7-9.
5. Сятыня М. Л., Негода Т. С., Саханда И. В. Передумови використання економічного аналізу ефективності терапії серцево-судинних захворювань. Технологічні та біофармацевтичні аспекти створення лікарських препаратів різної направленості дії: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, Харків, 12-13 листопада 2015 р. Харків, 2015. 234 с.
6. Сятыня М. Л., Негода Т. С., Саханда И. В. Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, що використовуються при серцево-судинних захворюваннях. Сучасна медицина: актуальні питання: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, Одеса, 20-21 листопада 2015 р. Одеса, 2015. С. 12-13.

7. Сятиня М. Л., Негода Т. С., Саханда І. В. ABC- і VEN-аналіз лікарських засобів рослинного походження, що застосовуються для лікування серцево-судинних захворювань. Перспективні разработки науки и техники – 2015: матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції, Przemysl, Польща, 07-15 листопада 2015 р. Польща, 2015. С. 5-7.
8. Сятиня М. Л., Негода Т. С., Саханда І. В. Методичні підходи до визначення потреби в лікарських засобах рослинного походження, що застосовуються для лікування серцево-судинних захворювань. Актуальні питання сучасної медицини: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, Львів, 18-19 грудня 2015 р. Львів, 2015. С. 42-45.
9. Сятиня М. Л., Негода Т. С., Саханда І. В. Вивчення асортименту лікарських препаратів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань. Теоретичні та практичні аспекти дослідження лікарських рослин: матеріали II Міжнародної науково-практичної internet-конференції, Харків, 21-23 березня 2016 р. Харків, 2016. С. 216-218.
10. Сятиня М. Л., Негода Т. С., Саханда І. В. Опитування як метод отримання інформації від споживачів. Фармацевтична наука та практика: проблеми, досягнення, перспективи розвитку: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, Харків, 24-25 березня 2016 р. Харків, 2016. 240 с.
11. Сятиня М. Л., Негода Т. С., Саханда І. В. Дослідження структури ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань. Матеріали VIII Національного з'їзду фармацевтів України, Харків, 16 вересня 2016 р. Харків, 2016. 135 с.
12. Сятиня М. Л., Негода Т. С., Саханда І. В. Алгоритм визначення потреби в лікарських препаратах рослинного походження, які використовують для лікування серцево-судинних захворювань. Науково-технічний прогрес і оптимізація технологічних процесів створення лікарських препаратів: матеріали VI Науково-практичної конференції з міжнародною участю, Тернопіль, 10-11 листопада 2016 р. Тернопіль, 2016. С. 118-120.
13. Сятиня М. Л., Негода Т. С., Саханда І. В. Анализ ассортимента

фітопрепаратів в Україні. Формування національної лікарської політики за умов впровадження медичного страхування: питання освіти, теорії та практики: матеріали IV Всеукраїнської науково-освітньої конференції, Харків, 15 березня 2016 р. Харків, 2016. С. 46-49.

14. Nehoda T. S., Sakhanda I. V. Measures marketing plan activities for branch offices of pharmacies (for phytopharmacy departments). Topical researches of the World Science: materials for III International Scientific and Practical Conference, Dubai, UAE, June 28, 2017. Dubai, 2017. P. 49-50.

15. Козіко Н. О., Негода Т. С., Саханда І. В. SWOT-аналіз як етап маркетингового планування діяльності фітовідділів аптек. Topical Problems of Modern Science and Possible Solutions: матеріали IV International Scientific and Practical Conference, Dubai, UAE, September 30, 2017. Dubai, 2017. P. 56-58.

16. Косяченко К. Л., Негода Т. С., Саханда І. В. Методологія визначення вартості надання медичної допомоги хворим із серцево-судинними захворюваннями. Science and life. Proceedings of articles the international scientific conference. Czech Republic, Karlovy Vary - Kyiv, Ukraine, 22 December, 2017. Czech Republic, 2017. P. 23-27.

17. Саханда І. В., Косяченко К. Л. Маркетинговий аналіз препаратів для лікування гіпертонічної хвороби. European biomedical young scientist conference NMAPE: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Київ, 2018. С. 111-113.

18. Саханда І. В., Косяченко К. Л. Дослідження поведінки покупців на споживчому сегменті фармацевтичного ринку кардіологічних препаратів. Ліки людині. Сучасні проблеми фармакотерапії і призначення лікарських засобів: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Харків, 2018. С. 185-189.

19. Саханда І. В., Косяченко К. Л. State of morbidity of the cardiovascular system of the population of Ukraine. The Third International scientific Congress of scientists of Europe and Asia. Proceedings of the III International Scientific Forum of Scientists. «East–West». 2018. С. 444-451.

20. Саханда І. В., Косяченко К. Л. Структура захворюваності, інвалідизації і смертності населення України в результаті патологій серцево-судинної системи. Proceedings of articles the International scientific Conference. Czech Republic, 2018. С. 5-9.

21. Саханда І. В., Косяченко К. Л. Methods of prevention of cardiovascular diseases with phytotherapy. Topical issues of new drugs development. Abstracts of XXV. International Scientific And Practical Conference Of Young Scientists And Student. Kharkiv, 2018. 396 с.

Додаток В1**АНКЕТА****Шановні споживачі!**

Для вивчення мотивації та споживчих переваг при виборі лікарських засобів рослинного походження (ЛЗ РП) просимо Вас відповісти на питання даної анкети.

1. Стать _____

2. Ваш вік _____

3. Ваша освіта _____

4. Де Ви проживаєте (місто, село) *(підкресліть необхідне)*

5. Ваш соціальний статус:

- робочий
- службовець
- студент
- пенсіонер
- приватний підприємець
- безробітний

6. Ваш дохід за місяць:

- до 1500 гривень
- 1500–3000 гривень
- вище 3000 гривень

7. Чи маєте Ви будь-які знання в сфері кардіології?

- так
- ні
- важко відповісти

8. З яких джерел Ви отримуєте ці знання?

- поради знайомих
- рекомендації лікаря

- статті та передачі в ЗМІ
- власний досвід
- інтернет
- не можу відповісти

№ з/п	Запитання	ТАК	НІ
1	Чи турбує Вас підвищений тиск?		
2	Обираю найкращий засіб, скільки б він не коштував		
3	Обираю відносно недорогий засіб		
4	Не шкодую сил та часу, щоб знайти потрібний мені засіб		
5	Не шукаю препарат, купую те, що потрапляє «під руку»		
6	Віддаю перевагу традиційним, добре відомим засобам		
7	Віддаю перевагу новим, поки ще не відомим лікарським препаратам		
8	Із двох однакових засобів виберу вітчизняний, а не закордонний		
9	Із двох однакових засобів виберу закордонний, а не вітчизняний		
10	Не витримую черг, краще переплатити, купити щось інше		
11	Якщо можна зекономити, купити кращий засіб, я готовий до черг		
12	Уважно обмірковую покупку, порівнюю всі «за» та «проти»		
13	Якщо засіб мені підходить, відразу купую		
14	Уважно слідкую за рекламою, вона дає мені важливу інформацію про лікарські засоби		
15	Ніколи не звертаю увагу на рекламу, не довіряю їй		
16	Не зроблю покупки, поки не дізнаюсь, що думають про неї оточуючі люди		

На які властивості ліків Ви більше всього звертаєте увагу при купівлі ЛЗ РП?	
Швидкість дії	
Тривалість дії	
Результативність, ефективність	
Відсутність побічної реакції	
Доступність за ціною	
Зручність використання (смак, форма)	
Зовнішній вигляд упаковки	
Постійна наявність в аптеці	
Не можу відповісти	
Які Ви на даний час приймаєте лікарські препарати рослинного та синтетичного походження (<u>перерахуйте</u>)	
В якій аптеці Ви купуєте ліки найчастіше: в найближчій до Вас чи у звичній, хоча і відносно віддаленій територіально?	
В найближчій	
У звичній, хоча і відносно віддаленій	
Не можу відповісти	
Що з перерахованого для Вас є найбільш важливим при виборі ЛЗ РП?	
Інтернет	
Поради знайомих	
Рекомендації лікарів	
Статті та передачі в ЗМІ	
Власний досвід	
Інше	
Не можу відповісти	

Дякуємо за співпрацю, бажаємо Вам професійного натхнення і
дякуємо за відповіді!

Додаток В2

АНКЕТА

Шановні лікарі!

З метою вивчення ставлення лікарів до лікарських засобів рослинного походження (ЛЗ РП) для фармакотерапії хворих на серцево-судинні захворювання просимо Вас відповісти на запитання цієї анкети. Ваші відповіді будуть використані в наукових цілях і розголошенню не підлягають.

1. Повідомте, будь ласка, деякі відомості про себе.

1.1. Вік _____ Стать _____

1.2. Посада _____

1.3. Спеціальність _____

1.4. Стаж роботи за фахом _____

1.5. Кваліфікаційна категорія _____

1.6. Коли Ви востаннє проходили курси підвищення кваліфікації _____

2. Як часто Ви берете участь у роботі науково-практичних конференцій: щомісячно, щоквартально, щорічно, не приймаю (*потрібне підкреслити*).

3. Що є для Вас джерелом інформації про лікарські засоби рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань (ССЗ): спеціальна література (книги, періодичні видання, монографії, довідники, серійні видання); реклама; презентації фірм; інтернет; інше _____

4. Чи використовуєте Ви в роботі нові методи лікування: використовую часто, використовую рідко, не використовую (*потрібне підкреслити*).

5. Чи знайомі Ви з концепцією «медицини, заснованої на доказах»: так, ні (*потрібне підкреслити*).

6. Як Ви ставитеся до застосування в своїй практиці нових ЛЗ РП для лікування ССЗ:

- Ви призначаєте новий препарат відразу після його реєстрації (у якості експерименту);
- Ви призначаєте лікарські засоби після появи численних відомостей про їх застосування в практиці;
- Ви призначаєте новий препарат після його включення у Державний формуляр ЛЗ.

7. Чи використовуєте Ви у своїй практиці:

- ЛЗ РП, лікарські трави: так, ні, іноді
- Харчові добавки: так, ні, іноді
- Засоби народної медицини: так, ні, іноді
- Біоенергетичні методи лікування: так, ні, іноді
- Інші методи _____

8. Лікування ССЗ.

8.1 Які лікарські засоби для лікування ССЗ Ви використовуєте у своїй практиці (*перерахуйте*):

- Діуретики: тіазидні. _____
- Тіазидоподібні _____
- Петльові _____
- Калійзберігаючі _____
- Комбіновані _____
- β -адреноблокатори _____
- α -адреноблокатори _____
- Блокатори кальцієвих каналів _____
- Інгібітори АПФ _____
- Антогоністи рецепторів ангіотензину II _____
- Антигіпертензивні препарати центральної дії _____
- Засоби рослинного походження _____
- Інші _____

8.2 Які групи препаратів Ви найчастіше призначаєте при лікуванні ССЗ:

8.3 Назвіть найбільш часто призначені препарати при ССЗ

---

9. Яким препаратам Ви віддаєте перевагу: оригінальним, дженерикам (*потрібне підкреслити*).

10. При використанні препаратів-дженериків чи впливає на Ваш вибір репутація фірми-виробника: так, ні (*потрібне підкреслити*).

11. Оцініть якість вітчизняних кардіологічних препаратів рослинного походження за п'ятибальною шкалою: 1 2 3 4 5 (*потрібне підкреслити*).

12. Чим Ви керуєтесь при виборі ЛЗ РП (оцініть за п'ятибальною шкалою):

– Досягненням гіпотензивного ефекту	1 2 3 4 5
– Відсутністю побічних реакцій	1 2 3 4 5
– Вартістю лікарського засобу	1 2 3 4 5
– Зручністю прийому (лік. форма, кратність прийому)	1 2 3 4 5
– Репутацією виробника	1 2 3 4 5
– Прихильністю хворого лікуванню (комплаєнс)	1 2 3 4 5
– Наявністю в аптеці (стаціонарі)	1 2 3 4 5
– Впливом на тривалість життя	1 2 3 4 5
– Впливом на ремоделювання міокарда	1 2 3 4 5
– Впливом на якість життя	1 2 3 4 5

13. Чим Ви керуєтесь при виборі схеми лікування (*потрібне підкреслити*):

- Державним формуляром ЛЗ
- Розробляєте індивідуальні схеми лікування
- Використовуєте обидва підходи

14. Які групи препаратів (препарати) Ви призначаєте при ускладненнях ССЗ:

Назва ускладнення	Слід застосувати	Дійсно застосовуєте у своїй практиці
Інфаркт міокарда		

Порушення мозкового
кровообігу

Ураження нирок

Патологія органів зору

Серцева недостатність

15. Які групи препаратів (препарати) Ви призначаєте при наявності
супутньої патології:

Супутня патологія	Слід застосувати	Дійсно застосовуєте у своїй практиці
Стенокардія		
Гіперхолестеринемія		
Цукровий діабет		
Ожиріння		
Бронхіальна астма		
Хронічний бронхіт		
Цироз печінки		
Гепатит		
Вагітність		

16. Які групи препаратів (препарати) рослинного походження Ви
призначаєте літнім пацієнтам _____

17. Які групи препаратів (препарати) рослинного походження Ви
призначаєте молодим пацієнтам _____

18. Чим Ви керуєтесь при лікуванні (оцініть за п'ятибальною шкалою):

– Досягненням гіпотензивного ефекту	1 2 3 4 5
– Самопочуттям хворого	1 2 3 4 5
– Переносимістю препарату	1 2 3 4 5

19. При купіюванні гіпертонічного кризу яким препаратом Ви віддаєте
перевагу: _____

Дякуємо за відповіді та бажаємо Вам професійного натхнення!

Додаток В3**АНКЕТА ДЛЯ СПІВРОБІТНИКІВ АПТЕК****Шановні колеги!**

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця проводить комплексне маркетингове дослідження ринку лікарських засобів рослинного походження (ЛЗ РП) для лікування серцево-судинних захворювань.

Просимо Вас відповісти на питання даної анкети.

1. Стать _____ 2. Ваш вік _____
3. Ваша освіта _____
4. Стаж роботи (*необхідне підкреслити*)
  - від 1 до 5 років
  - від 5 до 10 років
  - від 10 до 20 років
  - понад 20 років
5. Місце роботи (*необхідне підкреслити*)
  - державна аптека
  - приватна аптека
6. Займана посада (*необхідне підкреслити*)
  - завідувач аптеки
  - заступник завідувача аптеки
  - провізор (фармацевт) аптеки
7. Число покупців, що обслуговуються за тиждень (*необхідне підкреслити*)
  - менш 60
  - від 60 до 100
  - від 100 до 500
  - понад 500
8. Які джерела інформації Ви найчастіше використовуєте?
  - інтернет-мережі
  - науково-медичні довідники
  - лекції провізорів і медичних представників
  - виставки, презентації
  - рекомендації лікарів

9. Яка інформація про лікарські засоби рослинного походження для Вас найбільш актуальна?

- асортимент ЛЗ
- показання до застосування
- спосіб застосування
- протипоказання
- побічні реакції
- форма випуску, упаковка, дозування
- ціна

10. Як Ви вважаєте, інформація для споживачів повинна бути:

- усною
- письмовою
- електронною

11. Як Ви вважаєте, з якою метою відвідувачі аптек найчастіше застосовують ЛЗ РП для лікування ССЗ?

- лікувальна
- профілактична

12. Фактори, що впливають, на Вашу думку, на рішення споживачів про купівлю ЛЗ:

- доступна ціна
- терапевтична або профілактична ефективність
- незначні або зовсім відсутність побічних реакцій
- рекомендації лікарів або провізорів
- рекомендації друзів
- реклама
- популярність фірми-виробника
- давно перевірений препарат

13. Як часто Вам доводиться рекомендувати ЛЗ РП споживачам?

- приблизно раз за тиждень
- як мінімум 1 раз за день
- 5-10 разів за тиждень

14. ЛЗ якого виробництва Ви частіше рекомендуєте відвідувачам аптеки?

- вітчизняного (заводського)
- закордонного
- аптечного виробництва

Продовж. дод. ВЗ

15. Чи необхідна Вам додаткова інформація про ЛЗ РП для відвідувачів, наприклад за кардіологічною групою препаратів?

- так
- ні
- важко відповісти

Дякуємо за співпрацю!

Додаток Д

**Компетентність експертів, що взяли участь в експертній оцінці
терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження
для фармакотерапії серцево-судинних захворювань**

Ступінь знайомства (З)	Джерело аргументації (А)	Стаж роботи (С)	Компетент- ність експерта (К)	Примітка (вчене звання, категорія)
1	2	3	4	5
9,0	9,0	8,0	0,86	
10,0	10,0	5,0	0,83	
10,0	10,0	10,0	1,0	
9,0	9,0	10,0	0,96	доктор мед. наук (0,8)
8,0	9,0	9,0	0,86	
6,0	6,0	7,0	0,63	
8,5	8,5	8,0	0,84	вища категорія (0,3)
9,5	9,5	10,0	0,96	
7,0	7,0	8,0	0,8	
10,0	10,0	10,0	1,0	
9,5	9,5	10	0,96	
9,0	9,0	10,0	0,93	
10,0	10,0	8,0	0,93	
9,0	9,0	10,0	0,96	доктор мед. наук (0,8)
7,0	7,0	8,0	0,73	
9,0	9,0	8,0	0,86	
8,0	8,0	5,0	0,70	
9,0	8,0	10,0	0,90	
6,0	5,0	7,0	0,60	
8,0	8,0	10,0	0,86	
10,0	9,0	8,0	0,90	
10,0	10,0	10,0	1,0	
8,5	8,5	8,0	0,84	вища категорія (0,3)
8,5	8,5	8,0	0,84	
8,0	8,0	10,0	0,86	
7,0	7,0	8,0	0,73	

<i>Продовження додатку Д</i>				
10,0	10,0	5,0	0,83	
8,0	8,0	10,0	0,86	
9,0	9,0	8,0	0,86	
10,0	10,0	5,0	0,83	
10,0	10,0	10,0	1,0	
9,0	9,0	10,0	0,96	доктор мед. наук (0,8)
8,0	9,0	9,0	0,86	
6,0	6,0	7,0	0,63	
8,5	8,5	8,0	0,84	вища категорія (0,3)
9,5	9,5	10,0	0,96	
7,0	7,0	8,0	0,8	
10,0	10,0	10,0	1,0	
9,5	9,5	10	0,96	
9,0	9,0	10,0	0,93	
10,0	10,0	8,0	0,93	
9,0	9,0	10,0	0,96	доктор мед. наук (0,8)
7,0	7,0	8,0	0,73	
9,0	9,0	8,0	0,86	
8,0	8,0	5,0	0,70	
9,0	8,0	10,0	0,90	
6,0	5,0	7,0	0,60	
8,0	8,0	10,0	0,86	
10,0	9,0	8,0	0,90	
10,0	10,0	10,0	1,0	
8,5	8,5	8,0	0,84	вища категорія (0,3)
8,5	8,5	8,0	0,84	
8,0	8,0	10,0	0,86	
7,0	7,0	8,0	0,73	
10,0	10,0	5,0	0,83	
8,0	8,0	10,0	0,86	
9,0	9,0	8,0	0,86	
10,0	10,0	5,0	0,83	
10,0	10,0	10,0	1,0	
9,0	9,0	10,0	0,96	доктор мед. наук (0,8)
8,0	9,0	9,0	0,86	

<i>Продовження додатку Д</i>				
6,0	6,0	7,0	0,63	
8,5	8,5	8,0	0,84	вища категорія (0,3)
9,5	9,5	10,0	0,96	
7,0	7,0	8,0	0,8	
10,0	10,0	10,0	1,0	
9,5	9,5	10	0,96	
9,0	9,0	10,0	0,93	
10,0	10,0	8,0	0,93	
9,0	9,0	10,0	0,96	доктор мед. наук (0,8)
7,0	7,0	8,0	0,73	
9,0	9,0	8,0	0,86	
8,0	8,0	5,0	0,70	
9,0	8,0	10,0	0,90	
6,0	5,0	7,0	0,60	
8,0	8,0	10,0	0,86	
10,0	9,0	8,0	0,90	
10,0	10,0	10,0	1,0	
8,5	8,5	8,0	0,84	вища категорія (0,3)
8,5	8,5	8,0	0,84	
8,0	8,0	10,0	0,86	
7,0	7,0	8,0	0,73	
10,0	10,0	5,0	0,83	
8,0	8,0	10,0	0,86	
9,0	9,0	8,0	0,86	
10,0	10,0	5,0	0,83	
10,0	10,0	10,0	1,0	
9,0	9,0	10,0	0,96	доктор мед. наук (0,8)
8,0	9,0	9,0	0,86	
6,0	6,0	7,0	0,63	
8,5	8,5	8,0	0,84	вища категорія (0,3)
9,5	9,5	10,0	0,96	
7,0	7,0	8,0	0,8	
10,0	10,0	10,0	1,0	
9,5	9,5	10	0,96	
9,0	9,0	10,0	0,93	

<i>Продовження додатку Д</i>				
10,0	10,0	8,0	0,93	
9,0	9,0	10,0	0,96	доктор мед. наук (0,8)
7,0	7,0	8,0	0,73	
9,0	9,0	8,0	0,86	
8,0	8,0	5,0	0,70	
9,0	8,0	10,0	0,90	
6,0	5,0	7,0	0,60	
8,0	8,0	10,0	0,86	
10,0	9,0	8,0	0,90	
10,0	10,0	10,0	1,0	
8,5	8,5	8,0	0,84	вища категорія (0,3)
8,5	8,5	8,0	0,84	
8,0	8,0	10,0	0,86	
7,0	7,0	8,0	0,73	
10,0	10,0	5,0	0,83	
8,0	8,0	10,0	0,86	
9,0	9,0	8,0	0,86	
10,0	10,0	5,0	0,83	
10,0	10,0	10,0	1,0	
9,0	9,0	10,0	0,96	доктор мед. наук (0,8)
8,0	9,0	9,0	0,86	
6,0	6,0	7,0	0,63	
8,5	8,5	8,0	0,84	вища категорія (0,3)
9,5	9,5	10,0	0,96	

Додаток Ж**Методичні рекомендації**

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
МЕДИЧНИЙ ДЕПАРТАМЕНТ**

«УЗГОДЖЕНО»

**В.о. директора Медичного департаменту
Міністерства охорони здоров'я України**

ГАВРИЛЮК А.

07 червня 2018 р.

**«Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських
засобів рослинного походження, які застосовують при
серцево-судинних захворюваннях»**

(методичні рекомендації)

Київ-2018

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
МЕДИЧНИЙ ДЕПАРТАМЕНТ**

«УЗГОДЖЕНО»

**В.о. директора Медичного департаменту
Міністерства охорони здоров'я України**

ГАВРИЛЮК А.

07 червня 2018 р.

**«Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного
походження для лікування захворювань серцево-судинної системи
в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах»**

(методичні рекомендації)

Київ-2018

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
МЕДИЧНИЙ ДЕПАРТАМЕНТ**

«УЗГОДЖЕНО»

**В.о. директора Медичного департаменту
Міністерства охорони здоров'я України**

ГАВРИЛЮК А.

04 червня 2018 р.

**«Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження
для лікування захворювань серцево-судинної системи»**

(методичні рекомендації)

Київ-2018

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
МЕДИЧНИЙ ДЕПАРТАМЕНТ**

«УЗГОДЖЕНО»

**В.о. директора Медичного департаменту
Міністерства охорони здоров'я України**

ГАВРИЛЮК А.

07 червня

2018 р.

**«Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного
походження для лікування захворювань серцево-судинної
системи для впровадження в освітні програми навчальних
закладів»**

(методичні рекомендації)

Київ-2018

Додаток 3

Акти впровадження

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Фактори ризику виникнення, структура і динаміка розвитку серцево-судинної захворюваності населення України / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Ліки України плюс, Київ. – 2015. – № 4 (25) – С. 116 – 118.
- Sakhandia I.V. Assortment of herbal medicines of the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Sakhandia, K.L. Kosyachenko // Wiadomosci Lekarskie, Poland – 2018. – Tom LXXI, nr 5. – P. 1104 – 1108.
- Саханда І.В. Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 18 с.

4. Впроваджено: в процес підвищення професійного рівня співробітників та вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Проведене впровадження дозволяє визначити основні напрямки вдосконалення медичної допомоги хворим із серцево-судинними захворюваннями та формувати необхідний асортимент кардіологічних препаратів.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

І.В. Саханда
(посада)

(підпис)

З.Н. Сиротенко
(прізвище, ініціали)

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Маркетингові дослідження сучасного стану ринку лікарських засобів рослинного походження / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2016. – С. 250 – 254.

- Саханда І.В. Дослідження споживчих переваг пацієнтів при виборі лікарських препаратів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань / І.В. Саханда, К.Л. Косяченко, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2018. – 29. – С. 214 – 223.

- Саханда І.В. Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 15 с.

4. Впроваджено: в процес підвищення професійного рівня співробітників та формування асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи закладами охорони здоров'я.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Проведене впровадження дозволяє визначити основні напрямки вдосконалення медичної допомоги хворим із серцево-судинними захворюваннями та формувати необхідний асортимент кардіологічних препаратів.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

проф. І.В. Саханда
(посада)

[Підпис]
(підпис)

З.Н. Свєтловська
(прізвище, ініціали)

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Characteristics of the factors determining demand for highly effective medicinal products with plant origin for the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Саханда, К.Л. Косяченко, Т.С. Негода // Науково-практичний журнал «Фітотерапія, часопис», Київ. – 2017. – №4. – С. 28 – 33.

- Sakhanda I.V. Determination of the need for medicinal products of plant origin used for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko, T.S. Nehoda // Scientific Journal ScienceRise: Pharmaceutical Science, Kharkiv. – 2017. – volum 5(9). – P. 46 – 50.

- Саханда І.В. Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 21 с.

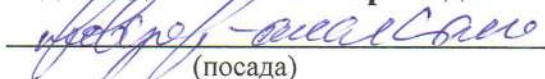
4. Впроваджено: в процес підвищення професійного рівня співробітників.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

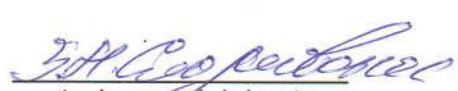
6. Ефективність впровадження: Проведене впровадження дозволяє визначити основні напрямки вдосконалення медичної допомоги хворим із серцево-судинними захворюваннями та спрогнозувати потребу в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

 (посада)

 (підпис)

 (прізвище, ініціали)

04 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Sakhanda I.V. The study of the motivations and preferences of consumers when choosing herbal medicines for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda // Ukrainian Scientific Medical Youth Journal, Kyiv. – 2015. – № 4 (91). – P. 120 – 123.

- Sakhanda I.V. Principles of pharmacotherapy of cardiovascular diseases with help of medicinal products based on medicinal plants / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko // Development trends in medical science and practice: the experience of countries of Eastern Europe and prospects of Ukraine: monograph; Riga, Latvia. – 2018. – P. 158 – 175.

- Саханда І.В. Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 29 с.

4. Впроваджено: в процес підвищення професійного рівня співробітників аптеки.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Проведене впровадження дозволяє визначити основні напрямки вдосконалення медичної допомоги хворим із серцево-судинними захворюваннями.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Григор'єва Анастасія
(посада)

[Підпис]
(підпис)

З. Н. Сахарова
(прізвище, ініціали)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

завідувач аптеки

КП «Аптека міжлікарняна»

Житомирської обласної ради

04 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптекних установах.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптекної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Маркетингові дослідження сучасного стану ринку лікарських засобів рослинного походження / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2016. – С. 250 – 254.

- Саханда І.В. Дослідження споживчих переваг пацієнтів при виборі лікарських препаратів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань / І.В. Саханда, К.Л. Косяченко, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2018. – 29. – С. 214 – 223.

- Саханда І.В. Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптекних установах: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 15 с.

4. Впроваджено: в процес підвищення професійного рівня співробітників та формування асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи закладами охорони здоров'я.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Проведене впровадження дозволяє визначити основні напрямки вдосконалення медичної допомоги хворим із серцево-судинними захворюваннями та формувати необхідний асортимент кардіологічних препаратів.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

професор-академік
(посада)

[підпис]
(підпис)

Будак В.В.
(прізвище, ініціали)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

завідувач аптеки

КП «Аптека міжлікарняна»

Житомирської обласної ради

04

2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ**1. Назва пропозиції для впровадження:**

Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Фактори ризику виникнення, структура і динаміка розвитку серцево-судинної захворюваності населення України / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Ліки України плюс, Київ. – 2015. – № 4 (25) – С. 116 – 118.
- Sakhanda I.V. Assortment of herbal medicines of the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko // Wiadomosci Lekarskie, Poland – 2018. – Tom LXXI, nr 5. – P. 1104 – 1108.
- Саханда І.В. Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 18 с.

4. Впроваджено: в процес підвищення професійного рівня співробітників та вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Проведене впровадження дозволяє визначити основні напрямки вдосконалення медичної допомоги хворим із серцево-судинними захворюваннями та формувати необхідний асортимент кардіологічних препаратів.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

проверь-амаєтчик
(посада)

[Signature]
(підпис)

Руденко В.В.
(прізвище, ініціали)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

завідувач аптеки

КП «Аптека міжлікарняна»

Житомирської обласної ради

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Characteristics of the factors determining demand for highly effective medicinal products with plant origin for the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Sakhand, K.L. Kosyachenko, T.S. Nehoda // Науково-практичний журнал «Фітотерапія, часопис», Київ. – 2017. – №4. – С. 28 – 33.

- Sakhand I.V. Determination of the need for medicinal products of plant origin used for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhand, K.L. Kosyachenko, T.S. Nehoda // Scientific Journal ScienceRise: Pharmaceutical Science, Kharkiv. – 2017. – volum 5(9). – P. 46 – 50.

- Саханда І.В. Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 21 с.

4. Впроваджено: в процес підвищення професійного рівня співробітників.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Проведене впровадження дозволяє визначити основні напрямки вдосконалення медичної допомоги хворим із серцево-судинними захворюваннями та спрогнозувати потребу в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Кровідор-Анастасієв
(посада)

(підпис)

(прізвище, ініціали)

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптекної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Sakhanda I.V. The study of the motivations and preferences of consumers when choosing herbal medicines for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda // Ukrainian Scientific Medical Youth Journal, Kyiv. – 2015. – № 4 (91). – P. 120 – 123.

- Sakhanda I.V. Principles of pharmacotherapy of cardiovascular diseases with help of medicinal products based on medicinal plants / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko // Development trends in medical science and practice: the experience of countries of Eastern Europe and prospects of Ukraine: monograph; Riga, Latvia. – 2018. – P. 158 – 175.

- Саханда І.В. Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 29 с.

4. Впроваджено: в процес підвищення професійного рівня співробітників аптеки.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Проведене впровадження дозволяє визначити основні напрямки вдосконалення медичної допомоги хворим із серцево-судинними захворюваннями.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Криворучко-Анастасенко
 (посада)

(підпис)

Дубель В. В.
 (прізвище, ініціали)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

завідувач аптеки

ПП «Наша аптека»

« 16 »

04

2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Characteristics of the factors determining demand for highly effective medicinal products with plant origin for the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Саханда, К.Л. Косяченко, Т.С. Негода // Науково-практичний журнал «Фітотерапія, часопис», Київ. – 2017. – №4. – С. 28 – 33.

- Sakhanda I.V. Determination of the need for medicinal products of plant origin used for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko, T.S. Nehoda // Scientific Journal ScienceRise: Pharmaceutical Science, Kharkiv. – 2017. – volum 5(9). – P. 46 – 50.

- Саханда І.В. Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 21 с.

4. Впроваджено: в процес підвищення професійного рівня співробітників.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Проведене впровадження дозволяє визначити основні напрямки вдосконалення медичної допомоги хворим із серцево-судинними захворюваннями та спрогнозувати потребу в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Зав. аптекою

(посада)

(підпис)

О.Ю. Кобтушенко

(прізвище, ініціали)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

завідувач аптеки
ПП «Наша аптека»

« 16 » 04

2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ**1. Назва пропозиції для впровадження:**

Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптекної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Фактори ризику виникнення, структура і динаміка розвитку серцево-судинної захворюваності населення України / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Ліки України плюс, Київ. – 2015. – № 4 (25) – С. 116 – 118.
- Sakhanda I.V. Assortment of herbal medicines of the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko // Wiadomosci Lekarskie, Poland – 2018. – Tom LXXI, nr 5. – P. 1104 – 1108.
- Саханда І.В. Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 18 с.

4. Впроваджено: в процес підвищення професійного рівня співробітників та вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Проведене впровадження дозволяє визначити основні напрямки вдосконалення медичної допомоги хворим із серцево-судинними захворюваннями та формувати необхідний асортимент кардіологічних препаратів.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Зав. аптекою

(посада)

(підпис)

О.Ю. Ковтушенко

(прізвище, ініціали)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

завідувач аптеки

ІПІ «Наша аптека»

« 16 »

04

2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптекних установах.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптекної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Маркетингові дослідження сучасного стану ринку лікарських засобів рослинного походження / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2016. – С. 250 – 254.

- Саханда І.В. Дослідження споживчих переваг пацієнтів при виборі лікарських препаратів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань / І.В. Саханда, К.Л. Косяченко, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2018. – 29. – С. 214 – 223.

- Саханда І.В. Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптекних установах: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 15 с.

4. Впроваджено: в процес підвищення професійного рівня співробітників та формування асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи закладами охорони здоров'я.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Проведене впровадження дозволяє визначити основні напрямки вдосконалення медичної допомоги хворим із серцево-судинними захворюваннями та формувати необхідний асортимент кардіологічних препаратів.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Зав. аптекою

(посада)

(підпис)

О.Ю. Коваленко

(прізвище, ініціали)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

завідувач аптеки

ПП «Наша аптека»

« 16 » 04 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Sakhanda I.V. The study of the motivations and preferences of consumers when choosing herbal medicines for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda // Ukrainian Scientific Medical Youth Journal, Kyiv. – 2015. – № 4 (91). – P. 120 – 123.
- Sakhanda I.V. Principles of pharmacotherapy of cardiovascular diseases with help of medicinal products based on medicinal plants / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko // Development trends in medical science and practice: the experience of countries of Eastern Europe and prospects of Ukraine: monograph; Riga, Latvia. – 2018. – P. 158 – 175.
- Саханда І.В. Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 29 с.

4. Впроваджено: в процес підвищення професійного рівня співробітників аптеки.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Проведене впровадження дозволяє визначити основні напрямки вдосконалення медичної допомоги хворим із серцево-судинними захворюваннями.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Зав. аптекою

(посада)

(підпис)

О.Ю. Ковтушенко

(прізвище, ініціали)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

завідувач аптеки
ТОВ «Первоцвіт Фарм»

« 19 » 09 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ**1. Назва пропозиції для впровадження:**

Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Маркетингові дослідження сучасного стану ринку лікарських засобів рослинного походження / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2016. – С. 250 – 254.
- Саханда І.В. Дослідження споживчих переваг пацієнтів при виборі лікарських препаратів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань / І.В. Саханда, К.Л. Косяченко, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2018. – 29. – С. 214 – 223.
- Саханда І.В. Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 15 с.

4. Впроваджено: в процес підвищення професійного рівня співробітників та формування асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи закладами охорони здоров'я.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Проведене впровадження дозволяє визначити основні напрямки вдосконалення медичної допомоги хворим із серцево-судинними захворюваннями та формувати необхідний асортимент кардіологічних препаратів.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Директор
(посада)

[підпис]
(підпис)

Пасічник М.М.
(прізвище, ініціали)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

завідувач аптеки
ТОВ «Первоцвіт Фарм»

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптекної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Фактори ризику виникнення, структура і динаміка розвитку серцево-судинної захворюваності населення України / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Ліки України плюс, Київ. – 2015. – № 4 (25) – С. 116 – 118.

- Sakhanda I.V. Assortment of herbal medicines of the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko // Wiadomosci Lekarskie, Poland – 2018. – Tom LXXI, nr 5. – P. 1104 – 1108.

- Саханда І.В. Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 18 с.

4. Впроваджено: в процес підвищення професійного рівня співробітників та вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Проведене впровадження дозволяє визначити основні напрямки вдосконалення медичної допомоги хворим із серцево-судинними захворюваннями та формувати необхідний асортимент кардіологічних препаратів.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

_____ (посада)   _____ (підпис)   _____ (прізвище, ініціали)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

завідувач аптеки
ТОВ «Первоцвіт Фарм»

« 19 » 04 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Characteristics of the factors determining demand for highly effective medicinal products with plant origin for the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Саханда, К.Л. Косяченко, Т.С. Негода // Науково-практичний журнал «Фітотерапія, часопис», Київ. – 2017. – №4. – С. 28 – 33.

- Sakhanda I.V. Determination of the need for medicinal products of plant origin used for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko, T.S. Nehoda // Scientific Journal ScienceRise: Pharmaceutical Science, Kharkiv. – 2017. – volum 5(9). – P. 46 – 50.

- Саханда І.В. Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 21 с.

4. Впроваджено: в процес підвищення професійного рівня співробітників.**5. Термін впровадження:** 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Проведене впровадження дозволяє визначити основні напрямки вдосконалення медичної допомоги хворим із серцево-судинними захворюваннями та спрогнозувати потребу в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Директор
(посада)

[підпис]
(підпис)

Поліщук М.М.
(прізвище, ініціали)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
завідувач аптеки
ТОВ «ПервоцвітФарм»

« 19 » жовтня 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Sakhanda I.V. The study of the motivations and preferences of consumers when choosing herbal medicines for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda // Ukrainian Scientific Medical Youth Journal, Kyiv. – 2015. – № 4 (91). – P. 120 – 123.

- Sakhanda I.V. Principles of pharmacotherapy of cardiovascular diseases with help of medicinal products based on medicinal plants / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko // Development trends in medical science and practice: the experience of countries of Eastern Europe and prospects of Ukraine: monograph; Riga, Latvia. – 2018. – P. 158 – 175.

- Саханда І.В. Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 29 с.

4. Впроваджено: в процес підвищення професійного рівня співробітників аптеки.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Проведене впровадження дозволяє визначити основні напрямки вдосконалення медичної допомоги хворим із серцево-судинними захворюваннями.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

_____
(посада)

_____
(підпис)

_____
(прізвище, ініціали)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Генеральний директор
Житомирської фармацевтичної
фабрики Vishpha
к.ф.н. Вишневський І.А.

04 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Sakhanda I.V. The study of the motivations and preferences of consumers when choosing herbal medicines for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda // Ukrainian Scientific Medical Youth Journal, Kyiv. – 2015. – № 4 (91). – P. 120 – 123.

- Sakhanda I.V. Principles of pharmacotherapy of cardiovascular diseases with help of medicinal products based on medicinal plants / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko // Development trends in medical science and practice: the experience of countries of Eastern Europe and prospects of Ukraine: monograph; Riga, Latvia. – 2018. – P. 158 – 175.

- Саханда І.В. Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 29 с.

4. Впроваджено: в процес підвищення професійного рівня співробітників фармацевтичної фабрики та розробку лікарських засобів для лікування серцево-судинних захворювань.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Проведене впровадження дозволяє формувати необхідний асортимент кардіологічних препаратів та їх перспективну розробку.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Катальник Олександр
(посада) / веронік

(підпис)

Гармизе С.В.
(прізвище, ініціали)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Генеральний директор
Житомирської фармацевтичної
фабрики Vishpha
к.ф.н. Вишневський І.А.

« 21 » 04 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ**1. Назва пропозиції для впровадження:**

Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Characteristics of the factors determining demand for highly effective medicinal products with plant origin for the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Саханда, К.Л. Косяченко, Т.С. Негода // Науково-практичний журнал «Фітотерапія, часопис», Київ. – 2017. – №4. – С. 28 – 33.

- Sakhandia I.V. Determination of the need for medicinal products of plant origin used for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhandia, K.L. Kosyachenko, T.S. Nehoda // Scientific Journal ScienceRise: Pharmaceutical Science, Kharkiv. – 2017. – volum 5(9). – Р. 46 – 50.

- Саханда І.В. Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 21 с.

4. Впроваджено: в процес підвищення професійного рівня співробітників фармацевтичної фабрики та розробку лікарських засобів для лікування серцево-судинних захворювань.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Проведене впровадження дозволяє формувати необхідний асортимент кардіологічних препаратів та їх перспективну розробку.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Наталя Репартаменту
(посада) *керівництва*

(підпис)

Гаміре Р.Б.
(прізвище, ініціали)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Генеральний директор
Житомирської фармацевтичної
фабрики Vishpha
к.ф.н. Вишневський І.А.

04 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Фактори ризику виникнення, структура і динаміка розвитку серцево-судинної захворюваності населення України / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Ліки України плюс, Київ. – 2015. – № 4 (25) – С. 116 – 118.

- Sakhanda I.V. Assortment of herbal medicines of the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko // Wiadomosci Lekarskie, Poland – 2018. – Tom LXXI, nr 5. – P. 1104 – 1108.

- Саханда І.В. Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 18 с.

4. Впроваджено: в процес підвищення професійного рівня співробітників фармацевтичної фабрики та розробку лікарських засобів для лікування серцево-судинних захворювань.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Проведене впровадження дозволяє формувати необхідний асортимент кардіологічних препаратів та їх перспективну розробку.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Написавши Департаменту
(посада) *з виробництва*

(підпис)

Тармисе Р.Б.
(прізвище, ініціали)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Генеральний директор
Житомирської фармацевтичної
фабрики Vishpha
к.ф.н. Вишневський І.А.

04 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Маркетингові дослідження сучасного стану ринку лікарських засобів рослинного походження / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2016. – С. 250 – 254.
- Саханда І.В. Дослідження споживчих переваг пацієнтів при виборі лікарських препаратів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань / І.В. Саханда, К.Л. Косяченко, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2018. – 29. – С. 214 – 223.
- Саханда І.В. Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 15 с.

4. Впроваджено: в процес підвищення професійного рівня співробітників фармацевтичної фабрики та розробку лікарських засобів для лікування серцево-судинних захворювань.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Проведене впровадження дозволяє формувати необхідний асортимент кардіологічних препаратів та їх перспективну розробку.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Наталія Іванівна Саханда
(посада) *з виробництва*

(підпис)

Ганнізге Р.Ю.
(прізвище, ініціали)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
 завідувач аптеки
 КП «Аптека 127»
 Житомирської міської ради
 «24» 04 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптекної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Characteristics of the factors determining demand for highly effective medicinal products with plant origin for the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Sakhand, K.L. Kosyachenko, T.S. Nehoda // Науково-практичний журнал «Фітотерапія, часопис», Київ. – 2017. – №4. – С. 28 – 33.

- Sakhand I.V. Determination of the need for medicinal products of plant origin used for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhand, K.L. Kosyachenko, T.S. Nehoda // Scientific Journal ScienceRise: Pharmaceutical Science, Kharkiv. – 2017. – volum 5(9). – P. 46 – 50.

- Саханда І.В. Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 21 с.

4. Впроваджено: в процес підвищення професійного рівня співробітників.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Проведене впровадження дозволяє визначити основні напрямки вдосконалення медичної допомоги хворим із серцево-судинними захворюваннями та спрогнозувати потребу в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Золотарукіна Верілон

(посада)

[Підпис]

(підпис)

Рибачук М. А.

(прізвище, ініціали)

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптекної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Фактори ризику виникнення, структура і динаміка розвитку серцево-судинної захворюваності населення України / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Ліки України плюс, Київ. – 2015. – № 4 (25) – С. 116 – 118.
- Sakhanda I.V. Assortment of herbal medicines of the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko // Wiadomosci Lekarskie, Poland – 2018. – Tom LXXI, nr 5. – P. 1104 – 1108.
- Саханда І.В. Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 18 с.

4. Впроваджено: в процес підвищення професійного рівня співробітників та вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Проведене впровадження дозволяє визначити основні напрямки вдосконалення медичної допомоги хворим із серцево-судинними захворюваннями та формувати необхідний асортимент кардіологічних препаратів.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

завідуваче впроваджен
(посада)

Рад
(підпис)

Гидець М. А
(прізвище, ініціали)

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Sakhanda I.V. The study of the motivations and preferences of consumers when choosing herbal medicines for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda // Ukrainian Scientific Medical Youth Journal, Kyiv. – 2015. – № 4 (91). – P. 120 – 123.
- Sakhanda I.V. Principles of pharmacotherapy of cardiovascular diseases with help of medicinal products based on medicinal plants / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko // Development trends in medical science and practice: the experience of countries of Eastern Europe and prospects of Ukraine: monograph; Riga, Latvia. – 2018. – P. 158 – 175.
- Саханда І.В. Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 29 с.

4. Впроваджено: в процес підвищення професійного рівня співробітників аптеки.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Проведене впровадження дозволяє визначити основні напрямки вдосконалення медичної допомоги хворим із серцево-судинними захворюваннями.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Завідувач аптеки
(посада)

[Підпис]
(підпис)

Редчук М.А.
(прізвище, ініціали)

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Маркетингові дослідження сучасного стану ринку лікарських засобів рослинного походження / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2016. – С. 250 – 254.
- Саханда І.В. Дослідження споживчих переваг пацієнтів при виборі лікарських препаратів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань / І.В. Саханда, К.Л. Косяченко, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2018. – 29. – С. 214 – 223.
- Саханда І.В. Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 15 с.

4. Впроваджено: в процес підвищення професійного рівня співробітників та формування асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи закладами охорони здоров'я.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Проведене впровадження дозволяє визначити основні напрямки вдосконалення медичної допомоги хворим із серцево-судинними захворюваннями та формувати необхідний асортимент кардіологічних препаратів.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Завідувач аптеки
(посада)

[Підпис]
(підпис)

Рибачук М.А.
(прізвище, ініціали)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Начальник

Державної служби з лікарських
засобів та контролю за наркотиками
у Житомирській області

2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Маркетингові дослідження сучасного стану ринку лікарських засобів рослинного походження / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2016. – С. 250 – 254.
- Саханда І.В. Дослідження споживчих переваг пацієнтів при виборі лікарських препаратів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань / І.В. Саханда, К.Л. Косяченко, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2018. – 29. – С. 214 – 223.
- Саханда І.В. Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 15 с.

4. Впроваджено: в процес підвищення професійного рівня співробітників та створення повного, необхідного асортименту кардіологічних лікарських препаратів.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Проведене впровадження дозволяє визначити основні напрямки вдосконалення асортименту кардіологічних препаратів, зокрема, розширення номенклатури лікарських засобів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

завідуюча лабораторією (посада)

Ошкідар (підпис)

Ошкідар О.С. (прізвище, ініціали)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Начальник

Державної служби з лікарських
засобів та контролю за наркотиками
у Житомирській області

2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Фактори ризику виникнення, структура і динаміка розвитку серцево-судинної захворюваності населення України / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Ліки України плюс, Київ. – 2015. – № 4 (25) – С. 116 – 118.

- Sakhanda I.V. Assortment of herbal medicines of the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko // Wiadomosci Lekarskie, Poland – 2018. – Tom LXXI, nr 5. – P. 1104 – 1108.

- Саханда І.В. Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 18 с.

4. Впроваджено: в процес підвищення професійного рівня співробітників та створення повного, необхідного асортименту кардіологічних лікарських препаратів.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Проведене впровадження дозволяє визначити основні напрямки вдосконалення асортименту кардіологічних препаратів, зокрема, розширення номенклатури лікарських засобів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

завідуюча лабораторією
(посада)

Ошчипко
(підпис)

Стрижак Л.С.
(прізвище, ініціали)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Начальник

Державної служби з лікарських
засобів та контролю за наркотиками
у Житомирській області

« 03 » 05 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Sakhanda I.V. The study of the motivations and preferences of consumers when choosing herbal medicines for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda // Ukrainian Scientific Medical Youth Journal, Kyiv. – 2015. – № 4 (91). – P. 120 – 123.
- Sakhanda I.V. Principles of pharmacotherapy of cardiovascular diseases with help of medicinal products based on medicinal plants / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko // Development trends in medical science and practice: the experience of countries of Eastern Europe and prospects of Ukraine: monograph; Riga, Latvia. – 2018. – P. 158 – 175.
- Саханда І.В. Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 29 с.

4. Впроваджено: в процес підвищення професійного рівня співробітників та створення повного, необхідного асортименту кардіологічних лікарських препаратів.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Проведене впровадження дозволяє визначити основні напрямки вдосконалення асортименту кардіологічних препаратів, зокрема, розширення номенклатури лікарських засобів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

завідуюча лабораторією

(посада)

Ошанин

(підпис)

Ошанин І.С.

(прізвище, ініціали)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Начальник

Державної служби з лікарських
засобів та контролю за наркотиками
у Житомирській області

« 03 » 05 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Characteristics of the factors determining demand for highly effective medicinal products with plant origin for the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Саханда, К.Л. Косяченко, Т.С. Негода // Науково-практичний журнал «Фітотерапія, часопис», Київ. – 2017. – №4. – С. 28 – 33.

- Sakhandia I.V. Determination of the need for medicinal products of plant origin used for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhandia, K.L. Kosyachenko, T.S. Nehoda // Scientific Journal ScienceRise: Pharmaceutical Science, Kharkiv. – 2017. – volum 5(9). – Р. 46 – 50.

- Саханда І.В. Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 21 с.

4. Впроваджено: в процес підвищення професійного рівня співробітників та створення повного, необхідного асортименту кардіологічних лікарських препаратів.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Проведене впровадження дозволяє визначити основні напрямки вдосконалення асортименту кардіологічних препаратів, зокрема, розширення номенклатури лікарських засобів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

завідуюча лабораторією

(посада)

Омисл.

(підпис)

Отпигот Л.С.

(прізвище, ініціали)

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Characteristics of the factors determining demand for highly effective medicinal products with plant origin for the treatment of cardiovascular diseases / І.В. Саханда, К.Л. Косяченко, Т.С. Негода // Науково-практичний журнал «Фітотерапія, часопис», Київ. – 2017. – №4. – С. 28 – 33.

- Sakhandia I.V. Determination of the need for medicinal products of plant origin used for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhandia, K.L. Kosyachenko, T.S. Nehoda // Scientific Journal ScienceRise: Pharmaceutical Science, Kharkiv. – 2017. – volum 5(9). – P. 46 – 50.

- Саханда І.В. Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 21 с.

4. Впроваджено: в процес підвищення професійного рівня співробітників підприємства ПрАТ «Ліктрави» та розробку лікарських засобів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: проведення впровадження дозволяє формувати необхідний асортимент кардіологічних препаратів рослинного походження та їх перспективну розробку.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Начальник Служби якості та розвитку

Нежувака В.В.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Sakhanda I.V. The study of the motivations and preferences of consumers when choosing herbal medicines for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda // Ukrainian Scientific Medical Youth Journal, Kyiv. – 2015. – № 4 (91). – P. 120 – 123.
- Sakhanda I.V. Principles of pharmacotherapy of cardiovascular diseases with help of medicinal products based on medicinal plants / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko // Development trends in medical science and practice: the experience of countries of Eastern Europe and prospects of Ukraine: monograph; Riga, Latvia. – 2018. – P. 158 – 175.
- Саханда І.В. Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 29 с.

4. Впроваджено: в процес підвищення професійного рівня співробітників підприємства ПрАТ «Ліктрави» та розробку лікарських засобів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: проведення впровадження дозволяє формувати необхідний асортимент кардіологічних препаратів рослинного походження та їх перспективну розробку.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Начальник Служби якості та розвитку

Нежувака В.В.

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор виконавчий
ПрАТ «Ліктрави»

Сологуб О.Б.

05 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ**1. Назва пропозиції для впровадження:**

Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Фактори ризику виникнення, структура і динаміка розвитку серцево-судинної захворюваності населення України / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Ліки України плюс, Київ. – 2015. – № 4 (25) – С. 116 – 118.
- Sakhanda I.V. Assortment of herbal medicines of the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko // Wiadomosci Lekarskie, Poland – 2018. – Tom LXXI, nr 5. – P. 1104 – 1108.
- Саханда І.В. Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 18 с.

4. Впроваджено: в процес підвищення професійного рівня співробітників підприємства ПрАТ «Ліктрави» та розробку лікарських засобів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: проведене впровадження дозволяє формувати необхідний асортимент кардіологічних препаратів рослинного походження та їх перспективну розробку.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Начальник Служби якості та розвитку

Нежувака В.В.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Маркетингові дослідження сучасного стану ринку лікарських засобів рослинного походження / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2016. – С. 250 – 254.
- Саханда І.В. Дослідження споживчих переваг пацієнтів при виборі лікарських препаратів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань / І.В. Саханда, К.Л. Косяченко, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2018. – 29. – С. 214 – 223.
- Саханда І.В. Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 15 с.

4. Впроваджено: в процес підвищення професійного рівня співробітників підприємства ПрАТ «Ліктрави» та розробку лікарських засобів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: проведене впровадження дозволяє формувати необхідний асортимент кардіологічних препаратів рослинного походження та їх перспективну розробку.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Начальник Служби якості та розвитку

Нежувака В.В.

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник директора з
лікувально-координаційної роботи
Національного інституту серцево-
судинної хірургії імені М.М. Амосова,
д.м.н. Руденко К.В.

« 15 » 05 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Фактори ризику виникнення, структура і динаміка розвитку серцево-судинної захворюваності населення України / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Ліки України плюс, Київ. – 2015. – № 4 (25) – С. 116 – 118.
- Sakhanda I.V. Assortment of herbal medicines of the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko // Wiadomosci Lekarskie, Poland – 2018. – Tom LXXI, nr 5. – P. 1104 – 1108.
- Саханда І.В. Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 18 с.

4. Впроваджено: в процес підвищення професійного рівня співробітників та створення повного, необхідного асортименту кардіологічних лікарських препаратів.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Проведене впровадження дозволяє визначити основні напрямки вдосконалення асортименту кардіологічних препаратів, зокрема, розширення номенклатури лікарських засобів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Заст. директора
(посада)

[Підпис]
(підпис)

Руденко К.В.
(прізвище, ініціали)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник директора з
лікувально-координаційної роботи
Національного інституту серцево-
судинної хірургії імені М.М. Амосова,
д.м.н. Руденко К.В.

« 15 » 05 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Characteristics of the factors determining demand for highly effective medicinal products with plant origin for the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Саханда, К.Л. Косяченко, Т.С. Негода // Науково-практичний журнал «Фітотерапія, часопис», Київ. – 2017. – №4. – С. 28 – 33.

- Sakhanda I.V. Determination of the need for medicinal products of plant origin used for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko, T.S. Nehoda // Scientific Journal ScienceRise: Pharmaceutical Science, Kharkiv. – 2017. – volum 5(9). – Р. 46 – 50.

- Саханда І.В. Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 21 с.

4. Впроваджено: в процес підвищення професійного рівня співробітників та створення повного, необхідного асортименту кардіологічних лікарських препаратів.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Проведене впровадження дозволяє визначити основні напрямки вдосконалення асортименту кардіологічних препаратів, зокрема, розширення номенклатури лікарських засобів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Заст. директора
(посада)

(підпис)

Руденко К.В.
(прізвище, ініціали)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник директора з
лікувально-координаційної роботи
Національного інституту серцево-
судинної хірургії імені М.М. Амосова,
д.м.н. Руденко К.В.

« 15 » 05 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ**1. Назва пропозиції для впровадження:**

Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Sakhanda I.V. The study of the motivations and preferences of consumers when choosing herbal medicines for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda // Ukrainian Scientific Medical Youth Journal, Kyiv. – 2015. – № 4 (91). – P. 120 – 123.

- Sakhanda I.V. Principles of pharmacotherapy of cardiovascular diseases with help of medicinal products based on medicinal plants / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko // Development trends in medical science and practice: the experience of countries of Eastern Europe and prospects of Ukraine: monograph; Riga, Latvia. – 2018. – P. 158 – 175.

- Саханда І.В. Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 29 с.

4. Впроваджено: в процес підвищення професійного рівня співробітників та створення повного, необхідного асортименту кардіологічних лікарських препаратів.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Проведене впровадження дозволяє визначити основні напрямки вдосконалення асортименту кардіологічних препаратів, зокрема, розширення номенклатури лікарських засобів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Заст. директора
(посада)

[Підпис]
(підпис)

Руденко К.В.
(прізвище, ініціали)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник директора з
лікувально-координаційної роботи
Національного інституту серцево-
судинної хірургії імені М.М. Амосова,
д.м.н. Руденко К.В.

« 15 » 05 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Маркетингові дослідження сучасного стану ринку лікарських засобів рослинного походження / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2016. – С. 250 – 254.
- Саханда І.В. Дослідження споживчих переваг пацієнтів при виборі лікарських препаратів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань / І.В. Саханда, К.Л. Косяченко, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2018. – 29. – С. 214 – 223.
- Саханда І.В. Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 15 с.

4. Впроваджено: в процес підвищення професійного рівня співробітників та створення повного, необхідного асортименту кардіологічних лікарських препаратів.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Проведене впровадження дозволяє визначити основні напрямки вдосконалення асортименту кардіологічних препаратів, зокрема, розширення номенклатури лікарських засобів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Заст. директора
(посада)

(підпис)

Руденко К.В.
(прізвище, ініціали)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

В. о. начальника служби

Державної служби з лікарських засобів та контролю за наркотиками у Миколаївській області

А. П. Ковальчук

« 18 » 05 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Маркетингові дослідження сучасного стану ринку лікарських засобів рослинного походження / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2016. – С. 250 – 254.

- Саханда І.В. Дослідження споживчих переваг пацієнтів при виборі лікарських препаратів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань / І.В. Саханда, К.Л. Косяченко, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2018. – 29. – С. 214 – 223.

- Саханда І.В. Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 15 с.

4. Впроваджено: в процес підвищення професійного рівня співробітників та створення повного, необхідного асортименту кардіологічних лікарських препаратів.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Проведене впровадження дозволяє визначити основні напрямки вдосконалення асортименту кардіологічних препаратів, зокрема, розширення номенклатури лікарських засобів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Григоренко Ірина

(посада)

(підпис)

Серюгіна Т.М.

(прізвище, ініціали)

ЗАТВЕРДЖУЮ»

заведувач аптеки № 108

ФОП «Шмалько Ольга Борисівна»

» 05

2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптекної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Sakhanda I.V. The study of the motivations and preferences of consumers when choosing herbal medicines for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda // Ukrainian Scientific Medical Youth Journal, Kyiv. – 2015. – № 4 (91). – P. 120 – 123.

- Sakhanda I.V. Principles of pharmacotherapy of cardiovascular diseases with help of medicinal products based on medicinal plants / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko // Development trends in medical science and practice: the experience of countries of Eastern Europe and prospects of Ukraine: monograph; Riga, Latvia. – 2018. – P. 158 – 175.

- Саханда І.В. Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 29 с.

4. Впроваджено: в процес підвищення професійного рівня співробітників аптеки.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Проведене впровадження дозволяє визначити основні напрямки вдосконалення медичної допомоги хворим із серцево-судинними захворюваннями.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Заст. зав. аптекою № 108
(посада)

[Підпис]
(підпис)

Погановська О. З.
(прізвище, ініціали)

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Sakhanda I.V. The study of the motivations and preferences of consumers when choosing herbal medicines for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda // Ukrainian Scientific Medical Youth Journal, Kyiv. – 2015. – № 4 (91). – P. 120 – 123.
- Sakhanda I.V. Principles of pharmacotherapy of cardiovascular diseases with help of medicinal products based on medicinal plants / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko // Development trends in medical science and practice: the experience of countries of Eastern Europe and prospects of Ukraine: monograph; Riga, Latvia. – 2018. – P. 158 – 175.
- Саханда І.В. Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 29 с.

4. Впроваджено: в процес підвищення професійного рівня співробітників аптеки.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Проведене впровадження дозволяє визначити основні напрямки вдосконалення медичної допомоги хворим із серцево-судинними захворюваннями.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

заст. зав. МЛА № 110
 (посада)
 ФКВО «Фармація»

(підпис)

Савченко Т.У.
 (прізвище, ініціали)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
 Директор ТОВ «ІНФІНІТІ ЕЛІТ»
 С.В. Залевський
 « 02 » 20 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Sakhanda I.V. The study of the motivations and preferences of consumers when choosing herbal medicines for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda // Ukrainian Scientific Medical Youth Journal, Kyiv. – 2015. – № 4 (91). – P. 120 – 123.

- Sakhanda I.V. Principles of pharmacotherapy of cardiovascular diseases with help of medicinal products based on medicinal plants / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko // Development trends in medical science and practice: the experience of countries of Eastern Europe and prospects of Ukraine: monograph; Riga, Latvia. – 2018. – P. 158 – 175.

- Саханда І.В. Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 29 с.

4. Впроваджено: в процес підвищення професійного рівня співробітників аптеки.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Проведене впровадження дозволяє визначити основні напрямки вдосконалення медичної допомоги хворим із серцево-судинними захворюваннями.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Директор
 (посада)

(підпис)

Залевський С.В.
 (прізвище, ініціали)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор ТОВ "ІНФІНІТІ ЕЛІТ"

С.В. Залевський

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Characteristics of the factors determining demand for highly effective medicinal products with plant origin for the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Саханда, К.Л. Косяченко, Т.С. Негода // Науково-практичний журнал «Фітотерапія, часопис», Київ. – 2017. – №4. – С. 28 – 33.

- Sakhanda I.V. Determination of the need for medicinal products of plant origin used for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko, T.S. Nehoda // Scientific Journal ScienceRise: Pharmaceutical Science, Kharkiv. – 2017. – volum 5(9). – P. 46 – 50.

- Саханда І.В. Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 21 с.

4. Впроваджено: в процес підвищення професійного рівня співробітників.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Проведене впровадження дозволяє визначити основні напрямки вдосконалення медичної допомоги хворим із серцево-судинними захворюваннями та спрогнозувати потребу в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Директор
(посада)

(підпис)

Залевський С.В.
(прізвище, ініціали)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Директор ТОВ «ІНФІНІТІ ЕДІТ»

С.В. Залевський
« 02 » 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Фактори ризику виникнення, структура і динаміка розвитку серцево-судинної захворюваності населення України / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Ліки України плюс, Київ. – 2015. – № 4 (25) – С. 116 – 118.
- Sakhandia I.V. Assortment of herbal medicines of the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Sakhandia, K.L. Kosyachenko // Wiadomosci Lekarskie, Poland – 2018. – Tom LXXI, nr 5. – P. 1104 – 1108.
- Саханда І.В. Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 18 с.

4. Впроваджено: в процес підвищення професійного рівня співробітників та вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Проведене впровадження дозволяє визначити основні напрямки вдосконалення медичної допомоги хворим із серцево-судинними захворюваннями та формувати необхідний асортимент кардіологічних препаратів.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Директор
(посада)

(підпис)

Залевський С.В.
(прізвище, ініціали)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор ТОВ "Інфініті Еліт"

«02» _____

С.В. Залевський

2018 р.

код 36838122

ТОВ "ІНФІНІТІ ЕЛІТ" з обмеженою відповідальністю

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Маркетингові дослідження сучасного стану ринку лікарських засобів рослинного походження / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2016. – С. 250 – 254.

- Саханда І.В. Дослідження споживчих переваг пацієнтів при виборі лікарських препаратів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань / І.В. Саханда, К.Л. Косяченко, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2018. – 29. – С. 214 – 223.

- Саханда І.В. Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 15 с.

4. Впроваджено: в процес підвищення професійного рівня співробітників та формування асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи закладами охорони здоров'я.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Проведене впровадження дозволяє визначити основні напрямки вдосконалення медичної допомоги хворим із серцево-судинними захворюваннями та формувати необхідний асортимент кардіологічних препаратів.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Директор
(посада)

(підпис)

Залевський С.В.
(прізвище, ініціали)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Зав. аптекою КП "Центральна району
аптека № 3 Суворовського району
м. Херсона

Т.А. Урсал

2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Маркетингові дослідження сучасного стану ринку лікарських засобів рослинного походження / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2016. – С. 250 – 254.
- Саханда І.В. Дослідження споживчих переваг пацієнтів при виборі лікарських препаратів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань / І.В. Саханда, К.Л. Косяченко, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2018. – 29. – С. 214 – 223.
- Саханда І.В. Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 15 с.

4. Впроваджено: в процес підвищення професійного рівня співробітників та формування асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи закладами охорони здоров'я.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Проведене впровадження дозволяє визначити основні напрямки вдосконалення медичної допомоги хворим із серцево-судинними захворюваннями та формувати необхідний асортимент кардіологічних препаратів.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Зав. аптекою
(посада)

(підпис)

Урсал Т.А.
(прізвище, ініціали)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Зав. аптекою КП "Центральна району
аптека № 3 Суворовського району
м. Херсона

Т.А. Урсал

2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптекної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Фактори ризику виникнення, структура і динаміка розвитку серцево-судинної захворюваності населення України / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Ліки України плюс, Київ. – 2015. – № 4 (25) – С. 116 – 118.
- Sakhandia I.V. Assortment of herbal medicines of the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Sakhandia, K.L. Kosyachenko // Wiadomosci Lekarskie, Poland – 2018. – Tom LXXI, nr 5. – P. 1104 – 1108.
- Саханда І.В. Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 18 с.

4. Впроваджено: в процес підвищення професійного рівня співробітників та вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Проведене впровадження дозволяє визначити основні напрямки вдосконалення медичної допомоги хворим із серцево-судинними захворюваннями та формувати необхідний асортимент кардіологічних препаратів.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Зав. аптекою

(посада)

(підпис)

Урсал Т.А.

(прізвище, ініціали)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Зав. аптекою КІП "Центральна района
аптека №3 Суворовського району
м. Херсона

Т.А. Урсал

16 вересня 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Characteristics of the factors determining demand for highly effective medicinal products with plant origin for the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Sakhandia, K.L. Kosyachenko, T.S. Nehoda // Науково-практичний журнал «Фітотерапія, часопис», Київ. – 2017. – №4. – С. 28 – 33.

- Sakhandia I.V. Determination of the need for medicinal products of plant origin used for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhandia, K.L. Kosyachenko, T.S. Nehoda // Scientific Journal ScienceRise: Pharmaceutical Science, Kharkiv. – 2017. – volum 5(9). – P. 46 – 50.

- Саханда І.В. Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 21 с.

4. **Впроваджено:** в процес підвищення професійного рівня співробітників.

5. **Термін впровадження:** 2018 – 2019 н. р.

6. **Ефективність впровадження:** Проведене впровадження дозволяє визначити основні напрямки вдосконалення медичної допомоги хворим із серцево-судинними захворюваннями та спрогнозувати потребу в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи.

7. **Зауваження:** немає.

Відповідальний за впровадження:

Зав. аптекою
(посада)

(підпис)

Урсал Т.А.
(прізвище, ініціали)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Зав. аптекою КП "Центральна району
аптека № 3 Суворовського району
м. Херсона"

Т.А. Урсал

«23» жовтня 2018 р.**АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ****1. Назва пропозиції для впровадження:**

Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Sakhanda I.V. The study of the motivations and preferences of consumers when choosing herbal medicines for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda // Ukrainian Scientific Medical Youth Journal, Kyiv. – 2015. – № 4 (91). – P. 120 – 123.

- Sakhanda I.V. Principles of pharmacotherapy of cardiovascular diseases with help of medicinal products based on medicinal plants / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko // Development trends in medical science and practice: the experience of countries of Eastern Europe and prospects of Ukraine: monograph; Riga, Latvia. – 2018. – P. 158 – 175.

- Саханда І.В. Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 29 с.

4. Впроваджено: в процес підвищення професійного рівня співробітників аптеки.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Проведене впровадження дозволяє визначити основні напрямки вдосконалення медичної допомоги хворим із серцево-судинними захворюваннями.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Зав. аптекою

(посада)

(підпис)

Урсал Т.А.

(прізвище, ініціали)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор ПП "МЕРЕЖА АПТЕК
МЕДПРЕПАРАТИ"

О.В. Мовчан

«04» жовтня 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ**1. Назва пропозиції для впровадження:**

Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Маркетингові дослідження сучасного стану ринку лікарських засобів рослинного походження / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2016. – С. 250 – 254.
- Саханда І.В. Дослідження споживчих переваг пацієнтів при виборі лікарських препаратів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань / І.В. Саханда, К.Л. Косяченко, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2018. – 29. – С. 214 – 223.
- Саханда І.В. Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 15 с.

4. Впроваджено: в процес підвищення професійного рівня співробітників та формування асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи закладами охорони здоров'я.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Проведене впровадження дозволяє визначити основні напрямки вдосконалення медичної допомоги хворим із серцево-судинними захворюваннями та формувати необхідний асортимент кардіологічних препаратів.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Директор
(посада)

(підпис)

Мовчан О.В.
(прізвище, ініціали)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор ГП "МЕРЕЖА АПТЕК
МЕДІПРЕПАРАТИ" О.В. Мовчан«14» лютого 2018 р.**АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ****1. Назва пропозиції для впровадження:**

Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Фактори ризику виникнення, структура і динаміка розвитку серцево-судинної захворюваності населення України / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Ліки України плюс, Київ. – 2015. – № 4 (25) – С. 116 – 118.
- Sakhanda I.V. Assortment of herbal medicines of the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko // Wiadomosci Lekarskie, Poland – 2018. – Tom LXXI, nr 5. – P. 1104 – 1108.
- Саханда І.В. Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 18 с.

4. Впроваджено: в процес підвищення професійного рівня співробітників та вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Проведене впровадження дозволяє визначити основні напрямки вдосконалення медичної допомоги хворим із серцево-судинними захворюваннями та формувати необхідний асортимент кардіологічних препаратів.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Директор
(посада)

(підпис)

Мовчан О.В.
(прізвище, ініціали)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор ПП "МЕРЕЖА АПТЕК
МЕДПРЕПАРАТИ"

 О.В. Мовчан
 « 4 » жовтня 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптекної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Characteristics of the factors determining demand for highly effective medicinal products with plant origin for the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Саханда, К.Л. Косяченко, Т.С. Негода // Науково-практичний журнал «Фітотерапія, часопис», Київ. – 2017. – №4. – С. 28 – 33.

- Sakhanda I.V. Determination of the need for medicinal products of plant origin used for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko, T.S. Nehoda // Scientific Journal ScienceRise: Pharmaceutical Science, Kharkiv. – 2017. – volum 5(9). – P. 46 – 50.

- Саханда І.В. Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 21 с.

4. Впроваджено: в процес підвищення професійного рівня співробітників.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Проведене впровадження дозволяє визначити основні напрямки вдосконалення медичної допомоги хворим із серцево-судинними захворюваннями та спрогнозувати потребу в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Директор
(посада)

 (підпис)

Мовчан О.В.
(прізвище, ініціали)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор ПП "МЕРЕЖА АПТЕК
МЕДПРЕПАРАТИ"

О.В. Мовчан

« 4 » жовтня 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ**1. Назва пропозиції для впровадження:**

Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Sakhanda I.V. The study of the motivations and preferences of consumers when choosing herbal medicines for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda // Ukrainian Scientific Medical Youth Journal, Kyiv. – 2015. – № 4 (91). – P. 120 – 123.
- Sakhanda I.V. Principles of pharmacotherapy of cardiovascular diseases with help of medicinal products based on medicinal plants / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko // Development trends in medical science and practice: the experience of countries of Eastern Europe and prospects of Ukraine: monograph; Riga, Latvia. – 2018. – P. 158 – 175.
- Саханда І.В. Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 29 с.

4. Впроваджено: в процес підвищення професійного рівня співробітників аптеки.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Проведене впровадження дозволяє визначити основні напрямки вдосконалення медичної допомоги хворим із серцево-судинними захворюваннями.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Директор
(посада)

(підпис)

Мовчан О.В.
(прізвище, ініціали)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор ТОВ "Донфарм"

О.В. Стряпачук

« 16 » жовтня 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Маркетингові дослідження сучасного стану ринку лікарських засобів рослинного походження / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2016. – С. 250 – 254.

- Саханда І.В. Дослідження споживчих переваг пацієнтів при виборі лікарських препаратів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань / І.В. Саханда, К.Л. Косяченко, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2018. – 29. – С. 214 – 223.

- Саханда І.В. Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 15 с.

4. Впроваджено: в процес підвищення професійного рівня співробітників та формування асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи закладами охорони здоров'я.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Проведене впровадження дозволяє визначити основні напрямки вдосконалення медичної допомоги хворим із серцево-судинними захворюваннями та формувати необхідний асортимент кардіологічних препаратів.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Директор
(посада)

(підпис)

Стряпачук О.В.
(прізвище, ініціали)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Директор ТОВ "Донфарм"

О.В. Стряпачук

Ховтис 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптекної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Sakhanda I.V. The study of the motivations and preferences of consumers when choosing herbal medicines for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda // Ukrainian Scientific Medical Youth Journal, Kyiv. – 2015. – № 4 (91). – P. 120 – 123.
- Sakhanda I.V. Principles of pharmacotherapy of cardiovascular diseases with help of medicinal products based on medicinal plants / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko // Development trends in medical science and practice: the experience of countries of Eastern Europe and prospects of Ukraine: monograph; Riga, Latvia. – 2018. – P. 158 – 175.
- Саханда І.В. Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 29 с.

4. Впроваджено: в процес підвищення професійного рівня співробітників аптеки.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Проведене впровадження дозволяє визначити основні напрямки вдосконалення медичної допомоги хворим із серцево-судинними захворюваннями.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Директор
(посада)

(підпис)

Стряпачук О.В.
(прізвище, ініціали)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор ТОВ "Донфарм"

О.В. Стряпачук

« 16 » жовтня 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Фактори ризику виникнення, структура і динаміка розвитку серцево-судинної захворюваності населення України / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Ліки України плюс, Київ. – 2015. – № 4 (25) – С. 116 – 118.
- Sakhanda I.V. Assortment of herbal medicines of the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko // Wiadomosci Lekarskie, Poland – 2018. – Tom LXXI, nr 5. – P. 1104 – 1108.
- Саханда І.В. Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 18 с.

4. Впроваджено: в процес підвищення професійного рівня співробітників та вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Проведене впровадження дозволяє визначити основні напрямки вдосконалення медичної допомоги хворим із серцево-судинними захворюваннями та формувати необхідний асортимент кардіологічних препаратів.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Директор

(посада)

(підпис)

Стряпачук О.В.

(прізвище, ініціали)

ЗАТВЕРДЖУЮ
 Директор ТОВ "Донфарм"
ДОНФАРМ
 37744156
 «16» жовтня 2018 р.
 О.В. Стряпачук

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Characteristics of the factors determining demand for highly effective medicinal products with plant origin for the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Sakhandia, K.L. Kosyachenko, T.S. Nehoda // Науково-практичний журнал «Фітотерапія, часопис», Київ. – 2017. – №4. – С. 28 – 33.

- Sakhandia I.V. Determination of the need for medicinal products of plant origin used for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhandia, K.L. Kosyachenko, T.S. Nehoda // Scientific Journal ScienceRise: Pharmaceutical Science, Kharkiv. – 2017. – volum 5(9). – P. 46 – 50.

- Саханда І.В. Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 21 с.

4. Впроваджено: в процес підвищення професійного рівня співробітників.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Проведене впровадження дозволяє визначити основні напрямки вдосконалення медичної допомоги хворим із серцево-судинними захворюваннями та спрогнозувати потребу в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

_____
 Директор
 (посада)

_____
 (підпис)

_____
 Стряпачук О.В.
 (прізвище, ініціали)

ЗАТВЕРДЖУЮ»

Начальник Державної служби з лікарських засобів та контролю за наркотиками у Херсонській області

В.В. Данько

19 жовтня 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Маркетингові дослідження сучасного стану ринку лікарських засобів рослинного походження / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2016. – С. 250 – 254.
- Саханда І.В. Дослідження споживчих переваг пацієнтів при виборі лікарських препаратів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань / І.В. Саханда, К.Л. Косяченко, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2018. – 29. – С. 214 – 223.
- Саханда І.В. Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 15 с.

4. Впроваджено: в процес підвищення професійного рівня співробітників.

5. Термін впровадження: 2018 р.

6. Ефективність впровадження: Проведене впровадження дозволяє підвищити рівень обізнаності працівників установи.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Назальник служби

(посада)

(підпис)

(прізвище, ініціали)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Начальник Державної служби з лікарських засобів та контролю за наркотиками у Херсонській області

22 жовтня 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Фактори ризику виникнення, структура і динаміка розвитку серцево-судинної захворюваності населення України / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Ліки України плюс, Київ. – 2015. – № 4 (25) – С. 116 – 118.

- Sakhanda I.V. Assortment of herbal medicines of the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko // Wiadomosci Lekarskie, Poland – 2018. – Tom LXXI, nr 5. – P. 1104 – 1108.

- Саханда І.В. Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 18 с.

4. Впроваджено: в процес підвищення професійного рівня співробітників.

5. Термін впровадження: 2018 р.

6. Ефективність впровадження: Проведене впровадження дозволяє підвищити рівень обізнаності працівників установи.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Заступник начальника служби-закладу сектору державного контролю у сфері обігу лікарських засобів, медичної продукції та обігу наркотичних засобів психотропних речовин і прекурсорів
(посада)

(підпис)

О.М. Місєвра

(прізвище, ініціали)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Керівник Товариства з
обмеженою відповідальністю
«ХЕРСОНАГРОІЮГ»

Юріна А.Р.

2018 р.

Акт впровадження

1. Назва пропозиції для впровадження:

Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Фактори ризику виникнення, структура і динаміка розвитку серцево-судинної захворюваності населення України / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Ліки України плюс, Київ. – 2015. – № 4 (25) – С. 116 – 118.
- Sakhanda I.V. Assortment of herbal medicines of the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko // Wiadomosci Lekarskie, Poland – 2018. – Tom LXXI, nr 5. – P. 1104 – 1108.
- Саханда І.В. Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 18 с.

4. Впроваджено: в процес підвищення професійного рівня співробітників та вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Проведене впровадження дозволяє визначити основні напрямки вдосконалення медичної допомоги хворим із серцево-судинними захворюваннями та формувати необхідний асортимент кардіологічних препаратів.

7. Зауваження: немає.

«17» жовтня 2018 р.

Відповідальний за впровадження
Керівник ТОВ "ХЕРСОНАГРОІЮГ"

Юріна А.Р.

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
 Проректор з науково-педагогічної роботи
 Вищого державного навчального закладу
 України «Буковинський державний
 медичний університет»
 к.мед.н., доцент
 «04» «06» І.В. Геруш
 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Фактори ризику виникнення, структура і динаміка розвитку серцево-судинної захворюваності населення України / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Ліки України плюс, Київ. – 2015. – № 4 (25) – С. 116 – 118.
- Sakhanda I.V. Assortment of herbal medicines of the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko // Wiadomosci Lekarskie, Poland – 2018. – Tom LXXI, nr 5. – P. 1104 – 1108.
- Саханда І.В. Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 18 с.

4. Впроваджено: у навчальний процес кафедри фармації Вищого державного навчального закладу України «Буковинський державний медичний університет» при вивченні тем: «Товар у системі маркетингу», «Асортиментна політика фармацевтичних і аптечних підприємств».

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень використані при формуванні навчально-методичного забезпечення процесу викладання дисципліни «Менеджмент та маркетинг у фармації» у студентів спеціальності «Фармація».

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Завідувач кафедри фармації
 Вищого державного навчального закладу
 України «Буковинський державний
 медичний університет» (м. Чернівці),
 к.фарм.н., доцент

О.В. Геруш

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної роботи
Вищого державного навчального закладу
України «Буковинський державний
медичний університет»

к.мед.н., доцент

І.В. Геруш

«04»

06

2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Маркетингові дослідження сучасного стану ринку лікарських засобів рослинного походження / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2016. – С. 250 – 254.

- Саханда І.В. Дослідження споживчих переваг пацієнтів при виборі лікарських препаратів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань / І.В. Саханда, К.Л. Косяченко, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2018. – 29. – С. 214 – 223.

- Саханда І.В. Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 15 с.

4. Впроваджено: у навчальний процес кафедри фармації Вищого державного навчального закладу України «Буковинський державний медичний університет» при вивченні теми «Асортиментна політика фармацевтичних і аптечних підприємств».

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень використані при формуванні навчально-методичного забезпечення процесу викладання дисципліни «Менеджмент та маркетинг у фармації» у студентів спеціальності «Фармація».

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Завідувач кафедри фармації

Вищого державного навчального закладу

України «Буковинський державний

медичний університет» (м. Чернівці),

к.фарм.н., доцент

О.В. Геруш

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної роботи
Вищого державного навчального закладу
України «Буковинський державний
медичний університет»

к.мед.н., доцент

І.В. Геруш

2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Characteristics of the factors determining demand for highly effective medicinal products with plant origin for the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Саханда, К.Л. Косяченко, Т.С. Негода // Науково-практичний журнал «Фітотерапія, часопис», Київ. – 2017. – №4. – С. 28 – 33.

- Sakhanda I.V. Determination of the need for medicinal products of plant origin used for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko, T.S. Nehoda // Scientific Journal ScienceRise: Pharmaceutical Science, Kharkiv. – 2017. – volum 5(9). – P. 46 – 50.

- Саханда І.В. Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 21 с.

4. Впроваджено: у навчальний процес кафедри фармації Вищого державного навчального закладу України «Буковинський державний медичний університет» при вивченні теми «Організація роботи аптеки з товарними запасами».

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень використані при формуванні навчально-методичного забезпечення процесу викладання дисципліни «Організація та економіка фармації» у студентів спеціальності «Фармація».

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Завідувач кафедри фармації

Вищого державного навчального закладу

України «Буковинський державний

медичний університет» (м. Чернівці),

к.фарм.н., доцент

О.В. Геруш

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної роботи
Вищого державного навчального закладу
України «Буковинський державний
медичний університет»

к.мед.н., доцент

«04»

06

І.В. Геруш
2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Sakhanda I.V. The study of the motivations and preferences of consumers when choosing herbal medicines for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda // Ukrainian Scientific Medical Youth Journal, Kyiv. – 2015. – № 4 (91). – P. 120 – 123.

- Sakhanda I.V. Principles of pharmacotherapy of cardiovascular diseases with help of medicinal products based on medicinal plants / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko // Development trends in medical science and practice: the experience of countries of Eastern Europe and prospects of Ukraine: monograph; Riga, Latvia. – 2018. – P. 158 – 175.

- Саханда І.В. Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 29 с.

4. Впроваджено: у навчальний процес кафедри фармації Вищого державного навчального закладу України «Буковинський державний медичний університет» при вивченні теми «Фармакоепідеміологія: суть та завдання. Кількісні фармакоепідеміологічні дослідження споживання лікарських засобів».

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень використані при формуванні навчально-методичного забезпечення процесу викладання дисципліни «Фармакоекономіка» у студентів спеціальності «Фармація».

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Завідувач кафедри фармації

Вищого державного навчального закладу

України «Буковинський державний
медичний університет» (м. Чернівці),

к.фарм.н., доцент

О.В. Геруш

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор

з науково-педагогічної (навчальної) роботи

Вінницького національного медичного

університету імені М.І. Пирогова,

д.мед.н., проф. Ю.Й. Гумінський

«07»

06

2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ**1. Назва пропозиції для впровадження:**

Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Фактори ризику виникнення, структура і динаміка розвитку серцево-судинної захворюваності населення України / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Ліки України плюс, Київ. – 2015. – № 4 (25) – С. 116 – 118.
- Sakhanda I.V. Assortment of herbal medicines of the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko // Wiadomosci Lekarskie, Poland – 2018. – Tom LXXI, nr 5. – P. 1104 – 1108.
- Саханда І.В. Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 18 с.

4. Впроваджено: у навчальний та науковий процес з організації та економіки фармації для студентів фармацевтичного факультету.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в навчальний процес кафедри.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Завідувач кафедри фармації

Вінницького національного медичного

університету імені М.І. Пирогова

к.фарм.н., доцент

О.В. Кривов'яз

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор

з науково-педагогічної (навчальної) роботи
Вінницького національного медичного
університету імені М.І. Пирогова,
д.мед.н., проф. Ю.Й. Гумінський

«07»

2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Sakhanda I.V. The study of the motivations and preferences of consumers when choosing herbal medicines for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda // Ukrainian Scientific Medical Youth Journal, Kyiv. – 2015. – № 4 (91). – P. 120 – 123.
- Sakhanda I.V. Principles of pharmacotherapy of cardiovascular diseases with help of medicinal products based on medicinal plants / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko // Development trends in medical science and practice: the experience of countries of Eastern Europe and prospects of Ukraine: monograph; Riga, Latvia. – 2018. – P. 158 – 175.
- Саханда І.В. Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 29 с.

4. Впроваджено: у навчальний та науковий процес з організації та економіки фармації для студентів фармацевтичного факультету.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в навчальний процес кафедри.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Завідувач кафедри фармації

Вінницького національного медичного
університету імені М.І. Пирогова
к.фарм.н., доцент

О.В. Кривов'яз

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор

з науково-педагогічної (навчальної) роботи

Вінницького національного медичного

університету імені М.І. Пирогова,

д.мед.н., проф. Ю.Й. Гумінський

«07»

06

2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Маркетингові дослідження сучасного стану ринку лікарських засобів рослинного походження / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2016. – С. 250 – 254.

- Саханда І.В. Дослідження споживчих переваг пацієнтів при виборі лікарських препаратів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань / І.В. Саханда, К.Л. Косяченко, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2018. – 29. – С. 214 – 223.

- Саханда І.В. Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 15 с.

4. Впроваджено: у навчальний та науковий процес з організації та економіки фармації для студентів фармацевтичного факультету.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в навчальний процес кафедри.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Завідувач кафедри фармації

Вінницького національного медичного

університету імені М.І. Пирогова

к.фарм.н., доцент

О.В. Кривов'яз

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор
з науково-педагогічної (навчальної) роботи
Вінницького національного медичного
університету імені М.І. Пирогова,
д.мед.н., проф. Ю.Й. Гумінський

«06» _____ 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Characteristics of the factors determining demand for highly effective medicinal products with plant origin for the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Саханда, К.Л. Косяченко, Т.С. Негода // Науково-практичний журнал «Фітотерапія, часопис», Київ. – 2017. – №4. – С. 28 – 33.
- Sakhandia I.V. Determination of the need for medicinal products of plant origin used for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhandia, K.L. Kosyachenko, T.S. Nehoda // Scientific Journal ScienceRise: Pharmaceutical Science, Kharkiv. – 2017. – volum 5(9). – P. 46 – 50.
- Саханда І.В. Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 21 с.

4. Впроваджено: у навчальний та науковий процес з організації та економіки фармації для студентів фармацевтичного факультету.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в навчальний процес кафедри.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Завідувач кафедри фармації
Вінницького національного медичного
університету імені М.І. Пирогова
к.фарм.н., доцент

О.В. Кривов'яз

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Перший проректор
Івано-Франківського національного
медичного університету,
д.біол.н., проф. Г.М. Ерстенюк

« 11 » 06 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Sakhanda I.V. The study of the motivations and preferences of consumers when choosing herbal medicines for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda // Ukrainian Scientific Medical Youth Journal, Kyiv. – 2015. – № 4 (91). – P. 120 – 123.

- Sakhanda I.V. Principles of pharmacotherapy of cardiovascular diseases with help of medicinal products based on medicinal plants / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko // Development trends in medical science and practice: the experience of countries of Eastern Europe and prospects of Ukraine: monograph; Riga, Latvia. – 2018. – P. 158 – 175.

- Саханда І.В. Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 29 с.

4. Впроваджено: у навчальний та науковий процес організації та економіки фармації і технології ліків для студентів фармацевтичного факультету.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в навчальний процес кафедри.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Завідувач кафедри організації
та економіки фармації і технології ліків
ДВНЗ «Івано-Франківський національний
медичний університет»
д.фарм.н., професор

Д.В. Семенів

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Перший проректор
Івано-Франківського національного
медичного університету,
д.біол.н., проф. Г.М. Ерстенюк

« 11 » 06 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ**1. Назва пропозиції для впровадження:**

Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Characteristics of the factors determining demand for highly effective medicinal products with plant origin for the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko, T.S. Nehoda // Науково-практичний журнал «Фітотерапія, часопис», Київ. – 2017. – №4. – С. 28 – 33.

- Sakhanda I.V. Determination of the need for medicinal products of plant origin used for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko, T.S. Nehoda // Scientific Journal ScienceRise: Pharmaceutical Science, Kharkiv. – 2017. – volum 5(9). – P. 46 – 50.

- Саханда І.В. Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 21 с.

4. Впроваджено: у навчальний та науковий процес організації та економіки фармації і технології ліків для студентів фармацевтичного факультету.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в навчальний процес кафедри.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Завідувач кафедри організації
та економіки фармації і технології ліків
ДВНЗ «Івано-Франківський національний
медичний університет»
д.фарм.н., професор

Д.В. Семенів

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Перший проректор
Івано-Франківського національного
медичного університету,
д.біол.н., проф. Г.М. Ерстенюк

« 11 » 08 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптекної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Фактори ризику виникнення, структура і динаміка розвитку серцево-судинної захворюваності населення України / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Ліки України плюс, Київ. – 2015. – № 4 (25) – С. 116 – 118.
- Sakhanda I.V. Assortment of herbal medicines of the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko // Wiadomosci Lekarskie, Poland – 2018. – Tom LXXI, nr 5. – P. 1104 – 1108.
- Саханда І.В. Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 18 с.

4. Впроваджено: у навчальний та науковий процес організації та економіки фармації і технології ліків для студентів фармацевтичного факультету.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в навчальний процес кафедри.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Завідувач кафедри організації
та економіки фармації і технології ліків
ДВНЗ «Івано-Франківський національний
медичний університет»
д.фарм.н., професор

Д.В. Семенів

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Перший проректор
Івано-Франківського національного
медичного університету,
д.біол.н., проф. Г.М. Ерстенюк

« 11 » 06 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Маркетингові дослідження сучасного стану ринку лікарських засобів рослинного походження / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2016. – С. 250 – 254.
- Саханда І.В. Дослідження споживчих переваг пацієнтів при виборі лікарських препаратів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань / І.В. Саханда, К.Л. Косяченко, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2018. – 29. – С. 214 – 223.
- Саханда І.В. Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 15 с.

4. Впроваджено: у навчальний та науковий процес організації та економіки фармації і технології ліків для студентів фармацевтичного факультету.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в навчальний процес кафедри.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Завідувач кафедри організації
та економіки фармації і технології ліків
ДВНЗ «Івано-Франківський національний
медичний університет»
д.фарм.н., професор

Д.В. Семенів

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор

з науково-педагогічної роботи

Тернопільського державного

медичного університету

імені І.Я. Горбачевського

д.мед.н., проф. А.Г. Шульгай

2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Sakhandia I.V. The study of the motivations and preferences of consumers when choosing herbal medicines for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhandia // Ukrainian Scientific Medical Youth Journal, Kyiv. – 2015. – № 4 (91). – P. 120 – 123.

- Sakhandia I.V. Principles of pharmacotherapy of cardiovascular diseases with help of medicinal products based on medicinal plants / I.V. Sakhandia, K.L. Kosyachenko // Development trends in medical science and practice: the experience of countries of Eastern Europe and prospects of Ukraine: monograph; Riga, Latvia. – 2018. – P. 158 – 175.

- Саханда І.В. Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 29 с.

4. Впроваджено: у навчальний та науковий процес організації та економіки фармації для студентів фармацевтичного факультету.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в навчальний процес кафедри.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Завідувач кафедри управління та економіки фармації з технологією ліків
Тернопільського державного медичного університету імені І.Я. Горбачевського,
д.фарм.н., професор

Т.А. Грошовий

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор
з науково-педагогічної роботи
Тернопільського державного
медичного університету
імені І.Я. Горбачевського
д.мед.н., проф. А.Г. Шульгай

2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Characteristics of the factors determining demand for highly effective medicinal products with plant origin for the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Саханда, К.Л. Косяченко, Т.С. Негода // Науково-практичний журнал «Фітотерапія, часопис», Київ. – 2017. – №4. – С. 28 – 33.

- Sakhanda I.V. Determination of the need for medicinal products of plant origin used for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko, T.S. Nehoda // Scientific Journal ScienceRise: Pharmaceutical Science, Kharkiv. – 2017. – volum 5(9). – Р. 46 – 50.

- Саханда І.В. Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 21 с.

4. Впроваджено: у навчальний та науковий процес організації та економіки фармації для студентів фармацевтичного факультету.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в навчальний процес кафедри.

7. Зауваження: немає.

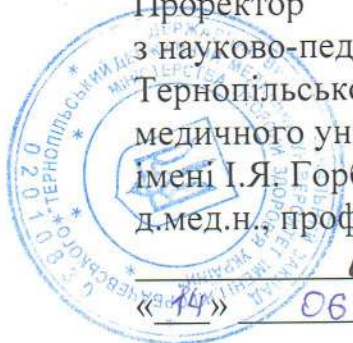
Відповідальний за впровадження:

Завідувач кафедри управління та економіки фармації з технологією ліків
Тернопільського державного медичного
університету імені І.Я. Горбачевського,
д.фарм.н., професор

Т.А. Грошовий

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор
з науково-педагогічної роботи
Тернопільського державного
медичного університету
імені І.Я. Горбачевського
д.мед.н., проф. А.Г. Шульгай

«14» 06 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Фактори ризику виникнення, структура і динаміка розвитку серцево-судинної захворюваності населення України / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Ліки України плюс, Київ. – 2015. – № 4 (25) – С. 116 – 118.
- Sakhandia I.V. Assortment of herbal medicines of the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Sakhandia, K.L. Kosyachenko // Wiadomosci Lekarskie, Poland – 2018. – Tom LXXI, nr 5. – P. 1104 – 1108.
- Саханда І.В. Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 18 с.

4. Впроваджено: у навчальний та науковий процес організації та економіки фармації для студентів фармацевтичного факультету.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в навчальний процес кафедри.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Завідувач кафедри управління та економіки фармації з технологією ліків
Тернопільського державного медичного
університету імені І.Я. Горбачевського,
д.фарм.н., професор

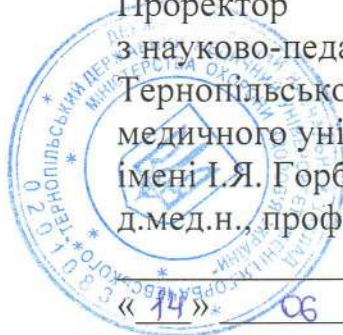
Т.А. Грошовий

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор

з науково-педагогічної роботи
Тернопільського державного
медичного університету
імені І.Я. Горбачевського
д.мед.н., проф. А.Г. Шульгай

2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Маркетингові дослідження сучасного стану ринку лікарських засобів рослинного походження / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2016. – С. 250 – 254.
- Саханда І.В. Дослідження споживчих переваг пацієнтів при виборі лікарських препаратів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань / І.В. Саханда, К.Л. Косяченко, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2018. – 29. – С. 214 – 223.
- Саханда І.В. Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 15 с.

4. Впроваджено: у навчальний та науковий процес організації та економіки фармації для студентів фармацевтичного факультету.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в навчальний процес кафедри.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Завідувач кафедри управління та економіки фармації з технологією ліків
Тернопільського державного медичного
університету імені І.Я. Горбачевського,
д.фарм.н., професор

Т.А. Грошовий

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор
з науково-педагогічної роботи
Донецького національного
медичного університету,
д.мед.н., доц. О.Є. Чернишова

«18» 06 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Маркетингові дослідження сучасного стану ринку лікарських засобів рослинного походження / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2016. – С. 250 – 254.

- Саханда І.В. Дослідження споживчих переваг пацієнтів при виборі лікарських препаратів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань / І.В. Саханда, К.Л. Косяченко, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2018. – 29. – С. 214 – 223.

- Саханда І.В. Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 15 с.

4. **Впроваджено:** у навчальний та науковий процес організації та економіки фармації для студентів фармацевтичного факультету.

5. **Термін впровадження:** 2018 – 2019 н. р.

6. **Ефективність впровадження:** Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в навчальний процес кафедри.

7. **Зауваження:** немає.

Відповідальний за впровадження:

Завідувач кафедри фармації та фармакології
Донецького національного
медичного університету,
д.фарм.н., професор

В.М. Хоменко

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор
з науково-педагогічної роботи
Донецького національного
медичного університету,
д.мед.н., доц. О.Є. Чернишова

« 18 » 06 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Фактори ризику виникнення, структура і динаміка розвитку серцево-судинної захворюваності населення України / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Ліки України плюс, Київ. – 2015. – № 4 (25) – С. 116 – 118.
- Sakhandia I.V. Assortment of herbal medicines of the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Sakhandia, K.L. Kosyachenko // Wiadomosci Lekarskie, Poland – 2018. – Tom LXXI, nr 5. – P. 1104 – 1108.
- Саханда І.В. Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 18 с.

4. **Впроваджено:** у навчальний та науковий процес організації та економіки фармації для студентів фармацевтичного факультету.

5. **Термін впровадження:** 2018 – 2019 н. р.

6. **Ефективність впровадження:** Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в навчальний процес кафедри.

7. **Зауваження:** немає.

Відповідальний за впровадження:

Завідувач кафедри фармації та фармакології
Донецького національного
медичного університету,
д.фарм.н., професор

В.М. Хоменко

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор
з науково-педагогічної роботи
Донецького національного
медичного університету,
д.мед.н., доц. О.Є. Чернишова

«18» 06 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Characteristics of the factors determining demand for highly effective medicinal products with plant origin for the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Саханда, К.Л. Косяченко, Т.С. Негода // Науково-практичний журнал «Фітотерапія, часопис», Київ. – 2017. – №4. – С. 28 – 33.

- Sakhanda I.V. Determination of the need for medicinal products of plant origin used for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko, T.S. Nehoda // Scientific Journal ScienceRise: Pharmaceutical Science, Kharkiv. – 2017. – volum 5(9). – Р. 46 – 50.

- Саханда І.В. Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 21 с.

4. Впроваджено: у навчальний та науковий процес організації та економіки фармації для студентів фармацевтичного факультету.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в навчальний процес кафедри.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Завідувач кафедри фармації та фармакології
Донецького національного
медичного університету,
д.фарм.н., професор

В.М. Хоменко

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор
з наукової роботи
Запорізького державного
медичного університету
проф. В.О. Туманський

_____ 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Фактори ризику виникнення, структура і динаміка розвитку серцево-судинної захворюваності населення України / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Ліки України плюс, Київ. – 2015. – № 4 (25) – С. 116 – 118.
- Sakhanda I.V. Assortment of herbal medicines of the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko // Wiadomosci Lekarskie, Poland – 2018. – Tom LXXI, nr 5. – P. 1104 – 1108.
- Саханда І.В. Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 18 с.

4. Впроваджено: у навчальний та науковий процес організації та економіки фармації для студентів фармацевтичного факультету.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в навчальний процес кафедри.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Завідувач кафедри управління і економіки фармації, медичного та фармацевтичного правознавства,
доктор фармацевтичних наук,
професор

Є.Г. Книш

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор
з наукової роботи
Запорізького державного
медичного університету
проф. В.О. Туманський

« 20 » 06 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Маркетингові дослідження сучасного стану ринку лікарських засобів рослинного походження / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2016. – С. 250 – 254.

- Саханда І.В. Дослідження споживчих переваг пацієнтів при виборі лікарських препаратів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань / І.В. Саханда, К.Л. Косяченко, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2018. – 29. – С. 214 – 223.

- Саханда І.В. Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 15 с.

4. Впроваджено: у навчальний та науковий процес організації та економіки фармації для студентів фармацевтичного факультету.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в навчальний процес кафедри.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Завідувач кафедри управління і економіки фармації, медичного та фармацевтичного правознавства,
доктор фармацевтичних наук,
професор

Є.Г. Книш

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор
з наукової роботи
Запорізького державного
медичного університету
проф. В.О. Туманський

«20» 08 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Sakhanda I.V. The study of the motivations and preferences of consumers when choosing herbal medicines for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda // Ukrainian Scientific Medical Youth Journal, Kyiv. – 2015. – № 4 (91). – P. 120 – 123.

- Sakhanda I.V. Principles of pharmacotherapy of cardiovascular diseases with help of medicinal products based on medicinal plants / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko // Development trends in medical science and practice: the experience of countries of Eastern Europe and prospects of Ukraine: monograph; Riga, Latvia. – 2018. – P. 158 – 175.

- Саханда І.В. Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 29 с.

4. Впроваджено: у навчальний та науковий процес організації та економіки фармації для студентів фармацевтичного факультету.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в навчальний процес кафедри.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Завідувач кафедри управління і економіки фармації, медичного та фармацевтичного правознавства, доктор фармацевтичних наук, професор

Є.Г. Книш

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор
з наукової роботи
Запорізького державного
медичного університету
проф. В.О. Туманський

2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Characteristics of the factors determining demand for highly effective medicinal products with plant origin for the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Саханда, К.Л. Косяченко, Т.С. Негода // Науково-практичний журнал «Фітотерапія, часопис», Київ. – 2017. – №4. – С. 28 – 33.

- Sakhandia I.V. Determination of the need for medicinal products of plant origin used for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhandia, K.L. Kosyachenko, T.S. Nehoda // Scientific Journal ScienceRise: Pharmaceutical Science, Kharkiv. – 2017. – volum 5(9). – P. 46 – 50.

- Саханда І.В. Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 21 с.

4. Впроваджено: у навчальний та науковий процес організації та економіки фармації для студентів фармацевтичного факультету.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в навчальний процес кафедри.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Завідувач кафедри управління і економіки фармації, медичного та фармацевтичного правознавства, доктор фармацевтичних наук, професор

Є.Г. Книш

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з наукової роботи
Львівського національного
медичного університету
імені Данила Галицького,
д.мед.н., проф. А.Й. Наконечний

« 08 » 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження: результати експертної оцінки терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження при серцево-судинних захворюваннях.

2. Установа, її адреса, виконавці: Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; магістр фармації І. В. Саханда, д. фарм. н. К.Л. Косяченко, к. фарм. н. Т.С. Негода.

3. Джерело інформації: Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях: методичні рекомендації / укл. І. В. Саханда, К. Л. Косяченко, Т.С. Негода. – К.: Прінт Квік, 2018. – 29 с.

4. Ким впроваджено: кафедра організації та економіки фармації Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького.

5. Дата впровадження: 5 жовтня 2018 р., протокол № 2.

6. Ефективність впровадження: зазначені вище методичні рекомендації використані при формуванні інформаційного забезпечення науково-освітнього процесу кафедри.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:
завідувач кафедри, проф.

Громовик Б. П.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з наукової роботи
Львівського національного
медичного університету
імені Данила Галицького,
д. мед. н., проф. А. І. Наконечний

_____ 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

- 1. Назва пропозиції для впровадження:** результати прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи.
- 2. Установа, її адреса, виконавці:** Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; магістр фармації І. В. Саханда, д. фарм. н. К.Л. Косяченко, к. фарм. н. Т.С. Негода.
- 3. Джерело інформації:** Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів: методичні рекомендації / укл. І. В. Саханда, К.Л. Косяченко, Т.С. Негода. – К.: Прінт Квік, 2018. – 21 с.
- 4. Ким впроваджено:** кафедра організації та економіки фармації Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького.
- 5. Дата впровадження:** 5 жовтня 2018 р., протокол № 2.
- 6. Ефективність впровадження:** зазначені вище методичні рекомендації використані при формуванні інформаційного забезпечення науково-освітнього процесу кафедри.
- 7. Зауваження:** назва методичних рекомендацій «Прогнозування потреби ... для впровадження в освітні програми навчальних закладів» є дещо некоректною.

Відповідальний за впровадження:
завідувач кафедри, проф.

Громовик Б. П.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з наукової роботи
Львівського національного
медичного університету
імені Данила Галицького,
д.мед.н. проф. А.И. Наконечний

« 20 » 10 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження: результати вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи.

2. Установа, її адреса, виконавці: Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент І. В. Саханда, д. фарм. н. К.Л. Косяченко, к. фарм. н. Т.С. Негода.

3. Джерело інформації: Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи: методичні рекомендації / укл. І. В. Саханда, К.Л. Косяченко, Т.С. Негода. – К.: Прінт Квік, 2018. – 18 с.

4. Ким впроваджено: кафедра організації та економіки фармації Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького.

5. Дата впровадження: 5 жовтня 2018 р., протокол № 2.

6. Ефективність впровадження: зазначені вище методичні рекомендації використані при формуванні інформаційного забезпечення науково-освітнього процесу кафедри.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:
завідувач кафедри, проф.

Громовик Б. П.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з наукової роботи
Львівського національного
медичного університету
імені Данила Галицького,
д. мед. н., проф. А. Й. Наконечний

_____ 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

- 1. Назва пропозиції для впровадження:** результати анкетного опитування споживачів щодо асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи.
- 2. Установа, її адреса, виконавці:** Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент І. В. Саханда, д. фарм. н. К.Л. Косяченко, к. фарм. н. Т.С. Негода.
- 3. Джерело інформації:** Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах: методичні рекомендації / укл. І. В. Саханда, К.Л. Косяченко, Т. С. Негода. – К.: Прінт Квік, 2018. – 15 с.
- 4. Ким впроваджено:** кафедра організації та економіки фармації Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького.
- 5. Дата впровадження:** 5 жовтня 2018 р., протокол № 2.
- 6. Ефективність впровадження:** зазначені вище методичні рекомендації використані при формуванні інформаційного забезпечення науково-освітнього процесу кафедри.
- 7. Зауваження:** назва методичних рекомендацій «Оптимізація асортименту ... в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах» є дещо некоректною. Окрім цього, чинним є термін «аптечний заклад», а не «аптечна установа».

Відповідальний за впровадження:
завідувач кафедри, проф.

Громовик Б. П.

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор
з наукової роботи
Національної медичної академії
післядипломної освіти
імені П.Л. Шупика,
д.мед.н., проф. Н.О. Савичук

« 25 » 06 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Маркетингові дослідження сучасного стану ринку лікарських засобів рослинного походження / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2016. – С. 250 – 254.
- Саханда І.В. Дослідження споживчих переваг пацієнтів при виборі лікарських препаратів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань / І.В. Саханда, К.Л. Косяченко, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2018. – 29. – С. 214 – 223.
- Саханда І.В. Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 15 с.

4. Впроваджено: у навчальний та науковий процес організації та економіки фармації для студентів фармацевтичного факультету.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в навчальний процес кафедри.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Завідувач кафедри організації і економіки фармації
Національної медичної академії
післядипломної освіти імені П.Л. Шупика,
д.фарм.н., професор

М.С. Пономаренко

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор

з наукової роботи

Національної медичної академії

післядипломної освіти

імені П.Л. Шупика,

д.мед.н., проф. Н.О. Савичук

« 25 » 06 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Фактори ризику виникнення, структура і динаміка розвитку серцево-судинної захворюваності населення України / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Ліки України плюс, Київ. – 2015. – № 4 (25) – С. 116 – 118.

- Sakhandia I.V. Assortment of herbal medicines of the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Sakhandia, K.L. Kosyachenko // Wiadomosci Lekarskie, Poland – 2018. – Tom LXXI, nr 5. – P. 1104 – 1108.

- Саханда І.В. Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 18 с.

4. Впроваджено: у навчальний та науковий процес організації та економіки фармації для студентів фармацевтичного факультету.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в навчальний процес кафедри.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Завідувач кафедри організації і

економіки фармації

Національної медичної академії

післядипломної освіти імені П.Л. Шупика,

д.фарм.н., професор

М.С. Пономаренко

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор
з наукової роботи
Національної медичної академії
післядипломної освіти
імені П.Л. Шупика,
д.мед.н., проф. Н.О. Савичук

«25» 06 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Characteristics of the factors determining demand for highly effective medicinal products with plant origin for the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Sakhandia, K.L. Kosyachenko, T.S. Nehoda // Науково-практичний журнал «Фітотерапія, часопис», Київ. – 2017. – №4. – С. 28 – 33.

- Sakhandia I.V. Determination of the need for medicinal products of plant origin used for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhandia, K.L. Kosyachenko, T.S. Nehoda // Scientific Journal ScienceRise: Pharmaceutical Science, Kharkiv. – 2017. – volum 5(9). – P. 46 – 50.

- Саханда І.В. Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 21 с.

4. Впроваджено: у навчальний та науковий процес організації та економіки фармації для студентів фармацевтичного факультету.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в навчальний процес кафедри.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Завідувач кафедри організації і економіки фармації
Національної медичної академії
післядипломної освіти імені П.Л. Шупика,
д.фарм.н., професор

М.С. Пономаренко

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор
з наукової роботи
Національної медичної академії
післядипломної освіти
імені П.Л. Шупика,
д.мед.н., проф. Н.О. Савичук

« 15 » _____ 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ**1. Назва пропозиції для впровадження:**

Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Sakhanda I.V. The study of the motivations and preferences of consumers when choosing herbal medicines for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda // Ukrainian Scientific Medical Youth Journal, Kyiv. – 2015. – № 4 (91). – P. 120 – 123.

- Sakhanda I.V. Principles of pharmacotherapy of cardiovascular diseases with help of medicinal products based on medicinal plants / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko // Development trends in medical science and practice: the experience of countries of Eastern Europe and prospects of Ukraine: monograph; Riga, Latvia. – 2018. – P. 158 – 175.

- Саханда І.В. Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 29 с.

4. Впроваджено: у навчальний та науковий процес організації та економіки фармації для студентів фармацевтичного факультету.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в навчальний процес кафедри.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Завідувач кафедри організації і економіки фармації
Національної медичної академії
післядипломної освіти імені П.Л. Шупика,
д.фарм.н., професор

М.С. Пономаренко

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор

з науково-педагогічної роботи
Національного фармацевтичного
університету,
д.б.н., проф. А.Л. Загайко

2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Фактори ризику виникнення, структура і динаміка розвитку серцево-судинної захворюваності населення України / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Ліки України плюс, Київ. – 2015. – № 4 (25) – С. 116 – 118.
- Sakhandia I.V. Assortment of herbal medicines of the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Sakhandia, K.L. Kosyachenko // Wiadomosci Lekarskie, Poland – 2018. – Tom LXXI, nr 5. – P. 1104 – 1108.
- Саханда І.В. Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 18 с.

4. Впроваджено: у навчальний та науковий процес організації та економіки фармації для студентів фармацевтичного факультету.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в навчальний процес кафедри.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Завідувач кафедри організації та економіки фармації
Національного фармацевтичного університету,
д.фарм.н., професор

А.С. Немченко

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор

в науково-педагогічній роботі
Національного фармацевтичного
університету,
д.б.н., проф. А.Л. Загайко

«04» 09 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Sakhanda I.V. The study of the motivations and preferences of consumers when choosing herbal medicines for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda // Ukrainian Scientific Medical Youth Journal, Kyiv. – 2015. – № 4 (91). – P. 120 – 123.
- Sakhanda I.V. Principles of pharmacotherapy of cardiovascular diseases with help of medicinal products based on medicinal plants / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko // Development trends in medical science and practice: the experience of countries of Eastern Europe and prospects of Ukraine: monograph; Riga, Latvia. – 2018. – P. 158 – 175.
- Саханда І.В. Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 29 с.

4. Впроваджено: у навчальний та науковий процес організації та економіки фармації для студентів фармацевтичного факультету.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в навчальний процес кафедри.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Завідувач кафедри організації та економіки фармації
Національного фармацевтичного університету,
д.фарм.н., професор

А.С. Немченко

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор

з науково-педагогічної роботи
Національного фармацевтичного
університету,
д.б.н., проф. А.Л. Загайко

_____ 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ**1. Назва пропозиції для впровадження:**

Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Characteristics of the factors determining demand for highly effective medicinal products with plant origin for the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Саханда, К.Л. Косяченко, Т.С. Негода // Науково-практичний журнал «Фітотерапія, часопис», Київ. – 2017. – №4. – С. 28 – 33.

- Sakhanda I.V. Determination of the need for medicinal products of plant origin used for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko, T.S. Nehoda // Scientific Journal ScienceRise: Pharmaceutical Science, Kharkiv. – 2017. – volum 5(9). – P. 46 – 50.

- Саханда І.В. Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 21 с.

4. Впроваджено: у навчальний та науковий процес організації та економіки фармації для студентів фармацевтичного факультету.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в навчальний процес кафедри.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Завідувач кафедри організації та економіки фармації

Національного фармацевтичного університету,
д.фарм.н., професор

А.С. Немченко

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор

з науково-педагогічної роботи
Національного фармацевтичного
університету,
д.б.н., проф. А.М. Загайко

«04» * 09 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Маркетингові дослідження сучасного стану ринку лікарських засобів рослинного походження / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2016. – С. 250 – 254.

- Саханда І.В. Дослідження споживчих переваг пацієнтів при виборі лікарських препаратів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань / І.В. Саханда, К.Л. Косяченко, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2018. – 29. – С. 214 – 223.

- Саханда І.В. Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 15 с.

4. Впроваджено: у навчальний та науковий процес організації та економіки фармації для студентів фармацевтичного факультету.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в навчальний процес кафедри.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Завідувач кафедри організації та економіки фармації
Національного фармацевтичного університету,
д.фарм.н., професор

А.С. Немченко

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор
з науково-педагогічної роботи
Одеського національного
медичного університету
д.мед.н., проф. В.О. Ульянов

«07» 09 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Фактори ризику виникнення, структура і динаміка розвитку серцево-судинної захворюваності населення України / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Ліки України плюс, Київ. – 2015. – № 4 (25) – С. 116 – 118.
- Sakhanda I.V. Assortment of herbal medicines of the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko // Wiadomosci Lekarskie, Poland – 2018. – Tom LXXI, nr 5. – P. 1104 – 1108.
- Саханда І.В. Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 18 с.

4. Впроваджено: у навчальний та науковий процес організації та економіки фармації для студентів фармацевтичного факультету.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в навчальний процес кафедри.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Завідувач кафедри організації
та економіки фармації

Одеського національного медичного університету,
д.фарм.н., професор

Л.М. Унгурян

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор
з науково-педагогічної роботи
Одеського національного
медичного університету
д.мед.н., проф. В.О. Ульянов

« 07 » 09 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Маркетингові дослідження сучасного стану ринку лікарських засобів рослинного походження / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2016. – С. 250 – 254.
- Саханда І.В. Дослідження споживчих переваг пацієнтів при виборі лікарських препаратів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань / І.В. Саханда, К.Л. Косяченко, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2018. – 29. – С. 214 – 223.
- Саханда І.В. Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 15 с.

4. Впроваджено: у навчальний та науковий процес організації та економіки фармації для студентів фармацевтичного факультету.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в навчальний процес кафедри.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Завідувач кафедри організації
та економіки фармації

Одеського національного медичного університету,
д.фарм.н., професор

Л.М. Унгурян

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор
з науково-педагогічної роботи
Одеського національного
медичного університету
д.мед.н., проф. В.О. Ульянов

« 07 » 09 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Characteristics of the factors determining demand for highly effective medicinal products with plant origin for the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Саханда, К.Л. Косяченко, Т.С. Негода // Науково-практичний журнал «Фітотерапія, часопис», Київ. – 2017. – №4. – С. 28 – 33.

- Sakhanda I.V. Determination of the need for medicinal products of plant origin used for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko, T.S. Nehoda // Scientific Journal ScienceRise: Pharmaceutical Science, Kharkiv. – 2017. – volum 5(9). – P. 46 – 50.

- Саханда І.В. Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 21 с.

4. Впроваджено: у навчальний та науковий процес організації та економіки фармації для студентів фармацевтичного факультету.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в навчальний процес кафедри.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Завідувач кафедри організації
та економіки фармації

Одеського національного медичного університету,
д.фарм.н., професор

Л.М. Унгурян

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор
з науково-педагогічної роботи
Одеського національного
медичного університету
д.мед.н., проф. В.О. Ульянов

« 07 » 09 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Sakhanda I.V. The study of the motivations and preferences of consumers when choosing herbal medicines for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda // Ukrainian Scientific Medical Youth Journal, Kyiv. – 2015. – № 4 (91). – P. 120 – 123.
- Sakhanda I.V. Principles of pharmacotherapy of cardiovascular diseases with help of medicinal products based on medicinal plants / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko // Development trends in medical science and practice: the experience of countries of Eastern Europe and prospects of Ukraine: monograph; Riga, Latvia. – 2018. – P. 158 – 175.
- Саханда І.В. Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 29 с.

4. Впроваджено: у навчальний та науковий процес організації та економіки фармації для студентів фармацевтичного факультету.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в навчальний процес кафедри.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Завідувач кафедри організації
та економіки фармації

Одеського національного медичного університету,
д.фарм.н., професор

Л.М. Унгурян

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Перший проректор
Міжрегіональної академії
управління персоналом,
к.е.н., доцент М.Ф. Гончаренко

« 11 » _____ 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Маркетингові дослідження сучасного стану ринку лікарських засобів рослинного походження / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2016. – С. 250 – 254.
- Саханда І.В. Дослідження споживчих переваг пацієнтів при виборі лікарських препаратів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань / І.В. Саханда, К.Л. Косяченко, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2018. – 29. – С. 214 – 223.
- Саханда І.В. Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 15 с.

4. Впроваджено: у навчальний та науковий процес організації та економіки фармації для студентів фармацевтичного факультету.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в навчальний процес кафедри.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Завідувач кафедри загальної
та клінічної фармації
Міжрегіональної академії
управління персоналом,
д.фарм.н.

О.С. Соловійов

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Перший проректор
Міжрегіональної академії
управління персоналом,
к.е.н. доцент М.Ф. Гончаренко

«» 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Фактори ризику виникнення, структура і динаміка розвитку серцево-судинної захворюваності населення України / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Ліки України плюс, Київ. – 2015. – № 4 (25) – С. 116 – 118.

- Sakhanda I.V. Assortment of herbal medicines of the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko // Wiadomosci Lekarskie, Poland – 2018. – Tom LXXI, nr 5. – P. 1104 – 1108.

- Саханда І.В. Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 18 с.

4. Впроваджено: у навчальний та науковий процес організації та економіки фармації для студентів фармацевтичного факультету.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в навчальний процес кафедри.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Завідувач кафедри загальної
та клінічної фармації
Міжрегіональної академії
управління персоналом,
д.фарм.н.

О.С. Соловійов

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Перший проректор
Міжрегіональної академії
управління персоналом,
к.е.н., доцент М.Ф.Гончаренко

«» 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Characteristics of the factors determining demand for highly effective medicinal products with plant origin for the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Sakhand, K.L. Kosyachenko, T.S. Nehoda // Науково-практичний журнал «Фітотерапія, часопис», Київ. – 2017. – №4. – С. 28 – 33.

- Sakhand I.V. Determination of the need for medicinal products of plant origin used for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhand, K.L. Kosyachenko, T.S. Nehoda // Scientific Journal ScienceRise: Pharmaceutical Science, Kharkiv. – 2017. – volum 5(9). – P. 46 – 50.

- Саханда І.В. Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 21 с.

4. Впроваджено: у навчальний та науковий процес організації та економіки фармації для студентів фармацевтичного факультету.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в навчальний процес кафедри.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Завідувач кафедри загальної
та клінічної фармації
Міжрегіональної академії
управління персоналом,
д.фарм.н.

О.С. Соловйов

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Перший проректор
Міжрегіональної академії
управління персоналом,
к.е.н., доцент М.Ф. Гончаренко

2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Sakhanda I.V. The study of the motivations and preferences of consumers when choosing herbal medicines for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda // Ukrainian Scientific Medical Youth Journal, Kyiv. – 2015. – № 4 (91). – P. 120 – 123.
- Sakhanda I.V. Principles of pharmacotherapy of cardiovascular diseases with help of medicinal products based on medicinal plants / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko // Development trends in medical science and practice: the experience of countries of Eastern Europe and prospects of Ukraine: monograph; Riga, Latvia. – 2018. – P. 158 – 175.
- Саханда І.В. Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 29 с.

4. Впроваджено: у навчальний та науковий процес організації та економіки фармації для студентів фармацевтичного факультету.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в навчальний процес кафедри.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Завідувач кафедри загальної
та клінічної фармації
Міжрегіональної академії
управління персоналом,
д.фарм.н.

О.С. Соловйов

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з наукової роботи та
 післядипломної освіти Приватного
 вищого навчального закладу «Київський
 медичний університет», д. мед. н., проф.

Доан С.І.

2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Маркетингові дослідження сучасного стану ринку лікарських засобів рослинного походження / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2016. – С. 250 – 254.
- Саханда І.В. Дослідження споживчих переваг пацієнтів при виборі лікарських препаратів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань / І.В. Саханда, К.Л. Косяченко, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2018. – 29. – С. 214 – 223.
- Саханда І.В. Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 15 с.

4. Впроваджено: у навчальний та науковий процес організації та економіки фармації для студентів фармацевтичного факультету.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в навчальний процес кафедри.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Завідувач кафедри фітотерапії, гомеопатії та
 біоенергоінформаційної медицини

Приватного вищого навчального закладу

«Київський медичний університет»

д.м.н., професор,

академік Академії наук вищої школи України

Від імені заступника

начальника

Т.П. Гарник

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з наукової роботи та післядипломної освіти Приватного вищого навчального закладу «Київський медичний університет», д. мед. н., проф.

Доан С.І.

» 09 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ**1. Назва пропозиції для впровадження:**

Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Фактори ризику виникнення, структура і динаміка розвитку серцево-судинної захворюваності населення України / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Ліки України плюс, Київ. – 2015. – № 4 (25) – С. 116 – 118.

- Sakhandia I.V. Assortment of herbal medicines of the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Sakhandia, K.L. Kosyachenko // Wiadomosci Lekarskie, Poland – 2018. – Tom LXXI, nr 5. – P. 1104 – 1108.

- Саханда І.В. Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 18 с.

4. Впроваджено: у навчальний та науковий процес організації та економіки фармації для студентів фармацевтичного факультету.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в навчальний процес кафедри.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Завідувач кафедри фітотерапії, гомеопатії та біоенергоінформаційної медицини

Приватного вищого навчального закладу

«Київський медичний університет»,

д.м.н., професор,

академік Академії наук вищої школи України

Т.П. Гарник

Директор закладу
Менеджер

О.Григорук

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з наукової роботи та
підсудипломної освіти Приватного
вищого навчального закладу «Київський
медичний університет», д. мед. н., проф.

Доан С.І.

«18» 09 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Characteristics of the factors determining demand for highly effective medicinal products with plant origin for the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Саханда, К.Л. Косяченко, Т.С. Негода // Науково-практичний журнал «Фітотерапія, часопис», Київ. – 2017. – №4. – С. 28 – 33.

- Sakhandia I.V. Determination of the need for medicinal products of plant origin used for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhandia, K.L. Kosyachenko, T.S. Nehoda // Scientific Journal ScienceRise: Pharmaceutical Science, Kharkiv. – 2017. – volum 5(9). – P. 46 – 50.

- Саханда І.В. Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів: Методичні рекомендації. -- К.: «Прінт Квік», 2018. – 21 с.

4. Впроваджено: у навчальний та науковий процес організації та економіки фармації для студентів фармацевтичного факультету.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в навчальний процес кафедри.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Завідувач кафедри фітотерапії, гомеопатії та
біоенергоінформаційної медицини

Приватного вищого навчального закладу
«Київський медичний університет».

д.м.н., професор,

академік Академії наук вищої школи України

Т.П. Гарник

Директор закладу

Методична група

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з наукової роботи та післядипломної освіти Приватного вищого навчального закладу «Київський медичний університет», д. мед. н., проф.

Доан С.І.

« 16 » 09 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ**1. Назва пропозиції для впровадження:**

Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Sakhanda I.V. The study of the motivations and preferences of consumers when choosing herbal medicines for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda // Ukrainian Scientific Medical Youth Journal, Kyiv. – 2015. – № 4 (91). – P. 120 – 123.
- Sakhanda I.V. Principles of pharmacotherapy of cardiovascular diseases with help of medicinal products based on medicinal plants / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko // Development trends in medical science and practice: the experience of countries of Eastern Europe and prospects of Ukraine: monograph; Riga, Latvia. – 2018. – P. 158 – 175.
- Саханда І.В. Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 29 с.

4. Впроваджено: у навчальний та науковий процес організації та економіки фармації для студентів фармацевтичного факультету.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в навчальний процес кафедри.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Завідувач кафедри фітотерапії, гомеопатії та біоенергоінформаційної медицини

Приватного вищого навчального закладу

«Київський медичний університет»

д.м.н., професор,

академік Академії наук вищої школи України

Т.П. Гарник

Директор закладу

Івановський Олександр

Гарник Т.П.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Начальник Української військово-медичної академії,

доктор медичних наук, професор

В.Л. САВИЦЬКИЙ
2018 року**АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ****1. Назва пропозиції для впровадження:**

Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Фактори ризику виникнення, структура і динаміка розвитку серцево-судинної захворюваності населення України / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Ліки України плюс, Київ. – 2015. – № 4 (25) – С. 116 – 118.
- Sakhandia I.V. Assortment of herbal medicines of the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Sakhandia, K.L. Kosyachenko // Wiadomosci Lekarskie, Poland – 2018. – Tom LXXI, nr 5. – P. 1104 – 1108.
- Саханда І.В. Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 18 с.

4. Рекомендовано впровадити: в навчальному процесі кафедри військової фармації Української військово-медичної академії.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в навчальний процес кафедри.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Начальник кафедри військової фармації
Української військово-медичної академії,
доктор фармацевтичних наук, професор

О.П. ШМАТЕНКО

ЗАТВЕРДЖУЮ

Начальник Української військово-медичної академії,

доктор медичних наук, професор

В.Л. САВИЦЬКИЙ

2018 року

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Characteristics of the factors determining demand for highly effective medicinal products with plant origin for the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Саханда, К.Л. Косяченко, Т.С. Негода // Науково-практичний журнал «Фітотерапія, часопис», Київ. – 2017. – №4. – С. 28 – 33.

- Sakhandia I.V. Determination of the need for medicinal products of plant origin used for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhandia, K.L. Kosyachenko, T.S. Nehoda // Scientific Journal ScienceRise: Pharmaceutical Science, Kharkiv. – 2017. – volum 5(9). – P. 46 – 50.

- Саханда І.В. Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 21 с.

4. Рекомендовано впровадити: в навчальному процесі кафедри військової фармації Української військово-медичної академії.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в навчальний процес кафедри.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Начальник кафедри військової фармації
Української військово-медичної академії,
доктор фармацевтичних наук, професор

О.П. ШМАТЕНКО

ЗАТВЕРДЖУЮ

Начальник Української військово-медичної академії,
доктор медичних наук, професор

В.Л. САВИЦЬКИЙ
2018 року

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Маркетингові дослідження сучасного стану ринку лікарських засобів рослинного походження / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2016. – С. 250 – 254.

- Саханда І.В. Дослідження споживчих переваг пацієнтів при виборі лікарських препаратів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань / І.В. Саханда, К.Л. Косяченко, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2018. – 29. – С. 214 – 223.

- Саханда І.В. Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 15 с.

4. **Рекомендовано впровадити:** в навчальному процесі кафедри військової фармації Української військово-медичної академії.

5. **Термін впровадження:** 2018 – 2019 н. р.

6. **Ефективність впровадження:** Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в навчальний процес кафедри.

7. **Зауваження:** немає.

Відповідальний за впровадження:

Начальник кафедри військової фармації
Української військово-медичної академії,
доктор фармацевтичних наук, професор

О.П. ШІМАТЕНКО

ЗАТВЕРДЖУЮ

Начальник Української військово-медичної академії,
доктор медичних наук, професор

В.Л. САВИЦЬКИЙ
2018 року

АКТ ВИРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Sakhanda I.V. The study of the motivations and preferences of consumers when choosing herbal medicines for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda // Ukrainian Scientific Medical Youth Journal, Kyiv. – 2015. – № 4 (91). – P. 120 – 123.
- Sakhanda I.V. Principles of pharmacotherapy of cardiovascular diseases with help of medicinal products based on medicinal plants / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko // Development trends in medical science and practice: the experience of countries of Eastern Europe and prospects of Ukraine: monograph; Riga, Latvia. – 2018. – P. 158 – 175.
- Саханда І.В. Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 29 с.

4. Рекомендовано впровадити: в навчальному процесі кафедри військової фармації Української військово-медичної академії.

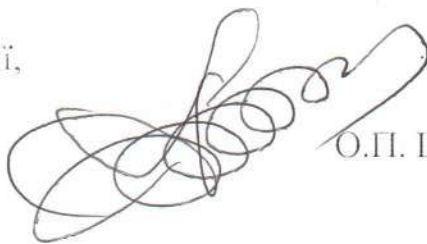
5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в навчальний процес кафедри.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Начальник кафедри військової фармації
Української військово-медичної академії,
доктор фармацевтичних наук, професор

О.П. ШМАТЕНКО

ЗАТВЕРДЖУЮПроректор
з наукової роботиЛьвівського національного медичного
університету імені Данила Галицького,
д.мед.н., проф. А.Й. Наконечний

2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ**1. Назва пропозиції для впровадження:**

Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Маркетингові дослідження сучасного стану ринку лікарських засобів рослинного походження / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2016. – С. 250 – 254.

- Саханда І.В. Дослідження споживчих переваг пацієнтів при виборі лікарських препаратів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань / І.В. Саханда, К.Л. Косяченко, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2018. – 29. – С. 214 – 223.

- Саханда І.В. Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 15 с.

4. Впроваджено: у навчальний для провізорів-інтернів та науковий процес кафедри.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в навчальний процес кафедри.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Завідувач кафедри організації і економіки фармації, технології ліків та фармакоекономіки
факультету післядипломної освіти
Львівського національного медичного університету
імені Данила Галицького,
д.фарм.н., професор

О.М. Заліська

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор
з наукової роботи
Львівського національного медичного
університету імені Данила Галицького,
д. мед. н., проф. А.Й. Наконечний

_____ 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ**1. Назва пропозиції для впровадження:**

Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Фактори ризику виникнення, структура і динаміка розвитку серцево-судинної захворюваності населення України / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Ліки України плюс, Київ. – 2015. – № 4 (25) – С. 116 – 118.
- Sakhandia I.V. Assortment of herbal medicines of the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Sakhandia, K.L. Kosyachenko // Wiadomosci Lekarskie, Poland – 2018. – Tom LXXI, nr 5. – P. 1104 – 1108.
- Саханда І.В. Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 18 с.

4. Впроваджено: у навчальний та науковий процес організації та економіки фармації для провізорів-інтернів.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в навчальний процес кафедри.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Завідувач кафедри організації і економіки фармації, технології ліків та фармакоекономіки факультету післядипломної освіти Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, д.фарм.н., професор

О.М. Заліська

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор
з науково-педагогічної роботи
Міжнародного класичного університету
імені Пилипа Орлика
д.психол.н., проф. Савлокіс Н.О.

« 24 »

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптекної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Фактори ризику виникнення, структура і динаміка розвитку серцево-судинної захворюваності населення України / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Ліки України плюс, Київ. – 2015. – № 4 (25) – С. 116 – 118.
- Sakhandia I.V. Assortment of herbal medicines of the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Sakhandia, K.L. Kosyachenko // Wiadomosci Lekarskie, Poland – 2018. – Tom LXXI, nr 5. – P. 1104 – 1108.
- Саханда І.В. Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 18 с.

4. Впроваджено: у навчальний та науковий процес організації та економіки фармації для студентів фармацевтичного факультету.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в навчальний процес кафедри.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Завідувач кафедри фармації
Міжнародного класичного університету
імені Пилипа Орлика,
к.фарм.н., доц.

Оглобліна М. В.

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

В. о. ректора

ДЗ «Луганський державний медичний університет» (м. Рубіжне),

д. фарм. н., проф. Гудзенко О. П.

2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Маркетингові дослідження сучасного стану ринку лікарських засобів рослинного походження / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2016. – С. 250 – 254.
- Саханда І.В. Дослідження споживчих переваг пацієнтів при виборі лікарських препаратів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань / І.В. Саханда, К.Л. Косяченко, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2018. – 29. – С. 214 – 223.
- Саханда І.В. Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 15 с.

4. Впроваджено: у навчальний та науковий процес організації та економіки фармації для студентів фармацевтичного факультету.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в навчальний процес кафедри.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

В. о. завідувача кафедри технології ліків,
організації та економіки фармації
ДЗ «Луганський державний медичний університет» (м. Рубіжне),
к. фарм. н., доцент

Н. В. Кучеренко

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

В. о. ректора

ДЗ «Луганський державний медичний
університет» (м. Рубіжне),

д. фарм. н., проф. Гудзенко О. П.

2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Фактори ризику виникнення, структура і динаміка розвитку серцево-судинної захворюваності населення України / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Ліки України плюс, Київ. – 2015. – № 4 (25) – С. 116 – 118.

- Sakhanda I.V. Assortment of herbal medicines of the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko // Wiadomosci Lekarskie, Poland – 2018. – Tom LXXI, nr 5. – P. 1104 – 1108.

- Саханда І.В. Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 18 с.

4. Впроваджено: у навчальний та науковий процес організації та економіки фармації для студентів фармацевтичного факультету.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в навчальний процес кафедри.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

В. о. завідувача кафедри технології ліків,
організації та економіки фармації

ДЗ «Луганський державний медичний
університет» (м. Рубіжне),

к. фарм. н., доцент

Н. В. Кучеренко

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

В. о. ректора

ДЗ «Луганський державний медичний
університет» (м. Рубіжне),
д. фарм. н., проф. Гудзенко О. П.

2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Sakhanda I.V. The study of the motivations and preferences of consumers when choosing herbal medicines for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda // Ukrainian Scientific Medical Youth Journal, Kyiv. – 2015. – № 4 (91). – P. 120 – 123.
- Sakhanda I.V. Principles of pharmacotherapy of cardiovascular diseases with help of medicinal products based on medicinal plants / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko // Development trends in medical science and practice: the experience of countries of Eastern Europe and prospects of Ukraine: monograph; Riga, Latvia. – 2018. – P. 158 – 175.
- Саханда І.В. Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 29 с.

4. Впроваджено: у навчальний та науковий процес організації та економіки фармації для студентів фармацевтичного факультету.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в навчальний процес кафедри.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

В. о. завідувача кафедри технології ліків,
організації та економіки фармації
ДЗ «Луганський державний медичний
університет» (м. Рубіжне),
к. фарм. н., доцент

Н. В. Кучеренко

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

В. о. ректора

ДЗ «Луганський державний медичний університет» (м. Рубіжне),

д. фарм. н., проф. Гудзенко О. П.

«» 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Characteristics of the factors determining demand for highly effective medicinal products with plant origin for the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Саханда, К.Л. Косяченко, Т.С. Негода // Науково-практичний журнал «Фітотерапія, часопис», Київ. – 2017. – №4. – С. 28 – 33.

- Sakhandia I.V. Determination of the need for medicinal products of plant origin used for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhandia, K.L. Kosyachenko, T.S. Nehoda // Scientific Journal ScienceRise: Pharmaceutical Science, Kharkiv. – 2017. – volum 5(9). – P. 46 – 50.

- Саханда І.В. Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 21 с.

4. Впроваджено: у навчальний та науковий процес організації та економіки фармації для студентів фармацевтичного факультету.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в навчальний процес кафедри.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

В. о. завідувача кафедри технології ліків,
організації та економіки фармації
ДЗ «Луганський державний медичний університет» (м. Рубіжне),
к. фарм. н., доцент

Н. В. Кучеренко

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор
з наукової та інноваційної діяльності
Київського національного університету
технологій та дизайну,
д.т.н., проф. В.В. Каплун

2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Sakhanda I.V. The study of the motivations and preferences of consumers when choosing herbal medicines for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda // Ukrainian Scientific Medical Youth Journal, Kyiv. – 2015. – № 4 (91). – P. 120 – 123.
- Sakhanda I.V. Principles of pharmacotherapy of cardiovascular diseases with help of medicinal products based on medicinal plants / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko // Development trends in medical science and practice: the experience of countries of Eastern Europe and prospects of Ukraine: monograph; Riga, Latvia. – 2018. – P. 158 – 175.
- Саханда І.В. Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 29 с.

4. Впроваджено: в освітній та науковий процес підготовки студентів кафедри промислової фармації факультету хімічних та біофармацевтичних технологій.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в освітній процес кафедри.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Завідувач кафедри промислової фармації
Київського національного університету
технологій та дизайну,
д.фарм.н., професор

В.В. Страшний

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор
з наукової та інноваційної діяльності
Київського національного університету
технологій та дизайну,
д.т.н., проф. В.В. Каплун

« 02 » 10 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ**1. Назва пропозиції для впровадження:**

Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Characteristics of the factors determining demand for highly effective medicinal products with plant origin for the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Sakhandia, K.L. Kosyachenko, T.S. Nehoda // Науково-практичний журнал «Фітотерапія, часопис», Київ. – 2017. – №4. – С. 28 – 33.
- Sakhandia I.V. Determination of the need for medicinal products of plant origin used for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhandia, K.L. Kosyachenko, T.S. Nehoda // Scientific Journal ScienceRise: Pharmaceutical Science, Kharkiv. – 2017. – volum 5(9). – P. 46 – 50.
- Саханда І.В. Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 21 с.

4. Впроваджено: в освітній та науковий процес підготовки студентів кафедри промислової фармації факультету хімічних та біофармацевтичних технологій.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в освітній процес кафедри.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Завідувач кафедри промислової фармації
Київського національного університету
технологій та дизайну,
д.фарм.н., професор

9

В.В. Страшний

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор

з наукової та інноваційної діяльності

Київського національного університету

технологій та дизайну,

д.т.н., проф. В.В. Каплун

«02»

2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Фактори ризику виникнення, структура і динаміка розвитку серцево-судинної захворюваності населення України / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Ліки України плюс, Київ. – 2015. – № 4 (25) – С. 116 – 118.
- Sakhanda I.V. Assortment of herbal medicines of the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko // Wiadomosci Lekarskie, Poland – 2018. – Tom LXXI, nr 5. – P. 1104 – 1108.
- Саханда І.В. Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 18 с.

4. Впроваджено: в освітній та науковий процес підготовки студентів кафедри промислової фармації факультету хімічних та біофармацевтичних технологій.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в освітній процес кафедри.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Завідувач кафедри промислової фармації
Київського національного університету
технологій та дизайну,
д.фарм.н., професор

В.В. Страшний

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор
з наукової та інноваційної діяльності
Київського національного університету
технологій та дизайну,
д.т.н., проф. В.В. Каплун

« 02 » 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Маркетингові дослідження сучасного стану ринку лікарських засобів рослинного походження / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2016. – С. 250 – 254.
- Саханда І.В. Дослідження споживчих переваг пацієнтів при виборі лікарських препаратів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань / І.В. Саханда, К.Л. Косяченко, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2018. – 29. – С. 214 – 223.
- Саханда І.В. Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 15 с.

4. Впроваджено: в освітній та науковий процес підготовки студентів кафедри промислової фармації факультету хімічних та біофармацевтичних технологій.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в освітній процес кафедри.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Завідувач кафедри промислової фармації
Київського національного університету
технологій та дизайну,
д.фарм.н., професор

В.В. Страшний

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

В.о. проректора з наукової роботи
Національного медичного університету
імені О.О. Богомольця,
д.мед.н., професор Р.Л. Скрипник

2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Фактори ризику виникнення, структура і динаміка розвитку серцево-судинної захворюваності населення України / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Ліки України плюс, Київ. – 2015. – № 4 (25) – С. 116 – 118.

- Sakhanda I.V. Assortment of herbal medicines of the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko // Wiadomosci Lekarskie, Poland – 2018. – Tom LXXI, nr 5. – P. 1104 – 1108.

- Саханда І.В. Вивчення стану ринку лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 18 с.

4. Впроваджено: у навчальний та науковий процес організації та економіки фармації для студентів фармацевтичного факультету.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в навчальний процес кафедри.

7. Зауваження: немає.

Відповідальні за впровадження:

Завідувач кафедри організації
та економіки фармації
д.фарм.н., доцент

К.Л. Косяченко

Доцент кафедри організації
та економіки фармації
к.фарм.н., доцент

Л.О. Гала

Доцент кафедри організації
та економіки фармації
к.фарм.н., доцент

Підпис
ЗАСВІДЧУЮ
ВЧЕНИЙ СЕКРЕТАР УНІВЕРСИТЕТУ
Р.Л. Скрипник
10. лютого 2018 р.

В.В. Довжук

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

В.о. проректора з наукової роботи
Національного медичного університету
імені О.О. Богомольця,
д.мед.н., професор Р.Л. Скрипник

«10» жовтня 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Sakhanda I.V. The study of the motivations and preferences of consumers when choosing herbal medicines for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda // Ukrainian Scientific Medical Youth Journal, Kyiv. – 2015. – № 4 (91). – P. 120 – 123.

- Sakhanda I.V. Principles of pharmacotherapy of cardiovascular diseases with help of medicinal products based on medicinal plants / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko // Development trends in medical science and practice: the experience of countries of Eastern Europe and prospects of Ukraine: monograph; Riga, Latvia. – 2018. – P. 158 – 175.

- Саханда І.В. Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 29 с.

4. Впроваджено: у навчальний та науковий процес організації та економіки фармації для студентів фармацевтичного факультету.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в навчальний процес кафедри.

7. Зауваження: немає.

Відповідальні за впровадження:

Завідувач кафедри організації
та економіки фармації
д.фарм.н., доцент

К.Л. Косяченко

Доцент кафедри організації
та економіки фармації
к.фарм.н., доцент

Л.О. Гала

Доцент кафедри організації
та економіки фармації
к.фарм.н., доцент

ЗАСВІДЧУЮ
ВЧЕНИЙ СЕКРЕТАР УНІВЕРСИТЕТУ
«10» жовтня 2018 р.

В.В. Довжук

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

В.о. проректора з наукової роботи
Національного медичного університету
імені О.О. Богомольця,
д.мед.н., професор Р.Л. Скрипник

«10» листопада 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Маркетингові дослідження сучасного стану ринку лікарських засобів рослинного походження / І.В. Саханда, М.Л. Сятиня, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2016. – С. 250 – 254.

- Саханда І.В. Дослідження споживчих переваг пацієнтів при виборі лікарських препаратів рослинного походження для лікування серцево-судинних захворювань / І.В. Саханда, К.Л. Косяченко, Т.С. Негода // Збірник наукових праць імені П.Л. Шупика, Київ – 2018. – 29. – С. 214 – 223.

- Саханда І.В. Оптимізація асортименту лікарських засобів рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи в освітніх програмах навчальних закладів та аптечних установах: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 15 с.

4. Впроваджено: у навчальний та науковий процес організації та економіки фармації для студентів фармацевтичного факультету.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в навчальний процес кафедри.

7. Зауваження: немає.

Відповідальні за впровадження:

Завідувач кафедри організації
та економіки фармації
д.фарм.н., доцент

К.Л. Косяченко

Доцент кафедри організації
та економіки фармації
к.фарм.н., доцент

Л.О. Гала

Доцент кафедри організації
та економіки фармації
к.фарм.н., доцент

ЗАСВІДЧУЮ
ПРОФ. СЕРПІННИК
10 листопада 2018 р.

В.В. Довжук

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

В.о. проректора з наукової роботи
Національного медичного університету
імені О.О. Богомольця,
д.мед.н., професор Р.Л. Скрипник

«10» жовтня 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ**1. Назва пропозиції для впровадження:**

Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Characteristics of the factors determining demand for highly effective medicinal products with plant origin for the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Sakhand, K.L. Kosyachenko, T.S. Nehoda // Науково-практичний журнал «Фітотерапія, часопис», Київ. – 2017. – №4. – С. 28 – 33.

- Sakhand I.V. Determination of the need for medicinal products of plant origin used for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhand, K.L. Kosyachenko, T.S. Nehoda // Scientific Journal ScienceRise: Pharmaceutical Science, Kharkiv. – 2017. – volum 5(9). – P. 46 – 50.

- Саханда І.В. Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 21 с.

4. Впроваджено: у навчальний та науковий процес організації та економіки фармації для студентів фармацевтичного факультету.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в навчальний процес кафедри.

7. Зауваження: немає.

Відповідальні за впровадження:

Завідувач кафедри організації
та економіки фармації
д.фарм.н., доцент

К.Л. Косяченко

Доцент кафедри організації
та економіки фармації
к.фарм.н., доцент

Л.О. Гала

Доцент кафедри організації
та економіки фармації
к.фарм.н., доцент

ЗАСВІДЧУЮ
ВЧЕНИЙ СЕКРЕТАР УНІВЕРСИТЕТУ
проф. Скрипник Р.Л.
«10» жовтня 2018 р.

В.В. Довжук

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник

Директора з навчальної роботи
Херсонського базового медичного
коледжу Херсонської обласної ради

О.А.Тинченко

«16» листопада 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Саханда І.В. Characteristics of the factors determining demand for highly effective medicinal products with plant origin for the treatment of cardiovascular diseases / I.V. Sakhandia, K.L. Kosyachenko, T.S. Nehoda // Науково-практичний журнал «Фітотерапія, часопис», Київ. – 2017. – №4. – С. 28 – 33.

- Sakhandia I.V. Determination of the need for medicinal products of plant origin used for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhandia, K.L. Kosyachenko, T.S. Nehoda // Scientific Journal ScienceRise: Pharmaceutical Science, Kharkiv. – 2017. – volum 5(9). – P. 46 – 50.

- Саханда І.В. Прогнозування потреби в лікарських засобах рослинного походження для лікування захворювань серцево-судинної системи для впровадження в освітні програми навчальних закладів: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 21 с.

4. Впроваджено: у навчальний процес організації та економіки фармації для студентів відділення лабораторної діагностики та фармації.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в навчальний процес П(Ц)К фармацевтичних дисциплін.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Голова П(Ц)К фармацевтичних дисциплін

Херсонського базового медичного коледжу

Херсонської обласної ради

Викладач – методист, викладач вищої категорії

В.М.Залевська

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник

Директора з навчальної роботи
Херсонського базового медичного
коледжу Херсонської обласної ради

О.А.Тищенко

«16» жовтня 2018 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження:

Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях.

2. Установа, її адреса, виконавці:

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків; бульвар Тараса Шевченка, 13, Київ, 01601; асистент, магістр фармації Саханда І.В.

3. Джерела інформації:

- Sakhanda I.V. The study of the motivations and preferences of consumers when choosing herbal medicines for treating cardiovascular diseases / I.V. Sakhanda // Ukrainian Scientific Medical Youth Journal, Kyiv. – 2015. – № 4 (91). – P. 120 – 123.

- Sakhanda I.V. Principles of pharmacotherapy of cardiovascular diseases with help of medicinal products based on medicinal plants / I.V. Sakhanda, K.L. Kosyachenko // Development trends in medical science and practice: the experience of countries of Eastern Europe and prospects of Ukraine: monograph; Riga, Latvia. – 2018. – P. 158 – 175.

- Саханда І.В. Експертна оцінка терапевтичної ефективності лікарських засобів рослинного походження, які застосовують при серцево-судинних захворюваннях: Методичні рекомендації. – К.: «Прінт Квік», 2018. – 29 с.

4. Впроваджено: у навчальний процес організації та економіки фармації для студентів відділення лабораторної діагностики та фармації.

5. Термін впровадження: 2018 – 2019 н. р.

6. Ефективність впровадження: Використання розробки показало, що ефективність впровадження відповідає критеріям, наведених у джерелах інформації. Результати наукових досліджень включено в навчальний процес П(Ц)К фармацевтичних дисциплін.

7. Зауваження: немає.

Відповідальний за впровадження:

Голова П(Ц)К фармацевтичних дисциплін
Херсонського базового медичного коледжу
Херсонської обласної ради

Викладач – методист, викладач вищої категорії

В.М.Залевська

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Перший проректор Національної медичної академії післядипломної освіти

імені П. Л. Шупика,

член-кореспондент НАМН України,

професор Ю. П. Вдовиченко

«24» 08 2019 р. Толстанов О.К.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

- 1. Найменування пропозиції для впровадження:** розробка інформаційно-пошукової системи «Гіпертонічна хвороба та супутні патологічні стани серцево-судинної системи (Herbasor)» для задоволення інформаційних потреб лікарів, працівників аптек та споживачів щодо ЛЗ, зокрема ЛЗ рослинного походження, для лікування серцево-судинних захворювань.
- 2. Установа, автори:** Національний медичний університет імені О. О. Богомольця, кафедра аптечної та промислової технології ліків, вул. Пушкінська, 22, м. Київ, 01004, здобувач кафедри, магістр фармації Саханда І. В.
- 3. Джерело інформації:** Стаття «Визначення потреби в лікарських препаратах рослинного походження, які використовують для лікування серцево-судинних захворювань» / К. Л. Косяченко, Т. С. Негода, І. В. Саханда. *Ліки України плюс*. № 4 (33). 2017. С. 50-53.
- 4. Де впроваджено:** в освітній процес та науково-дослідну роботу кафедри організації і економіки фармації Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика.
- 5. Форма впровадження:** освітній процес та науково-дослідна робота.
- 6. Термін впровадження:** 2018–2020 р.
- 7. Ефективність впровадження:** результати наукових досліджень з методологічного обґрунтування розробки інформаційно-пошукової системи «Гіпертонічна хвороба та супутні патологічні стани серцево-судинної системи (Herbasor)», впроваджено в освітній процес та науково-дослідну роботу кафедри організації і економіки фармації Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика.

Відповідальний за впровадження:

Професор кафедри організації і економіки фармації

Національної медичної академії

післядипломної освіти імені П. Л. Шупика

д.фарм.н., професор

А. В. Кабачна